

(ร่าง)

แผนการศึกษาแห่งชาติ

ภาคประชาชน 2562-2571

THE PEOPLE'S
NATIONAL EDUCATIONAL SYSTEM
2019-2028

*

คณะกรรมการนโยบายการศึกษาภาคประชาชน

(ร่าง)

แผนการศึกษาชาติ

ภาคประชาชน 2562-2571

THE PEOPLE'S
NATIONAL EDUCATIONAL PLAN
2019-2028
(PNE Plan 2019-2028)

เสนอ

สภาปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชน

โดย

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชน

พฤษภาคม 2562

คำนำ

หลังจากเอกสารรายงานผล “การปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชน 2562” ได้ผ่านการวิพากษ์วิจารณ์ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชนแล้ว ฝ่ายเลขานุการได้ยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ภาคประชาชน 2562-2571 ประกอบด้วย 22 หมวด และบทเฉพาะกาล และได้เสนอสภาปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชน เพื่อให้ความเห็นชอบ หลังจากปรับปรุงตามข้อเสนอของสภาปฏิรูปการศึกษาเพื่อประชาชนแล้ว ได้นำเสนอประชาคมการศึกษาภาคประชาชนเพื่อขอประชมติให้ความเห็นชอบ ผลปรากฏว่า ได้รับความเห็นชอบทั้ง 22 หมวด ร้อยละ

ฝ่ายเลขานุการ โดย ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้นำสารบัญญัติจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ได้ผ่านการเห็นชอบจากประชาคมการศึกษา และสาระสำคัญที่เป็นรายละเอียดที่ไม่สามารถบรรจุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รัช. 2562-2571 มายกร่าง แผนการศึกษาชาติ ภาคประชาชน 2562-2571 ขึ้น บนพื้นฐานความคิดที่ว่า แผนการศึกษาชาติ หมายถึง ระบบการศึกษาชาติ เพราะคำว่า แผน (Plan) เป็นศัพท์เทคนิค (Technical Term) ที่ใช้แทนคำว่า ระบบ หรือ System อาทิ ระบบการสอนแผนมอริสัน (Morison Plan) ระบบการสอนแผนวินเนตกา (Winetka Plan) ระบบการศึกษาทางไกลแผน มสธ. (STOU Plan) เป็นต้น

ดังนั้น แผนการศึกษาชาติ จึงมิใช่ แผนพัฒนาการศึกษาชาติ ที่จะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์ในการนำระบบการศึกษาชาติไปสู่การปฏิบัติ

การพัฒนากระบวนการศึกษา มีหัวใจสำคัญที่การกำหนดองค์ประกอบ (Components) ขั้นตอน (Logical Steps) และ บูรณาการวิธีการนำแผนการศึกษาชาติไปสู่การปฏิบัติ

การพัฒนาแผนการศึกษาชาติ รัช. 2562-2571 ฉบับนี้มีใช้แผนพัฒนาการศึกษาชาติ จึงไม่ได้รวมแผนยุทธศาสตร์ ที่เป็นขั้นตอนต่อไปหลังจากมีพระบรมราชโองการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติแล้ว

การพัฒนากระบวนการ ผู้พัฒนาระบบ ดำเนินการตาม 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ระบบ (Systems Analysis) เป็นการวิเคราะห์ระบบที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และขั้นตอน เพื่อระบุองค์ประกอบและขั้นตอนที่ดี องค์ประกอบและขั้นตอนที่ต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และองค์ประกอบหรือขั้นตอนที่ไม่มีคุณภาพเพราะไม่ทันสมัยกับบริบทหรือศิลปวิทยาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป และไม่ตรงกับอุดมการณ์ที่จะตอบสนองความต้องการในการพัฒนาระบบมนุษย์สำหรับวงการภาครัฐและเอกชน ในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

ขั้นตอนที่ ๒ การสังเคราะห์ระบบ (Systems Synthesis) เป็นการกำหนดองค์ประกอบ กำหนดขั้นตอนระบบ กำหนดทิศทางและวิถีทางในการนำระบบไปใช้ ด้วยการนำองค์ประกอบและขั้นตอนที่ได้จากขั้นวิเคราะห์ระบบ มาพัฒนาเป็องค์ประกอบและขั้นตอนใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับระบบทัศน์ (Paradigmship-เดิมใช้ กระบวนทัศน์ แต่คำว่า Paradigm หมายถึง ระบบคิดใหม่ จึงใช้ ระบบทัศน์แทน) และอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ) การศึกษาของชาติ

ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างแบบจำลองระบบ (Systems Modeling) เป็นการนำขั้นตอนที่ได้จากขั้นที่ ๒ มานำเสนอในรูปจำลองของจริง (Replica) เพื่อสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจระบบทัศน์ และให้ความร่วมมือในการนำระบบที่จะพัฒนาขึ้นใหม่ไปใช้ โดยนำเสนอในรูปแบบจำลองภาพ (Iconic Model) แบบจำลองสัญลักษณ์ (Symbolic Model) แบบจำลองเทียบเหมือน (Analogue Model) หรือแบบจำลองแนวคิด (Conceptual Model)

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินระบบ (Systems Evaluation) เป็นการนำระบบที่พัฒนาขึ้น ไปประเมินความเป็นไปได้ ด้วยการทดสอบประสิทธิภาพของแต่ละองค์ประกอบและขั้นตอน จากการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในระบบแล้วนำไปทดสอบประสิทธิภาพ หรือด้วยการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการศึกษา

ขั้นตอนที่ ๕ การทดสอบระบบในสถานการณ์จำลอง (Systems Simulation) เป็นการนำระบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จำลอง เพื่อประกันว่า ระบบการศึกษาหรือแผนการศึกษาชาติที่พัฒนาขึ้นจะสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามอุดมการณ์และจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

การพัฒนาแผนการศึกษาชาติ ๒๕๖๒-๒๕๗๑ ได้ดำเนินการตาม ๔ ขั้นตอนสากลของการพัฒนาระบบ ส่วนขั้นตอนที่ ๕ จะได้ดำเนินการหลังจากร่าง แผนการศึกษาชาติ ผ่านเห็นชอบของสภาปฏิรูป ๒๕๖๒ และประชาคมการศึกษาแล้ว

ขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร.ชัยงค์ พรหมวงศ์ เลขธิการสภาปฏิรูปการศึกษาคณะประชาชน สมัยที่ ๑ (ดร.รุ่ง แก้วแดง เป็นประธาน) ที่ได้ยกร่าง เอกสารปฏิรูปการศึกษา แผนการศึกษาชาติภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๗๑ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ฉบับนี้

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยงค์ พรหมวงศ์

ประธานคณะมนตรีปฏิรูปการศึกษาคณะประชาชน

31 สิงหาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทสรุป

หมวดที่ ส่วนที่

- 1 **การวิเคราะห์บริบทการจัดการศึกษา**
 - 1.1 วิเคราะห์บริบทการศึกษา
 - 1.2 การวิเคราะห์ปัญหาการศึกษา
- 2 **องค์ประกอบด้านบริบทการศึกษา**
 - 2.1 บริบทการจัดการศึกษาระดับชาติ
 - 2.2 บริบทการศึกษาระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น
- 3 **องค์ประกอบด้านปัจจัยการศึกษา**
 - 3.1 อุดมการณ์การศึกษา
 - 3.2 จุดมุ่งหมายการศึกษา
 - 3.3 นโยบายการศึกษา
 - 3.4 หลักสูตร
 - 3.5 ผู้เรียน
 - 3.6 บุคลากรการศึกษา
 - 3.7 โครงสร้างและปัจจัยพื้นฐาน
 - 3.8 เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
- 4 **องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการศึกษา**
 - 4.1 การจัดการศึกษา-ระดับการศึกษา ชั้น และปี
 - 4.2 การจัดเรียนการสอน
 - 4.3 การบริหารการศึกษา
 - 4.4 การพัฒนาวิชาชีพการศึกษา
 - 4.5 การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา
- 5 **องค์ประกอบด้านการประเมินและการควบคุมคุณภาพการศึกษา**
 - 5.1 การประเมินการศึกษา

- 5.2 การประเมินและควบคุมคุณภาพการศึกษา
- 5.3 การประเมินและควบคุมวิชาชีพการศึกษา
- 6 **องค์ประกอบด้านปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาการศึกษา**
 - 6.1 การพัฒนาการศึกษาเพื่อประเทศไทยอยู่ดีกินดี
 - 6.2 การพัฒนาการศึกษาเพื่อประเทศไทยอยู่ดีมีสุข
- 7 ขั้นตอนและแบบจำลองระบบการศึกษา
- 8 การนำระบบการศึกษาสู่การปฏิบัติ

หมวดที่ ๑

การวิเคราะห์บริบทการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์บริบทการศึกษาครอบคลุมการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการศึกษา และการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ระบบ แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑.๑ การวิเคราะห์บริบทสำหรับการจัดการศึกษา และส่วนที่ ๑.๒ การวิเคราะห์ปัญหาการศึกษา

ส่วนที่ ๑.๑

การวิเคราะห์บริบทสำหรับการจัดการศึกษาไทย

การวิเคราะห์บริบทสำหรับการจัดการศึกษาไทย ต้องมุ่งค้นหาปัญหา จุดอ่อน เสริมจุดแข็ง และแก้ไขปัญหาคือเป็นจุดอ่อนในการพัฒนาการศึกษาเพื่อนำไทยไปสู่เป้าหมายในการสร้างความเป็นอยู่ดีและมีสุขของประชาชนชาวไทย

การค้นหาและเสริมจุดแข็งครอบคลุมจุดแข็งด้านสภาพภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตไทย นิคมคนไทย วัฒนธรรมอันยาวนาน

๑. สภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ

๑.๑ จุดแข็ง ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม พื้นที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดทุกฤดูกาล เป็นอู่ข้าวอู่น้ำของโลก และมีภูมิประเทศสวยงาม มีมหาสมุทรฝั่งตะวันออกและตะวันตก จึงมีนักท่องเที่ยวมาปีละหลายสิบล้านคน

๑.๒ เสริมจุดแข็ง (๑) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้ตระหนักในรากฐานเกษตรกรรมที่เป็นจุดแข็งของตนเอง ให้ภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร เพื่อไปแข่งขันกับประเทศอื่นที่ด้อยกว่าด้านเกษตรกรรม (๒) ส่งเสริมเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและมีการเพิ่มมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตทางเกษตรกรรม ด้วยการมุ่งสู่ประเทศเกษตรอุตสาหกรรม (Industrialized Agricultural nation) (๓) จัดการศึกษาที่เน้นทักษะชีวิตบนพื้นฐานเกษตรกรรมและเกษตรอาชีวศึกษา (๔) เน้นการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว กีฬา และสันทนาการ และ (๕) พาณิชยนาวิเพื่อใช้ประโยชน์สองฝั่งมหาสมุทรให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

๒. วิถีชีวิตไทย ชาวไทยมีวิถีชีวิตยืนยาวกว่าแปดพันปี จึงมีวิถีชีวิตที่สะสมมายาวนาน อาจมากกว่าชาติใดๆ ในโลก

๒.๑ จุดแข็ง ชาวไทยส่วนใหญ่มีพื้นฐานความละเอียดอ่อน จิตใจดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ขยันหมั่นเพียร หนักเอาเบาสู้ มีจิตอาสาและจิตบริการ ค่านิยม “ใครมาถึงเรือนชาน ต้องต้อนรับ” สะท้อนระบบความคิดที่โอบอ้อมอารีอันสูงส่งของชาวไทย ชาวไทยมีวิถีชีวิตพอเพียง มุ่งอยู่เย็นเป็นสุข มากกว่า อยู่ดีกินดี ชาวไทยมีวิถีชีวิตแนวพุทธที่สงบสุข และมีสำนึกความกตัญญูต่อผู้ให้ความช่วยเหลือ

๒.๒ การเสริมจุดแข็ง (๑) ควรจัดการศึกษาที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมบริการ เพื่อนำจุดเด่น มาใช้ประโยชน์ (๒) ควรส่งเสริมการศึกษาสาขาวิชาชีวิต ตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เพื่อเน้นความสุขมวลรวม มากกว่ารายได้ มวลรวม (๓) ส่งเสริมวิถีชีวิตแนวพุทธสงบสุข จึงควรเน้นการพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษา คุณธรรมและจริยธรรม และ (๔) ส่งเสริมให้ชาวไทยมีสำนึกความกตัญญูรู้คุณผู้ที่เคยทำดี ให้ความช่วยเหลือตน จึงควรเน้นจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมี ๓ รู้ คือ รู้ดีรู้ชั่ว (คุณธรรม) รู้ถูกรู้ผิด (นิติธรรม) และ รู้ควรไม่ควร (รัฐธรรม) จึงควรเน้นคุณธรรม นิติธรรม รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อระบอบการปกครองแบบธรรมาภิบาล โดย คือการปกครองที่ให้ คนดีปกครองบ้านเมือง มากกว่าการรับระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกโดยไม่ปรับให้สอดคล้องกับบริบทไทย

๓. ประวัติศาสตร์ไทยและวัฒนธรรมของโลก

๓.๑ จุดแข็ง นักวิชาการได้ทำการการศึกษาประวัติศาสตร์ทางเลือกบางประการ คือ (๑) พระพุทธศาสนาเถรวาทเกิดในดินแดนสุวรรณภูมิ (๒) ศาสนาพราหมณ์ เกิดในสยาม และ (๓) ดินแดนไทยลว่ามีประวัติศาสตร์ ยาวนานกว่าแปดพันปี หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากกระเบื้องจารึกที่คู่มือ ศิลจารึก ใบลานและเอกสารโบราณ แสดงว่า วัฒนธรรมในดินแดนสุวรรณภูมิ อาทิ การนับปีอิน (อายุ 4150 ปี) ปี โล (อายุ 1190 ปี) และ ปีพุทธศักราช (2562 ปี) ล้วนเกิดขึ้นในดินแดนสยาม อีกทั้งอักษรไทยที่ประดิษฐ์โดยขุนสือไทย เมื่อ ปีอิน ๑๒๓๕ และอักษรขอม โดย ขุนขอมไทยที่ชายขุนสือไทยเมื่อปีอิน ๑๒๕๐ และกฎหมายไทยโบราณที่มีมากกว่าห้าพันปี

๓.๒ การเสริมจุดแข็งด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (๑) พัฒนาการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ให้กว้างขวาง ทั้งสายหลักตามแนวคิดที่เชื่อตามตะวันตกและประวัติศาสตร์ทางเลือกเพื่อให้เป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาวิจัยค้นคว้า ประวัติศาสตร์ไทยให้ตรงความเป็นจริง และ (๒) ทำการศึกษาวิจัยเพื่อฟื้นฟู สืบสาน พัฒนา ทำนุบำรุง และเผยแพร่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย ที่ถูกลบเลือนโดยวัฒนธรรมต่างชาติ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

๔. ศิลปะ วิทยาการ ศาสตร์และเทคโนโลยีไทย

๔.๑ จุดแข็ง ไทยได้พัฒนาศิลปะวิทยาการ ศาสตร์และเทคโนโลยีมาหลายพันปี แต่ถูกลืมเลือนเพราะขาดการ สานต่อเมื่อโรงเรียนมุ่งสอนความรู้ที่มาจากต่างประเทศเพื่อแสดงความเป็นอารยประเทศเทียมเท่าประเทศตะวันตก ทั้งๆ ที่ศาสตร์และวิทยาการหลายจากเกิดขึ้นยาวนานและบันทึกไว้นาน

๔.๒ การเสริมจุดแข็ง ควรเปิดสอนศิลปะ วิทยาการ ศาสตร์ และเทคโนโลยีไทยในทุกระดับการศึกษาควบคู่ กับการสอนศิลปะ วิทยาการ ศาสตร์ และเทคโนโลยีต่างประเทศ

ส่วนที่ ๑.๒

การวิเคราะห์ปัญหาการศึกษา

๑. ปัญหาด้านอุดมการณ์ จุดมุ่งหมายและแนวนโยบายการศึกษา

หน่วยงานที่กำกับดูแลและจัดการศึกษายังขาดการกำหนดอุดมการณ์ที่จะนำเสนอภาพเต็มเปี่ยมของการจัดการศึกษา ในเอกสารส่วนใหญ่จะนำเสนอวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และแนวนโยบาย โดยที่วิสัยทัศน์หรือภาพความสำเร็จขึ้นจะเกิดไม่ได้หากขาดการมองภาพเต็มและขาดปรัชญาคือแนวคิดและแนวทางในการดำเนินการ นอกจากนี้ ยังมีความสับสนในการเสนอข้อความแสดงปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ จะเห็นได้จากการนำคำภาษาอังกฤษมาวางเล็บ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนขาดความเข้าใจแนวคิดของคำที่นำเสนอ

ผลที่เกิดขึ้นคือ ทำให้การจัดการศึกษาขาดอุดมการณ์ที่ประกอบด้วยปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ที่เป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และการจัดทำแผนระยะยาวและระยะสั้น จึงจำเป็นต้องเริ่มด้วยการกำหนดอุดมการณ์ จุดมุ่งหมายและแนวนโยบายการปฏิรูปที่ชัดเจน

๒. ปัญหาการลอกเลียนจากต่างประเทศหรือที่เคยพบเห็นโดยขาดการริเริ่ม

ปัญหาส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการปฏิรูปการศึกษาตามที่ได้พบเห็นหรือศึกษาเล่าเรียนจากต่างประเทศ โดยขาดการวิเคราะห์บริบทคือสภาพแวดล้อมแบบไทย จึงปรากฏว่า การปฏิรูปทุกครั้งที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จ จึงทำให้คุณภาพการศึกษาของเยาวชนไทยไม่มีคุณภาพสมกับความเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่าแปดพันปี นอกจากนี้ การปฏิรูปการศึกษาในอดีตและปัจจุบัน นิยมแต่งตั้งผู้ที่มิได้เป็นนักการศึกษามีอาชีพมาปฏิรูปการศึกษา เพราะเชื่อว่า การศึกษาเป็นเรื่องที่ทุกคนทุกอาชีพต้องร่วมกัน ปฏิรูปการศึกษาทุกครั้งจึงไม่บรรลุผล

๓. การจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์และยึดบริบทของส่วนกลางและต่างประเทศ

ในช่วงร้อยปีที่ผ่านมา ประเทศไทยจัดการศึกษาทุกภูมิภาค โดยยึดบริบทของส่วนกลางคือ เป็นหลัก นอกจากนี้ หลักสูตร ตำรา แบบเรียน วิธีการเรียนการสอนล้วนแต่นำมาจากยุโรปและอเมริกา จึงทำให้การจัดการศึกษาไม่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน

๔. ภาพการจัดการศึกษายังติดที่ห้องเรียนหรือโรงเรียน

การเรียนการสอนในอดีตก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ เน้นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต มีธรรมชาติเป็นห้องเรียน บิดามารดาเป็นครูอาจารย์ โดยเน้นการจัดการศึกษาที่บ้าน (Home schooling) และขยายออกมาเป็นการจัดการศึกษาที่วัดและสำนักบ่อน้ำทิพย์ เมื่อประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ได้รับระบบการศึกษาตะวันตกมาใช้ ได้จัดตั้งโรงเรียน และจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นการนำเด็กที่เคยเรียนด้วยตนเอง ตามความสนใจของตนเอง และเรียนเฉพาะความรู้ที่จะต้องนำไปใช้ ให้มาถูกบังคับให้เรียนเนื้อหาสาระที่รับมาจากต่างประเทศ และใช้เวลากว่า ๑๐๐๐ ชั่วโมง เรียนสาระตะวันตกที่ครูชอบ “สอน” และ “สั่ง” (การบ้าน) โดยสอนด้วยการพูดหรือบรรยาย จึงเกิดภาพติดใจผู้ปกครอง ครู และนักเรียนว่า เป็นครูต้องยืนอยู่หน้าชั้นเรียน และต้องพูดตลอดเวลา จึงไม่มีเวลาเรียนสาระไทยหรือสาระตะวันออก ที่ครูคือพ่อแม่ “สั่ง” แล้วจึง “สอน”

๕. ระบบการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบท วิธีการและจุดเน้นเปลี่ยนแปลงของโลก

ในขณะที่การศึกษาของประเทศต่างๆ ได้ปรับทิศทางไปสู่การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศตน ปรับวิธีการเรียนจากการฟังครู และเน้นการเรียนรู้จากความต้องการของสังคม ด้วยการจัดการศึกษาแบบองค์รวม คือไม่มีการจำแนกกลุ่มสาระและประสบการณ์เป็นรายวิชา ไม่เน้นการสอนในห้องเรียน เน้นการเรียนรู้อย่างกระฉับกระเฉง แต่การศึกษาไทย ยังเน้นการจัดการศึกษาเป็นหมวดวิชาหรือรายวิชาและเน้น “การเรียนรู้” (Learning to Know) จากการจำและเข้าใจ มากกว่า ส่งเสริมให้นักเรียนได้ “เรียนคิด” (Learning to Think) “เรียนทำ” (Learning to Do) “เรียนแก้ปัญหา” (Learning to Solve Problems) “เรียนที่จะดำรงตน” (Learning to Be) และ “เรียนดำรงชีวิต” (Learning to Live)

จึงจำเป็นที่จะต้องทบทวนสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการศึกษา การเรียนการสอน การประเมินผล และการประเมินผลย้อนกลับและผลกระทบ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์วิทยาการ เทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป

๖. ขาดการพัฒนากระบวนการศึกษาให้สอดคล้องกับไทย

ตั้งแต่ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ โดยมีกระทรวงธรรมการ และระบบโรงเรียนตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ประเทศไทยได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนตามแบบตะวันตก กระทรวงศึกษาธิการพัฒนาหลักสูตร โดยเน้นสาระเทศ มากกว่าสาระไทย และเน้นวิชาการมากกว่าวิชาชีพ ทำให้สถานศึกษาไม่มีเวลาจัดการเรียนการสอนวิชาที่เน้นสาระไทย และทักษะชีวิต ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถผลิตนักเรียนออกไปดำรงชีวิตในฐานะคนไทย สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้ว ก็ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพงานที่เน้นทักษะได้ จึงมุ่งเรียนต่อระดับอุดมศึกษาและระดับมหาวิทยาลัย จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนานักเรียนให้เติบโตเป็นคนไทย มีทักษะชีวิต ให้ความสำคัญวิชาชีพมากกว่าวิชาการ เพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขหลักจากสำเร็จ

การศึกษาแล้ว

๙. ปัญหาการพัฒนาผู้เรียนให้ภูมิใจในความเป็นไทย

การผลิตผู้เรียนมีปัญหาหลายประการ ที่วิกฤตที่สุดคือ การที่ไม่สามารถผลิตประชาชนให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและไม่หลงใหลวิทยาการต่างประเทศจนกระทั่งถูกรอบงำด้วยวัฒนธรรมและศิลปวิทยาการของต่างชาติ และดูเหมือนคุณค่าวัฒนธรรมและศิลปวิทยาการและวิถีชีวิตของตนเอง

๑๐. ปัญหาการบริหารงานบุคคลที่ถูกรอบงำด้วยอำนาจนิยม

การบริหารบุคลากรยังเน้นการสั่งการจาก “เบื้องบน” คือเจ้ากระทรวง และอธิบดี แม้จะมีการบริหารโดยองค์คณะบุคคลในรูปคณะกรรมการ แต่ผู้บังคับบัญชา ยังตัดสินใจการบริหารระบอบ “เถาเถา” ที่สั่งการตามความคิดความเชื่อของตนเอง จึงทำให้บุคลากรถูก “สั่ง” และไม่เปิดโอกาสให้ริเริ่มแนวคิดของตนเอง ทำให้ขาดการสั่งสม ถ่ายทอด ประสบการณ์จากผู้บังคับบัญชา ทำให้ขาดการปรับตัวให้บุคลากรไม่สามารถดำเนินงานได้ตามลักษณะงานและภารกิจที่ได้รับมอบหมายจำเป็นต้องกำหนดแนวนโยบายและแนวทางการปฏิรูปบุคลากรการศึกษาให้มีคุณภาพและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑๑. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้การสอนที่ยึดครูและห้องเรียนไม่จำลองเวทีสังคม

ชาวไทยส่วนใหญ่ยังคงเชื่อว่า การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ คือ ต้องเรียนให้อาจารย์และห้องเรียนทันสมัยมากกว่า การเรียนจากสภาพแวดล้อม จากโรงเรียนชีวิต สภาพห้องเรียนที่เป็นห้องสี่เหลี่ยม วางโต๊ะเรียนและเก้าอี้เรียงกัน หน้าเข้าหาครู ไม่สามารถจำลองเวทีสังคมที่เต็มไปด้วยการปรึกษาหารือ และประกอบภารกิจงานต่างๆ แต่ครูไม่ปรับห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนด้วยการปฏิบัติ แม้จะมีครูบางคนได้ลดบทบาทผู้สอนมาเป็นผู้สั่งให้นักเรียนเรียนด้วยตนเองและกลุ่มแล้ว แต่ยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับครูทั้งประเทศ

จึงจำเป็นที่จะต้องปฏิรูประบบการเรียนการสอนใหม่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย เพื่อให้นักเรียนไทยมีทักษะชีวิต มีวิชาชีพ และมีวิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และการเผชิญประสบการณ์ที่จำลองชีวิตจริงในสถานศึกษา

๑๒. การประเมินการเรียนที่เน้นการประเมินผล

ในอดีตถึงปัจจุบัน การประเมินการศึกษา เน้นการประเมินผล ที่มุ่งประเมินผลลัพธ์ในการสอบได้ และมุ่งประเมินความรู้อย่างเดียว แม้แต่การประเมินระดับชาติ ยังคงเน้นการประเมินจากความรู้ความจำมากกว่า การประเมินจากการปฏิบัติ

๑๑. การบริหารและการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับวิถีไทย

การบริหารและการจัดการศึกษาที่ผ่านมาเป็นการบริหารและการจัดการตามแนวทางตะวันตกที่นักวิชาการศึกษา อาทิ ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบริหารมักจะนำแนวคิดและวิธีการบริหารจากบริบทประเทศในตะวันตกมาใช้ในประเทศไทย แทนที่จะนำหลักการบริหารและการจัดการมาวิจัยและปรับใช้กับบริบทไทย แต่ส่วนใหญ่พยายามที่จะเปลี่ยนวิญญูชนคนไทย วิธีการไทย วิถีไทย ให้เป็นฝรั่ง ตามวิธีการ และวิถีวันตะวันตก มากกว่าของไทย

๑๑. ขาดความสนใจและความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีการศึกษา

เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษามีหลักการและปัญหาหลายประการ คือ (1) ความไม่เข้าใจแนวคิด และความหมาย เทคโนโลยีการศึกษา (2) ความไม่เข้าใจขอบข่ายเทคโนโลยีการศึกษา (3) การขาดความตระหนักในความสำคัญของ เทคโนโลยีการศึกษาในฐานะมิติที่ 3 และองค์ประกอบสำคัญของไตรยางค์วิชาชีพ และ (4) ความจำเป็นที่จะต้องปรับให้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นวิชาชีพที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและมีครูอาจารย์และบุคลากรเทคโนโลยีการศึกษา

๑๒. ปัญหาการพัฒนาวิชาชีพการศึกษา

ก่อน พ.ศ. 2546 การพัฒนาวิชาชีพการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง และปริญญาการศึกษา ก็สามารถประกอบวิชาชีพการศึกษา เช่น วิชาชีพการศึกษาได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การศึกษาจนกระทั่ง พ.ศ. 2546 ทำให้การเข้าสู่วิชาชีพการศึกษาต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

ปัญหาที่พบในการผลิตครูของสถาบันครุศึกษา ลอกเลียนมาจากตะวันตกกว่าร้อยปีมาแล้ว ขาดการพัฒนา ระบบฝึกหัดครูของตนเอง เมื่อขาดระบบ ก็ทำให้ขาดกลไกในการผลิตครูที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมนิสิตนักศึกษาครูให้มีความรักและศรัทธาในความเป็นครู ได้แก่ขาดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี และขาดตัวแบบที่ดี เมื่อมีตัวแบบที่ชอบ สอนด้วยการบรรยาย นิสิตนักศึกษาครูก็จะไปสอนด้วยการบรรยายตามตัวแบบคืออาจารย์ที่สอนพวกตนสมัยเรียน ฝึกหัดครู

ปัญหาที่พบในการประเมินประสิทธิภาพวิชาชีพการศึกษาคือ สืบเนื่องจากระบบการผลิตครูที่พบเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน สถาบันครูศึกษาส่วนใหญ่ กำหนดให้นิสิตนักศึกษาครูศึกษาวิชาศึกษาทั่วไปอย่างน้อย 30 หน่วยกิต และศึกษาวิชาการศึกษา จิตวิทยาและวิชาอื่นในช่วงสองปีแรก และมีโอกาสไปสังเกต ในปีที่ 3 และไปฝึกสอนในปีที่ 5 (เดิมหลักสูตร 4 ปี กำหนดให้ฝึกสอนภาคการศึกษาแรกของปีที่ 4 นักศึกษาฝึกสอนต้องปฏิบัติการสอนในความดูแลของครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศจากสถาบันครูศึกษา โดยส่วนใหญ่ยังขาดระบบการนิเทศที่ดี ทำให้พฤติกรรมการเป็นครูขึ้นอยู่กับคุณภาพความสามารถและการเอาใจใส่ดูแลของครูพี่เลี้ยงและคุณภาพของอาจารย์นิเทศก์ ยังขาดระบบการนิเทศส์และการประเมินที่จะประกันคุณภาพการสอนของนิสิตนักศึกษาครู ในช่วงเวลา 1 ปีที่นักศึกษาถูกกำหนดให้ฝึกสอน

๑๓. ปัญหาด้านสภาวิชาชีพการศึกษา

การดำเนินงานของสภาวิชาชีพครู คือ ครูสภา มีปัญหา 4 ประการ คือ

(1) ครูสภาอาจปฏิบัติมากกว่าอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด จากอำนาจที่กำหนดโดยพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ครูสภา มีหน้าที่ 15 ประการ รวมทั้งหน้าที่ในการรับรองหลักสูตรและรับรองปริญญาด้วย ส่วนคณะกรรมการครูสภาได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด 9 ประการ โดยมีหน้าที่สำคัญคือ การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพและกำหนดให้วิชาชีพการศึกษาหลายแขนงต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลมาตรฐานวิชาชีพ โดยมีคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ เป็นองค์กรคณะเอกัตบุคคลที่ทำหน้าที่ดำเนินการเสนอคณะกรรมการครูสภา ตามหน้าที่ 7 ประการ ทำให้พบปัญหา 3 ประการคือ

(1) จากการพิจารณาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการครูสภา และคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ พบว่า ไม่มีหน้าที่ข้อใดที่กำหนดให้ครูสภาต้องเข้าไปกำกับดูแลกระบวนการผลิตบัณฑิต เพื่อออกไปอนุญาตประกอบอาชีพครู ไม่ว่าจะเป็นแขนงใดก็ตาม หน้าที่สำคัญ คือ “กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับ ดูแล การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นการยกระดับวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง” และการระบุในพระราชบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวกับหน้าที่ครูสภาให้มีหน้าที่ “รับรองหลักสูตร” และ “รับรองปริญญา” นั้น ขัดกับมาตรา 40 ในองค์กรจัดการศึกษาธรรมณูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2562 ห้ามสภาวิชาชีพก้าวล่วงกระบวนการผลิตบัณฑิตของนักศึกษา และกฎหมายหลักของมหาวิทยาลัยกำหนดให้สภามหาวิทยาลัยอนุมัติหลักสูตรและปริญญา

(2) หน่วยงานที่กำกับดูแลการผลิต คือ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ก็มอบภาระให้การรับทราบหลักสูตรที่มีวิชาชีพควบคุม ให้สภาวิชาชีพรับรองก่อน ตนเองจึงจะรับทราบ อาจถือว่า ละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ หนึ่งที่ทราบว่า อำนาจการรับรองและอนุมัติหลักสูตรเป็นของสภามหาวิทยาลัย ส่วนคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ มีหน้าที่สำคัญตามข้อ (1) คือ “พิจารณาการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และการพักใช้ หรือ

เพิกถอนใบอนุญาต” และข้อ (2) คือ “กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา”

(3) การดำเนินงานของคุรุสภา โดยคณะกรรมการคุรุสภา ที่มีรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน และเลขาธิการคุรุสภาเป็นเลขานุการ และคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ มีปัญหาว่า คุรุสภาได้ใช้อำนาจไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดในการเข้าไปกำกับดูแลกระบวนการผลิตบัณฑิต ในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อาทิ การตรวจสอบวิธีการเรียนการสอน สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการจัดกิจกรรมเสริมวิชาชีพ และการรับรองปริญญาเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการศึกษา สิ่งที่คุรุสภาพึงกระทำคือ ตรวจสอบสมรรถนะของบัณฑิตครุว่า มีความรู้ความสามารถ และสมรรถนะวิชาชีพตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดหรือไม่

(2) ความเป็นอิสระขององค์กรวิชาชีพตามกฎหมายสภาวิชาชีพ—แม้ว่า สภาวิชาชีพจะต้องกำกับดูแลโดยรัฐมนตรีของกระทรวงที่วิชาชีพสังกัด แต่ส่วนใหญ่ให้องค์กรจัดการศึกษา รัฐมนตรีมักจะดำรงตำแหน่ง “สภานายกพิเศษ” มิได้มาดำรงตำแหน่งประธานโดยตรงเพราะจะขัดกับหลักการคานอำนาจ เพื่อให้สภาวิชาชีพปลอดจากการครอบงำของฝ่ายการเมือง ส่วนคณะกรรมการ กฎหมายกำหนดให้มีการเลือกตั้งโดยสมาชิกสภาวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาวิชาชีพและคณบดีหน่วยงานผลิตบัณฑิตวิชาชีพ เมื่อได้คณะกรรมการสภาวิชาชีพ แล้วคณะกรรมการเลือกนายกสภา และอุปนายกสภภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นอิสระจากการครอบงำจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวกับการผลิตบัณฑิต เพื่อจะได้พิจารณาออกใบอนุญาต และกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาอย่างปราศจากอคติ

ปัญหาที่ประสบในบางยุคบางสมัย ในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาชีพการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา คือ ตามพระราชบัญญัติฯ คุรุสภากระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ คือ สภาวิชาชีพครู มีรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน จึงอาจขัดด้วยหลักความเป็นอิสระของการเป็นองค์กรวิชาชีพ

(3) การขัดกับข้อห้ามตามมาตรา 40 ขององค์กรจัดการศึกษาธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2562 วรรค 3 ระบุว่า “การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา” แต่การดำเนินของสภาวิชาชีพครูว่า ด้วยการรับรองหลักสูตร การรับรองปริญญา (อำนาจของสภามหาวิทยาลัยอนุมัติหลักสูตร จึงเกินอำนาจขอบสภาวิชาชีพที่จะรับรอง รวมทั้งการรับรองหลักสูตร ซึ่งเป็นอำนาจสภามหาวิทยาลัยที่จะอนุมัติหลักสูตร และสกอ. รับทราบ

4) การแบ่งส่วนงานของคุรุสภาที่สับสนเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีการแบ่งส่วนงานออกเป็นสำนักต่างๆ นั้น จะเห็นว่า สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรจะเป็นสำนักเทคโนโลยีการศึกษา เพราะเทคโนโลยีการศึกษา ครอบคลุมทั้งเทคโนโลยีการศึกษาพื้นฐาน สื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศ

อาจทำให้ครูอาจารย์เกิดความเข้าใจผิดว่า ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเท่านั้น จึงจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เพราะครูสภากำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีทุกรูปแบบในการบริหารและการจัดการ

๑๔. ปัญหาด้านวัฒนธรรมองค์กร

ขาดการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชน จึงยึดถืออุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์) ความเชื่อ ค่านิยมและแนวปฏิบัติตามประสบการณ์ของตน ตามความเคยชิน ตามแนวคิดส่วนตัว หรือ ถูกครอบงำจากนักการเมืองที่เป็นเจ้ากระทรวง หรือการครอบงำของกฎระเบียบ ข้อบังคับจากภายนอก จนปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือแนวปฏิบัติและข้อปฏิบัติใหม่ที่มี อาจจะมีประสิทธิภาพมากกว่า ท้ายสุดก็ส่งผลให้ขาดสามัญสำนึก 3 คู่ คือ รู้ดีรู้ชั่ว (คุณธรรม) รู้ถูกรู้ผิด (นิติธรรม) และ รู้ควรไม่ควร (รัฐธรรม) จนในที่สุดก็ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยยึดอย่างใดอย่างหนึ่งจนขาดการยึดถือมนุษยธรรม ที่ อาจจะพบเห็นในการประพฤติปฏิบัติของผู้บริหารต่อครูและบุคลากร หรือ ครูอาจารย์ต่อนักเรียนนักศึกษา

๑๕. ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก มีปัญหาหลาย ๑๒ ประการ

- 1) มีความสับสนและความเข้าใจที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพนอก อาทิ การใช้ คำว่า ประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) และการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) ปะปนกัน หรือใช้คำว่า ประกันคุณภาพภายนอกโดยหน่วยงานภายนอก
- 2) ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน คือ หน่วยงานที่ถูกประเมิน (First Party) หน่วยงานต้นสังกัดของหน่วยงานที่ถูกประเมิน (Second Party) และหน่วยงานภายนอก (Third Party) ที่เข้ามาประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก
- 3) หน่วยงานภายนอกที่จะเข้ามาประเมินต้องเป็นอิสระจากกระทรวง ทบวงกรมที่เป็นต้นสังกัดของหน่วยงานที่ถูกประเมิน นั่นคือ สมศ. ไม่ควรอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ปัญหาที่พบคือ สมศ. สังกัดสำนักงานกฤษฎีกา แต่กระทรวงศึกษาธิการ ก็สามารถเข้าไปควบคุมการดำเนินงานของสมศ. ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การขอให้ สมศ. ชลอการประเมินรอบสี่ไปอีกหนึ่งปี
- 4) ความสับสนในบทบาทของหน่วยงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่กำหนดว่า หน่วยงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก คือ สมศ. เน้นประเมินผลลัพธ์ ส่วนการประเมินคุณภาพภายในเน้นกระบวนการ

๙) ภาษาที่ใช้เรียกของหน่วยงานต่างๆ ก็ไม่คงเส้นคงวา เช่น บางหน่วยงาน เรียก มาตรฐาน เกณฑ์ และตัวชี้บ่ง บางหน่วยงาน ใช้คำว่า องค์กรประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์

๙) การแบ่งระยะเวลาและสาระการประเมิน สมศ. แบ่งการประเมินเป็นระยะๆ ละ 5 ปี และประเมินสาระต่างกันในแต่ละรอบ ทำให้ขาดความต่อเนื่อง จึงมีการเปลี่ยนแปลงองค์กรประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ทุกรอบการประเมิน

๙) ในพระราชกฤษฎีกา ของ สมศ. กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ข้อ 1 ว่า สมศ.ต้องประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน แต่บางยุคบางสมัย สมศ. ไปกำหนดองค์กรประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์เอง ทำให้หน่วยงานที่ถูกประเมินต้องจัดทำเอกสารเพิ่มขึ้นเพื่อให้ตรงกับที่สมศ. กำหนด จนมีลักษณะเป็นการ “ปลูกผักชี และนำผักชีโรยหน้า” ทำให้ไม่สามารถประเมินคุณภาพได้สอดคล้องกับสภาพจริง

๑๐) ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายว่า การประเมินต้องไม่เน้นเอกสาร ห้ามจัดให้มีห้องประกันคุณภาพ ต้องเตรียมความพร้อม ที่จะให้ผู้ประเมินเข้าไปตรวจได้ทุกเมื่อ ทำให้เกิดความสับสนว่า สมศ. สังกัดและอยู่ภายใต้อำนาจของกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักนายกรัฐมนตรี เพราะในพระราชบัญญัติกฎหมาย องค์กรมหาชน นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รักษาราชการตามพระราชบัญญัติ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจสั่งการ สมศ. ให้ทำหรือไม่ทำอย่างไร ได้หรือไม่ เมื่อตนเองไม่มีอำนาจสั่งการ จึงอาศัยอำนาจที่สูงกว่ามาบังคับให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการ

๑๑) การที่สมศ. กำหนดให้เอกชนที่เป็นนิติบุคคลมาทำหน้าที่ประเมินคุณภาพนอก ทำให้เอกชนจัดตั้งบริษัทที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกอย่างเดียว จึงเกิดปัญหาด้านคุณภาพของผู้ประเมิน เพราะผู้ประเมินภายนอกที่บริษัทรับประเมิน ได้แต่งตั้งให้ทำหน้าที่ประเมินโรงเรียนต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่อาจไม่มีประสบการณ์สอนในโรงเรียน หรือเคยสอนในโรงเรียนแต่ขาดประสบการณ์ด้านการประเมิน แม้ สมศ.จะจัดอบรมวิธีการประเมินให้ผู้ประเมินเหล่านั้น แต่ระยะเวลาอาจไม่เพียงพอสำหรับสร้างความสามารถในการประเมินที่ดี จึงเกิดมีปัญหามากในบางเขตพื้นที่การศึกษาในการเข้าไปประเมินที่ก่อปัญหาและความลำบากแก่หน่วยงานที่ถูกประเมิน อาทิ การใช้อำนาจข่มครูอาจารย์ หรือการรับคำตอบแทนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้สถานศึกษาของตนผ่านการประเมิน เป็นต้น

๑๒) องค์กรประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมิน บางหน่วยงานกำหนดไว้ไม่ครบ หรือให้น้ำหนักเกณฑ์บางตัวต่ำกว่าความเป็นจริง อาทิ ระดับอุดมศึกษา กำหนดเกณฑ์ว่า หากไม่มีระบบและกลไก ได้อหากมีระบบและกลไก ได้ 1 คะแนน แสดงว่า ท่านให้ความสำคัญกับ “ระบบ” เพียงแค่ 0.5 คะแนน เท่ากับ “กลไก” ที่จริง

“ระบบ” เป็นตัวนำต้องมีคะแนนมากกว่า กลไก และแนวปฏิบัติอื่น หรือ เทคโนโลยีการศึกษา เป็นเสาหลักที่สามของการศึกษา แต่ไม่ปรากฏว่า อยู่ในองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในหรือประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก เป็นต้น

หมวดที่ ๒

องค์ประกอบด้านบริบทการศึกษา

ส่วนที่ ๒.๑

บริบทการจัดการศึกษาระดับชาติ

1. แนวนโยบายการจัดการศึกษาอิงบริบท

องค์กรจัดการศึกษาพึงจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท ด้วยการกำหนดแนวนโยบาย การจัดเขตพื้นที่ และการกำกับดูแลด้านวิชาการตามบริบทที่สถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาตั้งอยู่ ต้องให้มีสมดุลระหว่างการศึกษเพื่อความเป็นพลเมืองชาติไทยและถนอมความเป็นพลเมืองภูมิภาคและท้องถิ่น

2. แนวทางการจัดการศึกษาอิงบริบท

2.1 การกำหนดเขตความรับผิดชอบและการกำกับดูแลการศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบท เพื่อให้สนองความต้องการของประชาชนระดับชาติ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่นด้วยการกำหนดบทบาทองค์กรศึกษาระดับกระทรวง เขตการศึกษาระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และระดับท้องถิ่น

2.2 บทบาทกระทรวงศึกษาธิการ ให้เน้นการกำหนดอุดมการณ์ นโยบาย กำกับดูแล และประสานงานการศึกษาระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น

2.3 บทบาทองค์กรจัดการศึกษาระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น ให้เน้นการเน้นการจัดการบริหารกิจการการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของภูมิภาค จังหวัด อำเภอและชุมชน

2.4 การบริหารและจัดการยึดหลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่นในด้านการบริหารกิจการชุมชน การบริหารวิชาการ การบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา การ

บริหารบุคลากร การบริหารวิสาหกิจสถานศึกษา การบริหารทรัพยากร การเงินและงบประมาณ การบริหารลอจิสติกส์ และการบริหารทั่วไป

2.5 ให้โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย สำนักงานปลัดกระทรวง กำกับดูแลโดย ปลัดกระทรวง (ระดับ ๑๑) และสำนักที่ดูแลการจัดการศึกษา ๑๒ สำนัก ภายใต้บังคับบัญชาของเลขาธิการ (ระดับ ๑๐)

โครงสร้างการบริหารและการจัดการกระทรวงศึกษาธิการ อาจประกอบด้วย

- 1) สำนักอุดมศึกษา กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน
- 2) สำนักอาชีวศึกษา กำกับดูแลสถาบันอาชีวศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน
- 3) สำนักมัธยมศึกษา กำกับดูแลโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ
- 4) สำนักประถมศึกษา กำกับดูแลโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ
- 5) สำนักปฐมวัยศึกษา กำกับดูแลโรงเรียนอนุบาลและศูนย์เด็ก
- 6) สำนักการศึกษาเอกชน กำกับดูแลสถานศึกษาเอกชนในระดับมัธยมศึกษา ประถมศึกษา และปฐมวัยศึกษา
- 7) สำนักการศึกษาทางเลือก กำกับดูแลสถานศึกษาทางเลือกตามที่กฎหมายกำหนด
- 8) สำนักการศึกษาตลอดชีวิต กำกับดูแลการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 9) สำนักเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา กำกับดูแลเรื่องการจัดระบบการศึกษา พหุติกรรมครู ผู้บริหาร และบุคลากรในการดำเนินงาน วิธีการ การสื่อสาร การจัดสภาพแวดล้อมการศึกษา การจัดการ การประเมินการศึกษา และการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา
- 10) สำนักวิชาการ กำกับดูแลการพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนทุกระดับและทุกขนาด และการพัฒนาตำราและแบบเรียน
- 11) สำนักวัดและประเมินการศึกษา กำกับดูแลการวัดผลและการประเมินผลการเรียน
- 12) วิจัยการศึกษา กำกับดูแลการวิจัยการศึกษาในระดับต่างๆ

ส่วนที่ ๒.๒

บริบทการจัดการศึกษาระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น

1. แนวทางการจัดการศึกษาระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น

การจัดเขตพื้นที่การศึกษาให้ยึดเขตพื้นที่จังหวัดและอำเภอเป็นฐาน และจำแนกอำเภอหรือเขตปกครองเป็น “เขตโรงเรียน (School District)” ณ ตำบลหรือกลุ่มตำบล หรือเทศบาล เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

การจัดเขตพื้นที่การศึกษาให้จำแนกอำเภอออกเป็น 3-5 เขตโรงเรียน โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเขตบริการการศึกษา ให้ยึดจังหวัด อำเภอ และตำบลเป็นฐาน ใน 4 ระดับ คือ เขตพื้นที่ปฐมวัยศึกษา และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตพื้นที่ประถมศึกษา เขตพื้นที่มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา

1.1 เขตบริการปฐมวัยศึกษา ยึดระดับตำบล เป็นเขตบริการการศึกษาปฐมวัย ครอบคลุมการศึกษาระดับเด็กเล็กและอนุบาลศึกษา

1.2 การประถมศึกษาเป็นเขตบริการการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป.1-6) ยึดระดับอำเภอเป็นฐาน

การจัดการศึกษาขยายโอกาส มัธยมศึกษา 1-3 ในโรงเรียนประถมศึกษา จะกระทำไม่ได้เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่ขัดกับหลักธรรมชาติและความเหมาะสมของครูผู้สอน

ให้เขตบริการประถมศึกษากำกับดูแลการศึกษาระดับประถมศึกษา

1.3 เขตบริการการมัธยมศึกษา เป็นเขตการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) ยึดระดับจังหวัดเป็นฐาน

ให้เขตบริการมัศึกษากำกับดูแลการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.4 เขตบริการการอาชีวศึกษา เป็นเขตการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา (ปวช.และปวส.) ยึดระดับจังหวัดเป็นฐาน

ให้เขตบริการอาชีวศึกษากำกับดูแลการศึกษาระดับอาชีวศึกษา สถานศึกษาวิชาชีพ และสำนักสอนวิชาชีพทุกประเภท

2. การบริหารและวิชาการเขตพื้นที่การศึกษา

ให้ทุกเขตบริการมัธยมศึกษา เขตบริการมัธยมศึกษาอาชีวศึกษา เขตบริการประถมศึกษา เขตบริการปฐมวัยศึกษา มีธรรมนูญของเขตบริการการศึกษา เป็นกฎหมายรอง (Bylaws) ให้มีธรรมนูญสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเป็นกฎหมายรองเช่นเดียวกัน

2.2 ให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาระบบการศึกษาของตนเอง โดยกำหนดองค์ประกอบ ขั้นตอนดำเนินการที่จะประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา

2.3 ให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาแผนแม่บทวิชาการ (Academic Master Plan-AMP) เพื่อเป็นแผนแม่บทหลักสำหรับการพัฒนาแผนแม่บทการบริหารและการจัดการ แผนแม่บทกิจการนักเรียน/นักศึกษา แผนแม่บทบริการการศึกษา และแผนแม่บทอื่นตามความต้องการของแต่ละสถาบัน

ให้แผนแม่บทวิชาการกำหนดทิศทางและแนวทางยุทธศาสตร์ให้บรรลุปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของมหาลัย ด้วยบูรณาการแผนงานที่มีอยู่แล้วในระดับมหาวิทยาลัย คณะวิชา วิทยาลัย สถาบัน ภาควิชา และสาขาวิชาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางกำกับการวางแผนโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีของมหาวิทยาลัย

ให้แผนแม่บทวิชาการ ประกอบด้วย อย่างน้อย 10 องค์ประกอบ คือ (1) บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (2) บทนำ ประกอบด้วย อุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ) จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย นโยบาย เอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยและอัตลักษณ์บัณฑิต (3) การวิเคราะห์บริบทมหาวิทยาลัยและชุมชน โดยรอบมหาวิทยาลัย (4) พัฒนาการของมหาวิทยาลัย (5) เป้าหมาย/ประเด็นการพัฒนาวิชาการ ยุทธศาสตร์ มาตรการ ตัวบ่งชี้ (6) แผนรับนักศึกษา กลุ่มนักศึกษาเป้าหมาย และจำนวน (7) แผนพัฒนาคณาจารย์และบุคลากร (8) การเปิดคณะวิชา หลักสูตร สาขาวิชา (9) การขยายโครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมือ อุปกรณ์ และ (10) ระเบียบบัญญัติ กฎระเบียบรองรับที่จำเป็นต่อการพัฒนาวิชาการ และประเด็นอื่นที่สอดคล้องกับพัฒนาการสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงไป

2.4 ให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา จัดการบริหารและการจัดการโดยอิงบริบท ครอบคลุมการบริหารกิจการชุมชน การบริหารวิชาการ การบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา การบริหารบุคลากร การบริหารวิสาหกิจสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา การบริหารการเงินและทรัพยากรการบริหารลอจิสติกส์ และการบริหารทั่วไป

2.5 ให้โครงสร้างการจัดการศึกษายึดเขตพื้นที่เป็นหลัก โดยจำแนกเป็นเขตพื้นที่การศึกษาระดับจังหวัด สำหรับระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาระดับอำเภอสำหรับระดับประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาระดับตำบลสำหรับระดับปฐมวัยศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิต

1) การจัดการศึกษาให้สถานศึกษาเป็นนิติเอกัตบุคคลอย่างสมบูรณ์ แบบบร.ร.เอกชน (รับเงินจากรัฐแต่บริหารเอง และส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ควรมีส่วนร่วมและ

รับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น และมีการกระจายอำนาจการบริหารให้โรงเรียนอย่างแท้จริงไม่ใช่กระจายอำนาจแต่รวมอำนาจภายหลังด้วยวิธีการต่างๆ

2) ให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่กำหนดอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ) และนโยบายระดับชาติ โดยมีขนาดเล็กมีบุคลากรตามที่จำเป็น เพื่อทำหน้าที่ทางด้านนโยบาย งบประมาณ กำกับติดตามและประเมินผล

3) การบริหารต้องดำเนินการให้ครอบคลุมการบริหารอิงบริบท ที่ครอบคลุม 8 ด้าน ได้แก่การบริหาร กิจการชุมชนสัมพันธ์ การบริหารวิชาการ การบริการกิจการนักเรียน การบริหารบุคลากร การบริหารวิสาหกิจ สถานศึกษา การบริหารทรัพยากร การเงินและงบประมาณ การบริหารลอจิสติกส์ และการบริหารทั่วไป

4) เมื่อมีการกระจายอำนาจ ต้องกระจายงบประมาณไปยังท้องถิ่น ตามสัดส่วนที่จะได้กำหนดในกฎหมาย

5) เงินรายหัวนักเรียน ให้จัดให้นักเรียนตามพื้นที่ภูมิลำเนาจริง ในเขตบริการ ไม่ให้จ่ายตามตัวนักเรียน

หมวดที่ ๒

องค์ประกอบด้านปัจจัยการศึกษา

ส่วนที่ ๓.๑

อุดมการณ์การศึกษา

องค์กรจัดการศึกษาพึงกำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับกำหนดอุดมการณ์ จุดมุ่งหมายและแนวนโยบายในทุกสาขาที่มีการปฏิรูปการศึกษา

1) องค์กรจัดการศึกษาพึงส่งเสริมให้มีการกำหนดอุดมการณ์คือภาพเต็มของการศึกษาที่สมบูรณ์ ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และระดับท้องถิ่น (จังหวัด อำเภอ ตำบล และเขตพื้นที่โรงเรียน) โดยให้มีการกำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ที่ยึดแนวคิด หลักการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อการพึ่งพาตนเองได้และดำรงชีวิตด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการปกครองด้วยคุณธรรมและการให้คนดีมาปกครองบ้านเมืองใน “ระบอบธรรมานราชูปไทย” คือ การปกครองที่ยึดความเที่ยงธรรมโดยถือเสียงรชนเป็นใหญ่ ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาชนชาติไทยที่มีความดีและเป็นคนเก่ง มีจิตสาธารณะ เป็นคนไทยแท้ ที่รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทยในระดับชาติ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และและท้องถิ่น ด้วยการการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงที่เท่าทันโลก

2) ส่งเสริมการผลิตเด็กไทยให้เติบโตเป็นคนไทยที่มีลักษณะเด่นของเชื้อชาติของคนในท้องถิ่น รักและภาคภูมิใจในศิลปวิทยาการไทย (ศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ศิลปกรรม วัฒนธรรมไทย) และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ (ศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ศิลปกรรม วัฒนธรรมสากล) เพื่อให้สามารถดำรงตนอย่างมีความสุข กลมกลืน และมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก

3) ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และส่วนท้องถิ่นต้องกำหนด**ปรัชญา**เพื่อกำหนดแนวคิด และแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค และประเทศชาติให้มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ความเป็นชาติไทย ความเป็นภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และความเป็นท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบท ต้องมี (1) การกำหนดปรัชญา คือ แนวคิดและแนวทางการดำเนินงาน (2) กำหนด**ปณิธาน**ที่เป็นภารกิจหลักของการดำเนินการจัดการศึกษาให้บรรลุตามปรัชญาที่กำหนด (3) กำหนด**วิสัยทัศน์** คือภาพแห่งความสำเร็จขึ้นนำ เพื่อสมาชิกของท้องถิ่น ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และประเทศชาติมองเห็นภาพแห่งความสำเร็จร่วมกัน เป็นพลังผลักดันจากภายในให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาชาติให้ประสบความสำเร็จ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และ (4) กำหนดพันธกิจคือสิ่งที่พึงดำเนินการเพื่อสร้างภาพแห่งความสำเร็จให้เป็นจริง

4) ส่งเสริมการผลิตเด็กไทยให้เติบโตเป็นคนไทยที่มีลักษณะเด่นของเชื้อชาติของคนในท้องถิ่น รักและภาคภูมิใจในศิลปะวิทยาการไทย (ศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ศิลปกรรม วัฒนธรรมไทย) และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ (ศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ศิลปกรรม วัฒนธรรมสากลเพื่อให้สามารถดำรงตนอย่างมีความสุข กลมกลืน และมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก

ส่วนที่ ๓.๒

จุดมุ่งหมายการศึกษา

จุดมุ่งหมายการศึกษามี 6 ประการ คือ จริยศึกษา หัตถศึกษาและอาชีวศึกษา วิทยาศาสตร์ พละนันทศึกษา ทักษะชีวิต ศึกษา และเทคโนโลยีและสื่อสารศึกษา

1. ด้านจริยศึกษา

เพื่อพัฒนาประชาชนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นคนดี มีความอดทนอดกลั้น ดำรงตนใน สังคมอย่างมีความสุข และมีจิตอาสาเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนหรือส่วนกลุ่ม

2. ด้านหัตถศึกษาและอาชีวศึกษา

เพื่อพัฒนาประชาชนให้มีทักษะความชำนาญ และสมรรถนะในการประกอบอาชีพทั้งในระดับวิชาชีพและวิชาชีพ ชั้นสูง

3. ด้านวิทยาศาสตร์

เพื่อพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ประสพการณ์ ในศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ศิลปกรรม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ไทยและสากล

4. ด้านพละนันทศึกษา

เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพ พลานามัย และร่างกายแข็งแรง และมีสุขนิสัยที่ดี

5. ด้านทักษะชีวิตศึกษา--เพื่อให้ประชาชนมีความสามารถดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคมโลกที่เต็มไปด้วยการแข่งขันชิงดี

6. ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา-เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการดำรงชีวิต การทำงานและการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตได้ทุกที่ทุกเวลา

ส่วนที่ ๓.๓

แนวนโยบายการศึกษา

แนวนโยบายการจัดการศึกษาต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักการและแนวคิด 32 ประการ ดังนี้

- ๑) แนวคิดการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาต้องอยู่บนแนวคิดที่ต้องให้ความสำคัญและเชื่อในศักยภาพของเอกัตบุคคล ผู้เรียนทุกระดับ ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ จัดและส่งเสริมตามหลักทฤษฎีปัญหา การเรียน การศึกษาต้องไม่สูญเสียเปล่า สถานศึกษา ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันและร่วมรับผิดชอบ องค์การจัดการศึกษาจัดสรรงบประมาณให้ระหว่างเรียนโดยมีเงื่อนไข ส่งเสริมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพผู้เรียนสามารถเสนอโครงการขอรับทุนหรือกู้ยืมเงินหารายได้หรือร่วมกันตั้งบริษัทห้างร้าน โดยเน้นการพัฒนา คุณลักษณะผู้เรียน คุณสมบัติผู้เรียน การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การประเมินพฤติกรรมผู้เรียน สวัสดิการ รางวัล การเลื่อนขั้นผู้เรียน การจัดการศึกษาผู้เรียนกลุ่มพิเศษ และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ให้มีคุณธรรม เป็นคนดีของแผ่นดินด้วยศาสตร์พระราชา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีเป้าหมายชีวิต ให้ดี เก่งและมีความสุข
- ๒) เสรีภาพในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาต้องเป็นกลาง ปลอดจากการครอบงำของเอกัตบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยให้เน้นวิชาชีพการศึกษาเป็นแกนนำในการปฏิรูปการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการผลิตและการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก และการกำกับดูแลมาตรฐานวิชาชีพการศึกษาอย่างอิสระ

- ๓) การกำหนดช่วงเวลาปฏิรูปการศึกษาทุกสิบปี โดยมีการเตรียมการล่วงหน้าอย่างน้อยสามปี และดำเนินการปฏิรูปโดยคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาที่ประกอบด้วยนักวิชาชีพการศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 70 และมีตัวแทนทุกสาขาวิชาชีพเข้าร่วมในการปฏิรูปการศึกษา
 - ๔) แนวคิดการจัดการศึกษา เพื่อให้สนองความต้องการของชาติ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่นด้วยการจัดโครงสร้างการศึกษาระดับกระทรวง เขตการศึกษาระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น และการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย พึ่งพาตนเองได้ ดำรงชีวิตด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๕) โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ให้เน้นการประสานงาน ส่วนโครงสร้าง องค์การจัดการศึกษาระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่นให้เน้นการเนินการ โดยยึดหลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น
 - ๖) แนวทางการจัดเขตพื้นที่การศึกษา ยึดเขตพื้นที่จังหวัดและอำเภอเป็นฐาน และจำแนกอำเภอหรือเขตปกครองเป็น “เขตโรงเรียน (School District)” ที่ยึดตำบลหรือกลุ่มตำบล หรือเทศบาลเป็นฐาน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้วยการ โดยกำหนดจังหวัดเป็นเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา อำเภอ เป็นเขตพื้นที่ประถมศึกษา ตำบลเป็นเขตพื้นที่ปฐมวัยศึกษาและการศึกษาตลอดชีวิต (กศตช) ทั้งเขตพื้นที่มัธยมศึกษา ประถมศึกษา และปฐมวัยศึกษา ให้จำแนกออกเป็น 2-3 เขตโรงเรียน
 - ๗) พัฒนาระบบการศึกษาระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทไทย และมีการเพิ่มทางเลือก ในการศึกษา ระดับพื้นฐาน การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเอกชน และการศึกษาในบ้าน (Home Schooling)
 - ๘) การพัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษา ต้องเน้นความเป็นไทย ไม่ลอกเลียนรูปแบบและสาระจากต่างประเทศโดยปราศจากการศึกษาและวิจัยอย่างรอบคอบ ให้ยึดหลักการพัฒนาเนื้อหา “สาระไทย” ควบคู่ไปกับ “สาระเทศ” องค์การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหลักสูตรแบบอิงประสบการณ์ หลักสูตรแบบอิงสมรรถนะ และหลักสูตรแบบอิงเนื้อหาตามบริบทและระดับชั้น เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาเด็กไทยให้เติบโตใหญ่เป็น “คนไทย” มีการกำหนดสมดุลระหว่างหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรโรงเรียน ที่เน้นให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ ตามความสนใจของตนเอง ปรับเนื้อหาสาระในหลักสูตรแกนกลาง ให้มีสมดุลระหว่างสาระไทยและสาระเทศ โดยมุ่งเน้นก้าวทันวิทยาการ เทคโนโลยี องค์ความรู้สากล
- ในภาพรวม ให้เน้นสาระไทยในระดับประถมศึกษาและเพิ่มสาระสากลในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา
- ๙) คุณภาพนักเรียน นักศึกษาและผู้เรียนทุกระดับ เป็นภารกิจสำคัญของการจัดการศึกษา องค์การจัดการศึกษา

ต้องประกันการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อผลิตผู้สำเร็จการศึกษาและบัณฑิตที่เติบโตใหญ่เป็นชาวไทย ที่มีคุณภาพ มีความเป็นคนไทย ภาควิชาในศาสตร์ วิทยาการ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตไทย และมีความรู้ประสบการณ์ทั้งที่เป็นสาระไทยและสาระสากล เพื่อให้คนไทยดำรงตนอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีคุณภาพ สามารถปกป้องผลประโยชน์ของชาติจากการเอารัดเอาเปรียบกองชาติโกงแผ่นดินของคนในชาติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและส่วนกลุ่ม และต่างชาติที่หวังครอบครองครอบงำของต่างชาติ

- ๑๐) **การจัดการและบริหารบุคลากรการศึกษา**ให้ประกอบด้วย (1) บุคลากรฝ่ายวิชาการ เพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน เตรียมการ ดำเนินการ เทคโนโลยีและสื่อการ แหล่งวิทยาการ พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและให้คำปรึกษา และประเมินการศึกษาประกอบด้วย ครูอาจารย์ (ประจำชั้น ประจำวิชา และประจำศูนย์ความรู้ ศูนย์ประสบการณ์ และศูนย์บริการ) ครู/อาจารย์เทคโนโลยีการศึกษา ครู/อาจารย์บรรณารักษ์ ครู/อาจารย์วิจัย ครู/อาจารย์จิตวิทยาการศึกษา ครู/อาจารย์แนะแนว และครู/อาจารย์วัดและประเมินผล (2) บุคลากรฝ่ายบริหาร เพื่อทำหน้าที่วางแผน จัดองค์กร ควบคุม กำกับ ดูแล สื่อสาร ประสานงาน และทำความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ระดมและจัดสรรทรัพยากร (การเงินและงบประมาณ) รายงานผลการทำงาน และประเมินการทำงาน และ (3) บุคลากรฝ่ายปฏิบัติการ เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายวิชาการ และฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้จัดการสำนักงาน เจ้าหน้าที่ลอจิสติกส์ เจ้าหน้าที่เทคโนโลยีสารสนเทศ (ธุรการ สารบรรณ และจัดเก็บข้อมูล) เลขานุการกิจ (เลขานุการ) เจ้าหน้าที่เทศรักษ์ (ดูแลอาคารสถานที่) นักปฏิบัติการสื่อการศึกษา นักปฏิบัติการจิตวิทยาโรงเรียน นักปฏิบัติการนักแนะแนว เจ้าหน้าที่คมนาคม เจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่พิทักษ์มลภาวะ เจ้าหน้าที่พิทักษ์ความปลอดภัย

องค์กรจัดการศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาวิทยาการท้องถิ่นและภูมิภาคและนักปราชญ์วิถีไทย ในสาขาชีวิตหรือวิทยาการเพื่อให้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่ครูและนักเรียน ในภูมิภาคหรือท้องถิ่นโดยการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติขึ้นบัญชีวิทยาการท้องถิ่นและปราชญ์วิถีไทย เป็นครูอาจารย์ประจำโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน มีระบบการพัฒนา เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เช่นเดียวครูอาจารย์ในระบบปกติ

- ๑๑) **การพัฒนาระบบการเรียนการสอน และระบบการประเมินที่เป็นของไทยและเหมาะสมกับบริบทไทย** การนำระบบจากต่างประเทศโดยปราศจากการวิจัยรองรับกระทำมิได้

- ๑๒) **พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการ** การจัดการครอบคลุมการบริหาร 8 ขอบข่าย ได้แก่การบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา การบริหารบุคลากร การบริหารเงินและงบประมาณ การบริหารกิจการชุมชน และการบริหารวิสาหกิจสถานศึกษา และการบริหารลอจิสติกส์

- ๑๓) พัฒนาระบบและขยายการศึกษาพื้นฐาน ให้ครบวงจร ด้วยการสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประกอบด้วย สถานเด็กเล็กคู่อ่อน ปฐมวัยศึกษาหรืออนุบาล เพิ่มจากประถมศึกษาในระดับท้องถิ่น
- ๑๔) ส่งเสริมบทบาทการจัดการศึกษา ของภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะใน ท้องถิ่น และลดบทบาทของภาคองค์กรจัดการศึกษาให้เน้นการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนฝั่งผู้เรียน (Demand-Side Subsidy) โดยจัดในรูปแบบ “โรงเรียนองค์กรจัดการศึกษา-ประชา” (Charter School) คือ องค์กร จัดการศึกษาจ่ายงบประมาณเป็นก้อน (Block Grant) เอกชนบริหารและจัดการภายใต้การกำกับดูแลของ เอกชนในรูปแบบสมาคม มูลนิธิหรือชมรม
- ๑๕) การจัดการศึกษาแบบอิงประสบการณ์ ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มากกว่าการศึกษาแบบอิงเนื้อหาจากการ สอนแบบบรรยายโดยยกระดับอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา (Technical & Vocational Education-TVE) ให้ เป็นสายหลักคู่ขนานกับสายสามัญในการพัฒนาประเทศ สามารถพัฒนาอาชีวะและเทคนิคศึกษาถึงความ เป็นเลิศ ทั้งทางวิชาการ วิจัย และประสบการณ์การปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ
- ๑๖) จัดระบบการพัฒนาการศึกษา ผู้มาตรฐานสากล เพื่อพัฒนาความมีระเบียบวินัย และการรักษาสุขภาพใน ระยะยาว ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ใน ระดับโลก พัฒนากีฬาและการรื้อ การร่ำ และการละเล่นท้องถิ่นและภูมิภาค จังหวัด อำเภอ
- ๑๗) พัฒนาระบบเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ให้มีนักเทคโนโลยีการศึกษาเป็นตำแหน่งครูอาจารย์สำหรับ สถานศึกษาประจำโรงเรียนในตำแหน่งครู เพื่อทำหน้าที่นักเทคโนโลยีการศึกษาย่อยๆ มิใช่ต้องสอน วิชาสามัญด้วย สร้างระบบคลังสื่อการสอนทั่วประเทศ และระบบจัดอันดับสื่อการสอนเพื่อเป้าหมายการ พัฒนาคุณภาพการสอน
- ๑๘) จัดระบบการวิจัยและรวบรวมศิลปะ วัฒนธรรม แขนงต่างๆ ของประเทศ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และส่งเสริมความคิดและทักษะในทางสร้างสรรค์เพื่ออภिवัฒน์ ศิลปะวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้าและได้รับ การยอมรับอย่างแพร่หลายโดยนานาอารยประเทศ และจัดระบบการวิจัย พัฒนา และเผยแพร่ และถ่ายทอด ศาสตร์และเทคโนโลยีไทย ในด้านการแพทย์ การอาชีพ และการดำรงชีวิตในโรงเรียนและชุมชน
- ๑๙) จัดระบบเลขานุการกิจและระบบลอจิสติกส์ โดยมีบุคลากรที่เป็นเลขานุการกิจรับผิดชอบด้านงานธุรการ และสารบรรณ และนักลอจิสติกส์ ดูแลด้านอาคารสถานที่ พาหนะ ถนนหนทาง พัสดุครุภัณฑ์ที่มีจำนวน เพียงพอเพื่อมิให้ค้างครุมาจากนักเรียน
- ๒๐) ให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนากฎหมายการศึกษาท้องถิ่นเป็นกฎหมายรอง-Bylaws (ธรรมนูญสถาบัน) พัฒนาระบบการศึกษาระดับสถาบัน (แผนการศึกษาประจำสถาบัน) พัฒนาแผนแม่บทวิชาการประจำ สถาบัน (Local Institutional Academic Master Plan: LI-AMP) และพัฒนาแผนแม่บทบริหาร และบริการ ระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ อิงแผนแม่บทวิชาการ (Local Institutional Administration and Service

Master Plan: LI-ASMP)

- ๒๑) กำหนดทบทวนพฤติกรรมการใช้อำนาจ สั่งการเกินบทบาทหน้าที่ (Misuse of and Excessive Executive Power) ให้กระทรวงการศึกษา ควรปลดการเมือง ไม่ควรขึ้นกับฝ่ายบริหาร ให้การศึกษาอยู่ตรงกลาง ปลดการครอบงำจากการเมืองและการปกครอง โดยยึดแนวคิดที่ถูกต้องของเขตพื้นที่การศึกษา การจัดการศึกษาระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น
- ๒๒) ในระดับท้องถิ่นเน้นการจัดโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีการจัดระบบโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ทำความเดือดร้อนแก่นักเรียน ไม่ปล่อยให้โรงเรียนร้างไม่ติดราบายไปให้โรงเรียน โดยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์
- ๒๓) จัดศูนย์กลางการศึกษาในรูปศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช-Community Learning Center-CLC) โดยจัดตั้ง ศรช ขึ้นทุกตำบล หรือ 2-3 ตำบลเป็นชุมชนใหม่ ศรช จัดบริหารโรงเรียนตั้งแต่ปฐมวัย-ม.ปลาย. และอาชีวศึกษาระดับต้น (จัดระบบเหมือนโรงเรียนเครือข่ายอัสสัมชัญ) จัดสรรสนับสนุนงบประมาณรายหัวค่ารถให้ทุกคน ให้ชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมอนาคตของบุตรหลาน ชีชีชะตาของคนในชุมชน
- ๒๔) การจัดการศึกษาเพื่อคุณภาพให้มุ่งสำหรับตนเอง ไม่มุ่งแข่งขันกับคนอื่น ไม่มีการจัดลำดับโรงเรียน ไม่ดึงครูออกจากห้องเรียนและโรงเรียน ไม่ให้ครูทำหน้าที่ที่ไม่เกี่ยวกับการสอนหรือบทบาทที่ตนเองได้รับมอบหมาย
- ๒๕) การประเมินการศึกษาเน้นการประเมินครบวงจร จำกัดการประเมินระดับชาติเท่าที่จำเป็น เน้นการประเมินจิตพิสัย ทักษะพิสัยมากกว่าพุทธิพิสัย ให้ครูอาจารย์ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา มีส่วนสำคัญในการสร้างแบบทดสอบและเครื่องมือประเมิน ที่ต้องผ่านกระบวนการสร้างพิมพ์เขียน และการวิเคราะห์ความยากง่าย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคลังข้อสอบระดับชาติ หลีกเลี่ยงการใช้ครูอาจารย์ต่างระดับการศึกษามาสร้างแบบทดสอบและเครื่องมือการประเมิน
- ๒๖) ให้การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ประกอบด้วย การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal Quality Assurance) และการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก (External Quality Assessment)
- ให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในดำเนินการโดยหน่วยงานที่ต้องประกันคุณภาพและหน่วยงานต้นสังกัด ที่ต้องมีการกำหนดองค์ประกอบ มาตรฐาน เกณฑ์ และตัวบ่งชี้
- การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอกที่เป็นอิสระจากกระทรวงศึกษาธิการ ที่เข้าไปประเมินเพื่อยืนยันผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามองค์ประกอบ มาตรฐาน เกณฑ์ และตัวบ่งชี้ที่หน่วยรับการประเมินและต้นสังกัดกำหนดไว้

- ๒๗) หน่วยประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกจะกำหนดองค์ประกอบ มาตรฐาน เกณฑ์และตัวบ่งชี้เองไม่ได้ ต้องประเมินและยืนยันตามที่หน่วยงานที่ถูกประเมินและต้นสังกัดกำหนด
- ๒๘) พัฒนาระบบนิเทศอิเล็กทรอนิกส์ให้โรงเรียนเป็นนิเทศบุคคลสมบูรณ์แบบ ปราศจากการครอบงำของเขตพื้นที่การศึกษา ให้อิสระการบริหารและการจัดการเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติ
- ๒๙) กำหนดบทบาทโรงเรียนกับการสอนและปฏิบัติศาสนา โดยให้ศาสนิกได้รับความรู้เกี่ยวกับศาสนาที่นับถือในประเทศ จึงควรกำหนดให้ชัดเจนโดยดำเนินการ 3 แนวทาง คือ (1) ให้ยังคงปฏิบัติศาสนกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของศาสนิก ของนักเรียนส่วนใหญ่ (2) หากโรงเรียนมีนักเรียนทุกศาสนา โรงเรียนควรจัดกิจกรรมตามวันสำคัญของทุกศาสนา หรือ (3) กำหนดนโยบายห้ามจัดกิจกรรมทางศาสนาใน
- ๓๐) องค์การจัดการศึกษาพึงสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน/องค์กรศาสนา ภาษีการศึกษา กองทุนพัฒนาครู เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และกองทุนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- ๓๑) องค์การจัดการศึกษาพึงให้ความเสมอภาคทางการศึกษา ต้องจัดหาตัดให้โครงสร้างการบริหารและการจัดการที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น และโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมทางกายภาพอันควรแก่บริบท สำหรับสถานศึกษาไม่จำกัดว่า จะเป็นโรงเรียนในเมือง ชนบท ชายขอบหรือชายแดน ทั้งสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ การศึกษาที่บ้าน หรือสถาบันอุดมศึกษาทั้งขององค์การจัดการศึกษาและเอกชน
- ๓๒) ส่งเสริมเสรีภาพและควมมีอิสระในการจัดการศึกษาระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และระดับท้องถิ่นด้วยการจัดโครงสร้างระบบภาษีท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษา จัดตั้งกองทุน เพื่อให้ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่นมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการศึกษาของภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น
- ๓๓) สร้างความเป็นเลิศทางการศึกษา โดยให้มีศูนย์วัฒนธรรมการศึกษาเพื่อเน้นความเป็นเลิศในชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการเรียนการสอน ให้ทันโลกและทันสมัย

ส่วนที่ ๓.๔

หลักสูตร

1. แนวนโยบายการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษา ต้องเน้นความเป็นไทย ไม่ลอกเลียนรูปแบบและสาระจากต่างประเทศโดย

ปราศจากการศึกษาและวิจัยอย่างรอบคอบ ให้ยึดหลักการพัฒนาเนื้อหา “สาระไทย” ควบคู่ไปกับ “สาระเทศ”

องค์กรจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาหลักสูตรแบบอิงประสบการณ์ หลักสูตรแบบอิงสมรรถนะ และหลักสูตรแบบอิงเนื้อหาตามบริบทและระดับชั้น เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาเด็กไทยให้เติบโตใหญ่เป็น “คนไทย” มีการกำหนดสมดุลระหว่างหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรโรงเรียน ที่เน้นให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ ตามความสนใจของตนเอง ปรับเนื้อหาสาระในหลักสูตรแกนกลาง ให้มีสมดุลระหว่างสาระไทยและสาระเทศ โดยมุ่งเน้นก้าวทันวิทยาการ เทคโนโลยี องค์กรความรู้สากล

ในภาพรวม ให้เน้นสาระไทยในระดับประถมศึกษาและเพิ่มสาระสากลในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

2. ประเภทหลักสูตร

ประเภทหลักสูตร จำแนกตามระดับ และจำแนกตามสาระ

2.1 จำแนกตามระดับ แบ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรภูมิภาค หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรสถานศึกษา

2.1.1 หลักสูตรแกนกลาง—เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ คุณธรรม และค่านิยมเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นไทยและความรู้ ประสบการณ์ คุณธรรม และค่านิยมเพื่อสร้างคุณลักษณะสากลเพื่อให้ประชาชนดำรงตนในสังคมโลกได้อย่างกลมกลืนและรู้เท่าทันโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สำหรับการศึกษาประถมศึกษาสายวิชาชีพ เพื่อพัฒนาความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ทักษะการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต

และให้เน้นหลักสูตรแบบอิงประสบการณ์ หรืออิงสมรรถนะมากกว่าหลักสูตรแบบอิงเนื้อหา

2.1.2 หลักสูตรระดับภูมิภาค เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ คุณธรรม และค่านิยมเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นไทยประจำภูมิภาคเพื่อให้เติบโตใหญ่เป็นชาวเหนือ ชาวใต้ ชาวอีสาน และชาวภาคกลางที่มีภาษาถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างกัน ให้มีความรู้ภูมิปัญญาในด้านศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิต มีความรู้ด้านเศรษฐกิจและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนานวัตกรรมประจำภูมิภาคได้

2.1.3 หลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับจังหวัด หรืออำเภอ มุ่งพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ คุณธรรม และค่านิยมเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นไทยประจำจังหวัดหรืออำเภอที่อาจมีความแตกต่างกันในทางเผ่าพันธุ์ ที่มีภาษาถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างกัน ให้มีความรู้ภูมิปัญญาในด้านศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของจังหวัดและหรืออำเภอ

2.1.4 หลักสูตรสถานศึกษา—เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับตำบลและหมู่บ้าน มุ่งพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ คุณธรรม และค่านิยมเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นไทยประจำหมู่บ้านหรือเพื่อสร้างและส่งเสริมเอกลักษณ์ของตำบลหรือหมู่บ้าน ที่ประชาชนถือกำเนิด เติบใหญ่ ดำรงไว้ซึ่งชีวิตครอบครัว จวบจนสิ้นชีวิต โดยมุ่งให้มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนบ้านเกิดเมืองนอนของตน ผลที่ได้คือ ชุมชนเข้มแข็งประชาชนมีความรู้และประสบการณ์ในการสร้างนวัตกรรม ผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้านหรือตำบลที่โดดเด่นและแตกต่างจากตำบลและหมู่บ้านอื่น แม้จะอยู่ในอำเภอหรือจังหวัดเดียวกัน

2.1 จำแนกตามสาระของหลักสูตร

ประเภทหลักสูตรจำแนกตามสาระ แบ่งเป็นหลักสูตรสายวิชาชีพ สายวิชาชีพ สายวิชาการ และสายประสบการณ์

2.1.1 หลักสูตรสายวิชาชีพ—เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ความรู้และประสบการณ์ การดำรงชีวิตไทยเพื่อให้สามารถสื่อสารภาษาไทย หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม สมบัติผู้ดี เลขคณิต (วิชาคำนวณพื้นฐาน) ประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วิถีชีวิตไทย มรดกไทย

สายวิชาชีพ แบ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางเพื่อสร้างความเป็นไทย หลักสูตรภูมิภาคเพื่อสร้างความเป็นประชาชนตามภูมิภาค หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นประชาชนในจังหวัดหรืออำเภอ และหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อความเป็นประชาชนของตำบลและหมู่บ้าน

ระดับการศึกษาที่ต้องพัฒนาหลักสูตรสายวิชาชีพ คือ ระดับปฐมวัยศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษาตอนปลาย

สายวิชาชีพ เน้นทักษะชีวิตที่ผู้เรียนสามารถดำรงตนอย่างมีความสุขเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว คือ มีรายได้ ความเป็นอยู่ดีอย่างพอเพียงและอยู่เย็นเป็นสุข วิชาบังคับคือ

วิชาภาษาไทย-เน้นการอ่านออกเขียนได้เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารและการศึกษาค้นคว้า

วิทยาศาสตร์แห่งพระราช-วิชาว่าด้วย ราชอาณาจักรประวัติ ทศพิธราชธรรม มงคลชีวิต การดำรงตน ชลศาสตร์ พิธีกรรมศาสตร์ศิลปะ ดนตรี การถ่ายภาพ วิจิตรศิลป์ กีฬา วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เทคโนโลยี วิศวกรรม จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ องค์กรจัดการศึกษาศาสตร์ องค์กรจัดการศึกษาปศุสัตว์ศาสตร์ และพัฒนาศาสตร์

วิชาสามัญสำนึก—ว่าด้วยหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม และหลักองค์กรจัดการศึกษาธรรม เน้น 3 รู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว (คุณธรรม) รู้ถูกรู้ผิด (นิติธรรม) และรู้ควรไม่ควร (องค์กรจัดการศึกษาธรรม)

วิชาพลังบุญและบุญกิริยา--เป็นวิชาว่าด้วยการสร้างสมอริยทรัพย์หรือทรัพย์แท้ที่เป็นสาระแห่งชีวิตที่สรรพ

สิ่งจะทรงสภาพไม่ได้หากขาดพลังรูปนี้ คือพลังบุญ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการทำความดีเพื่อสร้างสมบุญ และ
 ไม่คิดไม่พูดไม่ดี หรือทำไม่ดี เพราะทำให้บุญรั่วไหล ใจเหมือนลูกโป่ง ที่ต้องการพลังบุญเพื่อให้ลอยสูง และเกิด
 ความสว่าง เมื่อเกิดความสว่างก็เรียกว่า มีปัญญา บุญเป็นพลังงาน เพราะบุญ (บาลีมาจากบุญญ ที่แปลงรูปเป็นเบา
 หรือสว่าง บุญญ>โปญญ>เปาญ>เบา หรือ บุญญ>ปญญ>ปัญญา>สว่าง) มีคุณลักษณะ 7 ประการ (สัตตคุณสมบัติ)
 คือ เบาที่สุด เร็วที่สุด แรงที่สุด เย็นที่ ดิ่งดุคที่สุด สว่างที่สุด และเหนือกาลเวลาคือ อกาลโก ไม่มีเวลาเป็นปัจจัย ผู้มี
 บุญสูงจึงสามารถเดินทางได้เร็วมาก เพียงรู้แขนงถึงจุดหมายปลายทางไม่ว่าจะห่างไกลก็แสนใกล้โลกธาตุ เพราะ
 เป็นแรงมหาศาล และเป็นทรัพย์แท้ (อริยทรัพย์) ไม่มีแรงไหนเหนือแรงบุญ มีบุญแล้วจะเนรมิต หรือนิมิตอะไร จะ
 หายหัว จะเหาะได้ทุกอย่าง)

วิชาสัมมาทิฐิ 10 – เป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสภาวะที่ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยตา หู จมูก ลิ้น
 หรือสัมผัส มี 10 ประการ คือ เชื่อว่าทานมีผล เครือข่ายมีผล ยัญบูชาแล้วมีผล วิบากกรรมดีชั่วมีมารดา มีคุณ บิดา
 มีคุณ โลกนี้มี (นรกภูมิ เปตภูมิ อสุรกายภูมิ ตีรจกานภูมิ มนุษย์ภูมิ สวรรค์ รูปภูมิ และอรุณภูมิ) มี โลกหน้ามี (ชาติ
 ที่แล้ว ชาติหน้า การเวียนว่ายตายเกิดมี) โอปปาติกะ (ผี สัมภเวสี เทวดา เทพยดา) และสมณะชีพราหมณ์ผู้ปฏิบัติ
 ปฏิบัติชอบทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยังมี (มีพระอริยเจ้า โสดา สกิทาคามี อนาคามี และอรหันต์ พระคริสต์ และพระ
 นานี คือ ผู้ได้รับอำนาจสวรรค์) และ

วิชากฎหมายชีวิต- เป็นวิชาที่ว่า การดำรงตนในสังคมอย่างถูกกฎหมายหมายหรือกฎระเบียบที่สังคมกำหนด
 แม้จะไม่ผิดกฎหมาย แต่หากสังคมไม่ยอมรับ ก็ไม่ทำผิด นอกจากนี้ ควรมีวิชาประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์
 ภูมิภาค และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และสมบัติผู้ดี

หลักสูตรสายวิชาชีพ อาจจำแนกสาขาวิชาและมีโครงสร้างดังนี้

- 1) ด้านคุณลักษณะประชาชน เน้นการพัฒนาประชาศึกษา และภาษาศึกษา การพัฒนาประชาศึกษาเน้น
 วิชา หน้าที่พลเมืองไทยและศีลธรรม มุ่งให้เป็นคนมรคุณธรรมและจริยธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
 มากกว่าส่วนรวม มรรยาทไทย และสมบัติผู้ดีที่ตามวัฒนธรรมไทย
- 2) ด้านภาษา มุ่งพัฒนาระบบการสอนภาษาไทย และภาษาท้องถิ่นควบคู่กับการศึกษาภาษา ต่างประเทศ
 โดยมุ่งเน้นภาษาไทยให้เป็นภาษาหลักของประชาคมอาเซียน
- 3) โครงสร้างหลักสูตร ให้ครอบคลุมหลักสูตรนิติศึกษา จิตปัญญาศึกษา เศรษฐศาสตร์ศึกษา องค์กร
 จัดการศึกษา ศาสตร์ศึกษา ชุมชนศึกษา นวัตกรรมศึกษา ประวัติศาสตร์และไทยศึกษา ครอบครัวศึกษา
 และไทยศึกษา

(1) หลักสูตรนิติศึกษา มุ่งสร้างสำนึกในความสำคัญของ กฎหมาย ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึง

มัธยมศึกษา มีครูสอนกฎหมายในโรงเรียน มิใช่มีแค่เนติกร แต่เนติกรเป็นครูสอนวิชากฎหมายได้

- (2) หลักสูตรตามแนวคิดปัญญาศึกษา (Contemplative Education) ครอบคลุมหลักสูตรการศึกษาแบบ "ผู้รู้นิยม จากหลักปัญญทัศน์ศาสตร์ (Illuminating Science) ตามแนวพุทธศาสตร์ ในบทสวดพระธรรมคุณ ที่เน้น "การจำแนกคำสอนให้ดีและแพร่กระจายความรู้ (ภควดาธัมโม) ให้ไปปรากฏทุกที่ทุกเวลา เพื่อให้ปฏิบัติตามจะรู้ได้เฉพาะคนทันที (สันติฐิโก อกาลิโก) กล่าวหาคนอื่นว่า มาเถิดมาลองทำดู (เอหิภัสสิโก) ตั้งใจทำ (โอบนยิโก) แล้วจะรู้ได้เห็น จะประจักษ์ด้วยตนเอง (ปัจเจกตังเวทิตัพโพ) ดังที่ผู้ได้ธรรมวิเศษ (วิญญชน) ได้ทำสำเร็จมาแล้ว" (วิญญหิติ) เพื่อให้ผู้ศึกษาด้วยการปฏิบัติจะรู้เท่าทันสภาพที่เป็นจริง ด้วยการละชั่ว ทำดี ทำใจให้ใส เพื่อรองรับพลังบุญที่จะนำไปใช้ขับเคลื่อนจิต (จิตตานุภาพ) และยังสังขารให้ดำรงอยู่ เพื่อสร้างสมบุญไปโป่งและลอยใจของเรา และพาผู้ปฏิบัติสู่แดนนิพพาน +
- (3) หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ศึกษา เพื่อสอนให้ประชาชนหวงแหน และใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เหลือไว้ให้ลูกหลาน มิใช่ปล่อยให้ต่างชาติมากอบโกยเพราะเห็นแก่เศษเนื้อที่พวกมันโยนให้ โดยเฉพาะการผลิตที่สามารถและการบริโภคที่ฉลาด จัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ผลิตที่สามารถและเป็นผู้บริโภคที่ดี
- (4) หลักสูตรองค์กรจัดการศึกษาศาสตร์ศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการปกครองที่เหมาะสมกับบริบทไทย เช่น ระบบธรรมาธิปไตย ที่เน้นการปกครองโดยคนดี โดยเฉพาะเพื่อการสร้างและเป็นพลเมืองดี
- (5) หลักสูตรชุมชนศึกษา เพื่อสร้างสำนึกรักถิ่น ป้องกันการอพยพและลักลอบการศึกษาจากเมืองเล็กไปเมืองใหญ่ เพราะคิดว่าคุณภาพการศึกษาดีกว่า และมั่นใจว่าจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้มากกว่า เรียนในโรงเรียนในท้องถิ่น และความเชื่อที่ว่าจะได้เพื่อนไว้อุปถัมภ์ในอนาคตแบบไทยๆ
- (6) หลักสูตรนวัตกรรมการศึกษา เพื่อเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นนวัตกรรม เพื่อจะได้เติบโตเป็นประชาชนนักพัฒนา เพื่อคิดค้นสิ่งใหม่และมีอำนาจแข่งขันได้
- (7) หลักสูตรประวัติศาสตร์ศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาประวัติศาสตร์ ชำระประวัติศาสตร์ และจัดทำชุดประวัติศาสตร์ศึกษาอย่างมีหลักคิดและหลักการ เพื่อป้องกันการสูญหายของความเป็นสยามหรือไทย โดยเฉพาะชาวพุทธ เพราะวิชาประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องเป็นทางเดียวที่เยาวชนไทยจะสำนึกคุณค่าความเป็นไทย ปลดปล่อยประวัติศาสตร์ไทยให้พ้นจากการ

กรอบนำของแนวคิดฝรั่ง

- (8) หลักสูตรท้องถิ่นศึกษา เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักจุดเด่น จุดด้อยของชุมชนตนเอง โดยเฉพาะชุมชนในถิ่นทุรกันดาร มีถิ่นฐานตามชายขอบได้ศึกษาเล่าเรียนภาษาไทย และเปิดโอกาสให้สามารถอ่านและเขียนภาษาท้องถิ่น ส่วนการพูดกับการฟังผู้เรียนสามารถพูดและฟังในชีวิตประจำวันได้
- (9) หลักสูตรครอบครัวศึกษา (Family Education) เพื่อให้การศึกษาคครอบครัวในการสร้างเด็กให้เป็นคนดี ให้มีสมดุลระหว่าง ความดีกับความเก่ง
- (10) พัฒนาหลักสูตรไทยศึกษา องค์การจัดการศึกษาพึงให้การศึกษาแก่เยาวชนด้านวัฒนธรรม ขนบทำเนียมประเพณี หลักของชาติ การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และประวัติศาสตร์ไทย โดยกำหนดให้อยู่ในหลักสูตรทั้งระดับชาติ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักในรากเหง้าของตนเอง ที่มีการสร้างปุมบ้านปุมเมือง.

2.1.2 หลักสูตรสายวิชาชีพ—เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว จำแนกเป็นการทำงานเพื่อดำรงชีวิตครอบครัวและการทำงานเพื่อสร้างรายได้

การทำงานเพื่อดำรงชีวิตครอบครัว มุ่งให้ดำรงตนในฐานะบุตรธิดาที่ต้องช่วยงานบ้าน และบิดามารดาที่ต้องดูแลบ้าน และเลี้ยงดูบุตรธิดา

การทำงานเพื่อสร้างรายได้ คืออาชีพที่ ที่มีค่าแรงเป็นรายได้ทั้งเงินสด (In case) และผลตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน (In kind) จำแนกเป็น 3 ระดับ คือ อาชีพที่ใช้ทักษะระดับต้น (Unskilled) อาชีพที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูง (Skilled) และอาชีพที่ใช้ทักษะระดับกลาง (Semi-skilled)

ระดับทักษะอาชีพทั้ง 3 ระดับนี้ เป็นตัวกำหนดความสามารถในการประกอบอาชีพที่ใช้ทักษะ ความรู้และความสามารถต่ำสูงต่างกัน จึงมีรายได้หรือค่าตอบแทนต่างกัน

สถานศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย ระดับอาชีวศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ต้องพัฒนาหลักสูตรสายอาชีพเพื่อสร้างผู้มีทักษะระดับต้น และทักษะระดับกลาง

ส่วนสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี และสถาบันอาชีวศึกษา ต้องพัฒนาหลักสูตรสำหรับพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะระดับสูง บางสาขากระดับเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Profession) ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยมีองค์กรวิชาชีพเป็นผู้กำหนดและควบคุมมาตรฐานวิชาชีพ

หลักสูตรสายอาชีพ ประกอบด้วยวิชาชีพสากลและวิชาชีพท้องถิ่น

การจัดหลักสูตรอาชีวศึกษา ควรจัดระบบการประเมินหลักสูตร ที่สอดคล้องกับกลไกการตลาดและความต้องการทุกระดับและเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ผู้ประกอบการ โดยประเมินหลักสูตรร่วมกัน หลักสูตรอาชีวศึกษาด้านการอาชีพ เทคนิค ต้องเป็นรูปเชิงการตลาดทุกแห่งในการสร้างผลิตภัณฑ์ อาทิ “1 ช่าง 1 ผลิตภัณฑ์” ในโรงเรียนและโรงงาน เปิดโอกาสให้ตั้งร้านค้าสำหรับฝึกประสบการณ์อาชีพหน้าสถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาได้ฝึกงานในสถานประกอบการที่ตั้งในทำเลที่เหมาะสม

2.1.3 หลักสูตรสายวิชาการ—เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ความรู้และประสบการณ์ภาคหลักการและทฤษฎี ผสมผสานการปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือส่งเสริมความรู้วิชาการและวิชาชีพ

สถาบันที่รับผิดชอบสายวิชาการได้แก่ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ที่ต้องพัฒนาหลักสูตรวิชาต่างๆ เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษามีความรู้ตามมาตรฐานที่กำหนด

หลักสูตรวิชาการ ประกอบด้วยวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาที่เน้นสาระสากล

2.1.4 หลักสูตรสายประสบการณ์—เป็นหลักสูตรที่มุ่งบูรณาการความรู้และประสบการณ์สายวิชาชีพ และวิชาการสู่การประยุกต์ในสถานการณ์จริง มุ่งผู้เรียนที่มีประสบการณ์และประสงค์จะได้รับหลักการและทฤษฎี เพื่อเสริม เติมเต็มและรองรับแนวปฏิบัติที่นักศึกษาได้เรียนและพานพบจากประสบการณ์

สถาบันการศึกษาที่ต้องพัฒนาหลักสูตรสายประสบการณ์ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตร

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้คำนึงถึงสายการจัดการศึกษา ระดับการศึกษา และสาระหลักสูตรที่มี สมดุลระหว่างสาระไทยตามศาสตร์และวิทยาการไทย คือสาระที่เปิดสอนและสาระเทศ คือ สาระที่เปิดสอนตาม ศาสตร์และวิทยาการต่างประเทศ

3.1 อิงจุดมุ่งหมาย หลักสูตรทุกสายการศึกษา ทุกระดับการศึกษาและทุกสาระ ต้องอิงจุดมุ่งหมายการศึกษาที่ มุ่งเน้น

1) ด้านจริยศึกษา คือพัฒนาประชาชนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเยี่ยงอย่างสุจริต เป็นคนดี มีความอดทนอดกลั้น ดำรงตนในสังคมอย่างมีความสุข และมีจิตอาสาเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนหรือส่วนกลุ่ม

2) ด้านหัตถศึกษาและอาชีวศึกษา คือพัฒนาประชาชนให้มีทักษะความชำนาญ และสมรรถนะในการประกอบอาชีพทั้งในระดับวิชาชีพและวิชาชีพขั้นสูง

- 3) ด้านวิทยศึกษาคือพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ประสบการณ์ ในศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ศิลปกรรม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตไทยและสากล
- 4) ด้านพลานามัยศึกษา คือให้ประชาชนมีสุขภาพและร่างกายแข็งแรง และมีสุนิษย์ที่ดี
- 5) ด้านทักษะชีวิตศึกษาคือให้ประชาชนมีความสามารถดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคมโลกที่เต็มไปด้วยการแข่งขันซึ่งดี
- 6) ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาคือให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการดำรงชีวิต การทำงานและการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตได้ทุกที่ทุกเวลา

3.2 มีความหลากหลาย หลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเอกัตบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพตามบริบทที่สถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาให้บริการ

3.3 เน้นประสบการณ์ รูปแบบหลักสูตรให้เน้นหลักสูตรแบบอิงประสบการณ์ (Experience-Based Curriculum) และหลักสูตรอิงสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) แทนหลักสูตรแบบอิงเนื้อหา (Content-Based Curriculum) เพื่อจัดการเรียนการสอนแบบเผชิญประสบการณ์ หรือการสอนแบบอิงสมรรถนะ เพื่อให้สามารถจำลองชีวิตจริงในสถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษา

3.4 เน้นการพัฒนาความเป็นคนไทย สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นสายวิชาชีพ สายวิชาการ และสายประสบการณ์ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้เติบโตใหญ่เป็นคนไทย ให้มีทักษะในการประกอบอาชีพและความสมดุลด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

3.5 เน้นสาระไทย หลักสูตรระดับประถมศึกษา เน้นหลักสูตรตามสาระไทยในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

3.6 หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา เน้นหลักสูตรที่บรรจุสาระไทย เน้นสายวิชาชีพและวิชาการเพื่อการประกอบอาชีพ ส่วนระดับอุดมศึกษาให้เน้นสายวิชาชีพ วิชาการ และสายประสบการณ์ เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคมโลกาภิวัตน์

3.7 หลักสูตรระดับอุดมศึกษา เน้นสมดุลของสาระไทยและสาระเทศ มิใช่เน้นสาระเทศอย่างเดียว เพื่อฟื้นฟู พัฒนา อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวิทยา เทคโนโลยี ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีไทย และจัดสอนสาระเทศเพื่อให้มีความรู้สากล และมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาชีพชั้นสูงและวิชาการระดับสูง ที่เน้นการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

ให้มีหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาระบบส่งเสริมกีฬา ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่สะท้อนบริบทระดับชาติ ระดับภูมิภาคและท้องถิ่น

การ ปรับหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้เน้นเสริมสร้าง "ผู้ประกอบการวิชาชีพ" หรือ ช่องทางวิชาชีพ (Professional Channel) เช่น ครูวิเศษ ครูธุรกิจ ครูศิลปกรรมดนตรี ครูวิทยาศาสตร์สุขภาพ กฎีกา ฯลฯ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบตนเองและฝึกให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อสร้างนวัตกรรมในสายที่ตนเองชอบตั้งแต่วัยเด็ก

ส่วนที่ ๓.๕

ผู้เรียน

1. แนวนโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปผู้เรียน

คุณภาพนักเรียน นักศึกษาและผู้เรียนทุกระดับ เป็นภารกิจสำคัญของการจัดการศึกษา องค์กรจัดการศึกษาต้องประกันการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อผลิตผู้สำเร็จการศึกษาและบัณฑิตที่เติบโตใหญ่เป็นชาวไทยที่มีคุณภาพ มีความเป็นคนไทย มีอุดมการณ์และเป้าหมายชีวิต มีความเป็นคนไทย ภาควิชาใจในศาสตร์ วิทยาการ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีธรรมชาติวิถีชีวิต มีจิตสาธารณะ มีจิตที่เปี่ยมด้วยสัมฤทธิคติคือมองตนดี เชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถที่จะทำอะไรๆ ได้สำเร็จ ดำรงตนในทางแห่งความดี และดำรงวิถีชีวิตไทย ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความรู้ประสบการณ์ทั้งที่เป็นสาระไทยและสาระสากล เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีคุณภาพ สามารถปกป้องผลประโยชน์ของชาติจากการเอารัดเอาเปรียบ โกงชาติโกงแผ่นดินของคนในชาติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและส่วนกลุ่ม และต่างชาติที่หวังครอบครองครอบงำและกอบโกยทรัพยากรและผลประโยชน์ของชาติไทย

องค์กรจัดการศึกษาต้องมีแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนทุกระดับ ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ จัดและส่งเสริมตามหลักทฤษฎีปัญญา การเรียนการศึกษาต้องไม่สูญเปล่า สถานศึกษา ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันและร่วมรับผิดชอบ

รัฐและท้องถิ่นต้องจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อผลิตผู้สำเร็จการศึกษาและบัณฑิตให้เติบโตใหญ่เป็นชาวไทยที่มีคุณภาพ

องค์กรจัดการศึกษาจัดสรรงบประมาณให้ระหว่างเรียนอย่างมีเงื่อนไข ส่งเสริมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพผู้เรียนสามารถเสนอโครงการขอรับทุนหรือกู้ยืมเงินหารายได้หรือร่วมกันตั้งบริษัทห้างร้าน โดยเน้นการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน คุณสมบัติผู้เรียน การพัฒนาสรรถนะผู้เรียน การประเมินพฤติกรรมผู้เรียน สวัสดิการรางวัล การเลื่อนขั้นผู้เรียน การจัดการศึกษาผู้เรียนกลุ่มพิเศษ และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. คุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์

ระบบการศึกษาต้องมีการกำหนดคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาหรือบัณฑิตที่พึงประสงค์เพื่อเป็น “ตุ๊กตา” ให้การพัฒนาคนเป็นไปตามความต้องการของสังคม

การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีและเก่ง เน้นความดีนำความรู้ความสามารถ มาใช้ในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นวัตกรรม ที่ครอบคลุมแนวคิดใหม่ ระบบใหม่ แนวปฏิบัติ กฎ ระเบียบใหม่ และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ เพื่อพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข ก่อรูปด้วยคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม คือ มีความกตัญญูตงูว่ท่ มีอุดมการณ์เพื่อชาติและส่วนรวม มีความอดทน อดกลั้น ใฝ่หาความรู้เป็นนิตย์ รักษาระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีความเข้มแข็งทั้งกายและใจ เอาชนะฝ่ายต่ำคือความโลภ โกรธ และหลงได้ ช่วยตนเองได้ด้วยการมีสติรู้ตน รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด และรู้ควรไม่ควร โดยองค์กรจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

- 1) ให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต ที่เริ่มจากการพัฒนาอารมณ์ให้เป็นผู้ที่มีเยือกเย็นสุขุม เป็นคนดี มีความอดทน อดกลั้น หนักเอาเบาสู้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีสติปัญญา ปฏิภาณไหวพริบ แก้ปัญหาได้ และมีจิตวิญญาณเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
- 2) ให้ผู้เรียนเป็นคนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ กล้าคิดต่างทำต่าง และมีสมดุลระหว่างการงานและการพักผ่อน
- 3) ให้ผู้เรียนมีวิญญูณวิญญูชน ที่ก่อรูปด้วยสัมมาทิฐิ 10 คือ เชื่อว่า ทานมีผล การพลีกรรม การสังเวทมีผล วิชากรรมดีชั่วมี มารดามีพระคุณ บิดามีพระคุณ โลกนี้มี (นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน มนุษย์ เทพ เทวา พรหม นิพพานมี) โลกหน้ามี (ชาติก่อน ชาติหน้ามี) โอปปาติกะมี (ผี) และสมณะชีพราหมณ์ ผู้รู้แจ้งด้วยปัญญาอันยังมี
- 4) ให้ผู้เรียนเติบโตใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับการกล่อมเกลาด้านจิตใจด้วยสุนทรียภาพเชิงปฏิบัติ ด้วยการจัดสาระของกระบวนการให้มีหัวใจดนตรี มีหัวใจศิลปะ มีหัวใจการแสดง การเล่น และการออกกำลังกาย และมีหัวใจที่ได้รับการพัฒนาจิตวิญญาณ

- 5) ให้ผู้เรียน เป็นคนดีและเก่ง เป็นผู้มีความรู้ สร้างคนดีให้แผ่นดิน ด้วยศาสตร์พระราชา สร้างปัญญาด้วยเศรษฐกิจพอเพียง
- 6) พัฒนานักเรียนให้มี เป้าหมายและอุดมการณ์ชีวิต
- 7) ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน การแสดงความคิดเห็น ไม่ปิดกั้นความคิดนักเรียน

3. แนวทางพัฒนาผู้เรียน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ องค์กรจัดการศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียน จัดสวัสดิการ รางวัล การเลื่อนขั้นผู้เรียน และจัดการศึกษาผู้เรียนกลุ่มพิเศษ และผู้ด้อยโอกาส

- 1) กระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้เน้นการเรียน 6 ประเภท ได้แก่ การเรียนรู้ การเรียนคิด การเรียนทำ การเรียนแก้ปัญหา การเรียนเพื่อเป็นตัวของตนเอง และการเรียนเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การเรียนรู้ อย่างเดียว จะกระทำไม่ได้
- 2) ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทางจิตใจ ทางกาย และวิญญาณอย่างมีศักดิ์ศรีความสุข มั่นคง และมีระเบียบวินัย
- 3) ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มียอมรับคุณค่าแห่งพระพุทธศาสนา พร้อมกับตระหนักและนับถือศาสนาและลัทธิ ความเชื่ออื่น
- 4) ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีทักษะชีวิต ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการประกอบการงาน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้ นักเรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตน อย่างเต็มที่
- 5) จัดหาหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางวิชาการ และอุปกรณ์กีฬา พร้อมจัดหอพักนักเรียนตาม ความเหมาะสม และเตรียมนักเรียนในการดำรงชีวิตสำหรับตนเอง ครอบครัว และชุมชน
- 6) พัฒนาผู้เรียนให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโต ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) ต้องพัฒนาผู้เรียนให้ได้ศึกษาเล่าเรียนกับ ครูอาจารย์ นักวิชาการและวิทยากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่องด้วยการจัดบรรยากาศการทำงานที่ดีและส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทาง วิชาการและวิชาชีพ
- 8) ต้องจัดระบบการให้การบ้าน การมอบหมายงาน อย่างเหมาะสม เพื่อมิให้มอบงานที่ควรทำในเวลาเรียน

- ไปเป็นการบ้านและสร้างภาระผู้ปกครอง และกำหนดสัดส่วนความสัมพันธ์ระหว่างวิชาการและประสบการณ์ภาคปฏิบัติ
- 9) การบริหารกองทุนการศึกษา--กองทุนพัฒนาครูของแผ่นดิน กองทุนพัฒนาหรือส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษา (แบบสสส.) โดยเงินเงินภาษีอากรของประชาชน หลักเล็งการสนับสนุนการศึกษากองเงินบาปทั้งหลาย อาทิ ภาษีสุรา ยาสูบฯลฯ
 - 10) พัฒนาระบบการลงโทษนักเรียน ทบทวนการลงโทษนักเรียนโดยยึดหลักการสังคมที่มีทั้งคนดีและไม่ดีเพื่อการรักษาระเบียบวินัย
 - 11) การจ่ายเงินสนับสนุนงบประมาณรายหัวของนักเรียน การจ่ายเงินรายหัว น่าจะโอนจ่ายไปยังสถานศึกษาโดยตรง เพราะเป็นหน่วยใช้งบประมาณ และมีข้อมูลนักเรียนอยู่ในมือ
 - 12) ต้องจัดการศึกษาให้เสมอภาคในด้านคุณภาพสำหรับโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อย และโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมาก เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาที่เกิดจากโรงเรียนในชนบทที่มีนักเรียนน้อย อัตราส่วนครู/นักเรียนต่ำ แต่ครูไม่ครบชั้น
 - 13) ในโรงเรียนขนาดเล็กต้องจัดระบบและดำเนินการให้มีชุดการเรียนการสอน ให้ครูแต่ละคนดูแลนักเรียนมากกว่าหนึ่งห้องเรียน และจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และจัดระบบเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนให้ครูอาจารย์หมุนเวียนไปสอนในวิชาที่โรงเรียนสมาชิกขาดแคลน การยุบรวมการยุบเลิกโรงเรียนขนาดเล็กจะกระทำไม่ได้
 - 14) ต้องให้มีสมดุลระหว่างครูกับนักเรียน สำหรับ รร. ในเขตเมืองมีนักเรียนมาก ห้องเรียนแออัด - อัตราส่วนครู/นักเรียน มาก โดยลดจำนวนนักเรียนหรือใช้เทคโนโลยีและสื่อสารศึกษามาจัดระบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาโรงเรียนไปสู่โรงเรียนภควันตภาพ (Ubiquitous School) และห้องเรียนภควันตภาพ (Ubiquitous Classrooms)
 - 15) ต้องกำหนดบทบาทบัญญัติว่าด้วย การกำกับดูแลนักเรียนที่เน้นการพัฒนา และดึงศักยภาพ จุดแข็งมาเสริมและปรับจุดอ่อน ในความหมายส่งเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อน และความหมาย "ศึกษา" (บาลี) ที่เน้นการศึกษาให้เด็กได้รับ “อริยปริญา” คือ ความไว้ระกะ โทสะ และโมหะ มากกว่า “โลกียปริญา” ที่เน้นความร่ำรวย แก่งแย่งชิงดี และหลงในอำนาจ
 - 16) จัดการศึกษาเพื่อความปรองดอง ในกลุ่มนักเรียนเมื่อยังเยาว์ เพื่อสอนรู้จักให้อภัยและให้โอกาส ตามหลักนิติธรรม โดยสมดุลนิติศาสตร์และองค์การจัดการศึกษาศาสตร์
 - 17) พัฒนาระบบทรัพยากรการเรียน เพื่อให้นักเรียนมีแบบเรียน และครู มีสื่อการสอนในรูปชุดการสอน

- อย่างครบถ้วนตามสาระหรือรายวิชา เพื่อมิให้เป็นภาระผู้ปกครอง
- 18) มีการประเมินการเรียนของนักเรียนครบวงจร ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน และติดตามผลเมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาไปแล้ว
 - 19) สถานศึกษาต้องจัดระบบการดูแล ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและสังคมแก่นักเรียน อย่างจริงจัง การไล่นักเรียนออกจากโรงเรียนจะกระทำไม่ได้ หากนักเรียนไม่สามารถศึกษาในโรงเรียน องค์กรจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาด้วยวิธีการที่เหมาะสม
 - 20) ให้ท้องถิ่นและชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษา ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 21) จัดระบบให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเล่าเรียนได้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพและวิชาการ
 - 22) ก่อนสำเร็จการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะในสถานวิชาชีพ ต้องให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ใน 3 รูปแบบ คือ (1) สหกิจศึกษา (Cooperative Ed) -เรียนครบหลักสูตร แล้วไปทำงานอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา (2) บูรณกิจศึกษา (Work-Integrated Education-WIE) -เรียนเข้าทำงานปาย หรือ เรียน 3 วัน ทำงาน 3 วัน หรือ ยืดหยุ่นแล้วแต่นัดหมาย หรือ (3) แบบผสมผสาน—บูรณสหกิจศึกษา (Cooperative Work-Integrated Education) -เรียนแบบบูรณกิจศึกษา ก่อนสำเร็จการศึกษาฝึกแบบสหกิจศึกษา.

ส่วนที่ ๓.๖

บุคลากรการศึกษา

1. แนวนโยบายเกี่ยวกับบุคลากรการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษาพึงจัดหาและบริหารบุคลากรการศึกษาให้ประกอบด้วย บุคลากรฝ่ายวิชาการ บุคลากรฝ่ายบริหาร และบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการ

- 1) บุคลากรฝ่ายวิชาการ หมายถึงผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน เตรียมการ ดำเนินการ เทคโนโลยีและสื่อการ แหล่งวิทยาการ พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและให้คำปรึกษา และประเมินการศึกษา ประกอบด้วย ครูอาจารย์ (ประจำชั้น ประจำวิชา และประจำศูนย์ความรู้ ศูนย์ประสบการณ์ และศูนย์บริการ) ครู/อาจารย์เทคโนโลยีการศึกษา ครู/อาจารย์บรรณารักษ์ ครู/อาจารย์วิจัย ครู/อาจารย์จิตวิทยาการศึกษา ครู/อาจารย์แนะแนว และครู/อาจารย์วัดและประเมินผล
- ครู/อาจารย์ ในวรรคหนึ่ง 6 ประเภท ได้แก่ ครู/อาจารย์เทคโนโลยีการศึกษา ครู/อาจารย์บรรณารักษ์

ครู/อาจารย์วิจัย ครู/อาจารย์จิตวิทยาการศึกษา ครู/อาจารย์แนะแนว และครู/อาจารย์วัดและประเมินผล มีหน้าที่ปฏิบัติงานวิชาการเพื่อช่วยให้การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของครู/อาจารย์ประจำชั้นประจำวิชา และประจำศูนย์ความรู้ ศูนย์ประสบการณ์ และศูนย์บริการ ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ

- 2) บุคลากรฝ่ายบริหาร หมายถึง ผู้ทำหน้าที่วางแผน จัดองค์กร ควบคุม กำกับ ดูแล สื่อสาร ประสานงาน และความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ระดมและจัดสรรทรัพยากร (การเงินและงบประมาณ) รายงานผลการดำเนินงาน และประเมินการทำงาน ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้จัดการทั่วไป อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่
- 3) บุคลากรฝ่ายปฏิบัติการ หมายถึง ผู้สนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายวิชาการ และฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้จัดการสำนักงาน เจ้าหน้าที่ลอจิสติกส์ เจ้าหน้าที่เทคโนโลยีสารสนเทศ (ธุรการ สารบรรณ และจัดเก็บข้อมูล) เลขานุการกิจ (เลขานุการ) เจ้าหน้าที่เทศรักษ์ (ดูแลอาคารสถานที่) นักปฏิบัติการสื่อการศึกษา นักปฏิบัติการจิตวิทยาโรงเรียน นักปฏิบัติการนักแนะแนว เจ้าหน้าที่คมนาคม เจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่พิทักษ์มรดกภาวะ เจ้าหน้าที่พิทักษ์ความปลอดภัย
- 4) ให้ส่งเสริมและพัฒนาวิทยากรท้องถิ่นและภูมิภาคและนักปราชญ์วิถีไทย ในสาขาวิชาชีพหรือวิชาการ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่ครูและนักเรียนในภูมิภาคหรือท้องถิ่นโดยการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติขึ้นบัญชีวิทยากรท้องถิ่นและปราชญ์วิถีไทย เป็นครูอาจารย์ประจำโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน มีระบบการพัฒนา เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เช่นเดียวครูอาจารย์ในระบบปกติ
- 5) เน้นคุณสมบัติผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำหน่วยงานหรือศูนย์การศึกษา ควรคิดสรรและพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร
- 6) ให้มีการวางแผนการผลิตครูวิเคราะห์อัตรากำลัง ความต้องการแล้วจึงผลิตครูให้ได้จำนวนตามที่ต้องการ แก้ปัญหาครูตกงาน เน้นการกระจายอำนาจ ให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลอย่างแท้จริง
- 7) ต้องพัฒนานักการศึกษามืออาชีพ
- 8) ลดเจ้าหน้าที่ในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำอัตรามาบรรจุครู ให้กระทรวงและสำนักงานมีบุคลากรน้อยที่สุด

2. แนวทางการผลิต และพัฒนา และบริหารบุคลากรการศึกษา

- 1) ให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ได้มาตรฐานสากล มีค่าตอบแทนตามมาตรฐานและสวัสดิการ
- โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

- 2) ต้องพัฒนาระบบและกลไกในการผลิตและพัฒนาครูอาจารย์ให้มีจิตวิญญาณและมีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง (องค์กรจัดการศึกษาธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 7 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257 ข้อ 3)
- 3) ต้องพัฒนาระบบการสอบคัดเลือก การตรวจข้อสอบ การคัดสรรคน และบรรจุครูอาจารย์ และบุคลากรการศึกษาประเภทอื่นให้ตรงกับวิชาเอก และตรงกับความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ โดยไม่เน้นครูให้ครบชั้นเรียน แต่จัดระบบให้นักเรียนดูแลกันเอง ด้วยการพัฒนาระบบหัวหน้านักเรียน (Monitoring Systems) เพื่อเป็นผู้ช่วยครูอาจารย์ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดรวมเป็นเครือข่ายหรือกลุ่ม โรงเรียนที่อยู่ใกล้กันระยะ 5-10 กม.ด้วยการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ใช้บุคลากรร่วมกัน โดยมีเงินค่าพาหนะเบี่ยงเลี้ยง ตามความเหมาะสม แก่โรงเรียนและครูที่ร่วมโครงการ
- 4) ต้องมีระบบพัฒนา ครู อาจารย์เพื่อเลื่อนวิทยฐานะและตำแหน่งวิชาการ ทุกระดับอย่างเข้มข้น มีกฎระเบียบป้องกันและแก้ปัญหาการจ้าง การรับจ้างการทำงานทางวิชาการและการวิจัย มีกระบวนการกลั่นกรองผลงานวิชาการที่ครูอาจารย์ส่งเพื่อขอกำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะ และมีตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิจัยและวิชาการที่เชื่อถือได้
- 5) องค์กรจัดการศึกษาต้องพัฒนาระบบเรียกชื่อเรียกตำแหน่ง ให้สะท้อนศักยภาพบุคลากรการศึกษา ขณะเดียวกันไม่เรียกชื่อที่ศักดิ์ ดูหมิ่นบุคลากร ครู
- 6) ให้สถาบันผลิตบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในรูปวิทยาลัยหรือคณะ และ มีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ (1) สำนักวิชาการศึกษา (School of Education) เพื่อผลิตครู อาจารย์ และนักบริหารการศึกษา (2) สำนักวิชาวิทยาการการศึกษา (School of Educational Science) เพื่อสอนเนื้อหาสาระวิชาการต่างๆ สำหรับให้ครู อาจารย์ นำไปสอนและถ่ายทอดให้นักเรียน นิสิตและนักศึกษาในและนอกชั้นเรียน และ (3) สำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (School of Educational Technology) สำหรับผลิตนักเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา เพื่อทำหน้าที่ออกแบบระบบ พัฒนาวิธีการการเรียนการสอน พัฒนาสื่อการศึกษา พัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษา จัดการองค์ความรู้และระบบการจัดการ และพัฒนาระบบการวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริหารการศึกษา และบรรณารักษ์
- 7) ให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา กำหนดอัตรากำลังและบรรจุบุคลากรการศึกษาประเภทครู อาจารย์ นักวิจัย นักบริหารการศึกษา นักเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริหารการศึกษา และบรรณารักษ์ที่มีจำนวนเพียงพอกับขนาดสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา
- 8) องค์กรจัดการศึกษาพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู อาจารย์ นักบริหารการศึกษา นักเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา

นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

- 9) ให้มีองค์กรวิชาชีพการศึกษาเพื่อกำกับดูแลกำหนดมาตรฐานครู อาจารย์ นักบริหารการศึกษา นักเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการพัฒนาวิชาชีพการศึกษาทุกประเภท แต่จะเลือกปฏิบัติและก้าวก่ายกระบวนการผลิตบัณฑิต รับรองหลักสูตรและรับรองปริญญาไม่ได้ ตามมาตรา 40 ขององค์กรจัดการศึกษาธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2562
- 10) ให้ครู อาจารย์ นักบริหารการศึกษา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งขององค์กรจัดการศึกษาและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด
- 11) การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพอาจารย์ นักบริหารการศึกษา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ยกเว้นบุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ สำนักวิชาชีพเฉพาะทาง การศึกษาที่บ้าน ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษา และวิทยาการพิเศษทางการศึกษา และ อาจารย์ นักบริหารการศึกษา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา บรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่นในระดับอุดมศึกษา
- 12) ให้มีองค์กรกลางบริหารงานเอกัตบุคคลของข้าราชการครู อาจารย์ นักบริหารการศึกษา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาขององค์กรจัดการศึกษา และระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานเอกัตบุคคลของข้าราชการครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานเอกัตบุคคลสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
- 13) ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกี่ยวอื่น สำหรับข้าราชการครู อาจารย์ นักบริหารการศึกษา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น

เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

- 14) ให้มีกองทุนส่งเสริมครู อาจารย์ นักบริหารการศึกษา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมิน การศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากร ทางการศึกษาอื่น เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติ ครู อาจารย์ นักบริหารการศึกษา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยา การศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- 15) ให้การผลิตและพัฒนาบุคลากรครู อาจารย์ และบุคลากรการศึกษาทุกประเภทเป็นความรับผิดชอบของ สถาบันการศึกษา ในด้านพัฒนามาตรฐานหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาสาระตามที่สภาวิชาชีพกำหนด การ จัดคณาจารย์ การเรียนการสอน และการประเมินผลตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
- 16) ต้องปรับปรุงกฎหมาย ให้สภาวิชาชีพ คือ ครูสภา เป็นองค์กรอิสระจํากระทรวงศึกษาธิการ เพื่อมิให้เป็น เครื่องมือของฝ่ายการเมือง กำกับดูแลโดยนักวิชาชีพการศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ และ ประเมินสมรรถนะและความสามารถของบัณฑิต แต่จะไม่เข้าไปก้าวก่ายกระบวนการผลิต ในเรื่องจำนวน หน่วยกิต คณาจารย์ การเรียนการสอน การประเมิน และไปรับรองปริญญาไม่ได้ เพราะปัญญานุมัติโดย สภามหาวิทยาลัย สภาวิชาชีพมีหน้าที่วัดความสามารถของบัณฑิตให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ

ครูสภาต้องทำหน้าที่สภาจริงๆ โดยมีตัวแทนครูอาจารย์ จังหวัดละ 6 คน (ผู้แทนปฐมวัยศึกษา 1 คน ประถมศึกษา 1 คน มัธยมศึกษา 1 คน อาชีวศึกษา 1 คน การศึกษานอกโรงเรียนและดาราศึกษาตาม อรรถาัย 1 คน และอุดมศึกษา 1 คน) จำนวนรวม ไม่เกิน 500 คน

คณะกรรมการคຸຣສກາ ດ້ວຽນເປັນເຄື່ອງມືຂອງຄຸຣສກາ ມີໃຜຜູ້ກຳກັບຄຸຣສກາ ມີປະຣາຸນຄຸຣສກາເປັນຜູ້ບັງຄັບບັນຍາ ເລຂາທິການຄຸຣສກາ ເປັນກຣມການແລະເລຂານະການ ປະກອບດ້ວຍຕົວແທນກຣມການໂດຍຕຳແໜ່ງແລະກຣມການທີ່ຄຸຣສກາຄັດເລືອກແລະແຕ່ງຕັ້ງ ທັງກຣມການທີ່ເປັນຜູ້ແທນຄຸຣສກາແລະກຣມການຜູ້ທຽກຸລຸດຸ ຣັຖມົນຕຣີຫຼືຜູ້ບຶກຮານໃນໜ່ວຍງານກະທຽວສຶກສາທິການຈະເປັນປະຣາຸນຄະກຣມການຄຸຣສກາໄດ້ ເພາະຈະເປັນການຈັດຜົນປະໂຫຍດຮ່ວມຜູ້ຜິດ ຜູ້ໃຜບັນທຶດ ແລະຜູ້ຮັກສາມາດຮາຸນວິຊາຊີພ

- 17) อาจารย์ นักบริหารการศึกษา เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา นักวัดและประเมินการศึกษา นักจิตวิทยา การศึกษา นักแนะแนวการศึกษา นักบริการการศึกษา และบรรณารักษ์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่น การพัฒนา มาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานเอกัตบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานขององค์กรจัดการศึกษาในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติเอกัตบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 18) ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรเอกัตบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของเอกัตบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา
- 19) สวัสดิการครู ขวัญกำลังใจ พัฒนาระบบการให้สวัสดิการ ส่งเสริมขวัญและกำลังใจ ให้เป็นอาชีพที่มีเกียรติทั้งด้วยวาจาและการปฏิบัติ มีกฎหมายรองรับการให้สวัสดิการครูที่ป้องกันการฉกฉวยโอกาสของกลุ่มคนที่มีอำนาจ นำเงินสมาชิกไปหาผลประโยชน์แบ่งปันกันเอง ป้องกันการแทรกแซงของฝ่ายการเมืองที่จะมากำหนดนโยบายให้คุณให้โทษ เพื่อประจานหรือกีดกันคนอื่น เพื่อให้พรรคพวกของตนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์
- 20) สวัสดิการเร่งด่วนคือ บ้านพักข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดย (1) บ้านพักครู ต้องมีประจำอำเภอ ทุกอำเภอ ในลักษณะเดียวกันกับแฟลตทหารแฟลตตำรวจ เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจากต่างถิ่น ได้มีที่พักอาศัยสะดวกต่อการทำงาน (2) ซ่อมแซมบ้านพักแบบเก่าที่เป็นไม้พุง ให้มั่นคงและมีจำนวนเพียงพอความต้องการของครูโดยสร้างอาคารชุด เพื่อมิให้ครูต้องเดินทางไปเช่าเย็นกลับ และ (3) บริการบ้านพักครูไทยต้องเท่าเทียมข้าราชการสายอื่น เช่น ทหารและตำรวจ
- 21) การเลื่อนวิทยฐานะ พัฒนาและกำหนดบทบาทหน้าที่การเลื่อนวิทยฐานะครู ให้สอดคล้องกับธรรมชาติการทำงานของครู โดยเน้นการวิจัยห้องเรียน วิธีการเรียนการสอน การประเมิน การจัดสภาพแวดล้อม และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน มิควรนำแนวปฏิบัติการเลื่อนตำแหน่งวิชาการของระดับอุดมศึกษามาใช้กับการเลื่อนวิทยฐานะครู ทำให้ครูเสียเวลากับการเตรียมเอกสารวิชาการ และมีระบบตรวจสอบการว่าจ้างสร้างผลงานและการลักลอบ ลอกเลียนผลงานวิชาการ ด้วยการตรวจสอบการลอกเลียนด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
- 22) ด้วยปรากฏว่า ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการอ่านผลงานวิชาการจำนวนมาก ขาดคุณสมบัติ ไม่มีความรู้ในเนื้อหาสาระ ระเบียบวิธีวิจัย จึงควรมีการขึ้นบัญชีผู้อ่านที่มีคุณสมบัติอย่างโปร่งใส และให้ตรวจสอบได้ ดังนั้น จึงควรกำหนดมาตรฐานการเข้าสู่ตำแหน่งให้เป็นแนวเดียวกัน ไม่ควรมีหลายมาตรฐาน
- 23) องค์การการศึกษาพึง พัฒนาและจัดให้มีระบบลอจิสติกส์และเลขานุการกิจประจำโรงเรียนเพื่อทำหน้าที่ด้านบริหารทั่วไป โดยมีการฝึกอบรมการทำหน้าที่ด้านธุรการ สารบรรณ การติดต่อสื่อสาร ด้านลอจิสติกส์ และทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการต่างๆ ที่อาจารย์ใหญ่/ผอ.เป็นประธาน โดยมีจำนวนเพียงพอสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ห้ามมอบให้ครูทำงานธุรการ เพราะทำให้ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน ตรวจงาน พัฒนานตนเอง
- 24) ให้จัดระบบการใช้ วิทยากรและนักปราชญ์วิถีไทย เพื่อให้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้และ

ประสบการณ์ในสายวิชาชีพ โดยการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติขึ้นบัญชีวิทยากรท้องถิ่นและปราชญ์วิถีไทย เป็นครูอาจารย์ประจำโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน มีระบบการพัฒนา เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เช่นเดียวครู อาจารย์ในระบบปกติ

4. ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์

ผู้บริหารเป็นผู้บังคับบัญชาองค์กรตามอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ) จุดมุ่งหมาย และนโยบายคณะกรรมการบริหาร

1) ศึกษานิเทศก์เป็นบุคลากรสายบริหารวิชาการ มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรีกษา เกี่ยวกับครูด้านการพัฒนา หลักสูตร การสอน การประเมิน การกำกับดูแลนักเรียน และกิจกรรมวิชาการอื่นแก่ครู การแต่งตั้งผู้ดำรง ตำแหน่งศึกษานิเทศก์จึงควรคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์การสอน เป็นที่ยอมรับ ของคณะครู โดยมีขั้นตอนที่เหมาะสม

2) ให้มีขั้นตอนการได้ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ ประกอบด้วย กำหนดอายุการทำงาน และ พิจารณาผลงานตามบันไดที่จะปูพื้นสมรรถนะ

(1) สำหรับ ครูใหญ่ (แปลว่า ผู้ควรเคารพอย่างยิ่ง) อาจารย์ใหญ่ (ผู้ประพฤติดีอย่างยิ่ง) ควรต้องมีคุณสมบัติ 5 ประการคือ (1) เป็นครูดีเด่น โดยการประเมินของนร. ผู้ปกครอง เพื่อนครู หรือ ผู้บังคับบัญชา (2) มีสุขภาพดี ความเอื้อเฟื้อสุขุม เป็นคนดี มีความอดทนอดกลั้น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีสติปัญญา และมีจิตวิญญาณเพื่อ ส่วนรวม (3) เคยเป็น ศึกษานิเทศก์ อย่างน้อย 5 ปี สำหรับ รอง หรือ ผู้ช่วย (4) เคยเป็น รอง หรือ ผู้ช่วย สำหรับ อาจารย์ใหญ่ และ (5) ต้องมีหลักฐาน คือ แฟ้มงานที่เก็บจากของจริงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มเป็นครู

(2) สำหรับ ศึกษานิเทศก์ มีคุณสมบัติตามข้อ 1 และ 2 เหมือนผู้บริหาร และมีคุณสมบัติเพิ่มเติม ข้อ คือ (1) เคยเป็นครูอย่างน้อย 15 ปี หรืออายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีเพื่อให้มีวุฒิภาวะสมกับการเป็นครูสอนครู (2) มีแฟ้มสะสม ผลงาน และ (3) ผ่านการคัดเลือก อาจจะมีการสอบเมื่อคุณสมบัติไม่ครบ 4 ข้อข้างต้น

3) การผลิตครูควรเป็นระบบปิดแบบฝึกหัดครูเดิม (แบบ ทหารจปร. ตำรวจ ร.ร.นายร้อยตำรวจ) เป็นส่วนใหญ่

4) การสรรหาผู้บริหารไม่ควรคัดเลือกโดยการสอบอย่างเดียว ควรใช้วิธีหลายอย่าง ไม่เช่นนั้นจะได้นักสอบมา เป็นผู้บริหาร และควรมีการประเมินการบริหารอย่างเป็นระบบ

5) การเลื่อนวิทยฐานะ ทำให้ครูมีภาระงาน ไม่ได้สอน ผู้บริหารมีภาระประเมินหนักมาก ควรจะพิจารณาทั้งงาน สอน งานเชิงประจักษ์และงานวิจัยหรืองานวิชาการ เพื่อพัฒนาครูที่ดี เป็นครูดีตลอดเวลาที่เป็นครู

ส่วนที่ ๓.๖

โครงสร้างและปัจจัยพื้นฐาน

1. แนวนโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ให้มีโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคครบถ้วนและรองรับการศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษาควบคู่ชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มอายุ และอาชีพ โดยเฉพาะเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผู้ให้บริการเครือข่ายต้องให้ความร่วมมือด้วยอย่างยิ่ง

1.1 อาคารเรียน อาคารประกอบ ควรออกแบบให้เอื้อต่อการใช้งานของโรงเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงอาหาร โรงฝึกงานที่สามารถเป็นเวทีจำลองสังคมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและออกไปประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

1.2 การจัดอาคารการศึกษา ควรประกอบด้วยอาคารบริหาร อาคารเรียน (บ้านในโรงเรียน) อาคารหอความรู้ (ห้องสมุด ศูนย์ความรู้ ศูนย์เอกสาร ศูนย์บรรณสาร) อาคารประสบการณ์ (ห้องปฏิบัติการวิชาต่างๆ) อาคารบริการ อาคารสถานจัดประสบการณ์วิชาชีพ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา และศูนย์บูรณาการสาขาวิชาชีพตามความสนใจของนักเรียนและนักศึกษา

1.3 องค์การจัดการศึกษาพึงจัดให้มีเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสืบค้น แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนให้มีระบบอินเทอร์เน็ต ไร้ไฟ ความเร็วสูงในทุกสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้ผู้เรียนไปเผชิญประสบการณ์จริงโดยใช้โลกเป็นห้องเรียน มีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยเหลือผู้เรียน

เพื่อรองรับการศึกษาไร้พรมแดน ให้ความรู้แพร่กระจาย องค์การจัดการศึกษาจำเป็นที่จะต้องจัดหาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ไร้ไฟสาธารณะฟรี ครอบคลุมอย่างทั่วถึงทุกชุมชนหมู่บ้าน รองรับการศึกษาทุกวันทุกภาพ (Ubiquitous Education) ที่มีการกระจายความรู้ไปทุกแห่งหนทุกเวลา เพื่อการศึกษาตลอดชีวิตหลากหลายรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

2. แนวนโยบายด้านปัจจัยพื้นฐาน

ให้สถานศึกษาและสถาบันการศึกษามีปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย ทำเลที่ตั้ง ขนาดพื้นที่และบริเวณ เครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน อย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและประสบการณ์ชีวิตก่อนสำเร็จการศึกษา

2.1 ให้มีโครงสร้างพื้นฐานด้านอาคาร พื้นที่ และสาธารณูปโภคเพียงพอต่อความต้องการในการจัดการศึกษา

2.2 ให้มีการออกแบบอาคารบริหาร อาคารเรียน อาคารปฏิบัติการศูนย์ความรู้ ศูนย์ประสบการณ์ ศูนย์บริการและอาคารสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยมีการศึกษาวิจัยการออกแบบอาคารเรียน อาคารปฏิบัติการ และอาคารสนับสนุนที่มีขนาดและองค์ประกอบเหมาะสม

2.3 ให้มีระบบการจัดลอจิสติกส์ ที่ประกอบด้วย ถนนหนทาง และสิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ เสี่ยง พัสตุ ภูมิทัศน์ อย่างดีและเพียงพอกับจำนวนผู้เรียนและความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรคนในแต่ละบริบท

ส่วนที่ ๓.๘

เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

1. หลักการและปัญหาด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

การจัดการเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษามีหลักการและปัญหาด้าน ประการ คือ (1) ความไม่เข้าใจแนวคิด และความหมายเทคโนโลยีการศึกษา (2) ความไม่เข้าใจขอบข่ายเทคโนโลยีการศึกษา (3) การขาดความตระหนักใน ความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษาในฐานะมิติที่ 3 และองค์ประกอบสำคัญของไตรยางค์วิชาชีพ และ (4) ความ จำเป็นที่จะต้องปรับให้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นวิชาชีพที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและมีครูอาจารย์และ บุคลากรเทคโนโลยีการศึกษา

เทคโนโลยีการศึกษา จึงมิได้จำกัดเพียง “สื่อ” อย่างที่นักการศึกษาไทยส่วนใหญ่เข้าใจ หรือมิใช่แยกส่วน กับเทคโนโลยีการศึกษา เช่นที่ มักพูดกันว่า “สื่อและเทคโนโลยี” แต่สื่อเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการ สื่อสาร ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของเทคโนโลยีการศึกษา

1.2 ความไม่เข้าใจในขอบข่ายเทคโนโลยีการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษามิได้จำกัดเพียงแค่ “สื่อการศึกษา” เท่านั้น แต่มีขอบข่ายครอบคลุม 3 มิติ คือ มิติด้านสาระ 7 ขอบข่าย (ระบบ พฤติกรรม วิธีการ การสื่อสาร การจัด

สภาพแวดล้อม การจัดการ และการประเมิน) มิติด้านภารกิจ 3 ขอบข่าย (เทคโนโลยีการบริหาร เทคโนโลยีการสอน แลเทคโนโลยีการบริการ) และมิติด้านบริบท (เทคโนโลยีในระบบโรงเรียน เทคโนโลยีนอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เทคโนโลยีการเผยแพร่และฝึกอบรม และเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล) เป็นการนำเทคโนโลยีการศึกษาไปใช้ 4 ขอบข่าย รวม ทั้งสิ้น 84 เรื่อง แต่นักการศึกษาไทยส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ จึงให้ความสำคัญที่ “สื่อการศึกษา” อย่างเดียว จึงไม่มีบุคลากรกลุ่มใดมาเป็น “เจ้าภาพ” ในการพัฒนาระบบ การกำหนดรูปแบบ พฤติกรรมครูและนักเรียน การพัฒนาวิธีการสอนแบบใหม่ๆ การพัฒนาเทคนิคการสื่อสาร การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนไทย การพัฒนาระบบการจัดการ และการพัฒนาระบบการประเมินการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทไทย

1.3 ความไม่เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษาในฐานะมิติที่ 3 ของการศึกษาและ “ไตรยางค์วิชาชีพ” (Professional Triads)

1) เทคโนโลยีการศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาและปฏิรูปการศึกษาในนัยเดียวกับเทคโนโลยีการแพทย์ เทคโนโลยีการเกษตร ฯลฯ เทคโนโลยีการศึกษา จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาที่ถือเป็นมิติที่ 3 ทางการศึกษาที่เน้นบริการ เพื่อเสริมมิติทางบริหาร และวิชาการ ให้การจัดการศึกษาของชาติมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) เทคโนโลยีการศึกษาคือเทคโนโลยีพื้นฐาน เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีแล้ว นายแพทย์และบุคลากรการแพทย์จะขาดวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการรักษาพยาบาลคนไข้ได้เลย

1.4 ความจำเป็นที่จะต้องปรับให้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นวิชาชีพที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและมีครูอาจารย์และบุคลากรเทคโนโลยีการศึกษา

การกำหนดให้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง ก็เพื่อประกันคุณภาพการดำเนินการตาม ขอบข่ายและภารกิจทางการศึกษาในฐานะมิติที่ 3 ทางการศึกษาที่จะเสริมคุณภาพการบริหาร วิชาการ และการบริการให้มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดอัตราค่าจ้างครู อาจารย์ และนักเทคโนโลยีการศึกษาใน ตำแหน่งครูอาจารย์ในสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา

ด้วยหลักการและแนวคิดของเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาข้างต้น จึงต้องปฏิรูปเทคโนโลยีและสื่อสาร การศึกษา ด้วยกำหนดแนวนโยบายและแนวทางเพื่อให้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเพิ่ม ประสิทธิภาพการศึกษาของชาติ

2. แนวนโยบายเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

1) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้วิชาชีพการศึกษาประกอบด้วยองค์สาม เรียกว่า “ไตรยางค์วิชาชีพ

(Professional Triad) ” โดยมีสถาบันการผลิตนักการศึกษาเมื่อวิชาชีพ นักวิทยาศาสตร์การศึกษา และนักเทคโนโลยีการศึกษา

2) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นวิชาชีพที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และกำหนดให้มีอัตรา ครูเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาและอัตรานักเทคโนโลยีการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา

3) องค์กรจัดการศึกษาพึงจัดให้มีการพัฒนาระบบและการใช้เทคโนโลยีการศึกษาในระดับชาติ ระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนการสอน และฝึกอบรม

4) องค์กรจัดการศึกษาพึงพัฒนาเครือข่ายโทรคมนาคมการศึกษาด้วยการสรรคเลื่อนความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม เทคโนโลยีและสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษามกวันตภาพ (Ubiquitous Education)

5) ให้มีการพัฒนาบุคลากรเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาตามข้อ (2) ทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

6) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้ครู อาจารย์ และผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะให้ครูอาจารย์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา

7) กำหนดให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาให้ครอบคลุม 7 ขอบข่าย ได้แก่ การจัดระบบและออกแบบระบบ การกำหนดรูปแบบพฤติกรรม การพัฒนาวิธีการและเทคนิคการศึกษา การสื่อสารการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา การจัดการทางการศึกษา และการประเมินทางการศึกษา

3. แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดแนวทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวนโยบาย ดังนี้

1) กำหนดให้เทคโนโลยีการศึกษา เป็นหนึ่งในสามองค์ประกอบของวิชาชีพ เชี่ยวชาญขั้นสูงอื่น เช่น วิชาชีพการแพทย์ วิชาชีพการเกษตร องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้ การปฏิรูประบบฝึกหัดครูของวิทยาลัยครู คณะครุศาสตร์ ศึกษาสาตร์ โดยจัดให้ครบตาม ในนัยยะเดียวกับวิชาชีพอื่น ดังนั้นด้านการศึกษาจึงควรปฏิรูป โดยวิทยาลัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ หรือคณะกรรมการศึกษาประกอบด้วย 3 สำนักวิชา คือ

(1) “สำนักวิชาประสบการณ์วิชาชีพการศึกษา” (School of Professional Education) เป็นสำนักที่ให้ประสบการณ์และการฝึกวิชาชีพ ที่เน้นการปฏิบัติวิชาชีพการสอน

(2) “สำนักวิชาวิทยาการศึกษา” หรือ “สำนักวิชาวิทยาศาสตร์การศึกษา” (School of Educational Science) เป็นคณะที่ทำหน้าที่ให้ความรู้วิชาการและวิชาครู

(3) “สำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา” (School of Educational Technology) เป็นสำนักที่ให้ความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดระบบ พฤติกรรม วิธีการ กระบวนการสื่อสาร สภาพแวดล้อมการศึกษา การจัดการ และการประเมิน เพื่อทำหน้าที่ผลิตนวัตกรรม จัดทำ จัดหาระบบการศึกษา และเทคนิควิธีการ พร้อมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ ในการช่วยให้ครูอาจารย์สามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในนัยเดียวกันกับบุคลากรเทคนิค การแพทย์ที่วางแผน เตรียมการ จัดวัสดุ อุปกรณ์และสถานที่สำหรับการดูแลคนไข้นายแพทย์

2) ในการจัดให้เทคโนโลยีการศึกษา ที่เป็นวิชาชีพที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

(1) กำหนดให้มีอัตราครูเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาและอัตรานักเทคโนโลยีการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา โดยกำหนดเป็นสายวิชาการที่สามารถดำรงวิทยฐานะครูอาจารย์ในสถานศึกษา และตำแหน่ง อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ดังที่ถือปฏิบัติในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ อาทิ มหาวิทยาลัยเปิดประเทศอังกฤษมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัยทางไกลในทุกประเทศ

(2) ให้ครูเทคโนโลยีการศึกษาในสถานศึกษาปลอดจากภาระงานสอนนักเรียน เพื่อจะได้มีเวลาในการปฏิบัติงานประจำใน “ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา” ในการทำหน้าที่พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน พัฒนาและจัดหาวิธีการสอนใหม่ๆ สื่อการสอนและภาระงานการแนะนำครูอาจารย์เกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน การผลิตชุดการสอน และการจัดหาเครื่องช่วยสอนสำหรับครูอาจารย์

3) ในการจัดให้มีการพัฒนาระบบและการใช้เทคโนโลยีการศึกษาในระดับชาติ ระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนการสอนและฝึกอบรม มีแนวทางดังนี้

(1) ให้จัดตั้ง “หน่วยเทคโนโลยีการศึกษา” ในสถานศึกษา หรือ “ศูนย์ฝึกล้านักเทคโนโลยีการศึกษา” ในสถาบันอุดมศึกษา

(2) มีอัตราครูเทคโนโลยีการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดระบบและพัฒนาระบบการศึกษาประจำสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา

4) ในการพัฒนาเครือข่ายโทรคมนาคมการศึกษา มีแนวทางดังนี้

(1) องค์กรจัดการศึกษาจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ และ โครงสร้างพื้นฐานทั้งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา โดยจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุทัศน์เพื่อการศึกษาในรูปแบบเครือข่ายกระจายอยู่ทั่วประเทศ

(2) จัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานด้านอิเล็กทรอนิกส์ โทรคมนาคม เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

(3) วางเครือข่ายเทคโนโลยีและสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารในทุกรูปแบบเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษากว้างขวาง (Ubiquitous Education) ในการกระจายให้ความรู้และประสบการณ์แพร่กระจายไปทุกที่ทุกเวลาสำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อบริการวิชาการและการทุนบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในบริบทความรับผิดชอบของสถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษา

5) ในการพัฒนาบุคลากรเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาตามข้อ (2) ให้ดำเนินการดังนี้

(1) พัฒนาบุคลากรด้านผู้พัฒนาระบบการศึกษา การเรียนการสอน วิธีการและเทคนิค ออกแบบการสื่อสาร ผลิตสื่อ จัดสภาพแวดล้อมห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ จัดการเรียนการสอน และการประเมิน

(2) พัฒนาบุคลากรด้านผู้ใช้ผลผลิตเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

(3) ให้สถานศึกษาทุกระดับและสถานศึกษาบรรจุนักเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อทำหน้าที่จัดระบบและออกแบบการสอน ศึกษาวิจัยพฤติกรรมการเรียนการสอน พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน การสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการประเมินการศึกษา เพื่อเสริมประสิทธิภาพการบริหาร วิชาการ และบริการ

(4) ให้นักเทคโนโลยีการศึกษาร่วมพัฒนาการสอนของครู อาจารย์ และการเรียนของนักเรียนนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

(5) กำหนดให้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นวิชาชีพที่ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

6) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้ครู อาจารย์ และผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกทำได้

(1) พัฒนาครูอาจารย์ให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา

(2) พัฒนานักเรียนนักศึกษาให้สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(3) พัฒนาเทคโนโลยีการศึกษาให้เป็นเครื่องมือการจัดการศึกษากว้างขวางที่จะให้ความรู้ และ

ประสบการณ์ไปปรากฏอยู่ทุกแห่งหนทุกเวลา ให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนเข้าถึงแหล่งความรู้ไม่จำกัด ด้วยเวลาและสถานที่ เพื่อรองรับการศึกษาแห่งอนาคตต้องเปิดกว้าง

7) กำหนดให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาให้ครอบคลุม 7 ขอบข่าย ได้แก่ การจัดระบบและออกแบบระบบ การกำหนดรูปแบบพฤติกรรม การพัฒนาวิธีการและเทคนิคการศึกษา การสื่อสารการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา การจัดการทางการศึกษา และการประเมินทางการศึกษา

(1) ด้านการจัดระบบและการออกกระบวนการศึกษา

ก) ให้พัฒนาระบบการศึกษาประจำสถาบันและจัดทำแผนแม่บทวิชาการระดับสถาบัน (Academic Master Plan-AMP) เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการศึกษาเป็นของตนเอง เช่น ระบบการสอนทางไกล “แผน มสธ.”

ข) องค์กรจัดการศึกษามีนโยบาย รับรอง (Endorse) ระบบการสอนที่คนไทยพัฒนาขึ้น เช่น (1) ระบบการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ (2) ระบบการสอนแบบอริสเติล (3) ระบบการสอนแบบเบญจจันทร์ (4) ระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์ (Experience-Based Approach-EBA) (5) ระบบการสอนอิงประสบการณ์ผ่านสื่อสังคม (Social Media-Based Instructional System-SMEBA) (6) ระบบการสอนแบบสร้างสรรค์ (Creativity-Based Learning-CBL) และ (7) ระบบการสอนแบบจิตฐาน (Mind-Based Learning: MBL) เป็นต้น

ค) องค์กรจัดการศึกษาส่งเสริมให้ครูอาจารย์พัฒนาและมีระบบการสอนส่วนตัวบุคคล (เช่น ระบบการสอน “แผนปรีชา” สำหรับอาจารย์ปรีชา) เพื่อประกันคุณภาพการถ่ายทอดเนื้อหาสาระอย่างมีประสิทธิภาพตามธรรมชาติของรายวิชาและศักยภาพและลีลาการสอนของอาจารย์แต่ละคน

(2) ด้านพฤติกรรมทางการศึกษา

ก) ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้ และทำการวิจัยและพัฒนาแบบจำลองพฤติกรรมของคณาจารย์ ตามภารกิจ เพื่อให้อาจารย์ทุกคนมีความรู้ ทักษะความชำนาญ และประสบการณ์ในการสอนอย่างมืออาชีพ และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมก่อนเข้าห้องเรียน ระหว่างสอน ระหว่างพัก สรุบบทเรียน และนอกห้องเรียน

ข) ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการศึกษาเล่าเรียน และทำการวิจัยและพัฒนาแบบจำลองพฤติกรรมการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาตามภารกิจ เพื่อให้ศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเตรียมตัวก่อนเข้าห้องเรียน ระหว่างเรียน การจดคำบรรยาย การรับมอบหมายงาน และการศึกษาค้นคว้าในแหล่งวิทยบริการ

ค) ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมทำให้บริการสนับสนุนบุคลากรสายสนับสนุน และทำการวิจัยและพัฒนาแบบจำลองพฤติกรรมทำให้บริการตามภารกิจแต่ละสายสนับสนุน เพื่อให้บุคลากรสายบริหารและสายสนับสนุนมีพฤติกรรมบริการและการให้บริการแก่คณาจารย์ แก่นักศึกษาและแก่ผู้มีส่วนได้เสีย ที่จะประกันคุณภาพของการจัดการศึกษา

(3) ด้านเทคนิคและวิธีการทางการศึกษา

ก) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่สอดคล้องกับสถาบันการศึกษาเพื่อให้

คณาจารย์มีวิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายและเน้นการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ข) สถาบันจัดตั้งหน่วยพัฒนาคณาจารย์ เพื่อพัฒนาคณาจารย์ด้านวิธีการและเทคนิคการสอนเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคณาจารย์

ค) สถาบันจัดตั้งสำนักหรือศูนย์เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาเพื่อทำหน้าที่พัฒนาระบบและให้บริการด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

ง) สถาบันกำหนดตำแหน่งอาจารย์ประจำสำนักเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และนักเทคโนโลยีการศึกษา

(4) ด้านการสื่อสารการศึกษา

ก) องค์กรจัดการศึกษาส่งเสริมการพัฒนาและการใช้สื่อครบรูปแบบ ได้แก่ (ก) สื่อสารการศึกษาพื้นฐาน (โสตทัศน) สำหรับการเรียนการสอนที่ไม่พร้อมหรือไม่จำเป็นท่อนสื่ออิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม ในรูปของจริง รูปภาพ แผนภูมิ วิดีโอ แบบจำลองของจริง และกิจกรรมต่างๆ (ข) สื่อสารสื่อมวลชน เพื่อการศึกษา ประเภทวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และนาฏการ (ค) สื่ออิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม เพื่อการศึกษาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ดาวเทียม และ (ง) สื่อพื้นบ้าน (ดนตรี การร้องรำ ละคร ลิเก หมอลำ) เพื่อการเรียนการสอน

ข) อาจารย์มีทักษะการสื่อสารอย่างเป็นระบบ (ก) สามารถวิเคราะห์เนื้อหา การเลือกสื่อและช่องทาง และการวิเคราะห์ผู้เรียน (ข) อาจารย์ มีและจัดหาสื่อการสอนที่เหมาะสม ในรูปชุดการสอน ทั้งชุดการสอนแบบบรรยาย ชุดการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม ชุดการสอนรายเอกัตบุคคล และชุดการสอนทางไกล ทั้งแบบเผชิญหน้า ออนไลน์ (ค) สถาบันมีแผนและดำเนินการฝึกอบรมคณาจารย์ให้สามารถผลิตชุดการสอนทั้งแบบเผชิญหน้าในห้องเรียนและแบบอิเล็กทรอนิกส์ (ง) สถาบันมีแผนและดำเนินการจัดประชุมปฏิบัติการเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารการสอน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ การใช้สื่อการสอน และการประเมิน (จ) มีการผลิตสื่อการสอนในรูปชุดการสอนประจำวิชาที่มีรูปแบบหลากหลาย โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่หลากหลายครอบคลุมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทั้ง 4 กลุ่ม ประเภท ได้แก่ สื่อโสตทัศน สื่อสารมวลชนเพื่อการศึกษา สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อพื้นบ้านอื่นๆ ที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน (ฉ) องค์กรจัดการศึกษากำหนดให้อาจารย์มหาวิทยาลัยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้และมีระบบการจัดการเรียนเป็นของตนเอง โดยต้องพัฒนาในรูปชุดการสอนประจำวิชาที่สอนอย่างครบถ้วน

5) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษากำหนดเกณฑ์มาตรฐานและแนวทางให้สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมการศึกษา ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุดที่มีคุณภาพ และใช้ประโยชน์แหล่งความรู้และสถานประกอบการในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งดูงานและฝึกงานของนักศึกษา

(ก) สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์สำหรับการเรียนภาคทฤษฎี โดยมีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุ

บันทึกทั้งในแบบแอนะล็อกและแบบดิจิทัล และการเสริมทักษะและประสบการณ์ภาคปฏิบัติ

ข) สถานศึกษามีห้องปฏิบัติการที่มีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ครบและสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน มีจำนวนเพียงพอ

ค) สถานศึกษามีบรรยากาศร่มรื่น ร่มเย็นและสงบสุข ปราศจากความขัดแย้งทางการเมืองและความคิดเห็นจนแตกสามัคคี

ง) ห้องสมุดมีการพัฒนาให้มีชีวิตชีวา และมีเอกสาร หนังสือ และวัสดุบันทึกความรู้ทั้งออฟไลน์และออนไลน์ครบถ้วน

จ) สถาบันการศึกษามีความร่วมมือกับแหล่งความรู้และสถานประกอบการในชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งฝึกงานนักศึกษาทั้งในรูปการไปศึกษาดูงาน สหกิจศึกษา และบูรณกิจศึกษา

6) การจัดการทางการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษากำหนดให้อาจารย์มหาวิทยาลัยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้และมีระบบการจัดการเรียนเป็นของตนเอง โดยต้องพัฒนาชุดการสอนประจำวิชาที่สอนอย่างครบถ้วน

ก) สถาบันการศึกษามีโครงการพัฒนาการจัดการความรู้แก่คณาจารย์ ให้อาจารย์มีการแต่งและเรียบเรียงตำรา และเตรียมบทเรียนเป็นชุดการสอนทั้งแบบเผชิญหน้าและออนไลน์หรือออฟไลน์

ข) อาจารย์มีระบบการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ตามวิธีการและรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับศาสตร์และวิธีการในแต่ละสาขาวิชา

7) การประเมินการศึกษา

ก) องค์กรจัดการศึกษากำหนดให้สถาบันการศึกษามีโครงการพัฒนาคณาจารย์ที่เน้นเรื่องการประเมินการศึกษาอย่างเป็นระบบและครบวงจร

ข) องค์กรจัดการศึกษากำหนดเป็นนโยบายให้รายงานผลการศึกษาที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียนด้านการกระบวนการและผลลัพธ์

ค) องค์กรจัดการศึกษากำหนดวิธีตัดเกรดที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ตามมาตรฐานสากล อาทิ ระดับคะแนน A ควรจะได้จากคะแนน 85% ขึ้นไป มิใช่ 80% ดังที่ถือปฏิบัติในสถานศึกษาและมหาวิทยาลัยบางแห่ง

8) การนำนวัตกรรมประเภทเทคนิคและวิธีการจากต่างประเทศมาใช้ จะต้องผ่านการวิจัย ตรวจสอบความเหมาะสมในแง่ผลดีผลเสีย และผลร้ายต่อระบบความคิด ประเพณีและวัฒนธรรมไทย หรือ เมื่อมีกฎหมายห้ามนำเข้าพืชและสัตว์เข้าประเทศโดยไม่ตรวจสอบ ก็ยังต้องตรวจสอบเชื้อความคิดผิดๆ ที่ไม่เหมาะสมให้เข้มงวดขึ้น

หมวดที่ ๔

องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการศึกษา

หมวด 4.1

การจัดการศึกษา

1. แนวนโยบายการปฏิรูปการจัดระบบการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษาต้องพัฒนาระบบการศึกษาระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทไทย และมีการเพิ่มทางเลือกในการศึกษาระดับพื้นฐาน ผสมผสานการศึกษาการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เชื่อมต่อเพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ปรากฏทุกที่ทุกเวลา

ให้มีรูปแบบการจัดการศึกษาหลากหลาย อาทิ การศึกษาเอกชน การศึกษาในบ้าน (Home Schools) และ

การศึกษาที่บ้านประจำหมู่บ้าน (Village Home Schools) ที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ และประชาชนผู้ด้อยโอกาส ชนกลุ่มน้อย และอาศัยตามชายขอบชายแดนและแหล่งทุรกันดาร ด้วยการจัดโครงสร้างการศึกษา 11- 21 ปี ตั้งแต่ ระดับปฐมวัยศึกษา (เด็กเล็กและอนุบาลศึกษา) 5 ปี ประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษา 6 ปี หรืออาชีวศึกษา 3-5 ปี อุดมศึกษา (4-6 ปี) และการศึกษาตลอดชีวิต โดยเน้นการศึกษาสายชีวิต สายวิชาชีพ สายวิชาการ และสายประสบการณ์ ทั้งนี้ต้องมีการควบคุมคุณภาพที่ครอบคลุมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่เหมาะสมกับบริบทไทย

1.1 ภาพรวมระบบการศึกษา--องค์กรจัดการศึกษาต้องมองภาพรวมทั้งระบบตั้งแต่ปฐมวัยศึกษาจนถึงอุดมศึกษา โดยจัดการศึกษาตามบริบท ตามกลุ่มอายุ และเขตบริการให้ชัดเจนเพื่อจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและปริมาณโดยเสมอภาคกัน

การเข้าเรียนในสถานศึกษา ข้ามเขตการศึกษาภาคบังคับจะกระทำไม่ได้ ยกเว้นกรณี การย้ายถิ่นฐานและการปฏิบัติงานของผู้ปกครอง แย่งเด็กแย่งคนกัน

1.2 จุดเน้นการเรียนการสอน--องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้เน้นทักษะมากกว่าความรู้ความเข้าใจผลิตนักเรียนตามโควตาและตรงตามความต้องการของผู้ใช้จริง (Demand Driven) ตามสาขาอาชีพในสังคม โดยให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา ร่วมมือกับสถานประกอบการ เพื่อให้นักเรียนที่เรียนสำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำ โดยสถาบันอุดมศึกษาประกันการว่างงาน และองค์กรจัดการศึกษสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่ายถึงปริญญาตรี กำหนดเงื่อนไขสร้างงานให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ลดเวลาเรียนแต่เพิ่มทักษะการปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง ด้วยการฝึกประสบการณ์แบบบูรณาการศึกษาศึกษา (Work Integrated Education-WIE) คือ ทำงานควบคู่การเรียน มากกว่า สหกิจศึกษา (Coop Education) ที่ให้นักเรียนเรียนก่อนแล้วฝึกงานภายหลัง

1.3 กฎหมายการศึกษาและธรรมนูญสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา—องค์กรจัดการศึกษาต้องปรับและทบทวนกฎหมายการศึกษาและกำหนดให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษามีระบบการศึกษาระดับชาติ (แผนการศึกษาชาติ แผน หมายถึง ระบบ) ระบบการศึกษาระดับภูมิภาค (แผนการศึกษาภาค...) ระบบการศึกษาระดับจังหวัด (แผนการศึกษาจังหวัด... ระบบการศึกษาระดับอำเภอ (แผนการศึกษาอำเภอ...) และระบบการศึกษาระดับท้องถิ่น (แผนการศึกษา ตำบล... เทศบาล...) ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในประเทศและความเจริญก้าวหน้าของโลก ให้มีสมดุลระหว่างการศึกษาระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างลักษณะความเป็นไทย และวิถีไทย และความเป็นสากล โดยให้องค์กรจัดการศึกษา สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษามีธรรมนูญ (Constitution) ของตนเอง

1.4 รูปแบบการจัดการศึกษา— ให้ประกอบด้วยการศึกษาสายชีวิต สายวิชาการ และสาย

ประสบการณ์เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียน ไม่แยกเป็นในโรงเรียน นอกโรงเรียน หรือตามอัธยาศัย แต่จัดการศึกษาเป็นบูรณาการเชื่อมโยงด้วยการจัดการศึกษาภาควันตภาพ (Ubiquitous Education) ให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

1.5 การจัดการศึกษาเอกชนที่มีรูปแบบหลากหลาย- องค์กรจัดการศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนจัดการศึกษา 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การศึกษาเอกชนโดยประชาชน--ภาคประชาชนทั้งส่วนเอกัตบุคคลและนิติเอกัตบุคคล ลงทุนจัดตั้งและดำเนินการเอง (2) การศึกษาเอกชนแบบองค์กรจัดการศึกษาร่วมภาคประชาชน--ภาคองค์กรจัดการศึกษาร่วมภาคประชาชนที่เป็นนิติเอกัตบุคคลในรูปมูลนิธิ สมาคม หรือนิติเอกัตบุคคลรูปแบบอื่น เช่น องค์กรศาสนา ทำการจัดตั้งสถานศึกษาตามความต้องการเฉพาะกลุ่ม องค์กรจัดการศึกษาจัดสรรงบประมาณส่วนภาคเอกชนทำการบริหารและจัดการสถานศึกษา เรียกว่า "องค์กรจัดการศึกษาประจำ" (Charter School) และ (3) การศึกษาเอกชนแบบเอกชนร่วมกับองค์กรจัดการศึกษา—ให้เอกชนลงทุนร่วมกับองค์กรจัดการศึกษา และบริหารจัดการโดยเอกชน มีการกำกับดูแลโดยภาคองค์กรจัดการศึกษาในการอำนวยความสะดวกด้านกฎหมายและนโยบาย และควบคุมดูแลมิให้เอกชนใช้เป็นช่องทางให้เอกชนเข้ามาครอบงำและผูกขาดด้านการจัดการศึกษา และเศรษฐกิจของชาติ

1.6 การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก—องค์กรจัดการศึกษาต้องประกันประสิทธิภาพระบบการศึกษาด้วยการแก้ไขการศึกษามีปัญหาการศึกษาทั้งด้านคุณภาพและปริมาณด้วยการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) โดยมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal Quality Assurance-IQA) โดยหน่วยงานต้นสังกัด (First Party) และหน่วยงานที่ถูกประเมิน (Second Party) และมีระบบประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก (External Quality Assurance-EQA) โดยหน่วยงานภายนอก (Third Party) ที่เป็นอิสระและไม่อยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก (สมศ.) จะสังกัดหรืออยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการไม่ได้

1.7 สร้างความเข้มแข็งคุณภาพชีวิต—องค์กรจัดการศึกษาต้องมีมาตรการสร้างความเข้มแข็งของชีวิตในการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับคือ ปฐมวัยศึกษาและประถมศึกษา ด้วยการพัฒนาด้านทักษะชีวิตและพื้นฐานวิชาชีพ ให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้วิชาการในระดับปฐมวัยศึกษาและประถมศึกษาไปใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการจัดระบบอาชีวศึกษาให้มีการสอนพื้นฐานการงานอาชีพในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีศักยภาพและความสนใจ

องค์กรจัดการศึกษาต้องประชาสัมพันธ์และสร้างค่านิยมให้สังคมเห็นคุณค่าวิชาชีพที่เหมาะสมกับบุตรธิดามีใช้บังคับให้บุตรธิดาศึกษาเล่าเรียนสายวิชาการเพียงเพราะต้องการเชิดชูครอบครัว แต่สร้างความทุกข์ทรมานแก่บุตรธิดา ให้มีการเสริมเติมเต็มด้านวิชาการสำหรับนักเรียนอาชีวะที่มีปัญหาครอบครัวและปัญหาด้านต่างๆ

1.8 องค์การการศึกษาต้องจัดระบบการศึกษาให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสที่พำนักในถิ่นทุรกันดาร ชายขอบ และการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแก่ชนกลุ่มน้อยเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพของความเป็นประชาชนชาวไทยที่มีหลากหลายเผ่าพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรมและวิถีชีวิต และต้องเปิดโอกาสให้ชนกลุ่มน้อยสอนภาษาของตนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาควบคู่กับภาษาไทย

โดยที่มีประชากรในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่ใช้ภาษาไทยท้องถิ่น (Thai dialects) ในต่างถิ่นต่างสำเนียงสำหรับสื่อสารในครอบครัวจำนวนมากกว่า 350 ล้านคน องค์การการศึกษาต้องมุ่งส่งเสริมพัฒนาให้ภาษาไทยเป็นหนึ่งในภาษาหลักของประชาคมอาเซียน

1.9 องค์การการศึกษาต้องจัดให้มีกระบวนการสร้างการยอมรับแนวทางการพัฒนาที่หลากหลายโดยใช้ศิลปะ ดนตรี เพลง การเต้นรำ และวิถีชุมชน การปฏิรูปการศึกษาเพื่อสุขภาพของชาติ

1.10 องค์การผู้แทนครูอาจารย์—ให้มีการจัดตั้ง “สภาศึกษา” ในระดับภูมิภาค (สภาศึกษาภาค....) ระดับจังหวัด (สภาศึกษาจังหวัด....) ระดับอำเภอ (สภาศึกษาอำเภอ....) และระดับตำบล/เทศบาล (สภาศึกษาตำบล/เทศบาล....) ตามแนวทางที่เหมาะสมกับแต่ละบริบท

1.11 ระบบการศึกษาเฉพาะแห่ง--ให้มีการพัฒนาระบบการศึกษาเป็นการเฉพาะในระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล สถานศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยส่งเสริมการศึกษาเพื่อชีวิตด้วยการพัฒนาระบบการศึกษาอิงบริบท (Context -Based Education) ที่มากกว่า โรงเรียนเป็นฐาน (SB) เพื่อให้นักเรียนในแต่ละภาค แต่ละจังหวัดวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์ ให้รู้จักตน เห็นคุณค่าความเป็นไทย ภาคภูมิใจในความเป็นไทย เปิดใจใช้ของไทย เพื่อให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญด้านการรู้จักตนเอง รู้จักการทำงานที่เน้นกระบวนการกลุ่ม รู้จักกระบวนการแก้ปัญหา แบบรวมพลังสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น

1.12 การบริหารการศึกษาและกระจายอำนาจ—องค์การการศึกษาต้องกระตุ้นให้มีการบริหารแบบอิงบริบทครอบคลุม 7 ขอบข่ายการบริหารได้แก่ (1) การบริหารทั่วไป (2) การบริหารวิชาการ (3) การบริหารบุคลากร (4) การบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา (5) การบริหารทรัพยากร การเงินและงบประมาณ (6) การบริหารกิจการชุมชน (7) การบริหารวิสาหกิจสถานศึกษา และ (8) การบริหารลอจิสติกส์

องค์การการศึกษาต้องกำกับให้มีการกระจายอำนาจ 4 ขอบข่ายการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางตามที่กำหนดในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ (1) การบริหารทั่วไป (2) การบริหารวิชาการ (3) การบริหารบุคลากร (4) การบริหารการเงินและงบประมาณ แต่ไม่ละเลยการบริหารอีก 4 ขอบข่ายเพื่อประกันประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและสถาบันการศึกษา

การนำบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา การบริหารกิจการชุมชน การบริหารกิจการชุมชน การบริหารวิสาหกิจสถานศึกษา และการบริหารลอจิสติกส์ จะนำไปรวมในการบริหารทั่วไปจะกระทำมิได้

2. รูปแบบการศึกษา

2.1 รูปแบบการศึกษา ให้จัดการศึกษาในรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษากว้างภาพ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสี่รูปแบบก็ได้

๒.๑ การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

๒.๒ การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

๒.๓ การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการศึกษาตามธรรมชาติของมนุษย์ที่จะให้อาตัวรอดและดำรงอยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องมีการศึกษาในระบบหรือการศึกษานอกระบบ โดยผู้เรียนมีแรงผลักดันและแรงจูงใจจากภายในตนที่จะ “อัตสัมฤทธิคติ” (Self Efficacy) คือความเชื่อมั่นว่าตนต้องทำอะไรสำเร็จ หากมีความมุ่งมั่น ความสำเร็จไม่มีข้อยกเว้น ไม่เกิดไม่ได้ ทำดีต้องได้ดีมีกุศล แม้ตนเองไม่อยากจะดีก็ต้องได้ จึงทำให้เฝ้าตนบุคคลได้ศึกษาเล่าเรียนด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และ โอกาส โดยศึกษาจากเฝ้าตนบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

๒.๔ การศึกษากว้างภาพ (Ubiquitous Education) เป็นบูรณาการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ ประสบการณ์ ทักษะความชำนาญ และคุณธรรมจริยธรรมได้ทุกที่ทุกเวลา

2.2 การเทียบโอนการศึกษาต่างรูปแบบ

- 1) ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนนอกระบบ ตามอัธยาศัย การศึกษาทางไกล การศึกษากว้างภาพ การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน และการดำรงชีวิต
- 2) การกีดกันมิให้มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาเล่าเรียน การฝึกอบรม การทำงานและการดำรงชีวิต จะกระทำไม่ได้

2.3 การจัดการศึกษา

๒.๓.๑ การศึกษาภาคบังคับ ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ

๒.๓.๒ สถานศึกษาตามระดับการศึกษา ให้การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

๑) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

๒) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

๓) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน เอกัตบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

ให้ปรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน มีทางปรับเปลี่ยนสถานภาพ ๓ แบบ คือ (๑) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Community Learning Centers) ที่มีบุคลากรสายบริหารและสายสอน และเจ้าหน้าที่ไม่เกิน ๕ คน (๒) “โรงเรียนบ้านประจำหมู่บ้าน (Village Home Schools)” โดยมีบุคลากรบริหารและสายสอนประจำไม่เกิน 3 คน และให้บิดา มารดา และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษาเสริมชุดการสอนที่ส่วนภูมิภาคหรือส่วนกลางจัดส่งไปให้ หรือ (๓) โรงเรียนเครือข่ายของโรงเรียนประจำตำบล โดยมีโดยมีบุคลากรบริหารและสายสอนประจำไม่เกิน 3-7 คน และเพิ่มบุคลากรสายสอนตามสัดส่วนนักเรียน

๒.๓.๔ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยให้มีวิทยาเขตที่มีวิทยาลัยหรือคณะวิชา หรือ ศูนย์บริการการศึกษาระดับภูมิภาค ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ที่เป็นศูนย์บริการการศึกษา การจัดสอน การจัดสอนเสริมหรือสอนสรุปได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เน้นระบบการสอนแบบกวันตภาพที่ความรู้และประสบการณ์แพร่กระจายทุกที่ทุกเวลาโดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาเป็นกลไกสำคัญ

๒.๓.๕ การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษา

ของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๖ การจัดการศึกษานอกกระบวน ให้กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

๒.๓.๗ ปัจจัยพื้นฐานในการจัดการศึกษา ต้องให้สถานศึกษาทุกระดับมีปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย ทำเลที่ตั้ง ขนาดพื้นที่และบริเวณ เครื่องมืออุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน อย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและประสบการณ์ชีวิตก่อนสำเร็จการศึกษา

๒.๓.๘ การพัฒนาแผนการศึกษาประจำสถานศึกษา สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการศึกษาระดับสถานศึกษา เรียกว่า “แผนการศึกษาสถานศึกษา” (อาทิ แผน มสธ. แผนราชวินิต) ให้เหมาะสมกับบริบทไทย และมีการเพิ่มทางเลือก

ในการศึกษาระดับพื้นฐาน ผสมผสานการศึกษาก่อนในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาก่อนวัยเรียน ให้เชื่อมต่อเพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ปรากฏทุกที่ทุกเวลา

๒.๓.๙ การจัดการศึกษาเอกชน ให้มีรูปแบบการศึกษาเอกชน และการศึกษาในบ้านหรือที่ทำงานที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ และประชาชนผู้ด้อยโอกาส ชนกลุ่มน้อย และอาศัยตามชายขอบชายแดนและแหล่งทุรกันดาร

การจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า ๖๐ คนให้พัฒนาระบบการศึกษาแบบบ้านในโรงเรียนประจำหมู่บ้านโดยมีผู้บริหารและครูไม่เกิน ๓ คน และให้ผู้ปกครองหรือปราชญ์ประจำหมู่บ้านเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนด้วยจิตอาสา โดยโรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณด้านการเดินทางและอาหารกลางวัน อาจมีค่าตอบแทนเท่าที่จำเป็น

3. การจัดสายการศึกษา

การจัดสายการศึกษาให้จัดเป็น 4 สาย ได้แก่ สายวิชาชีวิต สายวิชาชีพ วิชาการ สายประสบการณ์

3.1 สายวิชาชีวิต

สายวิชาชีวิต (Life Experience Channel) มุ่งให้นักเรียนได้ทักษะชีวิต ภาษา ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว เพื่อให้ชื่นชมวิถีชีวิตท้องถิ่น ภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ศาสนา และวิถีไทย และสามารถดำรงตนในสภาพแวดล้อมของถิ่นที่ตนถือกำเนิด เติบโต ดำรงไว้ซึ่งชีวิตครอบครัว ประกอบ

อาชีพและเติบโตใหญ่โตอย่างมีความสุข

สายวิชาชีพ มุ่งสอนเด็กสามารถให้ดำรงชีวิตเพื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จึงเน้นทักษะชีวิตและการงาน พื้นฐานอาชีพสำหรับระดับปฐมวัยและประถมศึกษาตอนต้น

3.2 สายวิชาชีพ

สายวิชาชีพ (Vocational and Professional Channel-VPC) มุ่งให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับการงานพื้นฐานอาชีพที่จะนำไปประกอบอาชีพเมื่อสำเร็จประถมศึกษาโดยไม่มุ่งเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา หรือสำเร็จระดับมัธยมศึกษาออกไปประกอบอาชีพโดยไม่ศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยวิชาการ แต่มุ่งศึกษาต่อวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยวิชาชีพหรือมหาวิทยาลัยประสบการณ์

สายวิชาชีพ มุ่งเน้นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย และอาชีวศึกษา ที่ตั้งเป้าหมายไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยวิชาชีพหรือมหาวิทยาลัยประสบการณ์ สำหรับการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และระดับบัณฑิตศึกษามุ่งเน้นประสบการณ์ที่เป็นบูรณาการวิชาการและวิชาชีพ

3.3 สายวิชาการ

สายวิชาการ (Academic Channel-AC) มุ่งให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์เพื่อนำไปเสริมเติมเต็มชีวิต การพัฒนาตน พัฒนาวิชาชีพ และการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น มุ่งเน้นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และระดับอุดมศึกษาสายวิชาการ

ในระดับบัณฑิตศึกษา สายวิชาการ มุ่งเน้นให้นักศึกษาที่มีประสบการณ์สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยการวิจัยและพัฒนาวิธี (Pure Research and Development) หรือเสริมสร้างความรู้วิชาการและวิชาชีพจากหลักการและทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว (Applied Research and Development) ในระดับปริญญาเอก และทำการวิจัยระดับพื้นฐานและระดับกลางจากหลักการและทฤษฎีที่มีอยู่แล้วเพื่อฝึกฝนความเป็นนักวิจัยสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาโท มุ่งผลิตนักวิชาการในสถานศึกษา สถาบันอุดมศึกษา หรือองค์กรที่ต้องใช้นักวิจัยและนักวิชาการระดับสูง

3.4 สายประสบการณ์

สายประสบการณ์ (Experience Channel) เป็นสายบูรณาการวิชาชีพและวิชาชีพ เพื่อเสริมเติมเต็มด้านวิชาการ เพื่อให้ได้หลักการและทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว และพัฒนานวัตกรรม ที่เป็นหลักการ ทฤษฎี แนวคิด หลักปฏิบัติ ระบบ กลไก และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ มุ่งให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะปริญญาเอก จะได้นำ

ประสบการณ์ชีวิตและการทำงาน มาเป็นรากฐานในการเสริมความรู้วิชาการตามแนวคิดคอนกรีตเสริมเหล็ก เพื่อให้สามารถนำความรู้วิชาการไปเสริมวิชาชีพให้แข็งแกร่งขึ้น มุ่งผลิตปริญญาเพื่อความเป็นเลิศสายประสบการณ์ (Degrees for Excellence via Experience Path: DEEP) มุ่งจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน เป็นผู้ประกอบการ เจ้าของกิจการ และผู้บริหารระดับสูงทั้งภาคองค์กรจัดการศึกษาและเอกชน

4. ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาประกอบด้วยระดับปฐมวัยศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

4.1 ระดับปฐมวัยศึกษา

ระดับปฐมวัยศึกษา (Early Childhood Education) เป็นการจัดการศึกษาแรกของชีวิตนักเรียนตั้งแต่ อายุ 2 - 6 ขวบ เพื่อให้ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียน และให้มีความพร้อมสำหรับการเรียนในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยระดับเด็กเล็ก และอนุบาลศึกษา

แบบจำลองโครงสร้างระบบการศึกษชาติ
ตามแนวปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชน (๒๕๖๐)

ภาพที่ 5-1 แบบจำลองระบบการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชน 2562

แหล่งที่มา: โครงสร้างระบบการศึกษาเพื่อความอยู่รอดของชาติ โดย ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2562

<https://www.facebook.com/chaiyong.brahmawong.7>

1) เด็กเล็ก (Nursery) 2 ปี-เป็นช่วงเตรียมอนุบาลศึกษา อายุ 2-3 ปี มุ่งบ่มเพาะนิสัย โรงเรียนทำหน้าที่แทนพ่อแม่ที่ต้องทำงานหรือไม่สามารถให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ด้วยตนเอง

ปฐมวัยศึกษาระดับเล็กจะดูแลการเจริญทางกาย ใจ และบ่มเพาะนิสัย ไม่สอนวิชาการ

2) อนุบาลศึกษา (Kindergarten) 3 ปี อนุบาลศึกษา (3-5 ขวบ) เป็นภารกิจการรับช่วงเด็กจากวัยทารกมาดูแลแทนบิดามารดาที่มีภารกิจการทำงาน เพื่อเตรียมให้เด็กมีความพร้อมเข้าสู่ระดับประถมศึกษา ด้วยวิธีการที่เหมาะสม

จุดเน้นอนุบาลศึกษา คือการเตรียมพัฒนาการเด็กใน 6 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย (สุขนิสัย) พัฒนาการทางจิตใจ (คุณธรรมจริยธรรม ร่าเริงแจ่มใส ใจกว้าง) พัฒนาการทางสังคม (การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การยอมรับและปฏิบัติตามกติกาสังคม) พัฒนาการทางอารมณ์ (ความเยือกเย็น สุขุม ความอดทนอดกลั้น ไม่หงุดหงิด ขุ่นเคืองง่าย) พัฒนาการทางสติปัญญา (ความรู้วิชาการและประสบการณ์) และพัฒนาการทางภาษา (สามารถฟังและพูดได้ดี อ่านออกและเขียนได้ในระดับพื้นฐานทั้งภาษาไทยและภาษาถิ่นของนักเรียน)

อนุบาลศึกษาแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 อนุบาลพัฒนาความพร้อม (2 ปี) อายุ 4-5 ขวบ—เน้นพัฒนาการทางกาย ภาษา (การพูดการฟัง) อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา เน้นคุณธรรมและจริยธรรม คือ ความดี นำความเก่ง

ช่วงที่ 2 อนุบาลเตรียมประถมศึกษา (1 ปี) อายุ 6 ปี -- เน้นการสอนภาษา (อ่านเขียน) คณิตศาสตร์ และคุณธรรมจริยธรรม สมบัติที่ดี เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเรียนประถมศึกษา

4.2 ระดับประถมศึกษา

ระดับประถมศึกษา (Elementary Education) เป็นการจัดการศึกษาระยะที่ 2 ของชีวิตนักเรียนตั้งแต่อายุ 7 – 12 ขวบ เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์นักเรียน และให้มีความพร้อมสำหรับการเรียนในระดับมัธยมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามุ่งเตรียมนักเรียนให้มีความรู้และประสบการณ์พื้นฐาน มีคุณธรรมและจริยธรรม มีทักษะชีวิต มีความรู้ และมีทักษะพอเพียงในการประกอบอาชีพเพื่อออกไปดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข เตรียมผู้สำเร็จการศึกษาออกไปดำรงชีวิตและเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น โดยใช้ระบบการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ 6 อย่าง คือ (1) เรียนคิด (2) เรียนทำ (3) เรียนแก้ปัญหา (4) เรียนเพื่อจะเป็น และภาคภูมิใจใจตนเอง และ (5) เรียนเพื่อดำรงชีวิต มิใช่การเรียนรู้เพียงอย่างเดียว ใช้วิธีการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการลงมือปฏิบัติเป็นกลุ่มและด้วยตนเอง ภายการกำกับดูแลของครูอาจารย์

ระดับประถมศึกษา แบ่งเป็น 2 ช่วงๆ ละ 3 ปี

1) ประถมศึกษาตอนต้น (Lower Elementary) ประถมศึกษาปีที่ 1-3 (อายุ 7-9 ขวบ) : เน้นการสอนวิชา

ชีวิต ทักษะชีวิต ทักษะการท้องถิ่น เน้นคุณค่าท้องถิ่น ชื่นชมและไม่ดูหมิ่นดูแลคนอาชีพอาชีพพ่อแม่ของตน

2) **ประถมศึกษาตอนปลาย (Upper Elementary)** ประถมศึกษาปีที่ 4-6 (อายุ 10-12) : เน้นสายวิชาชีพ พื้นฐาน การทำมหากิน (70%) และความรู้วิชาการพื้นฐาน (30%) เพื่อเป็นพื้นฐานเรียนระดับมัธยมศึกษา

4.3 ระดับมัธยมศึกษา

ระดับมัธยมศึกษา (Secondary Education) เป็นการจัดการศึกษาระยะที่ 3 มุ่งเตรียมให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพเพื่อออกไปดำเนินชีวิตในครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข โดยจัดการศึกษาในระดับกลางที่จะเป็นฐานในการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย และการจัดการศึกษาวิชาชีพสำหรับผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพในระดับที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการลงมือปฏิบัติเป็นกลุ่มและด้วยตนเอง ภายการกำกับดูแลของครูอาจารย์

ระดับมัธยมศึกษา จำแนกเป็น 2 ช่วง คือ มัธยมศึกษาต้นและมัธยมศึกษาปลาย

1) **มัธยมศึกษาตอนต้น** (3 ปี) มุ่งให้การศึกษาสายวิชาชีพและสายวิชาการในด้านความรู้และประสบการณ์ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย

(1) มัธยมศึกษาต้นสู่อาชีพ--สำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถออกไปประกอบธุรกิจ เป็นพนักงานสถานประกอบการได้ในระดับมีทักษะระดับกึ่งชำนาญ (Semi-skilled)

(2) มัธยมศึกษาต้นสู่วิชาการ--สำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือผันไปศึกษาระดับอาชีวศึกษาเพื่อให้ได้รับ ปวช. และ ปวส.

2) **มัธยมศึกษาตอนปลาย** (3 ปี) มุ่งให้การศึกษาสู่วิชาชีพและสู่วิชาการระดับมีทักษะดี ในด้านความรู้และประสบการณ์เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

(1) มัธยมศึกษาตอนปลายสายวิชาชีพ--สำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถออกไปประกอบธุรกิจ เป็นพนักงานสถานประกอบการระดับหัวหน้างานขั้นต่ำ มีทักษะระดับชำนาญ (Skilled)

(2) มัธยมศึกษาตอนปลายสายวิชาการ--สำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาที่ตนสนใจและมีความถนัด

4.4 ระดับอาชีวศึกษา

อาชีวศึกษา (Vocational Education) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมประชาชนเข้าทำงานเป็นช่างในสาขา

วิชาชีพต่างๆ อาทิ พาณิชยกรรม หัตถกรรม หรือเป็นนักวิชาชีพชั้นสูง อาทิ วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์
พยาบาลศาสตร์ การบัญชี สถาปัตยกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ ฯลฯ อาชีวศึกษาคอบคลุมงานหัตถศึกษา งานและ
เทคนิคศึกษา

อาชีวศึกษา จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ

1) การอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรอาชีพ สำหรับการพัฒนาอาชีพระยะสั้น (Careers) ในโรงเรียนสร
พาชีพ หรือวิทยาลัยสรพาชีพ (Poly-technical Schools/Colleges) เปิดสอนวิชาชีพระยะสั้น

2) การอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สำหรับการพัฒนาวิชาชีพ (Vocations) ระยะยาวในวิทยาลัย
อาชีวศึกษา ประกอบด้วย หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ป.วช) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
(ป.วส)

3) การอาชีวศึกษาระดับปริญญาวิชาชีพ สำหรับการพัฒนาวิชาชีพชั้นสูง (Profession) สำหรับสถาบันหรือ
มหาวิทยาลัยอาชีวศึกษา เพื่อเปิดสอนหลักสูตรปริญญา “อาชีวศึกษามบัณฑิต” (Bachelor of Vocational Education:
BVE) ในสาขาวิชาชีพต่างๆ เน้นปริญญาประสบการณ์ ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกสำหรับ
นักศึกษาที่มีประสบการณ์เป็นนักประกอบการ นักธุรกิจ เกษตรกรรม และนักอุตสาหกรรม

4.5 ระดับอุดมศึกษา

ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) เป็นการศึกษาในระดับสูงต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเตรียม
ประชาชนเป็นนักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูงสาขาต่างๆ ตามความต้องการของสังคม

๑) การอุดมศึกษา จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ ปริญญาวิชาการ ปริญญาวิชาชีพ และปริญญาประสบการณ์

(๑) **ปริญญาวิชาการ** มุ่งผลิตนักวิชาการสำหรับสถานศึกษา สถานประกอบการ องค์กร และสถาบันอุดมศึกษา
โดยเน้นการทำโครงการหรือการวิจัยก่อนสำเร็จการศึกษา

(๒) **ปริญญาวิชาชีพ** มุ่งผลิตนักประกอบการ ผู้ดำเนินกิจการในหน่วยงานทั้งภาคองค์กรจัดการศึกษาและ
เอกชนที่เน้นการปฏิบัติจริง เน้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแบบสหกิจศึกษา (Cooperative Education:
Coop) หรือบูรณกิจศึกษา (Work Integrated Education: WIE)

(๓) **ปริญญาประสบการณ์** เน้นการผสมผสานวิชาชีพและวิชาการสำหรับผลิตบุคลากรระดับบริหารองค์กรทั้ง
ภาคองค์กรจัดการศึกษาและเอกชน เน้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแบบบูรณกิจศึกษา โดยใช้สถานที่
ทำงานของนักศึกษาเป็นฐาน

๒) แนวทางการจัดการอุดมศึกษา มีดังนี้

(๑) ให้พัฒนาระบบอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา

(๒) ระดับปริญญาตรีเน้นปริญญาวิชาการ และปริญญาวิชาชีพ

(๓) ระดับบัณฑิตศึกษา เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์สถานการณ์และประสบการณ์ (Situation and Experience-Based Analysis Approach: SEBAA) มีใช้การสอนด้วยการบรรยายจากการลอกเลียนตำราฝรั่งมาสอน แต่ใช้รายกรณี สารกถา (Discourse) อภิปราย (Discussion) โสเหร์ หรือเสวนา (Dialogue) ประมวลเป็นการถ่ายทอดด้วยการ "สั่งสอน" มีใช้ "สอนสั่ง" ดังที่ครูอาจารย์ไทยชอบทำ

(๔) องค์การจัดการศึกษาต้องมีมาตรการป้องกันกระบวนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา จากการรับจ้างสร้างงานวิจัย จัดสมดุลระหว่างหลักสูตรปริญญาโท เน้นการค้นคว้าอิสระ และที่ทำวิทยานิพนธ์

(๕) การพัฒนาคุณภาพงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาและการทำงานเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครู--งานวิจัยขาดคุณภาพ ลอกเลียน รับจ้างทำ จ้างคนอื่นทำ

(๖) ให้ปรับวัฒนธรรมเรียกชื่อ เรียกตำแหน่งผู้สำเร็จปริญญา เพื่อให้ผู้รับปริญญามีสำนึกความสำคัญและความรับผิดชอบต่อสังคมว่า เมื่อได้รับปริญญาเป็นบัณฑิตแล้วการประพฤติ การพูด และการกระทำต้องเหมาะสมกับความเป็นบัณฑิต มหาบัณฑิต และคหบดีบัณฑิต จึงควรเรียกบัณฑิต มหาบัณฑิต และคหบดีบัณฑิตนำหน้าชื่อ (อาทิ ขอแนะนำให้รู้จัก บัณฑิตชัยรงค์ (ทิศชัยรงค์ บบ.ชัยรงค์) มหาบัณฑิตเกษม (มหาเกษม มบ.เกษม) คหบดีบัณฑิตปัญญา (คหบดีปัญญา คบ.ปัญญา) เพื่อให้บัณฑิตสำนึกในสถานะของตน

4.6 การศึกษาตลอดชีวิต

1) การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการให้ความรู้ในวิชาการและวิชาชีพเสริมหรือเพิ่มเติมสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งมาแล้ว

2) พัฒนาระบบการศึกษาตลอดชีวิต เตรียมรับการจัดการศึกษา ที่จะไม่มีการแบ่งเป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย เหลือเพียงการศึกษาตลอดชีวิต (Life long) และการศึกษาควบคู่ชีวิต หรือ "สิบชีวิต" (Life-along Education) บ้านเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียน ส่วนโรงเรียนจะกลายเป็น"ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน" (Community Learning Center) มีห้องไร้ ห้องนา สถานประกอบการเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยจัดในรูปศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การศึกษาที่บ้าน สำนักบัณฑิต และการศึกษาพิเศษ

4.7 การจัดการศึกษาทางเลือก ให้พัฒนาการจัดการศึกษาทางเลือกที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกภาคส่วน ดังนี้

๔.๗.๑ การจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Community Learning Center) องค์การจัดการศึกษาพึงจัดระบบ

การศึกษาใน ศรช. ด้วยการจัดสร้างศูนย์ความรู้ภวันภาพ (Ubiquitous Knowledge Center-UKB) เพื่อเป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนและวิทยากร จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเรียนภวันภาพ (U Learning) ในด้านไวไฟ เครื่องมือการเรียน ตำรา และเงินสนับสนุนรายหัวในอัตราเดียวกับที่จ่ายให้สถานศึกษาในรูปแบบอื่น องค์กรจัดการศึกษาพึงจัดระบบการศึกษาใน ศรช. ด้วยการจัดสร้างศูนย์ความรู้ภวันภาพ เพื่อเป็นแหล่งความรู้วิชาชีพ เฉพาะสำหรับนักเรียนและวิทยากร จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเรียนภวันภาพ ในด้านอุปกรณ์การเรียนเฉพาะทาง ไวไฟ เครื่องมือการเรียน ตำรา และให้นักเรียนไปฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการขององค์กรจัดการศึกษาหรือเอกชน และจ่ายเงินสนับสนุนรายหัวในอัตราเดียวกับที่จ่ายให้สถานศึกษาในรูปแบบอื่น

๔.๗.๒ การศึกษาที่บ้าน (Home schooling) เป็นสถานที่เรียนที่ครอบครัวหรือกลุ่มของครอบครัวจัดขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่บุตรธิดาหรือบุตรหลานของตนหรือญาติมิตร โดยมีห้องเรียน ห้องปฏิบัติและปัจจัยพื้นฐานการจัดการศึกษา ห้องสมุด ศูนย์ความรู้ เทคโนโลยีการสื่อสาร และมีบิดามารดาเป็นผู้สอน โดยได้รับจดทะเบียนเป็นโรงเรียนที่บ้านหรือที่ทำงานตามที่กฎหมายกำหนด

องค์กรจัดการศึกษาพึงจัดระบบการศึกษาที่บ้านด้วยการจัดสร้างศูนย์ความรู้ภวันภาพเพื่อเป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนและผู้ปกครอง จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเรียนภวันภาพ (U Learning) ในด้านเครื่องมือสื่อสารไวไฟ เครื่องมือการเรียน ตำรา และเงินสนับสนุนรายหัวในอัตราเดียวกับที่จ่ายให้สถานศึกษาในรูปแบบอื่น การศึกษาที่บ้าน เพื่อเตรียมรับการศึกษภวันภาพ (ความรู้อยู่ทุกที่ทุกเวลา) องค์กรจัดการศึกษาพึงพัฒนาศูนย์ความรู้ และจัดระบบเครือข่ายผู้ปกครองที่จะให้ช่วยกันสอน และจัดกิจกรรมพบปะกันประจำเดือน เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์สังคม

๔.๗.๓ การศึกษาพิเศษของผู้พร่องทางกายและจิต ต้องมีการกำหนดบทบังคับ และแนวนโยบายการจัดการศึกษาพิเศษ ที่ให้นักเรียนพิเศษเรียนร่วมและดำรงชีวิตในโรงเรียนอย่างมีศักดิ์ศรี สถานศึกษาต้องเตรียมและจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีอุปการะ (Assistive Technology) ตามความจำเป็นของแต่ละประเภทของการศึกษาพิเศษ

๔.๗.๔ การศึกษาผู้ใหญ่ มีการกำหนดบทบังคับในการจัดสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความรู้ระดับพื้นฐาน ระดับกลางเน้นอาชีพ และการศึกษาต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ใหญ่ดำรงชีวิตอย่างถูกสุขวิสัย และติดตามการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยกำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษาหรือวิทยาลัยอาชีวะมีแผนกวิชาการศึกษาผู้ใหญ่

๔.๗.๕ การศึกษาสำหรับผู้สูงวัย กำหนดบทบังคับให้จัดการศึกษาผู้สูงวัย เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข หารายได้ตามวัยและสุขภาพ ทำประโยชน์ให้ชุมชน ปฏิบัติธรรมและศาสนกิจ และแสวงหาความรู้ใหม่ที่

เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

สถาบันอุดมศึกษาพึงพัฒนาสาขาวิชา วิทยาการสูงวัย (Ultimate Life Science-ULS) เพื่อเตรียมให้การศึกษาสำหรับผู้สูงวัยที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป

๔.๓.๖ พัฒนาปิตุมาตาศึกษา (Parent Education) การศึกษาเพื่อการเป็นแม่และพ่อที่ดีของเด็กไทย โดยถือเป็นกิจกรรมกำหนดให้องค์กรจัดการศึกษาดำเนินการ

๔.๓.๗ การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดให้การศึกษาผู้ด้อยโอกาสจากครอบครัวยากจน ด้อยโอกาส หรืออยู่ในดินแดนทุรกันดาร

๔.๓.๘ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมการจัดการศึกษาของพ่อแม่ ครอบครัว และสถานประกอบการตามสิทธิที่พึงได้รับตาม พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ

๔.๓.๙ การจัดสำนักบัณฑิตเฉพาะทาง (Specialized Pundit Center) รัฐพึงสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนจัดสำนักบัณฑิต ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพส่วนบุคคล-ครัว (Private Professional Learning Center-PPLC) ที่เปิดรับสอนนักเรียนทั่วเฉพาะวิชาชีพ แต่สอนวิชาสามัญ 30% ด้วย เช่น ศิลปะ ดนตรี การจัดเอกไม้ การฟันดาบ (สำนักดาบ) การชกมวย (ค่ายมวย) การซ่อมเครื่องยนต์ (อู่รถยนต์ที่รับเด็กมาฝึกงาน) ฯลฯ

5. โครงสร้างระบบการศึกษา

โครงสร้างระบบการศึกษาประกอบด้วยระดับการศึกษาและจำนวนปีที่ศึกษา

๕.๑ ระดับการศึกษา การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

๕.๑.๑ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบห้าปีก่อนระดับอุดมศึกษา

๕.๑.๒ การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นหกระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญาตรี ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ระดับปริญญาโท ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ระดับปริญญาเอก และระดับหลังปริญญาเอก

๕.๒ จำนวนปีที่ศึกษา—ประกอบด้วยการศึกษาพื้นฐานภาคบังคับ และการศึกษาพื้นฐานไม่บังคับ รวม 17 ปี

๕.๒.๑ การศึกษาพื้นฐานภาคบังคับ 9 ปี ประกอบด้วย ระดับปฐมวัยศึกษา (อนุบาลและเตรียมประถมศึกษา 3 ปี) และระดับประถมศึกษา (6 ปี) เด็กต้องเข้าสถานปฐมวัยศึกษาเมื่ออายุ ๔ ขวบ และอยู่ในโรงเรียนจนอายุ ๑๒ ขวบ

หรือสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา

๕.๒.๒ การศึกษาพื้นฐานไม่บังคับ 6 ปี ประกอบด้วยระดับมัธยมศึกษา 6 ปี จำแนกเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี หรือโรงเรียนอาชีวศึกษา 6 ปี

หมวด 4.2

การจัดเรียนการสอน

1. หลักการและปัญหาด้าน

ประเทศไทยรับระบบโรงเรียนมาตั้งแต่ครั้งเป็นประเทศสยาม ดำเนินการสอนที่มีภาพครูเป็นศูนย์กลาง สอนด้วยการยืนและพูดอยู่หน้าห้องเรียนตามแบบตะวันตก

ภายหลังตะวันตกเปลี่ยนวิธีการสอนจากครูเป็นศูนย์กลาง เป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ผู้ตามคือ ครูในประเทศไทย ก็ยังคิดว่า ระบบการสอน คือ การที่ครูต้องสอนด้วยการพูด คือ การสอนให้รู้ และให้นักเรียน “เรียนรู้” ตลอดทั้งชั่วโมง มาเป็นการสอนที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนคิด เรียนทำ เรียนแก้ปัญหา เรียนดำรงตน และเรียนดำรงชีวิต แต่ครูไทยส่วนใหญ่ก็ยังมุ่งสอนด้วยการพูดให้นักเรียนมีความรู้ มากกว่าให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ มากกว่าสอนให้นักเรียนคิด มากกว่าสอนให้นักเรียนเรียนแก้ปัญหา และสอนให้นักเรียนมีทักษะชีวิต ให้รู้จักและภาคภูมิใจในแผ่นดินที่ตนถือกำเนิด เติบโต และดำรงชีวิตครอบ ยังคงเชื่อว่า การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ คือ ต้องเรียนให้อาการและห้องเรียนทันสมัยมากกว่า การเรียนจากสภาพแวดล้อม จากโรงเรียนชีวิต จึงจำเป็นที่จะต้องปฏิรูประบบการเรียนการสอนใหม่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย เพื่อให้นักเรียนไทยมีทักษะชีวิต มีวิชาชีพ และมีวิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และการเผชิญประสบการณ์ที่จำลองชีวิตจริงในสถานศึกษา

2. แนวนโยบายการพัฒนาระบบการเรียนการสอน

องค์กรจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับระบบการเรียนการสอน ที่ครอบคลุมองค์ประกอบและขั้นตอนการสอน การเรียน การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ที่ไม่จำกัดเพียงแค่การศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน แต่ให้การเรียนการสอนเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาโดยเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่อวิชาชีพ และวิชาการตามลำดับ

1.1 ระบบการสอนและถ่ายทอดความรู้--โรงเรียนต้องพัฒนาระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์ แบบอิงสมรรถนะ และอิงเนื้อหา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแบบอิงประสบการณ์ หลักสูตรแบบอิงสมรรถนะ และหลักสูตรแบบอิงเนื้อหาตามบริบทและระดับชั้น เน้นทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ และประสบการณ์นำด้านวิชาการ ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ไม่ใช่คำว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ”) เพื่อให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษาของตนเอง และดำเนินการศึกษาหาความรู้ตามลีลาการเรียนรู้ การเผชิญประสบการณ์ และประเมินความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของตนเองตามความสนใจและศักยภาพความแตกต่างของแต่ละคน

1.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์--องค์กรจัดการศึกษาต้องส่งเสริมและจัดให้มีการเรียนทุกที่ทุกเวลา เรียกว่า การศึกษากว้างขวาง (Ubiquitous Education) โดยกำหนดนโยบายให้พัฒนาระบบการสอนที่เน้นการเรียนรู้และการเผชิญประสบการณ์ด้วยตนเองของนักเรียนด้วยการเรียนจากการกำกับตนเอง (Self-Directed Learning-SDL) และการสอนแบบกลุ่มกำกับดูแล (Peer-Directed Learning-PDL) โดยมีครูอาจารย์เป็นผู้กำกับและเกื้อหนุน (Teacher-Directed Learning-TDL)

1.3 วิธีการเรียนการสอนและประสบการณ์--ครูต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอน (Instructional Approaches) และวิธีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ (Delivery Approaches) ที่มีสมรรถนะของการเรียน 6 ประเภท คือ (1) เรียนรู้ -Learning to Know (2) เรียนคิด -Learning to Think (3) เรียนทำ - Learning to Do (4) เรียนแก้ปัญหา - Learning to Solve Problems (5) เรียนเพื่อบำรงตน-Learning to Be (6) และเรียนเพื่อบำรงชีพ -Learning to Live.

1.4 การจัดสภาพแวดล้อมการศึกษา-- องค์กรจัดการศึกษาต้องส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษา ด้วยการปรับสภาพห้องเรียน ให้เป็น "บ้านในโรงเรียน" Home in School ที่เน้นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่น่าอยู่ น่าเรียน สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ คือ อบอุ่นใจ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นกัลยาณมิตร อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา

- 1) โรงเรียนต้องส่งเสริมการศึกษากว้างขวาง (Ubiquitous Learning) ที่มุ่งให้การกระจายความรู้ให้แบ่งภาค ส่วน และแพร่ไปอยู่ทุกที่ทุกเวลา
- 2) โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นบ้านในระดับประถมศึกษา เปลี่ยนครูประจำชั้น เป็น “ครูพ่อครูแม่” และนักเรียนเป็นพี่น้องกัน ส่วนมัธยมศึกษา ก็เปลี่ยนอาจารย์ที่ปรึกษา เป็น อาจารย์พ่อ อาจารย์แม่
- 3) โรงเรียนต้องจัดสภาพแวดล้อมวิชาการ โดยจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้ครอบคลุมการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง ด้วยการออกไปเผชิญประสบการณ์จาก (1) ศูนย์ความรู้ (2) ศูนย์ประสบการณ์ และ (ศูนย์บริการ) โดยมีคือ ครูเจ้าภาพ (Host teachers) ประจำศูนย์ทั้ง 3 ประเภทข้างต้น
- 4) โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้ประจำวัน โดยมุ่งให้นักเรียนเผชิญประสบการณ์ ด้วยตนเอง

หรือเป็นกลุ่ม แต่ละวันหลังจากพบอาจารย์ประจำชั้นที่ทำหน้าที่อาจารย์พ่อหรืออาจารย์แม่แล้ว นักเรียนต้องไปพบ “ครูประจำสาระและประสบการณ์” ในห้องเรียนประจำวิชาที่มีอาจารย์ประจำสาระเป็นคนกำกับดูแล ด้วยการ “สั่งงาน” ให้นักเรียนไปแสวงหาความรู้จาก 3 ศูนย์ แล้วนำความรู้ที่ได้จาก ศูนย์ความรู้ไปผ่านการปฏิบัติ ณ ศูนย์ประสบการณ์ หากจำเป็นหรือสนใจ ให้จัดกิจกรรมเสริมความสนใจ สายวิชาชีพ ณ “ศูนย์บูรณาการประสบการณ์” (Professional Integration Platforms) ที่มีลักษณะเป็นคู่ วิชาชีพ (Professional Channel) เพื่อให้นักเรียนเข้าทำกิจกรรมในสายวิชาชีพหรือวิชาการ ที่นักเรียน สนใจตามประสบการณ์หรือวิชาการที่กำหนด และนำไปสู่การเรียนรู้จากภายใน โดยให้ใจกำกับสมอง ไม่เอาใจไปทำงาน แต่ใจต้องวางแผนก่อน

- 5) องค์การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมอิงธรรมชาติ— สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติคือ ไร่การกักขัง นักเรียนมีอิสระเสรีที่จะทำอะไรที่ไหนก็ได้ภายใต้การกำกับดูแลอย่างห่างๆ ของครู องค์การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้พัฒนาการศึกษาแบบไร้โรงเรียน ไร้การเรียนการสอน (No Schooling No Teaching and Learning) เป็นชุมชน การเรียน วิชาชีพ (Professional Learning Community-PLC) ที่ สมาชิกเป็นกัลยาณมิตร เรียนคู่กันไป มิใช่ปล่อยให้ครูสอน แล้วนักเรียนเรียน แต่ทั้งนักเรียนและครู อาจารย์ร่วมเรียนรู้ เรียนคิด เรียนทำ เรียนแก้เรียนที่จะเป็น และเรียนเพื่อดำรงชีวิตร่วมกัน มิใช่เรียนรู้ อย่างเดียว

3. แนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์

การจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดประสบการณ์ให้คำนึงบริบท ปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการเรียนการสอน การ ประเมินผลลัพธ์ และการประเมินผลย้อนกลับ

3.1 การจัดบริบทสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา—ต้องมีนโยบายขององค์การจัดการศึกษากำหนดให้ สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาต้องปรับบริบทที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางจิตภาพ และ สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในด้านอาคารเรียน อาคารปฏิบัติการ (ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการภาษาห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการกีฬา โรงฝึกงาน ฯลฯ) อาคารศูนย์ความรู้ (สถานวิทยบริการ หรือห้องสมุดทั้งออนไลน์และห้องสมุดดั้งเดิมอาคารสนับสนุน (โรงอาหาร หอประชุม ศูนย์บูรณาการวิชาการตามสายประสบการณ์) และอาคารบริหาร

3.2 การจัดหาปัจจัยพื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนและการถ่ายทอด—โรงเรียนต้องแต่งตั้งครูอาจารย์ ประจำวิชา และกำหนดให้ครูอาจารย์พัฒนาชุดการสอนของวิชาที่รับผิดชอบสำหรับทุกสัปดาห์ที่กำหนดให้หลักสูตร ทุกวิชาต้องมี (1) เอกการประกอบในรูป “คู่มือการศึกษา” (Study Guide) (2) แบบเรียนหรือตำราในวิชาที่ตนเองสอน ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อป้องกันมิให้การแต่งแบบเรียนหรือตำราผูกขาดใน

กลุ่มสำนักพิมพ์และอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยที่ไม่มีประสบการณ์ในการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียบเรียงหรือแต่งแบบเรียนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา (3) สื่อการสอน ในรูปวิดีโอ สื่อโสตทัศนฯ เกม สถานการณ์จำลอง และ (4) แบบประเมิน ประกอบด้วย แบบทดสอบประเภทต่างๆ ทั้งแบบประเมินก่อนและหลังเรียน และแบบทดสอบสุดท้าย

3.3 กระบวนการเรียนการสอน ต้องเน้นกระบวนการเรียนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการวางแผน เตรียมการเผชิญประสบการณ์ จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1) จำนวนชั่วโมงเรียนในห้องเรียนระดับประถมศึกษา ต้องไม่เกิน 650 ชั่วโมง มัธยมศึกษาตอนต้น ไม่เกิน 750 ชั่วโมง และมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่เกิน 850 ชั่วโมง เพื่อเปิดโอกาสให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ เสริมประสบการณ์

2) การสอนที่มีครูกำกับการสอน (Teacher Directed Learning-TDL) ครูจะสอนด้วย วิธีการสอนแบบบรรยายต่อเนื่องกัน เกินร้อยละ 30 ของเวลาที่กำหนดในแต่ละคาบไม่ได้

3) ให้กระบวนการเรียนการสอนทุกคาบ ประกอบด้วยอย่างน้อย 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การประเมินก่อนเรียน (2) การปฐมนิเทศหรือนำเข้าสู่เรื่อง (3) การสอน หรือ ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้หรือการเผชิญประสบการณ์ (4) การนำเสนอผลงานกลุ่มหรือแบบฝึกปฏิบัติ (5) การสรุปเรื่อง และ (6) การประเมินหลังเรียน

5) การทำแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกปฏิบัติที่กำหนดในคู่มือการศึกษาหรือแบบฝึกปฏิบัติ ต้องกระทำไปแล้วเสร็จในคาบเรียน ครูจะผลักระทำให้ผู้ปกครอง โดยมอบให้นักเรียนไปทำเป็นการบ้านมิได้

การมอบการบ้านให้นักเรียน ให้คำนึงถึงระดับนักเรียน และปริมาณการบ้านไม่เกินสัปดาห์ละ 2 ชิ้นสำหรับให้นักเรียนทำในวันสุดสัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนได้มีชีวิตอยู่กับครอบครัว และมีให้เป็นภาระบิดา มารดา และผู้ปกครองในการดูแลการทำบ้านของนักเรียน

6) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อดึงนักเรียนไทยจาก "หลุมดักการเรียนรู้" (Learning to Know Trap) เพราะเพียงแค่ "เรียนรู้" ประเทศชาติจะก้าวไปไม่ได้ เพราะกระบวนการเรียนรู้ มักอยู่บนกระดานดำ แบบเรียน และห้องเรียน แต่ควรเน้นการเรียนรู้อีก 5 เรียน คือ การเรียนคิด เรียนทำ เรียนแก้ปัญหา แก้ไขปรับปรุง เรียนดำรงตน และ เรียนดำรงชีพ

7) องค์กรจัดการศึกษาต้องจัดหาและผลิตชุดการสอนประจำวิชา เพื่อให้ครูประจำวิชาต้องมีชุดการสอนประจำเรื่องที่สอน ให้ชุดการสอนประกอบด้วย (1) แบบเรียนหรือตำราประจำวิชา (2) คู่มือการศึกษา ประกอบแผนการสอน กิจกรรม และสื่อการสอน สำหรับ 14-16 สัปดาห์ และ (3) กิจกรรมหรือสื่อการสอน

8) ให้แต่ละหน่วยการสอนประกอบด้วยแบบประเมินก่อนเรียน แผนการสอนประจำหน่วย สรุปเนื้อหาสาระประจำหน่วย และแบบประเมินหลังเรียน

9) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดมาตรการมิให้การจัดการเรียนการสอน แนวคิดการสอน การจัดการเรียน

การพัฒนานวัตกรรม เชื่อมต่อกลุ่มผลประโยชน์ทางการศึกษา เช่น สำนักพิมพ์ องค์กรเกี่ยวกับนม อาหาร สาธารณูปโภค และลอจิสติกส์ จนทำให้เกิดการผูกขาดทางการศึกษา

การจัดซื้อจัดจ้างต้องกระจายไปยังระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล การรวมงบประมาณที่จัดสรรให้ส่วนภูมิภาค เพื่อจัดซื้อจัดจ้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เครื่องแบบนักเรียน เครื่องเขียน แบบเรียน นม อาหาร หรือพัสดุการศึกษาสามารถรวมไว้ส่วนกลางจะกระทำมิได้

10) จำนวนนักเรียนไม่มากเกินไปบางวิชา เช่น ภาษาอังกฤษ ควรมี 15-20 คนต่อห้องเรียน เพราะครูต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดทุกคน

11) การจัดการศึกษาแบบอิงประสบการณ์ เน้นการเผชิญประสบการณ์ที่จำลองชีวิตจริง

12) พัฒนาระบบการสอนสอนขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ภาษา และวิถีไทย เพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่า และภาคภูมิใจในความเป็น และเป็นภูมิคุ้มกันป้องกันไวรัสจากวัฒนธรรมต่างชาติมาทำลาย วัฒนธรรมและวิถีไทย

13) การเรียนการสอนแบบลบ คือ ดีดว่า "ผิด" เป็น "สร้างสรรค์" เปลี่ยนจาก "ติชม เป็น ชมติ" "ตบ หัว ลูกหลัง" เป็น "ลูบหลัง แล้วลูบหัว" พัฒนาทัศนคติการให้โอกาสและให้อภัย จัดสอนวิชา "ปรองดองศึกษา" อยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง ศธ. เปลี่ยนจากกำกับควบคุมเป็นสนับสนุน ให้กำลังใจ

14) การเล่นเกมการเล่น (PLEARN-Play and Learn) องค์กรจัดการศึกษาพึงกำหนดให้นักเรียนทุกระดับเรียนอย่างสนุกสนานผ่อนคลาย เพราะเด็กสามารถเรียนได้ดีผ่านการเล่นและการค้นพบด้วยตนเอง โดยมีชุดการสอนและศูนย์บูรณาการประสบการณ์ ผ่านคู่ประสบการณ์ (Professional Learning Channel-PLC) 7 คู่ประสบการณ์ ประกอบด้วย (1) คู่การเมืองการปกครอง (2) คู่ธุรกิจและพาณิชย์การ (3) คู่วิทย์ เทคโนโลยี และวิศวกรรม (4) คู่วิทย์ สุขภาพ (แพทย์ ทันตะ เกษตร พยาบาล และสาธารณสุข) (5) คู่ศิลปะและดนตรี (6) คู่วิทย์กีฬา และ (7) คู่สังคมศาสตร์ ต้องดการให้การบ้านเป็นรายวิชา และเป็นงานบูรณาการ

15) การเพิ่มทักษะภาษาและคำนวณ องค์กรจัดการศึกษากำหนดให้ใช้หลักสูตรแบบอิงสมรรถนะ และหลักสูตรแบบอิงประสบการณ์ แทนหลักสูตรแบบอิงเนื้อหาที่ส่วนใหญ่เป็นขยะหลักสูตร เรียนจบแล้วเอาไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ การประเมินเน้นประเมินกระบวนการ ที่สัมพันธ์กับประเมินผล มีระยะปลอดการประเมินผล (สอบเพื่อให้เกรดหรือให้คะแนน) อย่างน้อย 4 ปี (ป.1-4) ให้มีการประเมินตัวประโยค คือ ป.6 เพียงครั้งเดียว เน้นการประเมินความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย มรรยาทสังคม สมบัติผู้ดี ความเออาทร ของเด็กตลอดการเรียนการสอน

3.4 องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้มีการประเมินครบวงจร เป็นการประเมินกระบวนการและประเมินผลเพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์

1) การประเมินให้ประเมินครบวงจรทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

2) ต้องเน้นการประเมินทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ คือ ประเมินกระบวนการและประเมินผลลัพธ์

3) การประเมินวิชาชีพ และวิชาชีพ ให้เน้นการประเมินจากประสบการณ์จริง อาทิ จากการปฏิบัติงานมากกว่าการประเมินจากการสอบอย่างเดียว

4) เพื่อแสดงอุปนิสัยของนักเรียนในด้านกระบวนการ คือ ทำงานดี และสมองดี จึงรายงานผลการเรียนที่แสดงกระบวนการ/ผลลัพธ์ โดยสะท้อน E_1/E_2 เป็นตัวเลขสองตัว คือ ผลการเรียนรู้ภาษาไทย 83.4/85.2 (ตัวแรกเป็นร้อยละเฉลี่ยของการทำงาน และ ตัวหลัง เป็นคะแนนสอบหลังเรียนและสอบสุดท้าย)

การแสดงผลการเรียนรู้สองตัว สามารถบอกธรรมชาติของนักเรียนได้ อาทิ ปรีชา ได้คะแนนเฉลี่ย 78.5/82.5 เกษม ได้ 82.5/78.5 ทั้งคู่ได้คะแนนรวม 80.5% เหมือนกัน แต่อุปนิสัยและความสามารถรวมของนักเรียนสองคนไม่เหมือนกันอย่างมีนัยสำคัญ

3.5 องค์การจัดการศึกษาต้องกำหนดให้มีการประเมินผลย้อนกลับ ให้มีการประเมินผลย้อนกลับที่ครอบคลุมผลกระทบทั้งทางบวกและลบ และความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา โดยมีการกำหนดระบบและกลไก การประเมินผลย้อนกลับเป็นประกาศของกระทรวงศึกษาธิการและสถานศึกษาในสังกัดอย่างชัดเจน

4. ระบบการจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีนักเรียนน้อยกว่า 200 คน ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ คือ

- 1) เลิกระบบครูประจำชั้น เป็นครูประจำระดับ หรือประจำกลุ่ม และ เปลี่ยน เป็น "มาตาจารย์" หรือ "ปีตาจารย์" (อาจารย์แม่ อาจารย์พ่อ) ดูแลนักเรียน 2-3 ห้อง หรือทั้งโรงเรียนที่มีนักเรียนทุกชั้นต่ำกว่าร้อยละ
- 2) เลิกการเรียนรู้จากการฟังครูสอน เป็นเรียนเองจากชุดสื่อประสม เน้นการเรียนรู้แบบอิงประสบการณ์ โดยผลิตชุดการสอนภาควันตกภาพ (Ubiquitous Instructional packages) สำหรับครูและนักเรียน ให้เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา โดยผลิตจากส่วนภูมิภาคและส่วนกลางส่งไปให้ครูและนักเรียน แทนการเรียนรู้จากครูตลอดเวลา กระตุ้นให้ครูผลิตเอง แล้วเลือกที่มีคุณภาพมาผลิตจำนวนมากเผยแพร่ไปยังโรงเรียนต่างๆ
- 3) ใน 1 ตำบล ให้มีโรงเรียนหลัก 1-2 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กอื่นต้องไม่ปิดโรงเรียน แต่ปรับสภาพให้เป็นโรงเรียนเครือข่าย ของโรงเรียนหลัก โดยมีรองผู้อำนวยการ หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการทำหน้าที่บริหารโรงเรียนเครือข่าย

ให้มีผู้อำนวยการ หรืออาจารย์ใหญ่/ครูใหญ่ ที่โรงเรียนหลักแห่งเดียว ให้รักษาชื่อโรงเรียนเล็กเดิมไว้คู่หมู่บ้าน

- 4) การจัดสอนให้นักเรียนจากชุดการสอนที่องค์การจัดการศึกษาต้องจัดเตรียมให้จากส่วนกลางสำหรับวิชาแกนกลาง หรือส่วนภูมิภาคสำหรับวิชาในหลักสูตรภูมิภาคหรือท้องถิ่น
- 5) ส่วนวิชาเฉพาะ 3 วิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ คอมพิวเตอร์ ให้มอบหมายให้ครูที่มีอยู่ในโรงเรียนหลัก และ โรงเรียนเครือข่าย เดินสอนที่โรงเรียนหลัก และ โรงเรียนเครือข่าย

การขนนักเรียนออกจากหมู่บ้านจะกระทำมิได้ ยกเว้นมีกิจกรรมพิเศษ

หมวด 4.3

การบริหารการศึกษา

1. แนวนโยบายการบริหารการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษาต้องเลือกรูปแบบการบริหารการศึกษาระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่นให้เหมาะสม โดยเลือกการบริหารแบบอิงการปกครอง (Political Area-Based Administration) เป็นศึกษาธิการภาค ศึกษาธิการจังหวัด และศึกษาธิการอำเภอ และการบริหารแบบอิงพื้นที่การศึกษา (Educational Area-Based Administration) ที่จำแนกไปเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่โรงเรียน

การบริหารการศึกษาแบบผสมระหว่างแบบอิงการปกครอง และแบบเขตพื้นที่จะกระทำมิได้ เพราะจะทำให้เกิดความสับสนในอำนาจและการบังคับบัญชา

2. แนวนโยบายการบริหารและการจัดการการศึกษา

การบริหารเป็นการกำหนดอุดมการณ์ นโยบาย มาตรการ และยุทธศาสตร์ ส่วนการจัดการเป็นการนำนโยบาย มาตรการ และยุทธศาสตร์ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุอุดมการณ์ที่กำหนดไว้

การบริหาร เป็นความรับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา หรือสภาสถาบันอุดมศึกษา ส่วนการจัดการ เป็นความรับผิดชอบของอาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการสถานศึกษา หรืออธิการบดี สถาบันอุดมศึกษา

- 1) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษากำหนดอุดมการณ์ ประกอบด้วย ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ
- 2) องค์กรจัดการศึกษาต้องทบทวนการบริหารการศึกษาระบบเขตพื้นที่การศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 3) องค์กรจัดการศึกษาควรกำหนดให้องค์กรการศึกษา สถานศึกษา และสถาบันอุดมศึกษามีกฎหมายรองรับระบบการศึกษา และแผนแม่บทวิชาการ
- 4) กำหนดขอบข่ายการบริหารให้ครบถ้วนเพื่อให้การบริหารการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5) ส่งเสริมให้การบริหารและการจัดการต้องเน้นการกระจายอำนาจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และหลักเลี้ยว

สภาวะ “พหุปัญญา”

- 6) จัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการโดยคณะเอกัตบุคคลในรูปสภาหรือในรูปคณะกรรมการ

3. แนวปฏิบัติการบริหารและจัดการการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษาต้องดำเนินการให้การบริหารและการจัดการมีแนวปฏิบัติตามแนวนโยบายทั้ง 6 ประการ ดังนี้

1) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้สถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาต้องกำหนดอุดมการณ์ (Ideology) เพื่อบอกสภาพเต็มสมบูรณ์ที่เอกัตบุคคล นิติเอกัตบุคคล หรือองค์กรต้องไปให้ถึงทำให้สำเร็จ ไปให้ถึง และดำรงอยู่ในสภาพนั้นให้นานที่สุด ทำนุบำรุง และส่งเสริมในสภาวะนั้นมีความสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลาเพื่อเอาชนะสภาวะที่เกิดขึ้นแล้วตั้งอยู่ไม่นานแล้วดับสูญไป อุดมการณ์ประกอบด้วย ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

ในการดำเนินชีวิตและดำเนินงาน อุดมการณ์เป็นตัวตั้ง ก็จะต้องนำไปเป็นตัวตั้งในการทำแผนยุทธศาสตร์ต่อไป

(1) ปรัชญา (Philosophy) คือ แนวคิด แนวทางการดำเนินงานให้ถึงเป้าหมาย ประหนึ่งโคลงส่องทาง การเขียนต้องเป็นข้อความยาวพอที่แสดงแนวคิดและทิศทางการดำเนินงานขององค์กรทุกระดับ

(2) ปณิธาน (Mission) เป็นเป้าหมายใหญ่หรือภารกิจหลักขององค์กร ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุปรัชญา โดยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ (1) สะท้อนปรัชญา เช่น รักคุณเท่าฟ้า ของการบินไทย อาจจะสะท้อนปรัชญาที่ต้องบริการลูกค้าด้วยความรักดังญาติมิตร (2) เข้าใจง่าย ไม่ต้องแปล เขียนแล้วให้คนขาย คุณปู่อ่านว่า ท่านเข้าใจตามที่ เราต้องการสื่อสารหรือไม่ (3) สั้น กระชับรัด ไม่มีการขยายความ เช่น ไม่ควรเกิน 25 คำ และ (4) จำได้ง่าย พิมพ์บนเสื้อยืดได้ จึงเขียนในรูปคำขวัญ สภาชีวิต คำคม

(3) วิสัยทัศน์ (Vision) เป็นภาพแห่งความสำเร็จ ชี้นำ (Guiding images of successes) ควรจะต้องมีหลายภาพ จึงเขียนเป็นข้อๆ เพื่อให้บรรลุปณิธาน ก็ควรแยกได้สี่ห้าข้อ แต่ละข้อก็เป็นภาพความสำเร็จชี้นำ มิใช่มาเขียนรวมเป็นข้อเดียว เพราะจะไปซ้ำกับข้อความที่แสดงปรัชญา และ

(4) พันธกิจ (Commitments) เป็นงานที่ต้องทำเพราะเป็นคำสั่งของฝ่ายบริหารคือ สภามหาวิทยาลัย ตามที่ฝ่ายจัดการ (Management) คืออธิการบดีและทีมงานเป็นผู้เสนอ เมื่อคณะกรรมการบริหาร (Board) เห็นชอบให้ทำ ก็จะเป็นพันธะที่หัวหน้าผู้บริหาร (Chief Executive Office-CEO) ผู้บริหาร (Executive Officers-EC) และคณะจะต้องทำหรือนำไปปฏิบัติ ไม่ทำไม่ได้ จึงเรียกพันธกิจ

ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา อธิการวิทยาลัยหรือสถาบัน อธิการบดีมหาวิทยาลัยหรือสถาบันชั้นสูง เป็น หัวหน้าผู้บริหาร ส่วนผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองอธิการวิทยาลัยหรือ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัย คณบดี และผู้อำนวยการ เป็นผู้บริหาร

อุดมการณ์จึงเป็นการตั้งเป้าที่องค์กรและเอกัตบุคคลจะต้องตั้งไว้ก่อน ออกเดินทาง การทำแผนระยะยาว เช่น

แผนพัฒนาชาติ หากขาดอุดมการณ์ จะทำให้ไม่ไปถึงเป้าหมาย จะต้องกำหนดปรัชญาองค์กร ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดหมาย หลักการ นโยบาย และมาตรการให้บรรลุผล ส่วนยุทธศาสตร์เป็นวิธีการที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย จะกำหนดวิสัยทัศน์อย่างเดียวไม่ได้

2) ทบทวนการบริหารการศึกษาระบบเขตพื้นที่การศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยปรับแนวคิด เขต พท การศึกษาให้มุ่งพัฒนาที่เขตโรงเรียน School District คือ แบ่ง จังหวัดหรืออำเภอเป็นเขตพื้นที่ และจัดเขตพื้นที่ การศึกษาดังนี้

(1) เขตพื้นที่มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา ยึดจังหวัดเป็นเขต เขตพื้นที่ประถมศึกษา ยึดอำเภอหรือกิ่งอำเภอ เป็นเขต ส่วนเขตพื้นที่ปฐมวัยศึกษาและการศึกษาดลอดชีวิต (กศ.ศช) ยึดตำบลเป็นเขต

(2) เขตพื้นที่มัธยมศึกษา และเขตพื้นที่ประถมศึกษา แยกเป็นเขต โรงเรียน (School District) ที่ดูแลกลุ่ม โรงเรียนกลาง เหนือ ใต้ ออก ของอำเภอ (4-5 กลุ่มตำบล)

(3) เขตพื้นที่ปฐมวัยศึกษาและการศึกษาดลอดชีวิตอยู่ระดับหมู่บ้าน

3) องค์กรจัดการศึกษาควรกำหนดให้องค์กรการศึกษา สถานศึกษา และสถาบันอุดมศึกษามีกฎหมายรอง ระบบการศึกษา และแผนแม่บทวิชาการ ดังนี้

(1) ให้องค์กรหลักและองค์กรรองและสถานศึกษาทุกระดับ มีธรรมนูญองค์กรหลักเพื่อเป็นกฎหมายรอง (Bylaw) เพื่อกำหนดระบบและกลไกการบริหารและการจัดการในส่วนที่กฎหมายหลักมิได้กำหนดหรือไม่มี รายละเอียด ทั้งนี้ต้องไม่ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ให้ธรรมนูญองค์กรครอบคลุมบททั่วไป การบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารกิจการนักเรียน นิสิตนักศึกษา การบริหารทรัพยากรและงบประมาณ การบริหารกิจการชุมชนและประชาสัมพันธ์ การบริหาร วิชากิจ วัฒนธรรมองค์กร และระบบการประกันคุณภาพ

(3) ให้สถานศึกษาทุก พัฒนา “ระบบการศึกษา” (Educational System) ของสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา หรือสถานศึกษา เพื่อกำหนดองค์ประกอบ ขั้นตอนดำเนินการที่จะประกัน คุณภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติซึ่งเป็นระบบการศึกษาชาติ

(4) ให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาแผนแม่บทวิชาการ (Academic Master Plan) เป็นแผนหลัก ในการบริหารกิจการของมหาวิทยาลัยทุกด้าน ในการสนองตอบการพัฒนาคุณภาพวิชาการของมหาวิทยาลัยให้ เป็นไปตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนกลยุทธ์ และ แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับระบบการศึกษตามกรอบเวลาโดยเสนอสภาสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา

ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาหรือสถานศึกษาเพื่ออนุมัติและประกาศใช้

ให้แผนแม่บทวิชาการ ประกอบด้วย อย่างน้อย 11 องค์ประกอบคือ (1) บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (2) เอกลักษณ์สถาบันและอัตลักษณ์บัณฑิต (3) อุดมการณ์ ค่านิยมปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ (4) การวิเคราะห์บริบท หน่วยงาน และชุมชนโดยรอบสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาและสถานศึกษา (5) พัฒนาการของสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาและสถานศึกษา (6) เป้าหมาย/ประเด็นการพัฒนาวิชาการ ยุทธศาสตร์ มาตรการ ตัวบ่งชี้ (7) แผนรับนักศึกษา กลุ่มนักศึกษาเป้าหมายในด้านขอบเขตความครอบคลุมและจำนวน (8) แผนพัฒนาครู อาจารย์และบุคลากร การศึกษาประเภทอื่น (9) การเปิด คณะวิชา หลักสูตร สาขาวิชาในสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาหรือหมวด วิชาและสาระวิชาในสถานศึกษา (10) การขยายโครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมือ อุปกรณ์ ในสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาและสถานศึกษา (11) กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ และประกาศที่จำเป็นต่อการพัฒนาวิชาการ และ องค์ประกอบอื่นที่สอดคล้องกับพัฒนาการสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงไป

4) องค์การจัดการศึกษาต้องกำหนดและสถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษา กำหนดให้ครอบคลุมการบริหาร 8 ขอบข่ายเป็นไปอย่างมีคุณภาพทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่

(1) การบริหารบริบท หรือการบริหารกิจการชุมชน ครอบคลุมการวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชนและสถานศึกษา จุดแข็งจุดอ่อน อาชีพประชาชน ทรัพยากรในชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา

(2) การบริหารวิชาการ ครอบคลุมหลักสูตร และการเรียนการสอน เทคโนโลยีและสื่อทางการศึกษา การวัด และการประเมิน

(3) การบริหารกิจการนักเรียน ครอบคลุมการบริหารกิจกรรมนักเรียน การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน พฤติกรรมการเรียน อาหารและโภชนาการ กีฬา บันเทิง พัฒนาการผู้เรียนในทุกด้าน กองทุนการศึกษา พละนันทน์ และสวัสดิการ

(4) การบริหารบุคลากร ครอบคลุม การประกาศรับ การคัดเลือก การบรรจุ การพัฒนา การประเมินการทำงาน การให้รางวัล การลงโทษ และสวัสดิการ

(5) การบริหารวิสาหกิจสถานศึกษา ครอบคลุม การหารายได้ของสถานศึกษา เพิ่มเติมจากงบประมาณที่ได้รับจากส่วนกลางและช่วยท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาขององค์การจัดการศึกษา พึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง แทนการรอรับการสนับสนุนทางการเงินจากองค์การจัดการศึกษาฝ่ายเดียว

(6) การบริหารทรัพยากร การเงินและงบประมาณ ครอบคลุมการจัดสรรงบประมาณ การกำกับดูแล การใช้ จ่าย และการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของทรัพยากรสถานศึกษา และการประเมินรายรับรายจ่ายของสถานศึกษา

(7) การบริหารลอจิสติกส์ (การบริหารเกียกกาย) ครอบคลุมการจัดหา เตรียมการ และดำเนินการเพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุผล ได้แก่ การจัดการอาคารสถานที่ ถนนหนทาง ยานพาหนะ เสิร์빙อาหาร โรงอาหาร และสาธารณูปโภค และ

(8) การบริหารทั่วไป ครอบคลุม การดำเนินงานด้านข้อมูลสารสนเทศ การจัดเก็บเอกสาร (สารบรรณ) การติดต่อสื่อสารหน่วยงานภายในและภายนอกสถานศึกษา งานปฎิคม (การต้อนรับ พิธีการ พิธีกรรม) และงานพัสดุของสถานศึกษา

5) การบริหารและการจัดการต้องเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคลากร ให้อำนาจคิดกล้าทำกล้าคิดนอกกรอบได้ ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะผู้บริหาร ิโภคผลผลิตทางการศึกษา เพื่อประกันการได้งานทำทันทีของผู้สำเร็จการศึกษา

การบริหาร “ระบบเก่าแก่แบบเดิม” ที่รวมศูนย์การตัดสินใจในสั่งการ โดยคนๆ เดียว หรือการดำเนินการประชุมที่ให้ความคิดเห็นของประธานหรือใครคนใดคนหนึ่งเป็นมติที่ประชุมจะทำไม่ได้

6) องค์กรจัดการศึกษาควรกำหนดนโยบายและสถานศึกษาทุกระดับควรมีความตกลงกับภาคธุรกิจ เอกชน อุตสาหกรรมทุกระดับ ในการรับเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในรูปแบบบูรณกิจศึกษาและสหกิจศึกษา หรือการฝึกงานในรูปแบบอื่น

7) การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงให้มืองค์กรหลัก ที่เป็นคณะเอกัตบุคคลในรูปสภาหรือในรูป คณะกรรมการจำนวน 7 องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา คณะกรรมการการประถมศึกษา คณะกรรมการการมัธยมศึกษา คณะกรรมการการอาชีวศึกษา คณะกรรมการการศึกษาตลอดชีวิต คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

8) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด โดยเป็นการกระจายอำนาจครบถ้วน ในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร การบริหารทั่วไป

การจัดซื้อ จัดจ้าง การแต่งตั้งและบรรจุครู อาจารย์ บุคลากร จะดำเนินการโดยส่วนกลางไม่ได้

9) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำหนดนโยบายการสื่อสารสั่งการทั้งระบบดั้งเดิม และระบบดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

10) องค์กรจัดการศึกษาต้องปรับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ทันสมัย

- 11) ทบทวนที่มาและการแต่งตั้งผู้บริหาร บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา ให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้ได้ผู้บริหารที่ดี สามารถปฏิบัติภาระหน้าที่และความสำคัญ การจัดการศึกษาไทยอย่างเป็นอิสระ ไม่ถูกบีบให้เป็นแบบเดียวกัน โดยกำหนดมาตรการ การประเมินและนโยบาย ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความเป็นเลิศ
- 12) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำกับดูแลความเป็นนิติเอกัตบุคคลของสถานศึกษาเพื่อมิให้เกิดปัญหาการละเมิดมาตรา 59 ของ พรบ.กศ.แห่งชาติ 2542 และการที่หน่วยงานขององค์กรจัดการศึกษา มิได้มอบอำนาจตาม มาตรา 39 ในด้านการบริหารเอกัตบุคคล งบประมาณ และรูปแบบสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความเป็นนิติเอกัตบุคคลสมบูรณ์แบบในรูปประชาองค์กรจัดการศึกษา คือ องค์กรจัดการศึกษามอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการเอง หรือ องค์กรจัดการศึกษาประชา คือ องค์กรจัดการศึกษามอบงบประมาณให้เป็นสถานศึกษาเอกชนในกำกับ (Charter Schools)
- 13) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำกับดูแลการกระจายอำนาจให้มีประสิทธิภาพ หน่วยงานส่วนกลาง จะยึดอำนาจที่กำหนดไว้ใน มาตรา 39 ไม่ได้ โดยเฉพาะการโยกย้ายด้วยการซื้อขายตำแหน่ง
- 14) องค์กรจัดการศึกษาต้องจัดระบบป้องกันความแตกต่างในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในกรุงและหัวเมืองในด้าน (1) ความพร้อม รร.ในเขตเมืองดีกว่าในทุกด้าน และ (2) ความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณ
- 15) การพัฒนาทักษะสำหรับพุทธศตวรรษ 26 โดยเฉพาะ "ทักษะการเป็นผู้นำแบบเบ็ดเสร็จ" Executive Functions-EF"
- 16) พัฒนาระบบการเงิน งบประมาณและเงินทุนเพื่อการศึกษาของไทย เพื่อบริหารและจัดการให้มีความยั่งยืน ติดตามทวงหนี้ ผู้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาแต่สำเร็จการศึกษาแล้ว ไม่ใช่คืน
- 17) องค์กรจัดการศึกษาต้องพัฒนาระบบการบริหารและจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล ไม่มีวาระซ่อนเร้น ไม่อาศัยมติ กก.เพื่อประโยชน์ตนเอง
- 18) องค์กรจัดการศึกษาต้องทบทวนโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ควรใช้ "กระทรวงการศึกษา" ตามชื่อเดิมของกระทรวงใน พรบ การศึกษาแห่งชาติ 2542 เพื่อมิให้มีภาวะพหุบัญชา (Multiple commanders) คือ ผู้บริหารระดับปลัดกระทรวงและเลขาธิการหรืออธิบดี อยู่ในระดับเดียวกัน
- 19) องค์กรจัดการศึกษาต้องทบทวนระบบ การบริหารงานเอกัตบุคคลของหลายสาขาอาชีพให้เป็นอิสระ ปรับระบบเงินเดือน ค่าตอบแทน แยกบัญชีระหว่างสาย ระหว่างสำนักงานหรือกรม โดยมีบัญชีเงินเดือนของตนเองและไม่ต้องอิง กพ.
- 20) กำหนดบทบัญญัติ มิให้การสั่งการใดๆ เกิดจากคนๆ เดียว (Single command) ยกเว้นในเวลาเกิดภัยพิบัติ ภาวะสงคราม หรือภาวะฉุกเฉิน ที่หากรวมมติที่ประชุมจากคณะเอกัตบุคคล จะเกิดความเสียหายต่อองค์กร หรือส่วนรวม
- 21) การตัดสินใจสั่งการต้องอาศัยอำนาจจากคณะกรรมการตามกฎหมายเท่านั้น ผู้บริหารระดับสูงจะใช้อำนาจใน

ตำแหน่งหน้าที่ให้โทษ ผู้ที่เห็นต่างหรือคัดค้านจะกระทำมิได้ การบริหารต้องเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อสอนงานผู้บริหารรุ่นใหม่ และส่งเสริม "พหุภพ" Plural Headed Leadership

22) กำหนดที่มา บทบาท และการกำกับดูแลสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาให้สอดคล้องกับเป็น องค์การสูงสุดของทางการศึกษา โดยเน้นการประสานงานให้สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาควบคุมตนเองภายใน มากกว่า การกำกับควบคุมจากภายนอก

23) กำหนดบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารระดับสูงเพื่อให้มีภูมิคุ้มกัน “ไวรัสบ้าอำนาจ” และ “ไวรัสทัศนะบอด” (คือมีความโลภ โกรธ หลง บังตา)

การทำหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ ต้องมีศักยภาพ มีจิตวิญญาณ ความเป็นครูสูง ไม่เป็นผู้บริหารที่คอยประจบเจ้านาย ไม่แสวงหาอำนาจ ไม่เล่นการเมืองในองค์กร

ผู้บริหารจะทอดทิ้ง ละทิ้งโรงเรียน หนีโรงเรียนยาวนาน โดยการสั่งการของผู้มีอำนาจ เพื่อรับหน้าที่ หรือมีบทบาทหน้าที่ในสมาคม ชมรม สหกรณ์ หรือคณะกรรมการของส่วนราชการไม่ได้

24) องค์การจัดการศึกษาต้องกระตุ้นพัฒนาระบบบริหารที่เหมาะสมกับเมืองไทย ไม่นำระบบจากต่างประเทศมาใช้ โดยขาดการวิจัยความเหมาะสมและเข้ากันได้ (Compatibility Research) ปัจจุบัน ผู้บริหารส่วนใหญ่ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และ ปริญญาเอกจากหลักสูตรต่างประเทศนำหลักการทฤษฎีมาในบริบทไทย พิสูจน์แล้วว่าหลายเรื่องไม่เหมาะกับการบริหารงานในเมืองไทย

25) องค์การจัดการศึกษาต้องทบทวนการกำหนดคุณสมบัติ การแต่งตั้ง บทบาทหน้าที่ผู้ดำรงตำแหน่งบริหารระดับเลขาธิการ อธิบดี อธิการบดี และตำแหน่งอื่นระดับ 10 เป็นต้นไป ให้เป็นผู้นำวิชาการและวิชาชีพที่มีผลงานประจักษ์ และ เป็นมือประสานความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายและทุกคน.

หมวด 4.4

การพัฒนาวิชาชีพการศึกษา

1. แนวนโยบายการพัฒนาวิชาชีพการศึกษา

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและการทำหน้าที่ของครูสภาในฐานะสภาวิชาชีพก่อให้เกิดปัญหาและสภาพไม่ส่งเสริมให้การผลิตครูอาจารย์ และการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการศึกษาหลายประการ

2. หลักการพัฒนานักวิชาชีพการศึกษา

การพัฒนาครูให้เป็นนักวิชาชีพชั้นสูง สถาบันครูศึกษา (วิทยาลัยครู วิทยาลัยการศึกษา คณะการศึกษา และคณะครูศาสตร์) ควรจัดดังนี้

- 1) *บริบทการพัฒนาวิชาชีพการศึกษา* ควรประกอบด้วย 3 ส่วน ตามไตรยางค์วิชาชีพ คือ (1) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ สำนักวิชาประสบการณ์วิชาชีพการศึกษา (2) การให้ความรู้ด้านวิชาการศึกษา (วิชาครู) และวิชาสาระที่จะนำไปสอนนักเรียน คือ สำนักวิชาวิทยาการการศึกษา และ (3) ความรู้ที่เกี่ยวข้องศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการ คือ สำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (โปรดดูข้อ 12.3 ในหมวด 12 เทคโนโลยีการศึกษา)

องค์ประกอบสามส่วนนี้ วิชาชีพอื่นให้ความสำคัญมาก ที่จะเทียบเคียงได้ คือ (1) การผลิตนักวิชาชีพแพทย์ แบ่งเป็นคณะแพทย์ คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ และคณะเทคโนโลยีการแพทย์ (เทคนิคการแพทย์) หรือ (2) การผลิตนักวิชาชีพการเกษตร แบ่งเป็นคณะการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์การเกษตรหรือคณะวิทยาการเกษตร และ คณะเทคโนโลยีการเกษตร ฯลฯ

ทั้งนี้ ให้พยายามเลี่ยงการใช้คำว่า ศึกษาศาสตร์ เพราะไม่สะท้อน 3 องค์ประกอบ ครบถ้วนทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการศึกษา นักการศึกษายังเข้าใจผิดว่า หมายถึงสื่อเท่านั้น จึงไม่ให้ความสำคัญ คณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์จำนวนมากจึงไม่เปิดสาขาเทคโนโลยีการศึกษาเลย

ลองเปรียบเทียบดูว่า หากด้านการแพทย์ ขาดเทคโนโลยีการแพทย์แล้ว จะไม่มีใครคิดค้นเครื่องมืออุปกรณ์และวิธีการรักษาคนไข้ นายแพทย์จะรักษาคนไข้ได้อย่างไร เพียงสองมือกับหนึ่งปาก ไม่สามารถจะรักษาคนไข้ได้ ครูก็เช่นเดียวกัน ครูจะสอนนักเรียนให้พ้นจาก “โรคความไม่รู้” (อวิชชาโรคา) ได้อย่างไร หากมีเพียงสองมือและสองปาก คือ ปากสำหรับพูดกับปากกาสำหรับเขียน

แต่จุดอ่อนของ มคอ.1 สาขาการศึกษา ที่ใช้ในปัจจุบัน (2562) คือ ช่วงที่มีการพัฒนา มคอ.1 นั้นไม่มีนักเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในคณะกรรมการพัฒนา มคอ.1 เลยทั้งๆที่มี นักวิชาการระดับศาสตราจารย์หลายคน และกรรมการส่วนใหญ่อยู่ในสาขาสารัตถศึกษา หลักสูตรการสอน สายบริหาร ฯลฯ จึงมีการกำหนดให้นิสิตนักศึกษาที่เรียนการศึกษานอกระบบ และ เทคโนโลยีการศึกษาเรียนเอกคู่ ผลที่เกิดขึ้นคือ ครูเทคโนโลยีในโรงเรียนจึงต้องสอนหนังสือด้วย ทำให้ต้องพึ่งหน่วยบริการเทคโนโลยีการศึกษา เมื่อครูมาขอใช้บริการสื่อหรือขอคำปรึกษาก็ไม่มีใครอยู่ นานเข้าครูก็ไม่มาขอใช้บริการ แสดงให้เห็นระบบความคิดของคณะกรรมการที่ไม่เห็นความสำคัญของเสาหลักที่สามของวิชาชีพการศึกษา

หลังจากพัฒนา มคอ.1 จึงออกแบบการผลิตครูปริญญา ตามความเคยชินที่ปฏิบัติกันมาเกือบร้อยปี ขาดการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับการผลิตวิชาชีพอื่นที่คำนึงถึงไตรยางค์วิชาชีพ แต่มคอ. 1 สาขาการศึกษา มิได้

คำนึงถึง และที่เป็นปัญหาต่อคุณภาพวิชาชีพการศึกษา คือมีการกำหนดให้นิสิตนักศึกษาที่เรียนเทคโนโลยี การศึกษาเรียนเอกคู่ เทคโนโลยีจึงต้องสอนหนังสือด้วย ทำให้ต้องทิ้งหน่วยบริการเทคโนโลยีการศึกษา เมื่อครู คำปรึกษาที่ไม่มีใครอยู่ นานเข้าครูก็ไม่มาขอใช้บริการ แสดงให้เห็นระบบความคิดที่ไม่เห็นความสำคัญของเสาหลักที่สามของวิชาชีพการศึกษา คือ "เทคโนโลยีการศึกษา"

2) ปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนานักวิชาชีพการศึกษา สถาบันครูศึกษาต้องมีอุดมการณ์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาครูโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก อาคารเรียนสำหรับคณะการศึกษา คณะวิทยาการศึกษา และ คณะเทคโนโลยีการศึกษา มีห้องเรียนที่มีสื่อการสอน (วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ) ครบถ้วนตามประเภทห้องเรียนที่ แตกต่างไปตามศาสตร์หรือสาขาวิชา แต่ที่สำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ อุดมการณ์ ครูอาจารย์ และนักเรียนครู ระบบการ พัฒนาคู และกลไก การพัฒนาคู

(1) อุดมการณ์ หมายถึงภาพเต็มที่ต้องไปให้ถึง อัตสัมฤทธิคติ (Self-Efficacy) คือความเชื่อมั่นว่าจะทำได้ สำเร็จ บังคับใจให้เอาชนะอุปสรรคที่กั้นขวางความสำเร็จ ประกอบด้วย ปรัชญา (แนวคิดแนวทางการดำเนินการ) ปณิธาน (ภารกิจหลักที่ต้องทำให้ปรัชญาเป็นจริง) วิสัยทัศน์ (ภาพแห่งความสำเร็จข้างหน้า) และพันธกิจ (ความ มุ่งมั่นตั้งใจที่จะแปลงภาพความสำเร็จให้เป็นจริง) ในการผลิตนักวิชาชีพการศึกษา

(2) ครูอาจารย์ที่มาสอนที่มีวิญญานความเป็นครู เต็มใจเป็นครู เลิกเรียนครูจากดวงใจ และภาคภูมิใจใน ความเป็นครู และไม่หวังโลกียทรัพย์จากความเป็นครู และมีความเชื่อว่า การให้ความรู้เป็นยอดวิชาชีพ เพราะแม้ ค่าตอบแทนเป็นเงินบาทจะน้อย แต่ส่วนชดเชยคือ อริยทรัพย์ คือบุญ

(3) นิสิตนักศึกษาคู (Student Teachers ไม่ใช่ Teacher Students) คือ ผู้ที่เข้ามาเรียนเพื่อเป็นครู ด้วยความ จริงใจ (ไม่ใช่ ครูที่มาเป็นนักศึกษาเพื่อเรียนให้ได้ใบประกอบอาชีพ ที่บางคนใช้คำว่า Teacher Students) ปัญหาที่ พบคือ ผู้ที่จะมาเรียนครู จำนวนมากขาดวิญญานความเป็นครู และมีสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลางหรือต่ำกว่า จึง ขาดพลังที่จะช่วยจรรโลงใจนักเรียนให้ยึดมั่นในทางแห่งความดี

(4) ระบบการพัฒนาคู ครอบคลุมองค์ประกอบ และขั้นตอนในการพัฒนาคูเพื่อเป็นนักวิชาชีพ มี ความสำคัญมาก สถาบันครูศึกษาต้องพัฒนาระบบการผลิตครูเป็นของตนเอง ปัญหาของระบบการผลิตครูไทย คือ ขาดระบบของตนเอง แต่จดจำหรือนำเอาระบบของต่างชาติมาใช้ผลิตครูของตนเอง ดังที่เคยหลงทางมากกว่าร้อยปี

(5) กลไก เป็นแนวปฏิบัติที่จะนำพาคูประกอบและขั้นตอนของระบบผลิตครู ประกอบด้วยกฎระเบียบ แนวปฏิบัติ ข้อปฏิบัติ คู่มือและเอกสารสนับสนุนต่างๆ

6) กระบวนการผลิตครู กระบวนการผลิตครูหมายถึง กระบวนการและขั้นตอนที่สถาบันครูศึกษาจัดหา จัด ให่ และจัดทำ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาคูมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์พร้อมที่จะออกไป ประกอบอาชีพครูตามแนวทางที่สถานครูศึกษาเห็นว่า เหมาะสมกับนักศึกษาที่สุด

หลักการผลิตครูที่ถูกต้องคือ หาความต้องการให้นักศึกษามีพฤติกรรมการสอนและใช้วิธีการสอนอย่างไร สถาบันครูศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้พฤติกรรมการสอนและวิธีการสอนนั้นกับนิสิตนักศึกษา

ปัญหาที่พบคือ ในวิชาพฤติกรรมการสอนเรื่อง การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ที่พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ใช้คำว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ”) นั้น อาจารย์ที่สอนเรื่อง นี้ ก็สอนด้วยการบรรยายหรือให้อ่านตำรา ทำให้แนวคิดไม่ซึมซับเข้าไปในพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาครู เมื่อนิสิตนักศึกษาครูไปสอนนักเรียน ก็ใช้วิธีการสอนด้วยการบรรยาย ด้วยข้อลัดกับกระดานดำ หรือ “ปิ้งแผ่นใส” หรือ “ย่าง” สไลด์คอมพิวเตอร์ เช่นเดียวกับอาจารย์ที่สอนพวกตนมา

เมื่อสถาบันครูศึกษาไม่มีนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ ให้นักศึกษาศึกษาได้สัมผัส ก็ไม่สามารถนำวิธีการสอนแบบใหม่ๆ ไปใช้ ตรงกันข้าม พอทราบว่า ฝรั่งเศสวิธีการสอนแบบใหม่ ก็นำมาใช้สอน โดยไม่ศึกษาวิจัยว่าเหมาะสมกับบริบทไทยหรือไม่ เมื่อนำมาใช้พอควรกับเวลา ประหนึ่งไฟไหม้ฟาง ก็เปลี่ยนไปนำเข้าวิธีการสอนใหม่ ไม่ถึงสองปีก็เลิก แล้วไปนำเข้าวิธีการสอนใหม่เข้ามาอีก

- 7) **ผลลัพธ์ของการผลิตครู** หมายถึงการประเมินสมรรถนะ ความรู้ความสามารถในการสอนที่ครบวงจรและครอบคลุมทุกพิสัยทั้งคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะส่วนเอ็กต์บุคคัล และทักษะการสื่อสาร ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นครู จำเป็นต้องมีการประเมินอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ นิสิตนักศึกษาครู เข้าเป็นนักศึกษา การประเมินผลลัพธ์ที่ถูกต้องคือ การประเมินจากสภาพจริง ในสถานการณ์การสอนจริง โดยการกำหนดขั้นตอนให้นักศึกษาศึกษา ได้เข้าสู่กระบวนการ 3 ขั้น เช่นเดียวกับวิชาการแพทย์หรือวิชาชีพอื่น ได้แก่ (1) การศึกษาวิชาการศึกษา (Educational pedagogy) (2) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Pre-teaching Clinic) และ (3) การปฏิบัติการสอนจริง (Teaching Clinic) ภายใต้การกำกับดูแลของครูพี่เลี้ยงมืออาชีพ (มิใช่การฝึกสอน) โดยมีการประเมินผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับกระบวนการผลิตครู

จากหลักการและเหตุผลข้างคน จึงจำเป็นต้องปฏิรูปการพัฒนานักวิชาชีพการศึกษา เพื่อให้สถาบันครูศึกษาสามารถผลิตครูหรือบุคลากรทางการศึกษาอื่นได้อย่างมีคุณภาพ

3. แนวนโยบายการพัฒนาวิชาชีพการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้คนดี คนเก่ง และผู้มีวิญญูณความเป็นนักการศึกษาอย่างมาศึกษาในสถาบันครูศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ แนวนโยบายสำคัญมีดังนี้

- 1) สร้างแรงจูงใจให้คนอย่างมาเรียนการศึกษาด้วยการให้ทุนการศึกษา และมีเงินเดือนประจำในแนวเดียวกับ

ทหารและตำรวจ

- 2) เมื่อได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการศึกษาต้องมีเงินเดือนและสวัสดิการ ไม่ด้อยกว่าวิชาชีพชั้นสูงอื่น เพราะครูรักษาโรคความไม่รู้หรือวิชา จึงต้องใช้ความรู้ความสามารถ จึงต้องมีบัญชีเงินเดือนเอกเทศ เช่นเดียวกับข้าราชการและยุติธรรม เพื่อจะได้ผู้ที่มีคุณธรรมและความรู้ความสามารถมาเป็นครู อาจารย์
- 3) ควรกำหนดแนวทางการผลิตครูปริญญาในทิศทางเดียวกับการผลิตนักวิชาชีพอื่นที่ได้ประสบความสำเร็จมาแล้ว อาทิ วิชาชีพแพทย์
- 4) ควรกำหนดเป็นกฎหมายให้สถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นแหล่งจัดประสบการณ์วิชาชีพการศึกษา ในขั้นตอนที่สถาบันครูศึกษากำหนด
- 5) การประเมินการผลิตนักวิชาชีพการศึกษาควรเน้นการประเมินสภาพจริง มากกว่า การประเมินด้วยการสอบ

4. แนวปฏิบัติการผลิตนักวิชาชีพการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษาต้องปรับกระบวนการผลิตนักวิชาชีพการศึกษาโดยยึดไตรยางค์วิชาชีพ และกระบวนการผลิตครูแนวใหม่ที่เน้นประสบการณ์มากกว่าภาคทฤษฎี

1) ไตรยางค์วิชาชีพ องค์กรจัดการศึกษาต้องจัดการศึกษาวิชาชีพการศึกษาโดยยึดองค์ประกอบหรือเสาหลักสามเสาของวิชาชีพ เป็นองค์ประกอบของทีมวิชาชีพ ที่มีนักวิชาชีพมาทำงานประสานสัมพันธ์กัน 3 ประเภท คือ การปฏิบัติวิชาชีพ ศาสตร์หรือวิทยาการที่ใช้ในวิชาชีพ และเทคโนโลยีวิชาชีพ ตามนโยบายที่กำหนดในข้อ 13.1.1

2) กระบวนการผลิตครู นิสิตนักศึกษาครูที่เข้าเรียนในคณะการศึกษา จะต้องฝังตัวในสถานศึกษาตั้งแต่ปีที่ 1 ผ่านกระบวนการประสบการณ์วิชาชีพแบบบูรณาการ (Work Integrated Education-WIE) โดยผ่านกระบวนการศึกษาหาความรู้วิชาการศึกษาหรือวิชาครู และวิชาเนื้อหาสาระที่จำเป็นจะต้องนำไปสอนนักเรียนจากสำนักวิชาวิทยาการการศึกษา ศึกษาการออกแบบการสอน การผลิตและใช้สื่อการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ที่สำนักวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการสอนจริงจากสำนักวิชาวิชาชีพการศึกษา

การจัดการศึกษาที่ควรจะเป็นสำหรับสายการผลิตครู ควรจัด 4 แบบ แต่ละแบบมีขั้นตอนในพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบอาชีพครูต่างกัน ประกอบด้วย หลักสูตรครู 4 ปี (สูตร 1-2-1) หลักสูตรครู 5 ปี (สูตร 2-2-1)

หลักสูตรครู 6 ปี (สูตร 2-3-1) และแบบจบไม่จบปริญญาครู แต่หลักสูตรครู 2 ปี (สูตร 4+2 ปี

หลักสูตร 5 ปีขึ้นไปต้องทำสารนิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ หลักสูตร 4 ปีต้องทำวิจัยค้นคว้าอิสระระหว่างการปฏิบัติการสอนจริงในปีสุดท้าย เน้นแนวคิดการ "สอนจริง" มิใช่ "ฝึกสอน" แต่การฝึกสอนต้องทำในขณะศึกษา โดยผ่านกระบวนการฝึกสอนในรูปแบบต่างๆ อาทิ การสอนจุลภาค การสอนในโรงเรียนเสมือนจริง (Virtual Experience -Based Approach-VEBA) และการฝึกประสบการณ์ในสถานการณ์จำลองรูปแบบอื่น

5. รูปแบบการผลิตครูปริญญา

ให้สถานครุศึกษาดำเนินการตามแนวปฏิบัติดังนี้

5.1 การเรียกชื่อสถาบันครุศึกษา ควรเปลี่ยนชื่อเป็น วิทยาลัยการศึกษา หรือ "วิทยาลัยครุศาสตร์" เพื่อให้สามารถจัดตั้งสำนักวิชา (Schools) ด้านประสบการณ์วิชาชีพ ด้านวิทยาการการศึกษา และเทคโนโลยีการศึกษา

5.2 การจัดการศึกษาสำหรับสายการผลิตครู ควรจัด 4 แบบ แต่ละแบบมีขั้นตอนในพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบอาชีพครูต่างกัน ประกอบด้วย หลักสูตรครู 4 ปี (สูตร 1-2-1) หลักสูตรครู 5 ปี (สูตร 2-2-1) หลักสูตรครู 6 ปี (สูตร 2-3-1) และแบบจบไม่จบปริญญาครู แต่หลักสูตรครู 2 ปี (สูตร 4+2 ปี

5.2.1 หลักสูตรครู 4 (สูตร 1-2-1) หลักสูตรนี้ ไม่เหมือนหลักสูตรครู 4 ปีที่เคยผลิตครู แม้จะ ใช้เวลาเรียน 4 ปีเหมือนกัน ผู้สำเร็จการศึกษา จะได้รับปริญญา ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) หรือ ศาสตรบัณฑิต (กศบ.) หากต้องการประกอบอาชีพต้องไปทำการสอนจริงอีก 1 ปี ระหว่างเวลา "สอนจริง" 1 ปี นิสิตนักศึกษาครู ต้องทำวิจัยค้นคว้าอิสระ 3 นก. เป็นวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน (โปรดดูภาคผนวก 2 ท้ายหมวดที่ 13)

5.2.2 หลักสูตร 5 ปี (สูตร 2 2 1) นิสิตนักศึกษาเรียน 5 ปี ได้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ทันทีหลังผ่านการประเมินจากสภาวิชาชีพการศึกษา เป็นรูปแบบการผลิตครูปริญญา ที่เน้นการ “ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” ใน สถานการณ์จำลอง และ “ทำการสอนจริง” ในโรงเรียนจริง ภายใต้การกำกับดูแลของครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ และมีการเสนอสารนิพนธ์ที่เน้นการวิจัยการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาวิธีการหรือเทคนิคการสอนใหม่ (โปรดดูภาคผนวก 2 ท้ายหมวดที่ 13)

5.2.3 หลักสูตร 6 ปี (สูตร 2 2 2) นิสิตนักศึกษา เรียน 6 ปี สำเร็จการศึกษาและผ่านการประเมินแล้ว จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการศึกษาจากสภาวิชาชีพการศึกษา โดยจะต้องทำวิทยานิพนธ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เน้นการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน

ตามรูปแบบนี้ จะเป็นการผลิตครูปริญญาที่เทียบเคียงแนวทางการผลิตแพทย์ปริญญา (ตามสูตร 1 2 3 คือ

เรียนเตรียมแพทย์ Pre-med 1 ปี ฝึกเตรียมเป็นแพทย์ Pre-clinic 2 ปี และ รักษาจริง Clinic 3 ปี ภายใต้การกำกับของ อาจารย์แพทย์ (โปรดดูภาคผนวก 2 ท้ายหมวดที่ 13)

5.2.4 หลักสูตร 2 ปี (สูตร (4+2) นิสิตนักศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่ต้องการ อาทิ วิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สาธารณสุข พยาบาล ฯลฯ มาแล้ว เข้าศึกษาวิชาการศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาและผ่านการประเมินจะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการศึกษาจากสภาวิชาชีพการศึกษา (โปรดดูภาคผนวก 2 ท้ายหมวดที่ 13)

การผลิตครูทั้ง 4 แบบนี้ นิสิตนักศึกษาเป็นคนกำหนดเอง หรือ สถาบันครูศึกษาจะกำหนดผลิตครูปริญญา แบบใดแบบหนึ่งก็ได้ โดยสภาวิชาชีพฯ รับรองและออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูทุกกรณี.

5.3 การจัดการเรียนการสอนนิสิตนักศึกษาครู ให้สถาบันครูศึกษา เช่น วิทยาลัยการศึกษา หรือ คณะครู ศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ในปัจจุบันปรับปรุงแบบการผลิตครูปริญญา ตามแนวทางใดแนวทางหนึ่งใน แนวทาง ข้างต้น โดยต้องฝึกนิสิตนักศึกษาครูให้มีความพร้อม ก่อนไปสอนนักเรียนในห้องเรียนจริง ด้วยการให้เข้า กระบวนการสอนจุลภาค (Microteaching) ซึ่งเคยโด่งดังเมื่อสี่สิบปีมาแล้ว ที่จริงทุกวันนี้เทคโนโลยีบันทึกภาพทำได้รวดเร็วกว่า น่าจะนำมาเป็นเครื่องมือสำคัญ ผู้นำสมัยนั้น คือ คุณหญิงพึงใจ สีนฐานนท์ วก.ธนบุรี ภายหลังมาเป็นอธิการ วิทยาลัยครูพระนคร และ ผศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ คณะครูศาสตร์ จุฬา พร้อมทั้งวิธีการอื่น เช่น สถานการณ์จำลอง การสอนแบบกลุ่ม การจัดศูนย์การเรียนรู้ การจัดมุมวิชาการ การผลิตชุดการสอน รวมทั้งสูตร การทดสอบประสิทธิภาพ E_1/E_2 ทำให้คณะครูศาสตร์ จุฬา เป็นต้นกำเนิดนวัตกรรมหลายประเภทในช่วง 2516-2523

5.3.1 จำนวนนิสิตนักศึกษาครู ในโรงเรียนหลัก ต้องมีไม่เกินจำนวนครูพี่เลี้ยงที่จะทำหน้าที่นิเทศ นิสิต 1:4 คือ ครูพี่เลี้ยง 1 คน ดูแลนิสิต/นิสิตนักศึกษาครู ได้ไม่เกิน 4 คน (1:4 เป็นมาตรฐานแพทย์ ครู ศึกษาศาสตร์อาจเพิ่มจำนวนอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาได้ แต่ควรมีการวิจัย)

5.3.2 การจัดการเรียนการสอน นิสิตของสำนักวิชาวิชาชีพการศึกษาต้องใช้บริการของ 3 สำนักวิชาคือ

1) สำนักวิชาประสบการณ์วิชาชีพการศึกษา เพื่อเรียนวิธีการสอน การวางแผนการสอน การเตรียมตัว สอน การฝึกสอนในสถานการณ์จำลอง การฝึกสอนจริงในโรงเรียนพี่เลี้ยง และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ พัฒนาสมรรถนะและทักษะการสอน ตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด

2) สำนักวิชาวิทยาการศึกษา เพื่อเรียนวิชาศึกษาทั่วไป ไม่เกิน 20 นก (ปัจจุบัน สกอ.กำหนด 30 นก. ควรลดจำนวนลง เพราะหลักสูตรมัธยมศึกษาครอบคลุมสาระการศึกษาทั่วไปมากเกินไป นักเรียนมัธยมศึกษาบาง

คน สอบชุดวิชาไทยศึกษาผ่าน โดยที่ไม่ต้องเรียนเพิ่มเติม) วิชาการศึกษา/วิชาครู จิตวิทยาการศึกษา และวิชาเนื้อหาเท่าที่ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ด้านวิชาเนื้อหาสาระที่จะสอน ก็จะเรียนเฉพาะเนื้อหาตามหลักสูตร ในลักษณะการสอนแบบวิเคราะห์เพื่อให้นิสิตนักศึกษา ออกไปเป็นครูรุ่นใหม่ ที่ไม่ไป “สอนสั่ง” แต่ไป “สั่งสอน” ด้วยการสอนแบบอิงประสบการณ์ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ และนำไปสู่การสร้างความเป็น “ผู้ชำนาญ” ด้านเนื้อหาสาระก่อนสำเร็จการศึกษา

3) **สำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา** นิสิตนักศึกษาครูเรียน 7 เรื่อง คือ (1) การจัดระบบ ออกแบบระบบการสอน และวางแผนการสอน เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาพัฒนาและมีระบบการสอนเป็นของตนเอง เช่น ระบบการสอนแผนปรีชา (Preecha Plan) (2) การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมครูและนักเรียน นำไปสู่วัฒนธรรมโรงเรียนที่ครูและนักเรียนต้องปฏิบัติ (3) พัฒนาวิธีการและเทคนิคการสอน ประจำตัว (4) พัฒนากระบวนการสื่อสาร พัฒนาทักษะการเป็นผู้ส่งสาร พูดเป็นสอนเป็น เขียนคำราเป็น ประชุมแต่งสาร ผลิตสื่อการสอน และเตรียมนักเรียนให้เป็นผู้รับสารที่ดี (5) พัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษา ครอบคลุม การพัฒนาและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อให้โรงเรียนเป็น “บ้านในโรงเรียน” ที่น่าอยู่ น่าเรียน และช่วยให้ครูประจำชั้นเป็น (6) เรียนการจัดการเรียน การจัดการองค์ความรู้ และการสร้างศูนย์ความรู้ และ (7) เรียนการวัดและการประเมินครบวงจร นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาในสำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา จะเรียนการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อให้ครูสามารถใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระด้วยสื่อการสอนที่เหมาะสม เรียนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่นเดียวกับ การแพทย์ หากขาดเทคโนโลยีการแพทย์ แพทย์ก็ไม่มีเครื่องเอกซเรย์ เครื่อง MRI เครื่องมือรักษาพยาบาล ครูก็ไม่มีเครื่องมืออุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ครูก็จะไม่ถูกปล่อยให้สอนตามยถากรรม

5.4 ทางเลือกอาชีพสำหรับนักวิชาชีพการศึกษา ตามแนวคิดใหม่นี้ ผู้สำเร็จมัธยมศึกษาจะมีทางเลือก 3 ทาง คือ

5.4.1 เป็น "ครูสอนวิชาการ" เพื่อสอนวิชา/สาระภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา คอมพิวเตอร์ ศิลปะศึกษา หรือ วิชาบูรณาการไม่อิงสาระแต่อิงประสบการณ์ สามารถสมัครเป็นนิสิตนักศึกษาใน "สำนักวิชาวิชาชีพการศึกษา" ในวิทยาลัยการศึกษา หรือ วิทยาลัยครูศาสตร์ สำเร็จแล้วได้รับปริญญา "การศึกษามัธยมศึกษา" (กศ.บ) หรือ "ครูศาสตรบัณฑิต" (ค.บ.) สาขาวิชาชีพการศึกษา และได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพครูสายผู้สอน

5.4.2 เป็น "ครูวิทยาการศึกษา" ไม่สอนนักเรียน แต่ให้คำแนะนำเนื้อหาสาระหรือแหล่งวิทยาการแก่ครู และศึกษานิเทศก์ สามารถเข้าเรียนใน "สำนักวิชาวิทยาการศึกษา" (School of Educational Sciences) ในวิทยาลัยการศึกษา หรือ วิทยาลัยครูศาสตร์ รับใบอนุญาตประกอบอาชีพ "ครูสายวิชาการ" สำเร็จแล้วได้รับ

ปริญญา ี๊ัั "การศึกษบัณฑิต" (กศ.บ) หรือ "คุรุศาสตรบัณฑิต" (ค.บ.) สาขาวิชาวิทยาการศึกษา และได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพคุรุสายวิทยาการศึกษา

5.4.3 เป็น "ครูเทคโนโลยีการศึกษา" ไม่สอนนักเรียนแต่แนะนำครูเพื่อช่วยออกแบบการสอน ปรับพฤติกรรม คัดวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอน ออกแบบการสื่อสาร (ไม่เฉพาะผลิตหรือจัดหาสื่ออย่างเดียว) ออกแบบการจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียน (เข้าไปช่วยครูจัดห้องเรียนตามวิธีการสอนที่ครูเลือก) ออกแบบการจัดการเรียนการสอนช่วยครูสอน และออกแบบการประเมินนักเรียน เข้าเรียนใน "สำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา" (School of Educational Technology) ในวิทยาลัยการศึกษา หรือ วิทยาลัยคุรุศาสตร์ สำเร็จแล้วได้รับปริญญา "การศึกษบัณฑิต" (กศ.บ) หรือ "คุรุศาสตรบัณฑิต" (ค.บ.) และได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพ "ครูสายเทคโนโลยีการศึกษา"

หมวด 4.6

การพัฒนามาตรฐานองค์กรในสถานศึกษา

1. แนวนโยบายการพัฒนามาตรฐานองค์กร

ให้วัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) เป็นสภาวะบ่งบอกความเจริญงอกงามที่สมาชิกในองค์กรที่ประกอบด้วย เจ้าของ หรือผู้ก่อตั้ง บุคลากร และผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมกันรังสรรค์โดยสั่งสมตั้งเวลาที่จัดตั้งองค์กรจนถึงปัจจุบันจากอุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ข้อห้าม สัญลักษณ์ พิธีกรรม พิธีการ และความเป็นมาขององค์กรที่พัฒนาสั่งสมอย่างต่อเนื่องยาวนาน เพื่อบ่งบอกและกำกับวิถีชีวิต ความคิด ความรู้สึก ทศนคติ และความประพฤติของผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร

ให้สถานศึกษาพัฒนามาตรฐานองค์กร เพื่อสะท้อนภาพที่บ่งบอกความเป็นองค์กรในแนวนวก ได้แก่ การเปิดหรือปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เน้นการได้รับคำตอบแทนสูงในรูปอภิปรัชญา คือ พลังบุญหรือพลังธรรมชาติ เพื่อการดำรงชีพทั้งในอัตภาพนี้และอัตภาพหน้า และในรูปโลกียทรัพย์ (เงินบาท) เพื่อการดำรงชีพในอัตภาพนี้ ไม่ให้สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการแข่งขันสร้างความสำเร็จด้านวัตถุแต่ให้สร้างความร่ำรวยด้วยพลังแห่งความดีคือ พลังบุญ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ครู นักเรียน และสมาชิก มีสัมมาทิฐิที่ถูกต้องเพื่อ

เตรียมรับสภาพที่ดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้า และมุ่งการรับปริญญา คือ ความไว้ราคา โทสะ และโมหะ เพื่อมีชีวิตอมตในแดนเกษมคือพระนิพพานกับพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอรหันตเจ้า หรือสรวงสวรรค์กับพระเจ้าในศาสนาอื่น

ให้วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ครอบคลุมจริยธรรม คือ การประพฤติและปฏิบัติ กฎระเบียบการแต่งกาย เวลาทำงาน การจัดสภาพแวดล้อมที่ทำงาน เงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และผลประโยชน์ของบุคลากร การคัดเลือก ว่าจ้างและบรรจุบุคลากร การปฏิบัติต่อลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า และแนวปฏิบัติในการดำเนินงานองค์กร

1.1 องค์ประกอบและหลักการ

1.1.1 องค์ประกอบ ให้สถานศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรตามองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) อุดมการณ์ ด้วยการกำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ (2) ค่านิยมร่วม สำหรับให้บุคลากรยึดถือ (3) แนวปฏิบัติที่ดีมีประสิทธิภาพสำหรับยึดถือและปฏิบัติตามของสมาชิกในองค์กร (4) การปฏิบัติต่อกันและกันของคนในองค์กร โดยให้เกียรติและนับถือกันและกันตามฐานะ และบทบาทหน้าที่ (5) การสืบสานเจตนารมณ์และประเพณีองค์กรที่พัฒนามายาวนานตั้งการก่อกำเนิดองค์กรและถ่ายทอดเรื่องราวให้บุคลากรรุ่นหลังได้รับทราบ มีความผูกพันและภาคภูมิใจในองค์กร เกิดความรัก ความภักดี รักองค์กรประหนึ่งเป็นของตนเอง และ (6) สร้างองค์กรให้เป็น “บ้าน” น่านอยู่ น่านทำงาน มีความอบอุ่นใจ และมีบรรยากาศสมกับเป็นองค์กรวิชาการหรือวิชาชีพ

1.1.3 หลักการ ให้สถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรขนาดเล็ก เช่น สถานศึกษา เจ้าของสถานศึกษา ได้แก่ สภครู หรือเอกชน ยึดหลักการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร อย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) สร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมของผู้สถาปนาหรือผู้ก่อตั้ง เพื่อให้อุดมการณ์ของผู้ก่อตั้งซึมซับเป็นอุดมการณ์ของบุคลากร (2) มีการคัดเลือก ว่าจ้าง บรรจุ และพัฒนาบุคลากรที่น่าพึงประสงค์ ยุติธรรมและโปร่งใส และ (3) ส่งเสริมการสื่อสารสองทางระหว่างผู้บริหารและบุคลากร ในบรรยากาศเปิดใจ มุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

1.2 ให้สถานศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร เพื่อสร้างสภาวะที่พึงประสงค์ ให้สะท้อนความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู อาจารย์ บุคลากรอื่น และนักเรียนนักศึกษา ที่จะป็นบ่อหล่อหลอมพฤติกรรมให้สมาชิกมีอัตลักษณ์ของนักเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว และแสดงเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ที่จะทำให้สังคมมองเห็นความแตกต่างระหว่างผลผลิตของสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น สถานศึกษาจึงควรมีการกำหนดและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โดยให้มีองค์ประกอบตามหลักการ 6 ประการข้างต้น และองค์ประกอบสำคัญอื่นที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ บุคลากร และนักเรียนนักศึกษาช่วยกันพัฒนาขึ้น

2. แนวนโยบายการปฏิรูปวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา

การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา มีแนวนโยบายการปฏิรูป 6 ประการ คือ

- 1) องค์กรจัดการศึกษาพึงส่งเสริมสถานศึกษาให้กำหนดองค์ประกอบวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมกับการปรับพฤติกรรมของบุคลากรที่สามารถจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย
- 2) กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาธรรมเนียมสถานศึกษา และบรรจุวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมเนียมสถานศึกษา
- 3) พัฒนาระบบการศึกษาประจำสถานศึกษาเพื่อกำหนดองค์ประกอบและกระบวนการดำเนินงานสถานศึกษาด้านการวิเคราะห์บริบท วิชาการ นักเรียนนักศึกษา บุคลากร วิสาหกิจสถานศึกษา ทรัพยากร การเงินและงบประมาณ ลอจิสติกส์ และการบริหารทั่วไป
- 4) กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาแผนแม่บทวิชาการเป็นแผนหลัก ของแผนแม่บทการบริหาร บริการ และทำนุบำรุง ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
- 5) กำหนดวัฒนธรรมองค์กรแนวนอน เพื่อความยั่งยืน ปลอดภัย แบ่งแยก การทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนกลุ่ม และกลมกลืนกับวัฒนธรรมชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่
- 6) มีการประเมินและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และขจัดวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นความเจริญงอกงามขององค์กร

3. แนวปฏิบัติในการปฏิรูปวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา

ในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาให้มีแนวปฏิบัติดังนี้

- 1) ให้สถานศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อสะท้อนอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์) สัญลักษณ์ และแนวปฏิบัติ ที่จะน้อมนำให้บุคลากรรวมพลังกายใจพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมาย เพื่อเสนอคณะกรรมการให้ความเห็นชอบและประกาศใช้
- 2) ให้สถานศึกษากำหนดวัฒนธรรมองค์กรสำหรับพิธีกรรมและพิธีการในสถานศึกษา อย่างน้อย 16 เรื่อง ได้แก่ (1) วัฒนธรรมการรับนักเรียนและบุคลากรใหม่ (2) วัฒนธรรมการปฐมนิเทศ (3) วัฒนธรรมการรับสมาชิกใหม่ (4) วัฒนธรรมการสนทนา ทักทาย และมาลาที่ดียิ่ง (5) วัฒนธรรมการรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม (6)

วัฒนธรรมการประชุม (7) วัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน (8) วัฒนธรรมการร่วมสร้างสรรค์บันเทิง (9) วัฒนธรรมการไหว้ครู (10) วัฒนธรรมการต้อนรับแขกและผู้มาเยือน (11) วัฒนธรรมการแต่งกายในโอกาสต่างๆ (12) วัฒนธรรมการทำบุญตามประเพณีทางศาสนา (13) พิธีกรรมตามจารีตประเพณีรอบปี (14) วัฒนธรรมการปัจฉิมนิเทศ (15) วัฒนธรรมการรับประกาศนียบัตร (16) วัฒนธรรมการมอบวุฒิบัตรและประกาศนียบัตร

ทั้งนี้ ให้สถานศึกษาพัฒนาแนวปฏิบัติ และข้อปฏิบัติโดยจัดทำเป็นระเบียบและคู่มือเพื่อเสนอคณะกรรมการให้ความเห็นชอบและประกาศใช้

3) ให้สถานศึกษาพัฒนาระบบและกลไกการสรรหา คัดเลือก จัดจ้าง บรรจุ การพัฒนา และการบำเน็จ ความดีความชอบในรูปรางวัล เข็มหรือโล่สัญลักษณ์ ใบประกาศเกียรติคุณ พิธีกรรมและพิธีการมอบและรับเพื่อเป็นเกียรติยศสำหรับผู้ให้และผู้รับ

4) ให้สถานศึกษาพัฒนาระบบคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และแนวปฏิบัติที่จะทำให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีหลักธรรมประจำใจและเป็นประชาชนที่มีคุณภาพ เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม สมกับการได้เกิดในดินแดนศักดิ์สิทธิ์แห่งพระพุทธศาสนา

5) ให้สถานศึกษาพัฒนาระบบการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและการดำเนินงานที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเพื่อให้มีประสิทธิผลคือบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ คือ มีคุณภาพ คุ่มค่าการลงทุนด้านแรงงาน แรงกาย แรงใจและแรงทรัพย์

6) ให้สถานศึกษาพัฒนาระบบการพัฒนาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ และแนวปฏิบัติเพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาที่จะผลิตประชาชนที่มีคุณภาพออกไปเป็นกำลังในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

7) ให้สถานศึกษาพัฒนาสถานศึกษาเป็นเวทีจำลองสังคมในด้านเป็นองค์กรเรียนรู้ ด้วยการพัฒนาศูนย์ความรู้และบริหารจัดการความรู้ เพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้รู้จักแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องจาก เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารที่พัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง พัฒนาและส่งเสริมทักษะชีวิต ทักษะการประกอบสัมมาอาชีพะ และป้องกันการดำรงชีวิตตามปรากฏการณ์ “ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด”

8) ให้มีการปรับวัฒนธรรมองค์กร ที่เน้นความเป็นไทย แต่ยึดหยุ่นบูรณาการความเป็นภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และสากล

9) ส่งเสริมสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ให้ความเสมอภาค เสรีภาพ ภารดรภาพ ไม่กีดกันทางศาสนาหรือลัทธิความเชื่อ ทุกชาติทุกภาษา ลัทธิความเชื่อถือว่าเป็นความมั่งคั่งทางความศรัทธาตามเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติ

แต่ต้องไม่เป็นการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนสากล *สร้างกิจกรรมแก้ปัญหาความแตกแยกของคนในชาติ

10) ส่งเสริมให้สมาชิกสถานศึกษาพัฒนากรอบการประพฤติดของคณาจารย์ ครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรอื่น เพื่อฝึกฝนจนซึมซับเป็นจิตหรือนิสัย และกลายเป็นลักษณะประจำตัวนักเรียน เมื่อเรียนจบแล้ว อาทิ วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร พิธีการไหว้ครู (เช่น ครูไม่ควรนั่งตอมนักเรียนสวดปาเจรา แต่ครูควรลุกขึ้น พนมมือ ระลึกถึงครูอาจารย์ตนเอง เมื่อถึงเวลาเด็กมอบดอกไม้ ค่อยนั่งลง

11) ให้สถานศึกษา กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ครู อาจารย์ กับนักเรียน นักศึกษาและผู้เรียน อาจารย์กับครู อาจารย์ด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างครู อาจารย์กับผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุน ความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์กับครู อาจารย์ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

12) ให้สถานศึกษาพัฒนาระบบประเมินวัฒนธรรมองค์กร เพื่อพัฒนาและปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน ส่งเสริมอัตตสัมฤทธิคติ (Self-Efficacy) คือ ทักษะคติที่ว่า “เราทำได้” หมายถึงความเชื่อมั่นว่าตนจะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา.

ภาคที่ 5

การประเมินและการควบคุมคุณภาพการศึกษา

หมวด 5.1

การประเมินการศึกษา

1. แนวนโยบายการประเมินการศึกษา

การประเมินการศึกษา ต้องเป็นการประเมินครบวงจร โดยมีนโยบายสำคัญ ประการ คือ

- 1) การประเมินการศึกษา ไม่จำกัดเพียงการประเมินการเรียนสอนเท่านั้น ประเมินการศึกษาครอบคลุมการประเมินองค์ประกอบของระบบการศึกษา คือ ประเมินบริบท ประเมินปัจจัยพื้นฐานการศึกษา ประเมินกระบวนการศึกษา ประเมินผลลัพธ์ และประเมินผลกระทบและความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในการศึกษา
- 2) ให้บทบาทและพัฒนาระบบการประเมิน มิใช่เน้น "ประเมินผล" (คำว่า Evaluate แปลว่า ประเมิน มิใช่ประเมินผล) แต่เป็นการประเมินคนบวงจร ครอบคลุม

(1) การประเมินกระบวนการ (E1-Evaluation of Process-Formative Evaluation) ; และ

(2) ประเมินผลลัพธ์ (E2-Evaluation of Products -Summative Evaluation)

- 3) ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้ประเมินครบวงจรทั้งประเมินกระบวนการและประเมินผลลัพธ์ และเปรียบเทียบก้าวหน้าด้วย กล่าวคือ ให้ครอบคลุมประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

(1) การประเมินก่อนเรียน ครอบคลุมการประเมินความรู้ ทักษะความชำนาญ และจิต

ภาวะที่นักเรียนมีอยู่ก่อนเข้าเรียน

(2) การประเมินระหว่างเรียน เป็นการประเมินกระบวนการในรูปการทำงานเดี่ยว

งานกลุ่ม การทำแบบฝึกปฏิบัติ การจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน

(3) การประเมินหลังเรียน เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์สุดท้ายของแต่ละหน่วย หรือ เรื่อง ทั้งนี้ เพื่อวัดความก้าวหน้าที่ได้จากการเรียนในแต่ละเรื่องแต่ละสัปดาห์เทียบกับการประเมินก่อนเรียน

(4) การประเมินผลย้อนกลับและผลกระทบ เป็นการประเมินติดตามผลการเรียนจากการลงภาคสนามเมื่อไต่ถามผู้ปกครองนักเรียนด้วย

(5) นโยบายการประเมินขององค์การวิชาชีพ ให้้องค์กรวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายประกอบวิชาชีพ และดำเนินการตามมาตรา 40 ของธรรมนูญแห่งราชอาณาจักไทย พ.ศ. 2562

2. แนวปฏิบัติในการประเมินการศึกษา

การประเมินควรมีแนวปฏิบัติที่อิงระบบได้แก่การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยพื้นฐาน การประเมินกระบวนการ การประเมินผล และการประเมินผลย้อนกลับ ตามแนว CIPOF Model

2.1 การประเมินบริบท (C-Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา ทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคม

1) สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาต้องมีระบบการประเมินสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ครอบคลุม

(1) การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารเรียน ถนนหนทาง อุทยานการศึกษา บริเวณรอบโรงเรียน โรงงาน โรงอาหาร โดยมีการประเมินและจัดทำรายงานเพื่อการปรับปรุงซ่อมแซมทุกปี อาคารเรียน ต้องมีกำหนดเวลาแผนทาสีใหม่อาคารเพื่อมิให้เก่า คร่ำคร่า ให้น่าอยู่น่าเรียน เช่นทุก 5-10 ปี

(2) สถานศึกษาต้องประเมินสภาพแวดล้อมในอาคารเรียน ได้แก่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องทำงานผู้บริหาร ห้องพัสดุ และห้องพัสดุอาคารอื่นให้มีมาตรฐานเครื่องใช้สำนักงาน สื่อการสอน ที่เป็นมาตรฐาน สอดคล้องกับวิทยฐานะของครู อาจารย์ และบุคลากร โดยไม่จำกัดว่าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ หรือใหญ่พิเศษ

2) สถานศึกษาต้องมีระบบการประเมินสภาพแวดล้อมทางจิตภาพ ด้วยการ

(1) กำหนดรูปแบบพฤติกรรมครูอาจารย์ที่ปฏิบัติต่อนักเรียนเพื่อให้เกิดความอบอุ่นใจและมีบรรยากาศน่าเรียนน่าอยู่

(2) กระตุ้นให้ครูอาจารย์พูดด้วยถ้อยคำไพเราะ (เสียงสวรรค์) และเลี่ยงการใช้วาจาที่ทำลายจิตใจและศักดิ์ศรีของนักเรียน (เสียงนรก)

3) สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา ต้องมีระบบประเมินสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้วยการ

(1) พัฒนาวัฒนธรรมองค์กร การปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับครู ครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ที่

สอดคล้องกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน

- (2) กำหนดรูปแบบพิธีการและพิธีกรรมที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมไทย เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ไม่เห่อเหิมประพฤตินอกวัฒนธรรมไทยจนลืมความเรียบร้อยดีงามของการได้เกิดเป็นมนุษย์

2.2 แนวปฏิบัติการประเมินปัจจัยพื้นฐานการศึกษา

ปัจจัยพื้นฐานการศึกษาเป็นปัจจัยนำเข้า (Inputs) ที่จำเป็นจะต้องมี ต้องจัดหา เพื่อให้การดำเนินงานตามระบบให้บรรลุเป้าหมาย ครอบคลุมโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งปัจจัยนามธรรม ได้แก่ อุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธ) ระบบและกลไกการเรียนการสอน และปัจจัยรูปธรรมมีชีวิต ได้แก่ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ บุคลากรสนับสนุนการศึกษา และปัจจัยรูปธรรมมีไว้ชีวิต ได้แก่ สถานที่ อาคาร สาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์

- 1) องค์การจัดการศึกษาต้องสนับสนุนจัดหา และสถานศึกษาต้องดูแล ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากรการศึกษาให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี มีความเป็นอยู่ดี มีความอบอุ่นใจ เต็มศักยภาพแห่งตน
- 2) สถานศึกษาต้องมีระบบการประเมินปัจจัยพื้นฐานให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี เพื่อให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน การวิจัยห้องเรียน การบริหารการศึกษา และการบริการ ตามภารกิจของสถานศึกษา และการสอน การวิจัย การบริการสังคม และการทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรมตามภารกิจสถาบันอุดมศึกษา
- 3) องค์การจัดการศึกษาต้องสนับสนุนและสถานศึกษาให้ความสำคัญปัจจัยพื้นฐานในด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ครู อาจารย์ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู สัมกับ ความหมายของครู คือ ที่ตั้งแห่งความเคารพ และสื่อการสอน และวัสดุการเรียน เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนและเผชิญประสบการณ์ตามศักยภาพและความสนใจของผู้เรียน

2.3 แนวปฏิบัติการประเมินกระบวนการทางการศึกษา

กระบวนการศึกษารวม 4 กระบวนการ คือ (1) กระบวนการบริหารการศึกษา (2) กระบวนการเรียนการสอน (3) กระบวนการประเมิน (3) กระบวนการบริการวิชาการ และ (4) กระบวนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

- 1) องค์การจัดการศึกษาต้องกำหนดนโยบาย ระบบ และแนวปฏิบัติให้การประเมินกระบวนการศึกษารอบด้านและครบวงจร
- 2) การประเมินการบริหารการศึกษา ให้ครอบคลุมการประเมินกระบวนการบริหารบริบท การประเมินกระบวนการบริหารวิชา การประเมินกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา การประเมินกระบวนการบริหารบุคลากร การประเมินกระบวนการบริหารวิสาหกิจสถานศึกษา การประเมิน

กระบวนการบริหารทรัพยากร การเงินและงบประมาณ การประเมินกระบวนการบริหารลิสติกส์ และการประเมินกระบวนการบริหารทั่วไป

- 3) องค์การจัดการศึกษาต้องกำหนดนโยบายและสถานศึกษาดำเนินการประเมินกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการประเมิน กระบวนการบริการวิชาการ และ ประเมินกระบวนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อย่างต่อเนื่องทุกปี

2.4 แนวปฏิบัติการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เน้นผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนในแต่ละระดับจะได้รับหลังเรียนสำเร็จ การศึกษาแต่ละรายวิชา หลักสูตรหรือระดับการศึกษาไปแล้ว โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

- 1) จำกัดการประเมินผลสัมฤทธิ์การศึกษาระดับชาติ เท่าที่จำเป็น เน้นการประเมินจิตพิสัย ทักษะพิสัยมากกว่า พฤติพิสัย
- 2) ให้ครูอาจารย์ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษามีส่วนร่วมสำคัญในการสร้างแบบทดสอบและเครื่องมือประเมิน ที่ต้องผ่านกระบวนการสร้างพิมพ์เขียน และการวิเคราะห์ความยากง่าย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคลังข้อสอบ ระดับชาติ หลีกเลี่ยงการใช้ครูอาจารย์ต่างระดับการศึกษา มาสร้างแบบทดสอบและเครื่องมือการประเมิน ยกเว้นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนระดับประถมหรือมัธยมศึกษามาแล้ว
- 3) ให้น้ำหนักการประเมินผลสัมฤทธิ์จากสภาพจริง คือ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ มากกว่า การประเมินด้วย กระดาษและปากกา
- 4) ให้น้ำหนักการประเมินผลสัมฤทธิ์จากการเรียนคิด (Learning to Think) เรียนทำ (Learning to Do) เรียน แก้ปัญหา (Learning to Solve Problems) เรียนเพื่อดำรงตน (Learning to Be) และเรียนเพื่อดำรงชีวิต (Learning to Live) มากกว่า วิชาจากการเรียนรู้ (Learning to Know)
- 5) การรายงานผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ให้รายงานผลจากกระบวนการและผลลัพธ์ ควบคู่กันในทุกวิชา
- 6) การประเมินระดับชาติควรมีไม่เกิน 2 ครั้ง คือประเมินหลังประถมศึกษาตอนปลาย และประเมินหลัง มัธยมศึกษาตอนปลาย
- 7) ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทุกระดับ ให้นำไปใช้เพื่อประโยชน์วิชาการเท่านั้น จะนำไปใช้เกี่ยว การอื่น อาทิ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การส่งเสริมทุนการศึกษาไม่ได้
- 8) การนำแบบทดสอบที่ผ่านการใช้มาแล้ว มาเฉลยเพื่อให้ผู้เรียนฝึกทำข้อสอบเพื่อประโยชน์ทางการค้าของ กิจการ โรงเรียนสอนกวดวิชาหรือโรงเรียนติวเข้ม จะกระทำมิได้ เพราะจะทำให้ผู้เรียนสอบผ่านด้วยความรู้ความจำ แต่อาจไม่ได้ความรู้จริง เป็นผลให้สร้างภาพผลการประเมินที่ไม่เป็นความจริง และส่งผล เสียต่อความรู้และประสบการณ์ของนักเรียนนักศึกษาในระยะยาว

- 9) องค์กรจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้มีการสร้างคลังข้อสอบระดับที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบในด้านอำนาจจำแนก ความยากง่าย ความเชื่อถือได้ โดยอยู่ในความดูแลของนักวัดและประเมินมีอาชีพ
- 10) กรณีการสอบระดับชาติ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการสอบระดับชาติ สร้างคลังข้อสอบ โดยให้แต่งตั้งผู้ออกข้อสอบจากทั่วประเทศขึ้นบัญชีตามระดับชั้น และกำหนดให้ออกข้อสอบตามวัตถุประสงค์ในรายวิชาหรือสาระของหลักสูตร และมีระบบกลั่นกรองคัดเลือกข้อสอบมาวิเคราะห์คุณภาพ เพื่อให้ตรงกับหลักการสอนที่ว่า ผู้สอนเป็นผู้วัดและประเมิน
- 11) ให้ครูอาจารย์ในแต่ละระดับที่สอนเป็นผู้ออกข้อสอบ การให้อาจารย์ต่างระดับมาออกข้อสอบวัดนักเรียนที่อยู่ระดับต่ำกว่า หรือ สูงกว่า ระดับที่ตนสอนไม่ได้ ยกเว้น มีประสบการณ์เคยสอนในระดับนั้นๆ มาแล้ว (เหตุผล เพราะการออกข้อสอบระดับชาติ มักให้อาจารย์มหาวิทยาลัยมาเป็นคนออกข้อสอบ ทำให้เกิดปัญหาข้อสอบไม่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนเรียน)
- 12) องค์กรจัดการศึกษาต้องส่งเสริมการประเมินโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้ระบบการประเมินออนไลน์ ใช้ข้อสอบออนไลน์
- 13) องค์กรจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้พัฒนาระบบการประเมินแบบไตรภาคที่ให้สถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ใช้ผลผลิต มีส่วนร่วมในการประเมินโดยตรงด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย
- 14) ควรมีการกำหนดสัดส่วนระหว่างการประเมินความรู้ด้วยข้อสอบแบบปรนัยและข้อสอบอัตนัยเป็นหลัก โดยให้การสอบแบบปรนัยมีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 60 ในระดับประถมศึกษา ไม่เกินร้อยละ 50 ในระดับมัธยมศึกษา และ ไม่เกินร้อยละ 40 ในระดับอุดมศึกษา

การออกข้อสอบแบบปรนัยแม้จะสามารถวัดความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน ในสัดส่วนที่เหมาะสม คือวัดความรู้ความจำและความเข้าใจไม่เกินร้อยละ 20 แต่ส่วนใหญ่ข้อสอบแบบปรนัยมุ่งวัดความรู้ความจำ เพราะการออกข้อสอบให้สัดส่วนความเข้าใจ การประยุกต์ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินต้องใช้ความสามารถระดับสูงมาก

2.5 การประเมินผลกระทบและความพึงพอใจ ผลกระทบหมายถึง ผลย้อนกลับที่เกิดจากการดำเนินระบบการศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาปรับเปลี่ยน (Tuning) ให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างราบรื่น ผลกระทบจึงเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาณที่นำมาใช้ในการควบคุมระบบการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความพึงพอใจ เป็นปฏิกิริยาทางบวกต่อผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาของผู้มีส่วนได้เสียกับการศึกษา ได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง นักเรียนนักศึกษา ผู้ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ที่สถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาจะนำมาใช้เป็นตัวบ่งชี้ว่า องค์กรจัดการศึกษาได้จัดการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษา

องค์กรจัดการศึกษาพึงให้ความสำคัญในการประเมินผลกระทบ และความพึงพอใจของผู้รับด้วยการ

จัดระบบการประเมินผลกระทบและความพึงพอใจ และกำหนดเป็นนโยบายที่สถานศึกษาต้องนำไปปฏิบัติ ในการสำรวจ สอบถาม วิจัยความพึงพอใจ ความคาดหวัง ความต้องการอย่างเป็นระบบเป็นระยะๆ และนำข้อมูลมาใช้อย่างจริงจัง

3. แนวปฏิบัติการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยองค์กรวิชาชีพ

องค์กรวิชาชีพ มีหน้าที่กำหนดมาตรฐาน ประเมินความรู้ความสามารถ ทักษะความชำนาญ ในการประกอบวิชาชีพ ตามมาตรฐานที่กำหนด จึงจำเป็นต้องมีการประเมินบัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษาเพื่อให้ได้ผู้มีคุณสมบัติเข้าสู่วิชาชีพ โดยให้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติดังนี้

- 1) ทบทวนบทบาทสภาวิชาชีพให้เน้นที่การประเมินบัณฑิต และปรับกฎหมายตามข้อบังคับในมาตรา 40 แห่ง องค์กรจัดการศึกษาธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2562 ที่ห้ามมิให้สภาวิชาชีพก้าวล่วงกระบวนการผลิตของสถาบันการศึกษา
- 2) ทบทวนบทบาทการรับรองปริญญา เพราะปริญญาอนุมัติโดยสภามหาวิทยาลัย มีศักดิ์และสิทธิ์แห่งปริญญาทุก ประการ ดังนั้น การก้าวล่วงออกประกาศรับรองปริญญา และทำให้บัณฑิต “เสียศักดิ์และสิทธิ์” จะกระทำไม่ได้ สภาวิชาชีพไม่มีหน้าที่ มีเพียงหน้าที่รับรองความรู้ ความสามารถและสมรรถนะของผู้จะเข้าสู่วิชาชีพเท่านั้น.

หมวด 5.2

การประเมินและควบคุมคุณภาพการศึกษา

1. หลักการพัฒนาการประเมินและควบคุมคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาการประเมินและควบคุมคุณภาพการศึกษาให้ครอบคลุมการประเมินเพื่อประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษาโดยหน่วยงานที่ถูกประเมินและหน่วยงานต้นสังกัด และการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกโดยหน่วยงานอิสระ

1.1 หลักการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก

1) การประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกต้องดำเนินการให้สอดคล้องกัน

2) การควบคุมคุณภาพการศึกษา ครอบคลุมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

3) ให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกการศึกษาดำเนินการใน 5 ขั้นตอน ได้แก่

(1) กำหนดกรอบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกโดยยึดกรอบสากลของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพตามท้องที่การกำกับมาตรฐานสากล ISO ประกอบด้วย อุดมการณ์ ระบบ กลไก และการสนับสนุน

(2) ทำการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยหน่วยงานที่ถูกประเมิน (First Party) และหน่วยงานต้นสังกัด (Second Party) และประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก โดยหน่วยงานอิสระ (Third Party) ที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ หน่วยงานต้นสังกัด

(3) หน่วยงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ต้องเป็นหน่วยงานอิสระ ไม่อยู่ภายใต้รัฐมนตรีหรือกระทรวง ทบวง กรมที่เป็นต้นสังกัดของหน่วยงานที่ถูกประเมิน รัฐไม่ควรแต่งตั้งให้รัฐมนตรีเจ้ากระทรวงต้นสังกัด ไปกำกับดูแลหรือเป็นประธานคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

(4) ต้องพัฒนากลไกประกันคุณภาพการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ด้วยการกำหนดแนวปฏิบัติ ด้วยการตรา กฎหมายหลัก กฎหมายรอง ข้อบังคับ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารสนับสนุน อาทิ คู่มือและแบบฟอร์มต่างๆ

5) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก การศึกษา ให้ดำเนินการตาม 7 ขั้นตอน คือ

(1) กำหนดแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก การศึกษา

(2) กำหนดหลักการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก การศึกษา

(3) ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ให้ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ส่วน ตาม CIPOF Model คือ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลย้อนกลับ

(4) กำหนดขั้นตอนระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก เรียงตามลำดับก่อนหลัง

(5) ดำเนินพัฒนาแบบจำลองระบบการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก สำหรับการเผยแพร่ โดยออกแบบและจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มให้สวยงาม

(6) ทำการทดสอบระบบใน 2 ระยะคือ ทดลองใช้เบื้องต้น (Tryout) และทดลองใช้จริง (Trial Run) และ

(7) จัดทำเอกสารระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก เพื่อนำไปใช้ในวงกว้างต่อไป

1.2 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

1) ต้องปรับความเข้าใจที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพนอก อาทิ

(1) มีการใช้คำที่สับสน มีการใช้ คำว่า ประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) และการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) ปะปนกัน หรือใช้คำว่า ประกันคุณภาพภายนอกโดยหน่วยงานภายนอก

(2) สร้างความชัดเจนเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน คือ หน่วยงานที่ถูกประเมิน (First Party) หน่วยงานต้นสังกัดของหน่วยงานที่ถูกประเมิน (Second Party) และหน่วยงานภายนอก (Third Party) ที่เข้ามาประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

(3) ให้หน่วยงานภายนอกที่จะเข้ามาประเมินต้องเป็นอิสระจากกระทรวง ทบวงกรมที่เป็นต้นสังกัดของ หน่วยงานที่ถูกประเมิน กล่าวคือ สมศ. ไม่ควรอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ ปัญหาที่พบคือ สมศ. สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี แต่กระทรวงศึกษาธิการ ก็สามารถเข้าไปควบคุมการดำเนินงานของสมศ.ทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่น การขอให้ สมศ.ชลอการประเมินรอบสี่ไปอีกสองปี บางสมัยนายกรัฐมนตรีสั่งการให้รัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน สมศ.แทนตนเองซึ่งกับที่กฎหมายกำหนด

(4) จัดความสับสนในบทบาทของหน่วยงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ที่กำหนดว่า หน่วยงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก คือ สมศ. เน้นประเมินผลลัพธ์ ส่วนการประเมินคุณภาพภายในเน้นกระบวนการ

(7) กำหนดภาษาและถ้อยคำหรือศัพท์บัญญัติที่ใช้เรียกของหน่วยงานต่างๆ ให้คงเส้นคงวา เช่น บางหน่วยงาน เรียก มาตรฐาน เกณฑ์ และตัวชี้บ่ง บางหน่วยงาน ใช้คำว่า องค์กรประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์

2) กำหนดการประเมินให้มีความต่อเนื่องในทุกกรอบของการประเมิน เพื่อหลีกเลี่ยง การแบ่งระยะเวลาและสาระการประเมิน ออกเป็นระยะๆ ละ 5 ปี แต่ประเมินสาระต่างกันในแต่ละรอบ ทำให้ขาดความต่อเนื่อง จึงมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ทุกรอบ

3) ดำเนินการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในพระราชกฤษฎีกา ของ สมศ. ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ที่กำหนดว่า สมศ.ต้องประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกให้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน แต่บางยุคบางสมัย สมศ. ไปกำหนดองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์เอง ทำให้หน่วยงานที่ถูกประเมินต้องจัดทำเอกสารเพิ่มขึ้นเพื่อให้ตรงกับที่สมศ.กำหนด จนมีลักษณะเป็นการ “ปลูกผักชี และนำผักชีโรยหน้า” ทำให้ไม่สามารถประเมินคุณภาพได้สอดคล้องกับสภาพจริง

4) การตัดสินใจกระทำการใดๆ เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพ ควรเป็นมติขององค์กรคณะบุคคล มิใช่ การสั่งการจากผู้มีอำนาจคนเดียว เพราะเคยมีปรากฏการณ์ที่ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการบางคน ประกาศนโยบายว่า การประเมินต้องไม่เน้นเอกสาร ห้ามจัดให้มีห้องประกันคุณภาพ ต้องเตรียมความพร้อม ที่จะให้ผู้ประเมินเข้าไปตรวจได้ทุกเมื่อ ทำให้เกิดความสับสนว่า สมศ. สังกัดและอยู่ภายใต้อำนาจของกระทรวงศึกษาธิการ หรือสำนักนายกรัฐมนตรี เพราะในพระราชบัญญัติกฎหมายองค์กรมหาชน นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจสั่งการ สมศ.ให้ทำหรือไม่ทำอย่างใด ได้หรือไม่ เมื่อตนเองไม่มีอำนาจสั่งการ จึงอาศัยอำนาจที่สูงกว่ามาบังคับให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการ

5) ต้องมีการประเมินหน่วยงานเอกชนที่จะทำหน้าที่แทน สมศ. ในการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก เพราะเคยมีบางสมัยที่ สมศ. กำหนดให้บริษัทเอกชนที่เป็นนิติบุคคลมาทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอก ทำให้เอกชนจัดตั้งบริษัทที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกอย่างเดียว จึงเกิดปัญหาด้านคุณภาพของผู้ประเมิน เพราะผู้ประเมินภายนอกที่บริษัทรับประเมิน ได้แต่งตั้งให้ทำหน้าที่ประเมินโรงเรียนต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่อาจไม่มีประสบการณ์สอนในโรงเรียน หรือเคยสอนในโรงเรียนแต่ขาดประสบการณ์ด้านการประเมิน แม้ สมศ.จะจัดอบรมวิธีการประเมินให้ผู้ประเมินเหล่านั้น แต่ระยะเวลาอาจไม่เพียงพอสำหรับสร้างความสามารถในการประเมินที่ดี จึงเกิดมีปัญหามาในบางเขตพื้นที่การศึกษาในการเข้าไป

ประเมินที่ก่อปัญหาและความลำบากใจแก่หน่วยงานที่ถูกประเมิน อาทิ การใช้อำนาจข่มครูอาจารย์ หรือการรับคำตอบแทนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้สถานศึกษาของตนผ่านการประเมิน เป็นต้น

6) ต้องกำหนดองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมิน บางหน่วยงานกำหนดไว้ให้ครบ หรือให้น้ำหนักเกณฑ์ตามความเป็นจริง อาทิ ระดับอุดมศึกษา กำหนดเกณฑ์ว่า หากไม่มีระบบและกลไก ได้ 0 หากมีระบบและกลไก ได้ 1 คะแนน แสดงว่า ท่านให้ความสำคัญกับ “ระบบ” เพียงแค่ 0.5 คะแนน เท่ากับ “กลไก” ที่จริง “ระบบ” เป็นตัวนำต้องมีคะแนนมากกว่า กลไก และแนวปฏิบัติอื่น หรือ เทคโนโลยีการศึกษา เป็นเสาหลักที่สามของการศึกษา แต่ไม่ปรากฏว่า อยู่ในองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในหรือประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก เป็นต้น

2. แนวนโยบายการควบคุมคุณภาพ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

ให้การควบคุมคุณภาพประกอบด้วย การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal Quality Assurance-IQA) และการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก (External Quality Assessment-EQA)

1) ให้การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ประกอบด้วย การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal Quality Assurance) และการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก (External Quality Assessment)

2) ให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในดำเนินการโดยหน่วยงานที่ต้องประกันคุณภาพและหน่วยงานต้นสังกัด ที่ต้องมีการกำหนดองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์

3) การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ต้องมุ่งประเมินเพื่อยืนยันคุณภาพของด้วยงานที่ถูกประเมิน

4) ให้มีการประกันคุณภาพและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกตั้งระดับปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

5) ให้มีการประเมินความเสี่ยงและภาวะคุกคามที่เป็นจุดด้อย และนำมาประกอบการพิจารณาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกตามบริบท ปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลย้อนกลับ

7) ให้จำแนกสถานศึกษา (ศูนย์การเรียนรู้ โรงเรียน สถาบัน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย) ออกเป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาผลการดำเนินงาน การยอมรับและประสบการณ์ยาวนาน เป็นสถาบันคุณภาพเด่น สถาบันคุณภาพเด่น

บางสาขาหรือบางด้าน และสถาบันทั่วไป และจัดความถี่การประเมินที่เหมาะสม

3. แนวปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

ให้กำหนดแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก และองค์ประกอบขั้นต่ำในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกดังนี้

3.1 แนวปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

1) ให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ดำเนินการโดยหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานเองโดยให้ดำเนินการทั้งระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา

2) ในระดับจังหวัดและระดับเขตพื้นที่ให้เข้าประกันคุณภาพการศึกษาภายในทุกจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา โดยเข้าประเมินอย่างน้อย 3 ปีต่อครั้ง

3) ในระดับสถานศึกษาให้หน่วยงานต้นสังกัด จำแนกสถานศึกษาเป็น 3 ประเภท คือ

(1) ประเภทดีเด่น หมายถึง สถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด และมีผลงานประจักษ์

(2) ประเภทดี หมายถึง สถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด และผลงานประจักษ์ในบางด้านบางสาขาวิชา

(3) ประเภททั่วไป หมายถึง สถานศึกษาหรือสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงหรือต่ำกว่าเกณฑ์ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด และไม่มีผลงานประจักษ์

4) การเข้าประกันคุณภาพการศึกษาภายใน กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติ และขึ้นบัญชีสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาตาม 3 ประเภทที่กล่าวข้างต้นและเข้าประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามประเภทดังนี้

(1) สถานศึกษาประเภทที่ 1 ประกันคุณภาพการศึกษาภายในของหน่วยงานต้นสังกัด เมื่อมีเหตุอันเชื่อได้ว่า คุณภาพการจัดการศึกษาต่ำลง แต่สถานศึกษาต้องประกันคุณภาพตนเองทุก 2 ปี

(2) สถานศึกษาประเภทที่ 2 ให้ยกเว้นไม่ประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยหน่วยงานต้นสังกัดของสาขาวิชาหรือหมวด วิชาที่มีคุณภาพดี แต่สถานศึกษาต้องประกันคุณภาพสาขาวิชาที่มีผลงานดีทุก 2 ปี ส่วนสาขาวิชาที่ไม่ถึงหรือต่ำกว่าเกณฑ์ ต้องประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสาขาวิชาอื่น โดย

หน่วยงานต้นสังกัด (สพฐ อาชีวศึกษา หรือ สกอ.) ทุก 3 ปี และประกันคุณภาพการศึกษาภายในด้วยสถานศึกษาเองทุกปี

(3) สถานศึกษาประเภทที่ 3 การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ให้ประกันคุณภาพการศึกษาภายในทุกสาขาวิชาโดยหน่วยงานต้นสังกัด (สพฐ อาชีวศึกษา หรือ สกอ.) ทุก 3 ปี และประกันคุณภาพการศึกษาภายในด้วยสถานศึกษาเองทุกปี

(4) การประกันคุณภาพการศึกษาภายในทุกปีการศึกษา และจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

สำหรับสถานศึกษาที่มีระดับคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์ที่สพฐ. กำหนด ส่วนสถานศึกษาที่มีระดับคุณภาพสูงกว่าเกณฑ์ ให้เข้าประเมิน 3 ปีต่อครั้ง

5) คุณภาพผู้บริหารและครูประจำชั้น ควรมีคุณภาพดังนี้

(1) ระดับปฐมวัย ผู้บริหาร โรงเรียน ครูประจำชั้นและสถานศึกษา ต้องรับประกันและแสดงให้เห็นความพร้อม ตามพัฒนาการของเด็กที่ผู้ปกครองยอมรับได้

(2) ระดับประถมศึกษา ป.1-3 ผู้บริหาร ครูประจำชั้นและสถานศึกษา ต้องประกัน การอ่านออกเขียนได้ โดยผู้ปกครองหรือคณะกรรมการร่วมประเมินในเชิงประจักษ์

(3) ระดับประถมศึกษา 4-6 ผู้บริหาร ครูประจำชั้นและสถานศึกษา ต้องประกันการ อ่านคล่องเขียนคล่อง มีทักษะการใช้เงิน มีทักษะการพูดการเขียนอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน และวิสัยทัศน์) ได้ สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศขั้นพื้นฐานได้

(4) ระดับมัธยมศึกษา 1-3 ผู้บริหาร ครูประจำชั้นและสถานศึกษา ต้องประกันความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีทักษะอาชีพรู้จักเรียนรู้วิถีหาเงิน สามารถการพูดการเขียนอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน และวิสัยทัศน์) และสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ดี

(5) ระดับมัธยมศึกษา 4-6 ผู้บริหาร ครูประจำชั้นและ สถานศึกษาต้องประกันคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะอาชีพทักษะชีวิต สื่อสารภาษาต่างประเทศได้คล่อง สามารถเขียนพูดแสดงอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน และวิสัยทัศน์) ได้ เสนอแผนงาน โครงการ กิจกรรมการบริหารการเงินได้

(6) ระดับอุดมศึกษา ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนและ สถาบันการศึกษาต้อง ประกันการมีงานทำ ตามระดับ

ปริญญา มีทักษะอาชีพทักษะชีวิต สื่อสารภาษาต่างประเทศได้คล่องแคล่ว สามารถพูดเขียนอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน และวิสัยทัศน์) และสามารถขอและเสนอแผนงาน โครงการ กิจกรรมการบริหารการเงินได้

3.2 แนวปฏิบัติการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

1) ให้การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอกที่เป็นอิสระจาก กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่เข้าไปประเมินเพื่อยืนยันผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ที่หน่วยรับการประเมินและต้นสังกัดกำหนดไว้

๑) หน่วยประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกจะกำหนดองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์เพื่อบังคับ ให้องค์กรที่จะเข้าไปประเมินไม่ได้ แต่สามารถเสนอแนะและร่วมกับหน่วยงานที่ถูกประเมินและต้น สังกัดได้

๒) การประเมินคุณภาพนอกโดยหน่วยงานที่กฎหมายกำหนด (1) ให้เน้นการประเมินเพื่อยืนยันการประกัน คุณภาพการศึกษาภายใน (2) เสนอผลการประเมินเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการศึกษาระดับ จังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา (3) ต้องมิใช่การตัดสินว่า ผ่านหรือไม่ผ่าน (4) จะ ประกาศผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกสู่สาธารณชนไม่ได้ และ (5) การประกาศผลการ ประเมินให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่ถูกประเมินและต้นสังกัดจะนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนา และปรับปรุง และ (6) หน่วยงานที่ถูกประเมินจะนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการเพื่อการประชาสัมพันธ์ ตามข้อเท็จจริง แต่จะนำไปใช้เพื่อการโฆษณาหน่วยงานของตนไม่ได้

๓) ให้องค์กรประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกดำเนินการประเมิน 3 ขั้นตอน คือ

(๑) การประเมินความเสี่ยง เพื่อดูจุดเด่นจุดด้อยและข้อจำกัดของหน่วยงานที่ถูกประเมิน

(๒) ให้องค์กรประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกจำแนกหน่วยงานที่ถูกประเมินเป็น 3 ประเภท คือ (1) หน่วยงานที่ผลการปฏิบัติงานดีเป็นที่ประจักษ์ชัด (2) หน่วยงานที่มีผลงานดีบางส่วน และ (3) หน่วยงานที่คุณภาพปานกลาง

(๓) ให้องค์กรประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกประเมินองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ที่ สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดพัฒนาขึ้น

กรณีที่หน่วยงานที่ถูกประเมินหรือหน่วยงานต้นสังกัดยังมิได้พัฒนาองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัว บ่งชี้ และเกณฑ์ ให้องค์กรประเมินภายนอกกับหน่วยงานที่ถูกประเมิน ร่วมกันพัฒนาองค์ประกอบ

มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ และเตรียมความพร้อมก่อนการประเมินจริงอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา ตามที่หน่วยงานที่ถูกประเมินร้องขอ

(๔) หน่วยงานภายนอก ให้เข้าประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก เฉพาะหน่วยงานประเภท 2 และประเภท 3 ตามข้อ (2) โดยให้เข้าประเมิน 6 ปีต่อครั้ง

หากมีหลักฐานร้องเรียนหรือควรเชื่อได้ว่า หน่วยงานประเภทที่ 1 ตามข้อ (2) คุณภาพอ่อนด้อยในสาขาใดหรือทั้งหมด ให้หน่วยงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกเข้าประเมินตามข้อ (2) หรือข้อ (3)

(๕) กรณีสถานศึกษาที่ได้รับผลการประเมินในระดับปรับปรุง ต้องจัดทำรายงานเสนอต้นสังกัดเพื่อเข้าไปดูแลช่วยเหลือ

3.3 องค์ประกอบหลักสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ในทุกระดับการศึกษา ให้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานเมื่อประกันคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างน้อย 10 องค์ประกอบดังนี้

๑) องค์ประกอบด้านบริบท ให้ครอบคลุมมาตรฐานด้าน สภาพแวดล้อม ที่ตั้ง การคมนาคม อาคารเรียน ศูนย์ความรู้ ศูนย์ประสบการณ์ และศูนย์บริการ อาคารบริหาร โรงอาหาร ถนนหนทาง ยานพาหนะ และอุทยานการศึกษา

๒) องค์ประกอบด้านหลักสูตร ให้ครอบคลุมมาตรฐานด้านการพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตร โรงเรียน ครอบคลุมหลักสูตรสายวิชาชีพ สายวิชาชีพ และสายวิชาการ

๓) จุดมุ่งในการพิจารณาหลักสูตร ให้แตกต่างไปตามระดับการศึกษา

(๑) ในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาให้พิจารณาหลักสูตร ที่มุ่งที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและภูมิภาค มากกว่าหลักสูตรแกนกลางระดับชาติ

(๒) ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้พิจารณาหลักสูตร ที่มุ่งที่สมดุลการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและภูมิภาค มากกว่าหลักสูตรแกนกลางระดับชาติ และความต้องการของทางวิชาชีพ และวิชาการตามสายการศึกษาที่นักเรียนเลือกเรียน

(๓) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิชาชีพ ให้พิจารณาหลักสูตร ที่มุ่งที่การตอบสนองความต้องการของวิชาชีพของท้องถิ่นและภูมิภาค มากกว่าหลักสูตรแกนกลางระดับชาติ

- (๔) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิชาการ ให้พิจารณาหลักสูตร ที่มุ่งที่การตอบสนองความต้องการวิชาการของหลักสูตรแกนกลางระดับชาติ มากกว่า หลักสูตรท้องถิ่นและภูมิภาค
- (๕) ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้พิจารณาหลักสูตร ที่มุ่งที่สมดุผลการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและภูมิภาค มากกว่าหลักสูตรแกนกลางระดับชาติ
- (๖) ระดับอุดมศึกษา ให้มุ่งถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะใน 3 ขอบข่ายคือ
- (1) ให้นักศึกษาได้รับการศึกษาวิชาการและวิชาชีพตามสาขาวิชาของศาสตร์ที่ตนเลือกเรียน เพื่อให้มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความรู้และทักษะวิชาการและวิชาชีพ
 - (2) ให้นักศึกษามีประสบการณ์วิชาชีพสำหรับการประกอบอาชีพที่มีทักษะสูง เพื่อหารายได้ในการดำรงชีวิตตนเองและครอบครัว ด้วยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานการณืจำลอง และสถานการณ์จริง ในเวลามากพอที่จะให้มีประสบการณ์ในการทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว
 - (3) ให้การศึกษาทั่วไปเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถดำรงตนให้สมกับคำว่า บัณฑิต คือ เป็นคนดีผู้มีจิตใจสูง และมีความรอบรู้ เพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะความเป็น “ศึกษิต” คือ “ผู้ได้รับการศึกษาดี” (Well-Educated) และให้สามารถการสื่อสารกับเอกัตบุคคลในวิชาชีพอื่น และติดตามความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สุขภาพอนามัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้อยู่ในโลก อย่างไม่ล้าสมัย
- ๔) องค์ประกอบด้านระบบการศึกษา ให้ครอบคลุมมาตรฐานด้านองค์ประกอบ ขั้นตอน และแบบจำลองระบบการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งระบบการศึกษาหลัก และระบบย่อยด้านการพัฒนาหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบการประเมิน ระบบการวิจัย ระบบบริการการศึกษา ระบบการดูแลและให้คำปรึกษาผู้เรียน
- ๕) องค์ประกอบด้านระบบการเรียนการสอน ให้ครอบคลุมมาตรฐานด้านองค์ประกอบและขั้นตอนระบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มิใช่ “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” เพราะผู้เรียนสำคัญหรือไม่สำคัญก็ต้องให้ ได้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง (Active Learning) ด้วยการพัฒนาระบบการสอนแบบอิงสมรรถนะ (Competency-based Approach-CoBA) และแบบอิงประสบการณ์ (Experience-Based-EBA) มากกว่า แบบอิงเนื้อหา (Content-Based Approach-CBA)
- ๖) องค์ประกอบด้านผู้เรียน ให้ครอบคลุมมาตรฐานด้านการพัฒนาลักษณะนิสัยเพื่อเป็นประชากรท้องถิ่น

ภูมิภาค และเป็นคนไทย ไม่นั่นให้เด็กไทยเติบโตที่ดูหมิ่นดูแคลนความเป็นไทย แต่ยกย่องต่างชาติ
เน้นนักเรียนนักศึกษาในท้องถิ่นที่ถือกำเนิด เติบโตและดำรงไว้ซึ่งชีวิตครอบครัว

- ๙) **องค์ประกอบด้านผู้สอน** ให้ครอบคลุมมาตรฐานด้านลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ความเป็นครูในฐานะผู้
ควรแก่การเคารพและเคารพ (ครู > ครู > ครู > ครู > ครู หรือ ครู > ครู > ครู > ครู > ครู ครู
ไม่ได้แปลว่า หนัก อย่างสับสนกับคำว่า ครู (หนัก) ถู ลหุ (เบา) เพราะเป็นคนละรากคำ แต่สอนผิดมาร้อยว่า
ป้า ครู แปลว่าหนัก) มีความรู้ ความสามารถ และวิญญานความเป็นผู้ควรเคารพ เน้นครูในท้องถิ่นที่ถือ
กำเนิด เติบโตและดำรงไว้ซึ่งชีวิตครอบครัว
- ๑๐) **องค์ประกอบการประเมินด้านการบริหารและการจัดการ** ครอบคลุมมาตรฐานด้านกฎ ข้อบังคับ และ
ระเบียบ แบบจำลองการบริหาร องค์การการบริหาร และขอบข่ายการบริหาร

(๑) มาตรฐานด้านกฎ ข้อบังคับ และระเบียบให้ครอบคลุมมาตรฐานด้านกฎหมายรอง (Bylaw) คือ
ธรรมนูญโรงเรียน (School Constitution) ธรรมนูญมหาวิทยาลัย (University Constitution) และ
ข้อบังคับที่ออกตามที่พระราชบัญญัติหรือธรรมนูญกำหนด

(๒) มาตรฐานด้านแบบจำลองการบริหาร ให้อิงแบบจำลองการบริหารที่ผ่านการวิจัยว่า มีประสิทธิภาพ
ภาพ อาทิ POSDCARE MODEL ที่ครอบคลุม P-Planning, O-Organizing, S-Staffing, D-
Directing, C-Communication, Collaborating, and coordinating, A-Allocating of Resources,
R-Reporting, and E-Evaluating

(๓) มาตรฐานองค์การบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการที่มีหน้าที่กำกับดูแลการบริหาร คือ
คณะกรรมการสถานศึกษา (คณะกรรมการโรงเรียน สภาสถาบัน และสภามหาวิทยาลัย) และ
การจัดการที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือ อธิการบดีต้องนำมาบริหารและ
จัดการตามนโยบายของคณะกรรมการสถานศึกษา

(๔) มาตรฐานด้านขอบข่ายการบริหาร ๘ ขอบข่าย คือ (1) บริหารบริบท (Context Administration) -
กิจการชุมชน – ชุมชนสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ สมาคมครูผู้ปกครอง ความร่วมมือกับองค์กร
ท้องถิ่น สมาคม มูลนิธิ และ NGO หรือองค์กรจัดการศึกษาองค์กร (2) บริหารวิชาการ
(Academic Administration) -หลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมิน (3) บริหารกิจการ
นักเรียนนักศึกษา (Student Affairs Administration) -การรับสมัคร การคัดเลือก การขึ้นทะเบียน
สวัสดิการ การกู้ยืมเรียน การแนะแนว การให้คำปรึกษา และกิจกรรมผู้เรียน (4) บริหาร
บุคลากร (Personnel Administration) -การประกาศรับสมัคร การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง

การเลื่อนขั้น สวัสดิการ และผลประโยชน์ตอบแทน (5) บริหารวิสาหกิจสถานศึกษา (School Enterprising) -การหารายได้ มิใช่รบบประมาณแผ่นดินอย่างเดียว (6) บริหารทรัพยากรการเงินและงบประมาณ (Resources, Finance, and Budget) -การจัดสรรงบประมาณ และเงินรายได้จากวิสาหกิจ งบประมาณและความช่วยเหลือจากแหล่งต่างๆ (7) บริหารกายภาพหรือลอจิสติกส์-อาคารสถานที่ พัสตูลานพาหนะ ถนน การคมนาคม อาหาร เครื่องดื่ม สาธารณูปโภค ความปลอดภัย และ (8) บริหารทั่วไป-ธุรการ เลขานุการกิจ สารบรรณ การติดต่อสื่อสาร

- ๕) องค์ประกอบการประเมินด้านเทคโนโลยีการศึกษา ครอบคลุมมาตรฐาน 7 ด้านที่ต้องกำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมหรือจัดให้มี ประกอบด้วย (1) การพัฒนาระบบและการสถานศึกษาจัดระบบการศึกษา ระบบการเรียนการสอน (2) การศึกษาและวิจัยพฤติกรรมและสมรรถนะของนักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรการศึกษา (3) การพัฒนาวิธีการและเทคนิคการศึกษาที่เหมาะสมกับรายวิชา การเรียน การสอน การบริหารและการบริการ (4) การพัฒนากระบวนการสื่อสารการศึกษา สำหรับครูนักเรียน ผู้บริหารและบุคลากรโดยจัดหาและผลิตสื่อประเภทวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการต่างๆ (5) การสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมการศึกษา แหล่งความรู้ และแหล่งประสบการณ์ วิชาชีพ (6) การจัดการความรู้และการสถานศึกษาจัดการเรียนการสอน และ (7) การประเมินการศึกษาและการเรียนการสอนครบวงจรที่ครอบคลุมการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

- ๑๐) องค์ประกอบด้านการประเมิน ให้ครอบคลุมมาตรฐานด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และประเมินระบบการศึกษา

การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมมาตรฐานเครื่องมือประเมิน วิธีการประเมินก่อนศึกษา ประเมินระหว่างศึกษาและประเมินหลังศึกษา และขอขยายการประเมินที่ครอบคลุมการประเมินด้าน วิทยพิสัย (ความรู้) ทักษพิสัย (ความชำนาญ) และจิตพิสัย (ความสนใจ ความพอใจ อารมณ์ ทศนคติ และ ค่านิยม)

การประเมินระบบการศึกษาของสถานศึกษาให้ประเมินองค์ประกอบโดยอิงองค์ประกอบระบบ ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์และผลย้อนกลับ

- ๑๑) องค์ประกอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ครอบคลุมองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ เกณฑ์ และวิธีการประเมิน

- ๑๒) องค์ประกอบอื่นๆ ตามบริบทของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมองค์ประกอบอื่นที่มีอิทธิพลต่อการจัด

การศึกษาของสถานศึกษาในแต่ละบริบท ที่มีผลกระทบขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม อาชีพ วิถีชีวิต และความเป็นไทยในแต่ละท้องถิ่น อาทิ องค์ประกอบด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นต้น.

หมวด 5.3

การประเมินและควบคุมวิชาชีพการศึกษา

1. หลักการพัฒนาด้านสภาวิชาชีพการศึกษา

สภาวิชาชีพการศึกษา คือ ครูสภา มีชื่อเป็นทางการว่า สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (Teachers' Council of Thailand) เป็นสภาในกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับ ดูแล การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นการยกระดับวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสำนักเลขาธิการคือ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

2. แนวนโยบายการพัฒนาสภาวิชาชีพการศึกษา

สภาวิชาชีพการศึกษาต้องประกอบด้วยนักการศึกษามีอาชีพ เป็นอิสระและปลอดจากการครอบงำทางการเมือง ทำการประเมินความรู้ความสามารถและสมรรถนะเพื่อการออกใบอนุญาตประกอบอาชีพ โดยไม่ก้ำก๋ายกระบวนการผลิตของสถาบันการศึกษา

- ๑) ปรับกฎหมายสภาวิชาชีพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรา 40 ขององค์กรจัดการศึกษาธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย
- ๒) ให้สภาวิชาชีพศึกษานับบทบาทหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับ ดูแล การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นการยกระดับวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง สภาวิชาชีพต้องไม่สังกัด

หรืออยู่ใต้กระทรวงศึกษาธิการ

- ๓) คณะกรรมการสภาวิชาชีพ มีคณะกรรมการซึ่งสมาชิกสภาวิชาชีพการศึกษาเลือกกันเอง เพื่อให้ปลอดจากอำนาจการเมือง
- ๔) คณะกรรมการสภาวิชาชีพไม่มีอำนาจรับรองหลักสูตรหรือรับรองปริญญาที่เป็นอำนาจสภามหาวิทยาลัย

3. แนวปฏิบัติการพัฒนาสภาวิชาชีพการศึกษา

แนวปฏิบัติในการดำเนินงานครุศึกษามี 4 ประการ คือ

- 1) สภาวิชาชีพการศึกษาต้องไม่ปฏิบัติหน้าที่มากกว่าอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด 7 ประการ
 - (1) สภาวิชาชีพการศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับ ดูแล การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นการยกระดับวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง
 - 2) สภาวิชาชีพการศึกษาต้องปฏิบัติตามมาตรา 40 ในองค์กรจัดการศึกษาธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2562 ที่ห้ามสภาวิชาชีพก้าวล่วงกระบวนการผลิตบัณฑิตของนักศึกษา และกฎหมายหลักของมหาวิทยาลัย กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยอนุมัติหลักสูตรและปริญญา สภาวิชาชีพการศึกษาจึงไม่มีอำนาจรับรองหลักสูตรหรือรับรองปริญญา
 - (3) ให้คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ มีหน้าที่ตรวจสอบสมรรถนะของบัณฑิตครูว่า มีความรู้ความสามารถ และสมรรถนะวิชาชีพตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดหรือไม่ โดยปฏิบัติหน้าที่สำคัญตามที่กฎหมายกำหนด คือ “พิจารณาการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และการพักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาต” และ “กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา” โดยไม่ไปกำกับดูแลกระบวนการผลิตบัณฑิต ในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อาทิ การตรวจสอบวิธีการเรียนการสอน สักส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการจัดกิจกรรมเสริมวิชาชีพ และการรับรองปริญญาเพื่อออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการศึกษา
 - (4) สภาวิชาชีพการศึกษาต้องมีความเป็นอิสระขององค์กรวิชาชีพกฎหมายสภาวิชาชีพ ต้องปรับกฎหมายสภาวิชาชีพ ให้รัฐมนตรีของกระทรวงศึกษาธิการที่สภาวิชาชีพการศึกษาสังกัด ดำรงตำแหน่ง “สภานายกพิเศษ” ส่วนคณะกรรมการให้มีการเลือกตั้งโดยสมาชิกสภาวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาวิชาชีพและคณบดีหน่วยงานผลิตบัณฑิตวิชาชีพ เมื่อได้คณะกรรมการสภาวิชาชีพ แล้วคณะกรรมการละเลือกนายกสภา และอุปนายกสภภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นอิสระจากการครอบงำจากกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวกับการผลิตบัณฑิต

เพื่อให้ได้พิจารณาออกใบอนุญาต และกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาอย่างปราศจากอคติ

5) องค์กรจัดการศึกษาควรปรับกฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาชีพการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ จึงอาจขัดด้วยหลักความเป็นอิสระของการเป็นองค์กรวิชาชีพ จึงต้องมีให้สภาวิชาชีพสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

6) องค์กรจัดการศึกษาต้องกำชับให้ปรับกฎหมายสภาวิชาชีพการศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรา 40 ของ องค์กรจัดการศึกษาธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2562 วรรค 3 ระบุว่า “การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา” จึงต้องปรับการดำเนินของสภาวิชาชีพการศึกษา มิให้ก้าวก่ายไปรับรองหลักสูตร การรับรองปริญญา เพราะเป็นอำนาจของสภามหาวิทยาลัยในการอนุมัติหลักสูตร จึงเกินอำนาจของสภาวิชาชีพที่จะรับรอง รวมทั้งการรับรองหลักสูตร ซึ่งเป็นอำนาจสภามหาวิทยาลัยที่จะอนุมัติหลักสูตร และแจ้งให้สกอ. รับทราบ

7) สภาวิชาชีพการศึกษา ควรแบ่งส่วนงานให้ครอบคลุมหน่วยงานตามไตรยางค์วิชาชีพ ได้แก่ การจัดประสบการณ์วิชาชีพ วิทยาการการศึกษา และเทคโนโลยีการศึกษา โดยจัดตั้งเป็นสำนักเทคโนโลยีการศึกษา เพราะครอบคลุมทั้งเทคโนโลยีทั่วไปและเทคโนโลยีสารสนเทศ อาจทำให้ครูอาจารย์เกิดความเข้าใจผิดว่า ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเท่านั้น จึงจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เพราะครูสภาจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีทุกรูปแบบในการบริหารและการจัดการ

8) สภาวิชาชีพครู ต้องเป็นอิสระ ไม่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ

9) สภาวิชาชีพ สมาชิกควรจ่ายค่าบำรุงสมาชิก เพื่อสร้างความผูกพันและความรับผิดชอบองค์กรที่เป็นสมาชิก

10) กรรมการสภาวิชาชีพครู ควรมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกทั้งหมด (สมาชิกที่เป็นจนท.รัฐและผู้ทรงคุณวุฒิให้มีจำนวนไม่เกิน ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

ภาคที่ 6

การพัฒนาการศึกษาสำหรับประเทศไทยในอนาคต

หมวด 6.1

การพัฒนาการศึกษาเพื่อประเทศไทย 4.0 (อยู่ดีกินดี)

แผนพัฒนาประเทศไทยตามแนวทางพัฒนาประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ด้วยการพัฒนานวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่เน้นการสร้างมูลค่าเพิ่ม มากกว่า การมุ่งขยายแรงงานและวัตถุดิบ ส่วนการพัฒนา ประเทศไทย 5.0 เป็นการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนสังคมแห่งความร่มเย็นเป็นสุข ด้วยการ รื้อฟื้น พื้นฟู พัฒนา สืบสาน อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะวิทยาการ วิถีวิทยา (เทคโนโลยี) ความรู้แห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทยที่ มุ่งคุณภาพชีวิตประชาชนด้วยการอยู่เย็นเป็นสุข มากกว่าการอยู่ดีกินดี

1. หลักการจัดการศึกษาเพื่อประเทศไทย 4.0 (อยู่ดีกินดี)

ในพ.ศ. 2559 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายเศรษฐกิจ Thailand 4.0 โดยเน้นการพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจ ถือเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากThailand1.0 -3.5 เพื่อให้ประชาชนชาวไทยอยู่ดีกินดี

ประเทศไทย 1.0 เป็นเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมดั้งเดิมที่ใช้แรงงานพื้นฐาน (Unskilled Labor) เช่น ค้าขาย หมู เป็ดไก่ พืชผักสวนครัว ผลไม้ ฯลฯ

ประเทศไทย 2.0 ที่เป็นเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมเบาที่เน้นแรงงานทักษะ (Skilled Labor) ในการผลิต

เครื่องอุปโภคบริโภค เช่น การผลิตและขายรองเท้า กระเป๋า เสื้อผ้า เครื่องใช้ ฯลฯ

ประเทศไทย 3.0 ที่เน้นเศรษฐกิจบนอุตสาหกรรมหนักที่ต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (Technology-based economy) เพื่อการส่งออก เช่น การผลิตและขายส่งรถยนต์ เหล็กกล้า ปูนซีเมนต์ ฯลฯ

ประเทศไทย 3.5 ที่เน้นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่

ส่วนประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มุ่งพัฒนาประเทศไทยสู่ความอยู่ดีกินดี เน้นเศรษฐกิจใหม่ ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ เป็นผลิตเทคโนโลยี จากการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายไปสู่การบริการ ทั้งหมดนี้จำเป็นต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถพัฒนานวัตกรรม ที่เป็นฐานของเทคโนโลยีในอนาคต

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ ประเทศไทยอยู่ดีกินดี จะเกิดไม่ได้หากประเทศไทยไม่ปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษา ให้พร้อมรับ โดยพัฒนาการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ให้เป็นการศึกษาที่เน้นการใช้เทคโนโลยี การศึกษาเป็นเครื่องมือใน 9 ประเด็น เรียกว่า “นวพัฒน์วิถี” หรือ การพัฒนาการศึกษา 9 ระบบ คือ (1) การพัฒนาระบบการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี (2) การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี (3) การพัฒนานวัตกรรมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี (4) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ประชาชนอยู่ดีกินดี (5) การพัฒนากระบวนการสื่อสารการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี (6) การพัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี (7) การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการให้ประชาชนอยู่ดีกินดี (8) การพัฒนาระบบการประเมินให้ประชาชนอยู่ดีกินดี และ (9) การพัฒนาไทรยางค์วิชาชีพให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

2. แนวนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อประเทศไทยอยู่ดีกินดี

การพัฒนาประเทศเพื่อประเทศไทยอยู่ดีกินดี ต้องพัฒนา 9 เรื่อง คือ ระบบการศึกษา การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ไทย การพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาระบบการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการสื่อสารการศึกษา การพัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษา การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการ การประเมินตามเพื่อประเทศไทยอยู่ดีกินดี และการพัฒนาการศึกษาเป็นวิชาชีพขั้นสูงผ่านไทรยางค์วิชาชีพ

- ๑) การพัฒนาระบบการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นระบบการจัดการศึกษามีการวางรากฐานด้านระบบการศึกษาที่ประกอบด้วยกฎหมายการศึกษา (พ.ร.บ. การศึกษาชาติ) ระบบการศึกษาชาติ (แผนการศึกษาชาติ) และเน้นการสร้างโครงสร้างระบบกฎหมายและระบบการศึกษารองรับในระดับสถาบันการศึกษา
- ๒) การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการพัฒนามนุษย์ให้เป็น “คนไทย” ที่มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ชื่นชมคนไทยด้วยกันเอง มีใจผูกพันคนไทย ของไทย แต่เห่อเหิมของต่างชาติ

โดยเฉพาะฝรั่งต่างชาติ ที่เคยเข้ามาค้าขายและทำลานระบบเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

- ๓) การพัฒนานวัตกรรมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสอนนักพัฒนานวัตกรรม โดยสร้างแนวคิดที่ถูกต้อง และขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ
- ๔) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ต้องเป็นการจัดระบบการสอนที่เน้นประสบการณ์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียน 6 อย่าง คือ เรียนรู้ (Learning to Know) เรียนคิด (Learning to Think/Create) เรียนทำ (Learning to do) เรียนแก้ปัญหา (Learning to Solve Problems) เรียนเพื่อจะเป็นตัวเอง (Learning to Be) และเรียนเพื่อจะดำรงชีวิตของตนเอง (Learning to Live) โดยไม่รอพึ่งพาหรือเปรียบเทียบกับผู้อื่น
- ๕) การพัฒนากระบวนการสื่อสารการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ต้องเป็นการสื่อสารรอบด้าน รอบทิศ ทุกที่ ทุกเวลา ด้วยการสื่อสารแบบภควันตภาพ (Ubiquitous Communication) เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาภควันตภาพ ทำให้ประเทศชาติ สังคม ชุมชน มหาวิทยาลัย สถานศึกษา และห้องเรียน เข้าสู่สภาพห้องเรียนภควันตภาพ (U-Classroom) สถานศึกษาภควันตภาพ (U-School) และประเทศภควันตภาพ (U-Nation)
- ๖) การพัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการสลายห้องเรียนและสถานศึกษาจากการเป็นแหล่งความรู้หลัก โดยจะเปลี่ยนมาเป็นการศึกษาที่บ้าน (Home Schooling) แทน ดังนั้นสถาปัตยกรรมสถานศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน
- ๗) การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการจัดการบริหารและการจัดการแบบอิงบริบท (Context-Based Administration and Management) โดยยึดแบบจำลองแคสเปอร์ลา (CASPERLA Model) แบบจำลองแคสเปอร์ลา เป็นตัวเทียบเหมือน (Replica) ระบบการจัดการศึกษา (Educational Management System) ที่ยึดบริบทเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนารายวิชา การสอน การฝึกอบรม การเรียน การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตใหญ่ในบริบทนั้น ทำการสอนและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์โดยครู อาจารย์ บุคลากรสนับสนุน และผู้บริหาร ในชุมชน มิใช่ส่งเข้า (Import) มาจากชุมชนอื่น สถานศึกษาต้องจัดวิสาหกิจเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเองให้มากที่สุด พัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และพัฒนาระบบลอจิสติกส์ ส่วนการบริหารทั่วไป เน้นธุรการ สารบัญและการติดต่อสื่อสาร
- ๘) การพัฒนาระบบการประเมินให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการประเมินจากความเป็นจริง (Authentic Assessment) คือการประเมินแบบอนาล็อก (Analogue Evaluation) มิใช่นำมาเปลี่ยนเป็นตัวเลขแล้วแปลความที่เรียกว่า การประเมินแบบดิจิทัล (Digital Evaluation) ด้วยการประเมินครบวงจร จากสภาพการเรียนรู้ เรียนคิด เรียนทำ เรียนแก้ เรียนเพื่ออยู่เพื่อเป็น และเรียนเพื่อดำรงชีวิตอย่างแท้จริง ด้วยการประเมิน

ครบวงจรก่อนเรียน ประเมินกระบวนการระหว่างเรียนจากพฤติกรรมต่อเนื่อง (Evaluation of Process) ประเมินผลลัพธ์ (Evaluation of Products) ในการประเมินหลังเรียน และติดตามผลกระทบอย่างต่อเนื่อง (Continuous Assessment) ระบบการประเมินให้ประชาชนอยู่ดีกินดี จึงเน้นการประเมินที่จะประกันความเชื่อมั่นและเชื่อถือได้อย่างแท้จริง เช่น คนที่ได้รับปริญญาเกียรตินิยมอันดับ1 ต้องมีความสำเร็จร้อยละ90 ของงานที่ทำ หากทำไม่ได้ เพราะสำคัญตนผิดหรือหลงตนว่า เก่งกว่าคนอื่น แต่ทำอะไรไม่สำเร็จก็เรียกว่า การประเมินไม่เป็นไปตามเป็นจริง เชื่อถือไม่ได้

- ๕) การพัฒนาไตรยางค์วิชาชีพให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการให้ความสำคัญกับการเตรียมบุคลากรสถาน วิชาชีพด้วยการจัดให้มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการเรียกว่า ไตรยางค์วิชาชีพ (Professional Triads) นั่นคือ จะต้องมีความรู้วิชาที่สอนภาคปฏิบัติ (Practice) คณะวิชาที่สอนวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์วิชาชีพ (Professional Sciences) และคณะวิชาที่สอนวิธีวิทยาหรือเทคโนโลยีวิชาชีพ (Professional Technology)

3. แนวปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาเพื่อประเทศไทยอยู่ดีกินดี

3.1 แนวปฏิบัติการพัฒนาระบบการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

การพัฒนาระบบการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นระบบการจัดการศึกษามีการวางรากฐานด้านระบบ การศึกษาที่ประกอบด้วยกฎหมายการศึกษา (พ.ร.บ. การศึกษาชาติ) ระบบการศึกษาชาติ (แผนการศึกษาชาติ) และ เน้นการสร้างโครงสร้างระบบกฎหมายและระบบการศึกษารองรับในระดับสถาบันการศึกษาใน3 เรื่อง คือ

- 1) สถานศึกษาจะต้องมีธรรมนูญสถานศึกษา เพื่อเป็นกฎหมายรอง (Bylaws) มิใช่ ยึด กฎหมายแม่ หรือ พรบ.การศึกษา หรือ พรบ.สถานศึกษาซึ่งเป็นกฎหมายหลักเพียงอย่างเดียว
- 2) สถานศึกษาจะต้องมีระบบการศึกษาประจำสถาบันเป็นของตนเอง เช่น ระบบการสอนทางไกล “แผน มสธ.” ระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย “แผน มทร.”
- 3) สถานศึกษาจะต้องมีการจัดทำแผนแม่บทวิชาการ (Academic Master Plan-AMP) เพื่อให้เป็นแผนหลัก สำหรับการจัดทำแผนบริหารและจัดการ แผนบริการการศึกษา และแผนอื่นที่เป็นจุดเน้นของ สถาบันการศึกษา

สถานศึกษาต้องยึดข้อ (1) (2) และ (3) เป็นหลักในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการในระดับ ต่ำลงมา

ประเทศไทยต้องกำหนดองค์ประกอบระบบการศึกษาให้สามารถประกันความสำเร็จในการจัดการศึกษาใน

อนาคต โดยคำนึงถึงหลักการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

การนำระบบการศึกษาจากต่างประเทศโดยกระบวนการล้างสมอง ปลุกฝังลัทธิความเชื่อ ค่านิยม และ คุณธรรมที่เบี่ยงเบนไปจากวิถีไทยโดยผ่านนักเรียนทุน นักเรียนนอกที่เมื่อกลับมาแล้วก็นำวัฒนธรรมและค่านิยมมา กรอบจำวิถีไทยจะสร้างความหายนะต่อความเป็นไทยเกินจะกู้กลับได้ ดังนั้น นำการศึกษาจึงควรสร้างภาพอนาคตที่ คำนึงถึงหลักการ ระบบและองค์ประกอบที่จะพัฒนาประเทศไทยได้อย่างจริงจัง

3.2 แนวปฏิบัติการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการพัฒนามนุษย์ให้เป็น “คนไทย” ที่มีความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ชื่นชมคนไทยด้วยกันเอง มิใช่ดูถูกคนไทย ของไทย แต่เห่อเหิมของต่างชาติ โดยเฉพาะ ฝรั่งต่างชาติ ที่เคยเข้ามาล่าและทำลายระบบเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

พฤติกรรมมนุษย์ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ต้องมีลักษณะสำคัญตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพัฒนา แบบจำลองการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน เพื่อประกาศใช้ ตามแนวทางที่เสนอในภาคผนวก ๓

3.3 แนวปฏิบัติการพัฒนานวัตกรรมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนานวัตกรรมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการจัดการศึกษาเพื่อ สอนนักพัฒนานวัตกรรม โดยสร้างแนวคิดที่ถูกต้อง และขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ

แนวคิดนวัตกรรม แนวคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับนวัตกรรม คือ นวัตกรรม (Innovation) เดิมใช้ "นวกรรม" หมายถึง สิ่งใหม่ที่อาจเป็นแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ระบบ (กระบวนการหรือขั้นตอนและวิธีการ) กลไก (ข้อบังคับ ระเบียบ แนวปฏิบัติ และข้อปฏิบัติ) และสิ่งประดิษฐ์

การเป็นสิ่งใหม่ มิใช่ทุกสิ่งใหม่จะเป็นนวัตกรรม แต่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 6 ประการ คือ

1) พัฒนาขึ้นจากการประเมินหรือวิเคราะห์ความต้องการเพื่อ (1) แก้ปัญหาที่กำลังเผชิญ หรือคาดว่าจะต้อง เผชิญ ในอนาคต และ (2)สนองความต้องการของสังคมมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต โดยการพัฒนาสิ่งใหม่ เรียกว่า "ต้นแบบชิ้นงาน" (Prototype-Proto=แรก; Type=ชิ้น อัน ชนิด ประเภท) ขึ้น

2) มีความใหม่ (Novelty) ทั้งหมด (Total Novelty) หรือบางส่วน (Partial Novelty) เช่น แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว แนวคิดที่ว่าพระพุทธเจ้าประสูติ (พระชาตุศรีสมรึก) ตรัสรู้ (พระแท่นศิลาอาสน์) ปฐม เทศนา (ทับทิม แ่งคอย สรปุระ แขวงเมืองพาราณสี ปริณทลรอบเขาใหญ่ โคราชถึงสระบุรี เพชรบูรณ์ถึงปา จินปุระ) และปรินิพพาน (ที่พระแท่นดงรัง ท่ามะกา กาญจนบุรี) ในประเทศไทย หรือ แนวคิดที่ว่า คนไทยตั้งถิ่น

ฐานที่สุวรรณภูมิมาแปดพันปี ไม่เคยเคลื่อนย้ายมาจากเทือกเขาอัลไตที่อยู่เหนือทะเลทราย ตะวันตกเฉียงเหนือของจีน เป็นต้น

3) ดำเนินการบนพื้นฐานการจัดระบบ (Systems Approach) โดยอิงองค์ประกอบด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลย้อนกลับ โดยอิง CIPOF Model คือ C-Context; I-Input; P-Process; O-Output; และ F-Feedback.

4) มีการพิสูจน์ด้วยการวิจัยหรืออยู่ระหว่างการวิจัย โดยดำเนินการตามขั้นตอน 7 ขั้น (ตาม Brahmawong's Seven Step Model) ด้วยการทำวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development ทั้ง Pure R&D or Applied R&D ผ่าน Experimental R&D)

5) มีการเผยแพร่นวัตกรรมเพื่อให้ผู้สนใจนำไปใช้ และเชิญชวนให้มีการโต้แย้ง จนเกิดการยอมรับ

6) เมื่อเป็นที่ยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม หน่วยงาน หรือการดำเนินงาน ต้นแบบชิ้นงานนั้น ก็หมดสภาพเป็น "นวัตกรรม" กลายเป็น "เทคโนโลยี" ดังนั้น และอาจเรียกว่า เทคโนโลยีใหม่ หลังจากผ่านการเป็นนวัตกรรมแล้ว เปรียบได้กับ หน่อไม้ (นวัตกรรม) กลายเป็น "ลำไผ่"

3.4 ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมที่จะประกันคุณภาพของต้นแบบนวัตกรรม มี 7 ขั้นตอน ที่ประกอบด้วย การวิจัย 4 ขั้น และการพัฒนา 3 ขั้น ตาม R4D3 Model ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้หรือเนื้อหาสาระเกี่ยวกับต้นแบบชิ้นงาน (Study the Body of Content on the Innovative Prototype) โดยวิจัยเอกสารจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ผู้รู้/ผู้ทรงคุณวุฒิและการศึกษาดูงาน (R1-Documentary Research)

ขั้นที่ 2 ประเมินความต้องการต้นแบบชิ้นงาน (Assess needs for the innovative prototypes) เพื่อหาองค์ประกอบ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ/ขั้นตอน (Logical Steps) และรายละเอียด (R2-Survey Research)

ขั้นที่ 3 พัฒนารอบแนวคิดต้นแบบชิ้นงาน (Develop Conceptual Framework) โดยเขียนกรอบแนวคิดที่ประกอบด้วยทฤษฎีและหลักการ องค์ประกอบ ของนวัตกรรม กระบวนการ การทำงานของนวัตกรรม ขั้นตอนตามลำดับ และรายละเอียด ของนวัตกรรม (D1- Design and Development)

ขั้นที่ 4: ถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญ (Seek Experts' Opinions) เป็นการนำกรอบแนวคิดนวัตกรรมไปขอความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีส่งแบบสอบถาม ใช้เทคนิคเดลฟาย หรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (R3-Survey Research)

ขั้นที่ 5: ร่างต้นแบบชิ้นงาน (Draft the Innovative Prototype) เป็นการพัฒนาด้านแบบชิ้นงานของนวัตกรรมตามลำดับขั้นคือ การออกแบบชิ้นงาน และเขียนรายละเอียดนวัตกรรม (D2- Design and Development)

ขั้นที่ 6: รับรองและทดสอบต้นแบบชิ้นงาน (Verify or Test the Prototype) เป็นการนำร่างนวัตกรรมไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพตาม 2 ขั้นตอน คือ (1) การทดลองใช้เบื้องต้น (Tryout) และทดลองใช้จริง (Trial Run) (R4 Experimental Research)

ในกรณีที่ป็นนวัตกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เวลาพัฒนาหรือลงทุนสูง ก็อาจให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3-5 คนรับรอง (Verification by Experts)

หลังจากการทดลองใช้หรือรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ก็ต้องเขียนรายงานผลการทดสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรม

ขั้นที่ 7: ปรับปรุงและเขียนรายงาน (Finalize the Prototype and Write Final Reports) เป็นการเขียนรายงานผลการวิจัยให้เป็นไปตามรูปแบบ ขนาดและรูปแบบอักษร โครงสร้างรายงานที่ต้องเป็นแบบหกบท เอกสารอ้างอิง/บรรณานุกรม และภาคผนวก (D3-Design and Development)

3.5 การพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

การพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ต้องเป็นการจัดระบบการสอนที่เน้นประสบการณ์ เพื่อให้นักเรียนได้เรียน 6 อย่าง คือ เรียนรู้ (Learning to Know) เรียนคิด (Learning to Think/Create) เรียนทำ (Learning to do) เรียนแก้ปัญหา (Learning to Solve Problems) เรียนเพื่อจะเป็นตัวเอง (Learning to Be) และเรียนเพื่อจะดำรงชีวิตของตนเอง (Learning to Live) โดยไม่รอพึ่งพาหรือเปรียบเทียบกับผู้อื่น

การเรียนทั้ง 6 อย่างนี้ จะใช้การเรียนรู้อย่างเดียวไม่ได้ ผู้เรียนต้องได้เผชิญประสบการณ์ทั้ง 6 สถานการณ์ ในรูปแบบการเรียนรู้แบบอิงประสบการณ์ (Experience-Based Approach-EBA) ตามรายละเอียดที่นำเสนอในภาคผนวก ๔

3.6 การพัฒนากระบวนการสื่อสารการศึกษาแบบ 4.0

การพัฒนากระบวนการสื่อสารการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ต้องเป็นการสื่อสารรอบด้าน รอบทิศ ทุกที่ ทุกเวลา ด้วยการสื่อสารแบบภควันตกภาพ (Ubiquitous Communication) เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาภควันตกภาพ ทำให้ประเทศชาติ สังคม ชุมชน มหาวิทยาลัย สถานศึกษา และห้องเรียน เข้าสู่สภาพห้องเรียนภควันตกภาพ (U-Classroom) สถานศึกษาภควันตกภาพ (U-School) และประเทศภควันตกภาพ (U-Nation) ตามแนวทางการศึกษาภควันตกภาพในภาคผนวก ๕

3.7 การพัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

การพัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการสลายห้องเรียนและสถานศึกษาจากเป็นแหล่งความรู้ โดยจะเปลี่ยนมาเป็นการศึกษาที่บ้าน (Home Schooling) แทน สถาปัตยกรรมสถานศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน

- (๑) การศึกษาที่บ้านเป็นฐานการศึกษาหาความรู้ การจัดการศึกษาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ต้องพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เคยแยกการอบรมสั่งสอนจากบ้าน มาที่วัด และมารวมที่สถานศึกษา โดยเปลี่ยนกลับไปเป็นการจัดการศึกษาที่ใช้บ้านเป็นฐาน โดยมีวัดและสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบเสริม
- (๒) การปรับเปลี่ยนสถาปัตยกรรมสถานที่เรียน การจัดสถาปัตยกรรมในสถานศึกษาต้องเปลี่ยนจากโรงสอน ให้เป็นบ้านในสถานศึกษา โดยมีโครงสร้างสำคัญ 4 ประการ คือ หอความรู้ (Knowledge Center) หอประสบการณ์ (Experience Center) หอบริการ (Service Center) และส่วนสนับสนุน (Supporting Facilities)

3.8 การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการจัดการบริหารและการจัดการแบบอิงบริบท (Context-Based Administration and Management) โดยยึดแบบจำลองแคสเปอร์ลา (CASPERLA Model)

แบบจำลองแคสเปอร์ลา เป็นตัวเทียบเหมือน (Replica) ระบบการจัดการศึกษา (Educational Management System) ที่ยึดบริบทเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนารายวิชา การสอน การฝึกอบรม การเรียน การจัดการสภาพแวดล้อม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตใหญ่ในบริบทนั้น ทำการสอนและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์โดยครู อาจารย์ บุคลากรสนับสนุน และผู้บริหาร ในชุมชน มิใช่ส่งเข้า (Import) มาจากชุมชนอื่น สถานศึกษาต้องจัดวิสาหกิจเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเองให้มากที่สุด พัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และพัฒนาระบบลอจิสติกส์ ส่วนการบริหารทั่วไป เน้นธุรการ สารบัญและการติดต่อสื่อสาร ดังรายละเอียดในภาคผนวกที่ ๖

3.9 การพัฒนาระบบการประเมินให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

การพัฒนาระบบการประเมินให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการประเมินจากความเป็นจริง (Authentic Assessment) คือการประเมินแบบอนาล็อก (Analogue Evaluation) มิใช่นำมาเปลี่ยนเป็นตัวเลขแล้วแปลความที่เรียกว่า การประเมินแบบดิจิทัล (Digital Evaluation) ด้วยการประเมินครบวงจร จากสภาพการเรียนรู้ เรียนคิด เรียนทำ เรียนแก้ เรียนเพื่ออยู่เพื่อเป็น และเรียนเพื่อดำรงชีวิตอย่างแท้จริง ด้วยการประเมินครบวงจรก่อนเรียน ประเมินกระบวนการระหว่างเรียนจากพฤติกรรมต่อเนื่อง (Evaluation of Process) ประเมินผลลัพธ์ (Evaluation of Products)

ในการประเมินหลังเรียน และติดตามผลกระทบอย่างต่อเนื่อง (Continuous Assessment)

ระบบการประเมินให้ประชาชนอยู่ดีกินดี จึงเน้นการประเมินที่จะประกันความเชื่อมั่นและเชื่อถือได้อย่างแท้จริง เช่น คนที่ได้รับปริญญาเกียรตินิยมอันดับ1 ต้องมีความสำเร็จร้อยละ90 ของงานที่ทำ หากทำไม่ได้ เพราะสำคัญคนผิดหรือหลงตนว่า เก่งกว่าคนอื่น แต่ทำอะไรไม่สำเร็จก็เรียกว่า การประเมินไม่เป็นไปตามเป็นจริง เชื่อถือไม่ได้

หมวด 6.2

การพัฒนาการศึกษาเพื่อประเทศไทย 5.0 (อยู่ดีมีสุข)

หลังจากพัฒนาประเทศไทย ตาม 4.0 ซึ่งจะนำไปสู่วัตถุนิยมสูงสุด ละสามารถนำชาวไทยไปสู่การอยู่ดีมีสุขแล้ว ต้องพัฒนาประเทศไทยไปสู่จิตนิยมให้สูงตาม ดังนั้นการพัฒนาประเทศอยู่เย็นเป็นสุข ที่เป็นการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนสังคมแห่งความสุขจริง มีความร่มเย็น คือมุ่งความสุขมวลรวม (Gross Happiness Product-GHP) ด้วยการ รื้อฟื้น พื้นฟู พัฒนา สืบสาน อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวิทยาการ วิถีวิทยา ปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทยที่มุ่งคุณภาพชีวิตประชาชนด้วยการอยู่เย็นเป็นสุข นำการอยู่ดีกิน โดยการพยากรณ์ภาพอนาคตว่า หลักจากการพัฒนาประเทศตามแนวทางประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกินดี แล้ว ประชาชนมีมีความสุขเป็นอยู่ดีขึ้น แต่วิถีชีวิตจะยึดติดวัตถุนิยม จนหาความสุขอย่างแท้จริงไม่ได้ เพราะยึดมั่นในการแข่งขัน ซึ่งดิ้นรน มุ่งที่จะตะเกียกตะกายปีนขึ้นจาก “หลุมดักรายได้ปานกลาง” (Middle Income Trap)

หากคาดการณ์ไม่ทะลุประโพร้ง ผู้ที่จะได้ประโยชน์จากการ “รายได้สูง” (Upper Incomes) ก็คือ คนเพียงกลุ่มน้อย คือ ผู้มีอำนาจองค์กรจัดการศึกษาหรือนายทุนไม่ถึงร้อยละ 20 ของประชาชนในชาติ (อาทิ คนเดียวมีรายได้เกือบแปดแสนล้านบาท) ในขณะที่ ร้อยละ80 ของชาวไทย แก่งแย่งเพื่อยึดครองทรัพยากรที่เหลือนจากบรรดาผู้ครองอำนาจองค์กรจัดการศึกษาและนายทุน แม้จะกินอยู่ดี แต่หนี้สินก็เพิ่มพูน ความเหลื่อมล้ำก็สูงขึ้น ประเทศไทย 5.0 จึงมุ่งพัฒนาสังคมไปสู่สังคมแห่งความพอเพียง มีรายได้ปานกลาง ไม่ฝักใฝ่รายได้สูง เพื่อมิให้ใช้จ่ายสรวุสรวาย นำทรัพยากรของลูปหลานมาใช้อย่างฟุ่มเฟือยในยุคบิดามารดา และนำไปสู่สังคมแห่งความ “อยู่เย็นเป็นสุข” ในที่สุด

1. หลักการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อประเทศไทย 5.0 (อยู่เย็นเป็นสุข)

การจัดการศึกษาที่เน้นสายวิชาชีวิตเท่านั้น จึงจะนำประเทศชาติกลับมาสู่ความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อที่จะนำพาประชาชนไปสู่ความมั่งคั่งทางกายภาพ และมีความเสื่อมทรามทางจิตภาพและสังคมภาพ

2. แนวนโยบายการพัฒนาศึกษาสำหรับแนวประเทศไทย 5.0 (อยู่เย็นเป็นสุข)

ประเทศไทย 5.0 เป็นการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยการ รื้อฟื้น พื้นฟู พัฒนา สืบสาน อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวิทยาการ วิถีวิทยา ปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทยที่มุ่งคุณภาพชีวิตประชาชนด้วยการอยู่เย็นเป็นสุข นำการอยู่ดีกินดี โดยมีแนวนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อสังคมร่มเย็น 5 ประการ (ปัญจปรมัตถ์) คือ

- ๑) เน้นการจัดการศึกษาสาขาวิชาชีวิตที่เน้นทักษะชีวิต การจัดการศึกษาที่เน้นเทคโนโลยีชีวิต การดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และดำรงชีวิตโดยรายได้ปานกลางมากกว่าการเสาะหาความร่ำรวยเกินตัว
- ๒) เน้นการแข่งขันกับตนเองเพื่อพัฒนาตนไปสู่สถานะสูงสุด ด้วยการลดละ “ความเห็นแก่ตัว” และมุ่งส่งเสริม “ความเห็นแก่ตน”
- ๓) จัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ
- ๔) จัดการศึกษาวิชาชีพที่หลีกเลี่ยงการค้าขายชีวิต การค้าขายอาวุธ การค้าขายอาเสพติด และการพนัน เล่นหุ้น และหวย
- ๕) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา และวิถีไทย

3. แนวปฏิบัติการจัดการศึกษาเพื่อประเทศไทยอยู่ดีมีสุข

- ๑) การจัดการศึกษาสาขาวิชาชีวิตที่เน้นทักษะชีวิต ด้วยการจำลองสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เรียนคิด เรียนทำ เรียนแก้ เรียนที่จะเป็นตนเอง และเรียนดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
- ๒) การจัดการศึกษาที่เน้นเทคโนโลยีชีวิต ด้วยการ (1) จัดระบบชีวิต ที่มีองค์ประกอบและขั้นตอนการดำรงชีวิตที่ดี (2) กำหนดรูปแบบพฤติกรรมที่ทำให้ตนเองอยู่ในสภาวะรู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิดและรู้ควรไม่ควร (3) พัฒนาเทคนิคและวิธีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม (4) มีความสามารถในการสื่อสารตามพุทธวิธีการสื่อสารด้วยปิยวาจา (5) พัฒนาสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตทั้งทางกายภาพ จิตภาพ และสังคมภาพ (6) จัดการชีวิตตนเองให้สามารถดำรงตนอย่างมีความสุข รอดพ้นจากภัยอันตรายและการเอารัดเอาเปรียบของคนอื่น และ (7) การประเมินตนเองให้ตั้งอยู่ในฐานะอันดีอันควร
- ๓) จัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันจากความหลง ความโกรธ และความโลภ ดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และดำรงชีวิตโดยรายได้ปานกลางมากกว่าการเสาะหาความร่ำรวยเกินตัว ด้วยการเบียดเบียนและเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

- ๔) จัดการศึกษาเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอย่างสละสลวย บริโภคเกินควร และเกินตัว และปล่อยให้เพื่อนร่วมชาติดำรงชีวิตอย่างอดอยาก ด้วยการผูกขาดการทำมาหากิน จนชาวบ้านไม่มีโอกาสหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต
- ๕) จัดการศึกษาเพื่อ “การเห็นแก่ตน” ที่เน้นการยกตนให้สูงขึ้น ด้วยการแข่งขันกับตนเองเพื่อพัฒนาตนไปสู่สถานะที่ดีขึ้นคือไม่มุ่งความอยู่ดี กินดี แต่มุ่งที่ความอยู่เย็นเป็นสุข ละจากความหลงเดินทางบนเส้นทางโลก เส้นทาง คือ ทางไปนรกภูมิ ทางไปเปรตภูมิ ทางไปอสุรกายภูมิ ทางไปเดงค์กรจัดการศึกษาจานภูมิ ทางไปมนุษยภูมิ ทางไปเทวภูมิ (สวรรค์) ทางไปรูปภูมิ (รูปพรหม) เส้นทางไปอรุณภูมิ (อรุณพรหม) จนเข้าสู่ทางที่ ๑ คือ ทางเอก มุ่งสู่แดนเกษม แดนอมตะ เป็นสถานะสูงสุด เน้นความแปรปรวน ความกำริบ ความแตกดับ มีชีวิตไร้การบีบคั้น (สุข) เทียง (นิจ) และพบคนที่แท้จริงไร้อาพาธ (อิตตา) คือ พระนิพพาน มากกว่าการแข่งขันกับผู้อื่นในการดำรงชีพ
- ๖) จัดการศึกษาเพื่อฝึกผู้เรียนให้ลด ละ และเลิก “ความเห็นแก่ตัว” จากการแสวงหาและกอบโกยเพื่อบำรุงร่างกายคือ “ตัว” การหาเครื่องห่อหุ้มตัวที่เกินความพอดี ได้แก่การหาเสื้อผ้าราคาแพงมียี่ห้อ เพื่ออวดร่ำอวดรวย และการหาสถานที่ “ซุกหัวนอน” ที่หรูหราและมีขนาดใหญ่เกินจำเป็น และมุ่งส่งเสริมและช่วยตนเองก่อน ด้วยการพัฒนาให้พ้นจากสถานะ “อนัตตา” (ไม่ใช่ตน) คือ “ตัว” ที่เป็นไปเพื่ออาพาธ ไปสู่สถานะ “อิตตา” คือ ตน ที่ไม่เป็นไปเพื่ออาพาธ (จากอนัตตลักษณะสูตร)
- ๗) จัดการศึกษาไปสู่สถานะที่ไร้ความผิปรกติ คือ อาพาธ ทั้งรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ แต่มุ่งเพิ่ม “ความเห็นแก่ตน” คือ การพัฒนาตน (อิตตา) ให้พ้นจากความเป็น “อนัตตา” ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง และเข้าสู่สถานะนิพพานคือ หลุดพ้นการเวียนว่ายตายเกิดในที่สุด
- ๘) การจัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่เบียดเบียนและทำลายธรรมชาติ พืช สัตว์ และมนุษย์ด้วยกัน มีสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักพืชและสัตว์ประหนึ่งเพื่อร่วมโลก
- ๙) การจัดการศึกษาวิชาชีพที่หลีกเลี่ยงการค้าขายชีวิต การค้าขายอาวุธ การค้าขายอาชญากรรม และการพนัน เล่นหุ้นและหวย
- ๑๐) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา และวิถีไทยด้วยการรื้อฟื้น ฟื้นฟู พัฒนา สืบสาน อนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวิทยาการ วิถีวิทยา ภูมิปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทย เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันให้รอดพ้นจากศาสตร์ วิทยาการ เทคโนโลยี ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของต่างประเทศ อันจะทำให้ความเป็นไทยถูกกลืนหายไป

ในที่สุด

- (๑) การรื้อฟื้น เป็นการค้นหาสมบัติแผ่นดินที่ถูกกวาดหิน ดิน ทราย จากต่างประเทศมาถนอมศิลปะวิทยาการ วิธีวิทยา ปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทย เพื่อให้ฟื้นคืนชีวิต (Revitalizing) อีกครั้งหนึ่ง
- (๒) การฟื้นฟู เป็นการนำสมบัติของแผ่นดินที่ค้นพบแล้ว มาซ่อมแซม หรือบูรณะให้ศิลปะวิทยาการ วิธีวิทยา ปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทย อยู่ในสภาพเดิม
- (๓) การพัฒนา เป็นการนำสมบัติของแผ่นดินที่เสื่อมสลายให้ศิลปะวิทยาการ วิธีวิทยา ปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทย อยู่ในสภาพที่ดีขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามความเจริญทางวิทยาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
- (๔) การสืบสาน เป็นการนำสมบัติของแผ่นดินที่ได้พัฒนาให้เหมาะสมแล้วไปถ่ายทอดศิลปะวิทยาการ วิธีวิทยา ปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทยให้เป็นที่ยอมรับและกระจายในกลุ่มเยาวชนและชนรุ่นหลัง
- (๕) การอนุรักษ์ เป็นการทำนุบำรุงศิลปะวิทยาการ วิธีวิทยา ปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทย
- (๖) การเผยแพร่ศิลปะวิทยาการ วิธีวิทยา ปัญญาแห่งแผ่นดิน (ภูมิปัญญา) วัฒนธรรม และวิถีไทย

ภาคที่ ๗

ขั้นตอน แบบจำลอง และการนำระบบการศึกษาไทยสู่การปฏิบัติ

ส่วนที่ ๗.๑

ขั้นตอนและแบบจำลองแผนการศึกษาชาติ

แผนการศึกษาชาติ หรือระบบการศึกษาชาติ ที่ผ่านการวิเคราะห์บริบท กำหนดปัจจัยจำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ และผลย้อนกลับ ประมวลขั้นตอนของระบบและแบบจำลองระบบดังนี้

1. ขั้นตอนระบบการศึกษาไทย

ระบบการศึกษาไทยประมวลองค์ประกอบด้านบริบท องค์ประกอบด้านปัจจัยพื้นฐาน องค์ประกอบด้านกระบวนการ องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ และองค์ประกอบด้านผลย้อนกลับเป็นขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการตามลำดับขั้น

ทั้ง ๕ ขั้นตอนนี้ ใช้ได้กับการจัดการศึกษา ระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษา คือ

ขั้นที่ ๑ วิเคราะห์บริบทการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมการจัดการศึกษาตามระดับ ภูมิภาค ท้องถิ่นและสถานศึกษาที่จะจัดการศึกษาเพื่อให้ทราบความต้องการในการพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นประชาชนที่จะออกไปพัฒนาถิ่นที่ถือกำเนิด เติบโตและดำรงชีวิตเพื่อนำมากำหนดอุดมการณ์และทิศทางการจัดการศึกษา โดยอาจวิเคราะห์ตามแนวทาง SWOC คือ จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และความท้าทาย (Challenges) ในประเด็นต่อไปนี้

๑.๑ วิเคราะห์ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายในด้านการพัฒนาประเทศ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น ในด้านการคมนาคม แหล่งท่องเที่ยว แหล่งพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ

๑.๒ วิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย ในด้านทรัพยากรในดิน สินในน้ำ และน่านฟ้าที่จะพัฒนานวัตกรรมด้านการผลิตและบริการ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในแก่ประเทศชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น

๑.๓ วิเคราะห์ลักษณะประชาชน เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายด้านความสามารถ นิสัย ใจคอ ความอดทนอดกลั้น ความเยือกเย็น ความสัมพันธ์ทางสังคม สถิติปัญหา และจิตวิญญาณ ที่จะเป็พื้นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศ

๑.๔ วิเคราะห์อาชีพประชากร เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายอาชีพที่ประชาชนยึดถือในการดำรงชีวิต เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนให้มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในชาติ ในภูมิภาค และในท้องถิ่น และความต้องการของต่างชาติ

๑.๕ วิเคราะห์ศาสตร์ วิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย ในการฟื้นฟูศาสตร์ วิทยาการและเทคโนโลยีที่สาบสูญในเวลาเร็วกว่าปีเพราะไทยมัวสนใจศาสตร์ วิทยาการและเทคโนโลยีของต่างชาติ เพื่อนำมาพัฒนา สืบสาน อนุรักษ์และเผยแพร่ให้เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของไทย โดยผ่านระบบการศึกษา

๑.๖ วิเคราะห์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายในพื้นที่วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตที่สาบสูญ เพราะชาวไทยหลงเล็งวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตตามแบบตะวันตก เพื่อพัฒนา สืบสาน อนุรักษ์ และเผยแพร่ให้เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของไทย โดยผ่านระบบการศึกษา

ขั้นที่ ๒ กำหนดอุดมการณ์ เป็นการศึกษาภาพเต็มเปี่ยมที่ต้องดำเนินให้สำเร็จจากการจัดการศึกษาไทย ด้วยการกำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจ เพื่อเป็นพื้นฐานการกำหนดจุดมุ่งหมาย นโยบาย และมาตรการสำหรับการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาไทย จำแนกเป็น

๒.๑ กำหนดปรัชญา (Philosophy) คือ แนวคิด แนวทางการดำเนินงานให้ถึงเป้าหมาย ประหนึ่งคอมส่องทาง การเขียนต้องเป็นข้อความยาวพอที่แสดงแนวคิดและทิศทางการดำเนินงานขององค์กรทุกระดับ

๒.๒ กำหนดปณิธาน (Mission) คือ เป้าหมายใหญ่หรือภารกิจหลักขององค์กร ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุปรัชญา โดยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ (1) สะท้อนปรัชญา เช่น รักคุณเท่าฟ้า ของการบินไทย อาจจะสะท้อนปรัชญาที่จะต้องบริการลูกค้าด้วยความรักดังญาติมิตร (2) เข้าใจง่าย ไม่ต้องแปล เขียนแล้วให้คุณยาย คุณปู่อ่านว่า ท่านเข้าใจตามที่ เราต้องการสื่อสารหรือไม่ (3) สั้น กระชับ ไม่มีการขยายความ เช่น ไม่ควรเกิน 25 คำ และ (4) จำได้ง่าย พิมพ์บนเสื้อยืดได้ จึงเขียนในรูปคำขวัญ สภานิต คำคม

๒.๓ กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) คือ ภาพแห่งความสำเร็จขึ้นนำ (Guiding images of successes) ควรจะ

ต้องมีหลายภาพ จึงเขียนเป็นข้อๆ เพื่อให้บรรลุปณิธาน ก็ควรแยกได้สี่ห้าข้อ แต่ละข้อก็เป็นภาพความสำเร็จขึ้นมาใหม่มาเขียนรวมเป็นข้อเดียว เพราะจะไปซ้ำกับข้อความที่แสดงปรัชญา

๒.๔ พันธกิจ (Commitments) คืองานที่ต้องทำเพราะเป็นคำสั่งของฝ่ายบริหารคือ กรรมการสถานศึกษา ตามที่ฝ่ายจัดการ (Management) คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ และทีมงานเป็นผู้เสนอ และคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหาร เมื่อคณะกรรมการบริหาร (Board) เห็นชอบ

ขั้นที่ ๓ วางแผนการจัดการศึกษา เป็นการกำหนดสิ่งที่จะต้องจัดเตรียมจัดทำล่วงหน้าด้วยการกำหนดภารกิจและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ โดยจัดทำเป็นแผนพัฒนาการศึกษาตามระดับของการจัดการศึกษา

แผนพัฒนาการศึกษา เป็นนำองค์ประกอบในแผนการศึกษาชาติมากำหนดกิจกรรมและโครงการ ตามขั้นตอนก่อนหลัง โดยวางแผนในรูปใดรูปหนึ่ง อาทิ การวางแผนยุทธศาสตร์ หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสมต่อบริบทไทยและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ

ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษา ให้การวางแผนครอบคลุมการวางแผนแม่บท การวางแผนระยะสั้น และการวางแผนปฏิบัติการใน ๗ มิติ ได้แก่ (๑) การวางแผนวิชาการ (๒) การวางแผนบริหารและการจัดการ (๓) การวางแผนกิจการนักเรียนและนักศึกษา (๔) การวางแผนบุคลากร (๕) การวางแผนสังคมและชุมชนสัมพันธ์ (๖) การวางแผนทรัพยากร วัสดุ วัสดุ และงบประมาณ (๗) การวางแผนลอจิสติกส์

ขั้นที่ ๔ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและลอจิสติกส์การศึกษา เป็นการจัดหา จัดทำโครงสร้างพื้นฐาน และลอจิสติกส์หรือเกียกกายที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครอบคลุม สถานที่ อาคาร เทคโนโลยี เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวก ถนน ขนพาหนะ พลังงาน วัสดุ วัสดุที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา

ขั้นที่ ๕ พัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษา เป็นการกำหนดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคมสำหรับเอื้ออำนวยการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ ๖ พัฒนาระบบบริหารและการจัดการการศึกษา เป็นการองค์ประกอบ ขั้นตอน และแบบจำลองการบริหารที่จะนำการจัดการศึกษาให้บรรลุอุดมการณ์ โดยพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและธรรมชาติชาวไทย

ขั้นที่ ๑ พัฒนาระบบวิชาการ เป็นการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบการประเมินตามจุดมุ่งหมายและสายการศึกษา เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาได้รับการศึกษาและสำเร็จการศึกษาเป็นประชาชนที่มีคุณภาพ จำแนกเป็น (๑) พัฒนาระบบการพัฒนาหลักสูตร (๒) พัฒนาระบบการเรียนการสอน (๓) พัฒนาระบบประสบการณ์วิชาชีพ และ (๔) พัฒนาระบบการประเมิน

ขั้นที่ ๒ ดำเนินการจัดการศึกษา เป็นการนำแผนแม่บท แผนระยะสั้น และแผนปฏิบัติการในองค์ประกอบด้านกระบวนการของระบบการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ โดยหน่วยงานหรือสำนักในกระทรวงศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

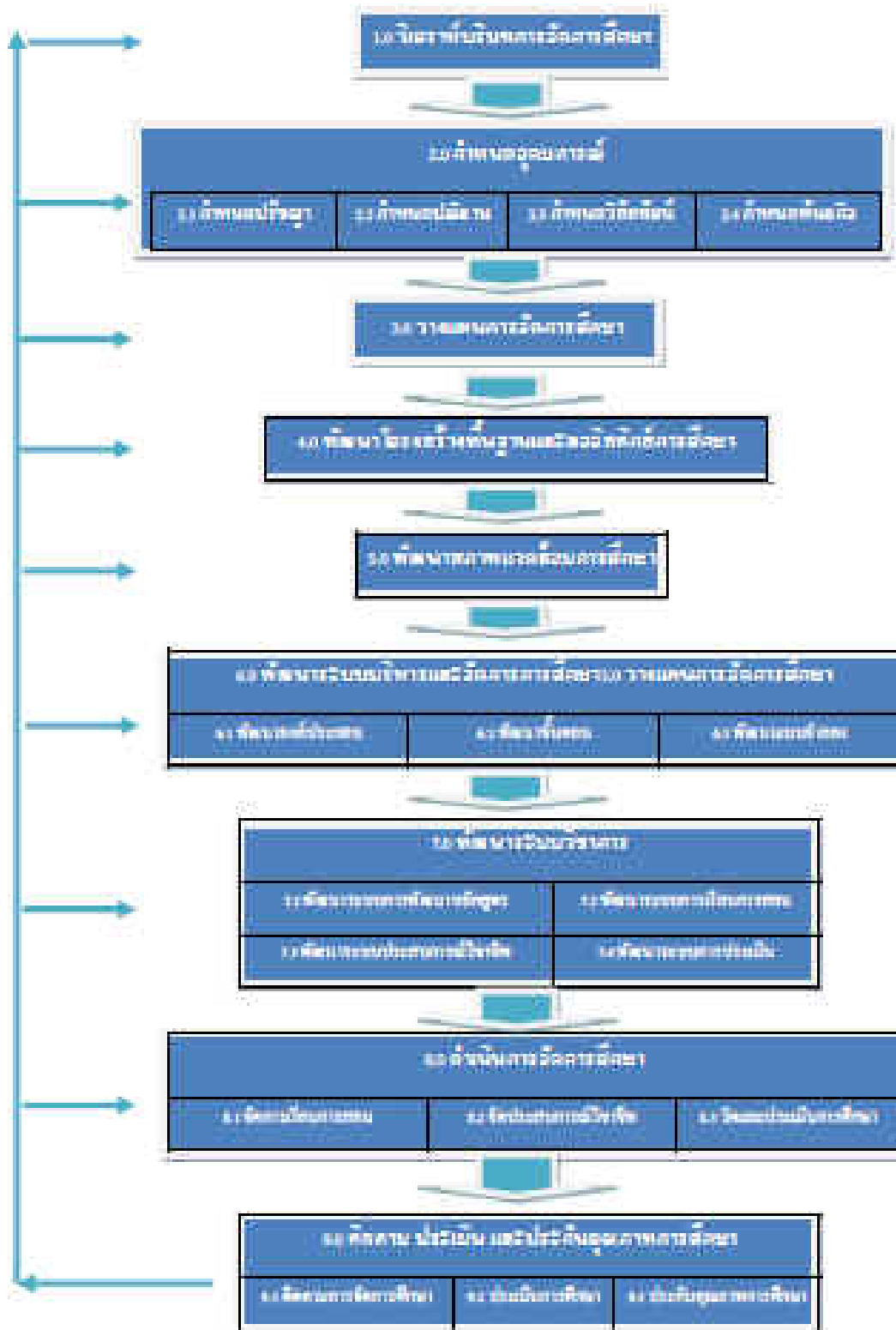
ขั้นที่ ๓ ติดตาม ประเมิน และประกันคุณภาพจัดการศึกษา เป็นการติดตามการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อสังเกตและเก็บข้อมูล เพื่อนำมาประเมิน รายงานผลความก้าวหน้า รายงานผลตามช่วงเวลา และประกันคุณภาพ โดยหน่วยงานจัดการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกโดยหน่วยงานอิสระ เพื่อนำผลการประเมินทุกชั้นตอนมาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น.

2. แบบจำลองระบบการศึกษาไทย

แบบจำลองระบบ (Systems Model) เป็นตัวแทนระบบการศึกษาจริงเพื่อสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและสาธารณะ ได้เข้าใจองค์ประกอบ ขั้นตอน และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ

การนำเสนอแบบจำลองจาก ๕ ขั้นตอนที่กำลังข้างต้น เป็นแบบจำลองความคิด (Conceptual Model) ผสมผสานกับแบบจำลองภาพ (Iconic Model) โดยแสดงขั้นตอนทั้ง ๕ ขั้น เป็นแบบแนวดิ่งจากบนลงล่าง (Vertical Model) บางขั้นตอนนำเสนอแบบวงกลม (Circular Model) เพื่อแสดงความเป็นพลวัตรของการจัดการศึกษาตามองค์ประกอบและขั้นตอนต่างๆ

โปรดดูแบบจำลองระบบการศึกษาไทยในหน้า 145

แบบจำลองระบบการศึกษาชาติ 2019

ส่วนที่ ๗.๒

การนำระบบการศึกษาสู่การปฏิบัติ

1. พันธะฝ่ายบริหาร

ฝ่ายบริหารโดยกระทรวงศึกษาธิการต้องดำเนินการดังนี้

- ๑) ประกาศใช้ระบบการศึกษาชาติ เรียกว่า “แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.” เพื่อให้เป็นไปตาม บทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ.
- ๒) จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ ให้เป็นหน่วยงานกลางระดับกรม ไม่สังกัด สำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวงใด เพื่อทำหน้าที่ปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยปราศจากการ ครอบงำของฝ่ายการเมือง เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากสำนักงานปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชนและ องค์กรอื่น
- ๓) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแผนการศึกษาชาติ เพื่อดำเนินวางแผนการศึกษาชาติ ตามที่กำหนดใน องค์ประกอบด้านการวางแผน โดยจัดทำเป็นแผนแม่บท แผนระยะสั้น และแผนปฏิบัติการในรูป ของแผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการตามลำดับ
- ๔) ตราหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อให้สารบัญญัติในแผนการศึกษาฉบับนี้ มีผลใช้ บังคับ
- ๕) สั่งการให้องค์กรจัดการศึกษาระดับหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษาพัฒนาธรรมเนียมองค์กร ปรับปรุงกฎ ข้อบังคับ และระเบียบให้สอดคล้องกับสารบัญญัติ ในแผนการศึกษาชาติ
- ๖) พัฒนากลไก (Mechanism) สำหรับนำแผนการศึกษาชาติไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการจัดพิมพ์เอกสารที่ เกี่ยวข้อง และจัดทำคู่มือการใช้แผนการศึกษาชาติ สำหรับหน่วยงานระดับต่างๆ

๓) ดำเนินการจัดหา จัดสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเอื้อต่อการบังคับใช้
แผนการศึกษาชาติ ฉบับนี้

๒. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

รัฐพึงจัดหาและจัดสร้าง โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดการศึกษาตามสารบัญญัติว่า
ด้วยองค์ประกอบด้าน โครงสร้างพื้นฐานและปัจจัย องค์ประกอบด้านประบวน และองค์ประกอบด้านการ
ประเมินและควบคุมคุณภาพที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาที่กำหนดในแผนการศึกษาชาติฉบับนี้

ประกาศ ณ วันที่ เดือน

พุทธศักราช ๒๕๖....

(.....)

นายกรัฐมนตรี

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ภาคผนวก

แนวทางการผลิตแพทย์ปริญญา (6 ปี) ตามสูตร 1-2-3

การปฏิบัติวิชาชีพแพทย์ ดำเนินการตามแนวทางแพทยศาสตร์ ที่ถือว่า พัฒนาศาสตร์แพทย์ได้ดีที่สุด ใช้สูตร 1 2 3 คือ

- 1) เรียนเตรียมแพทย์ 1 ปี (Pre-Med) สอนโดยคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์และหรือคณะวิทยาศาสตร์
 - 2) เรียนวิชาฝึกเป็นแพทย์ 2 ปี (Pre-Clinical) สอนโดยคณะแพทย์ เพื่อฝึกศึกษากับหุ่น หรือในสถานการณ์จำลอง และ “อาจารย์ใหญ่” (ศพที่มีผู้อุทิศให้โรงพยาบาล) โดยต้องฝึกให้ครบทุกสาขา (14 สาขาวิชา เช่น อายุรเวช สูติเวช ศัลยกรรม กุมารเวช นิติเวช จิตเวช ฯลฯ)
 - 3) ทำหน้าที่แพทย์ 3 ปี ระหว่างปีที่ 4-6 นิสิตนักศึกษาแพทย์ ใน 2 ปีแรก (ปี 4-5) ต้องปฏิบัติตนเป็นหมอจริงๆ ภายใต้การดูแลของอาจารย์หมอพี่เลี้ยง โดยต้องไปประจำที่โรงพยาบาลหลัก อาจไปรักษาคณไขที่โรงพยาบาลสมทบ และโรงพยาบาลชุมชนในสาขาที่โรงพยาบาลหลักขาด เพื่อให้มี “Medical Cases” ครบทั้ง 14 สาขา โดยในปีที่ 4 และ 5 เป็นการรักษาโดยการดูแลของอาจารย์หมออย่างใกล้ชิดในกรณีง่าย ๆ แต่ปีที่ 6 เป็นการรักษาในสภาพจริงด้วยตนเอง
- เงื่อนไขสภาแพทย์ 3 ประการ ก่อนเปิดสอนต้องได้รับอนุญาตจากแพทยสภา คือ ต้องมีโรงพยาบาลหลัก มหาวิทยาลัยพี่เลี้ยง และมีคณะแพทย์

การประยุกต์แนวทางการผลิตแพทย์สำหรับการผลิตวิชาชีพการศึกษา

เมื่อนำแนวคิดของแพทย์มาใช้ในการผลิตครูปริญญา ก็สามารถดำเนินการตามเงื่อนไขสภาวิชาชีพ 3 ประการ คือ (1) มีมหาวิทยาลัยพี่เลี้ยง คือ มหาวิทยาลัยที่มีคณะครุศาสตร์ หรือ ศึกษาศาสตร์อย่างน้อย 15 ปี สายพยาบาลกำหนดต้องมีมหาวิทยาลัยพี่เลี้ยงที่มีคณะพยาบาลมาแล้ว 20 ปี (2) มีโรงเรียนพี่เลี้ยงที่จะรับนิสิตครู (ไม่เรียกนิสิตฝึกสอน เพราะต้องไปสอนจริงๆ การฝึกสอนต้องทำในสถานการณ์จำลองที่คณะการศึกษา) โรงเรียนพี่เลี้ยงจะรับนิสิตครู/นิสิตนักศึกษาครู (Student Teachers) เพื่อทำการสอนในปีสุดท้าย และ (3) วิทยาลัยการศึกษา หรือ คณะการศึกษา คณะครุศาสตร์

การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับการผลิตครูปริญญา

1. หลักสูตร 4 ปี

โปรแกรมการศึกษาปีที่ 1 - 4

ปีที่ 1 เรียนวิชาการศึกษา/วิชาครู (Pedagogy) 1 ปี (ไม่ต้องเรียนวิชาศึกษาทั่วไป เพราะนิสิตนักศึกษาครู เรียนวิชาศึกษาทั่วไปในระดับมัธยมศึกษามาแล้ว และครูไม่ต้องไปปรับตัวกับวิชาชีพอื่นเพราะจะต้องสอนวิชารอบด้านอยู่แล้ว)

ปีที่ 2-3 เรียนวิชาสาระที่จะนำไปใช้สอน เตรียมการสอนและฝึกสอนแบบจุลภาคเป็นเวลา 2 ปี (ไม่ให้นิสิตนักศึกษาไปเรียนวิชาเนื้อหาจากคณะอักษรศาสตร์/มนุษยศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ แต่ให้สำนักวิชาวิทยาการการศึกษาเปิดสอนเอง เฉพาะสาระตามหลักสูตรเท่านั้น ถ้าไปเรียนกับคณะอื่น ส่วนใหญ่เรียนมาแล้ว ไม่ได้นำไปใช้สอนเลย)

ปีที่ 4 ทำการสอนจริง (1 ปี) ในโรงเรียนพี่เลี้ยงที่สภาวิชาชีพฯ รับรอง (ได้รับเงินเดือนกึ่งหนึ่งของอัตราขั้นต่ำ) เมื่อเรียนครบ 4 ปี ได้รับปริญญาตรีแล้ว หากต้องการใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ต้องทำการสอนจริงในสถานการณ์จริง และได้รับเงินเดือนเต็มอัตราระดับปริญญาตรี 1 ปี สภาวิชาชีพการศึกษา ต้องส่งเจ้าหน้าที่มาประเมิน ผ่านแล้วจะออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

2. หลักสูตร 5 ปี

โปรแกรมการศึกษาปีที่ 1 - 5

ปีที่ 1 เรียนวิชาการศึกษา/วิชาครูขั้นต้น (ไม่ต้องเรียนวิชาศึกษาทั่วไป)

ปีที่ 2 เรียนวิชาการศึกษา/วิชาครูขั้นสูง และวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

ปีที่ 3 (1) เรียนวิชาสาระที่จะนำไปใช้สอน วิชาเอก 1 เรียนวิธีการสอน เตรียมการสอน และฝึกสอนจุลภาคสำหรับวิชาเอก 1 (2) ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานการณ์จำลองวิชาเอก 1

ปีที่ 4 (1) เรียนวิชาสาระที่จะนำไปใช้สอน วิชาเอก 2 เรียนวิธีการสอน การเตรียมสอน ฝึกสอนแบบจุลภาค สำหรับวิชาเอก 2 (2) ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานการณ์จำลองวิชาเอก 2

ปีที่ 5 ทำการสอนจริง (Teaching Clinic) ในโรงเรียนพี่เลี้ยงที่มีเปิดทำการตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ที่สภาวิชาชีพฯ รับรอง โดยสอนจริง 1 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษา จะได้รับปริญญา ค.บ. ศษ.บ หลังผ่านการประเมินก็จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

ตามรูปแบบนี้ สำนักวิชาวิทยาการการศึกษา จะกำหนดให้นิสิตนักศึกษาครู เรียนวิชาสาระที่จะนำไปสอน ภายในสำนักวิชาวิทยาการการศึกษา (School of Professional Educational Science) สำนักวิชาวิทยาการการศึกษา จะไม่ส่งนิสิตนักศึกษาไป

เรียนวิชาเนื้อหาจากคณะอักษรศาสตร์ มนุษยศาสตร์ หรือคณะวิทยาศาสตร์ เพราะนิสิตนักศึกษาจะเสียเวลาเรียนเนื้อหาสาระตามหลักสูตรของคณะนั้นๆ ส่วนใหญ่วิชาที่เรียนมาแล้วก็นำไปใช้สอนไม่ได้เพราะลุ่มลึกเกินระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา สำนักวิชาวิทยาการการศึกษาจะให้นิสิตนักศึกษาเรียนวิชาเนื้อหาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ นำไปสอนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว

นิสิตนักศึกษาจะเข้าเรียนใน “สำนักวิชาวิชาชีพการศึกษา” ที่มีหน้าที่สอนวิชาวิธีการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในสถานการณ์จำลอง (Teaching Simulations) หรือการสอนจุลภาค (Microteaching) หลังจากการ “ฝึกสอน” ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดแล้ว ก็จะไป “ทำการสอนจริง” ในโรงเรียนที่สภาวิชาชีพศึกษารับรอง เมื่อนิสิตนักศึกษาคู ที่ประสงค์จะเป็นครูเทคโนโลยีการศึกษา หรือเป็นนักเทคโนโลยีการศึกษา ให้เข้าเรียนที่สำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ก็ไปทำหน้าที่เป็นนักออกแบบระบบการสอน วิจัยพฤติกรรม (ร่วมกับนักจิตวิทยาการศึกษา) คิดค้นนวัตกรรมด้านวิธีการสอน จัดกระบวนการสื่อสาร จัดสภาพแวดล้อมการศึกษา การจัดการความรู้ การจัดการเรียนการสอน และการประเมิน

ในระหว่างปฏิบัติการสอนจริง นิสิตนักศึกษาคูจะต้องมีสารนิพนธ์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่างน้อย 1 งาน

3. หลักสูตร 6 ปี

โปรแกรมการศึกษาปีที่ 1 – 6

ปีที่ 1-2 เรียนรายวิชาการศึกษา/วิชาครู จากสำนักวิชาวิทยาการการศึกษา และรายวิชาพื้นฐานเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จากสำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (ไม่ต้องเรียนวิชาศึกษาทั่วไป)

ปีที่ 3-4 เลือกเรียน 2 สาขาวิชาคือ

(1) สาขาประถมศึกษา เรียนรายวิชาเนื้อหาสาระ 4 วิชาเอก สาขามัธยมศึกษาเรียน 2 วิชาเอก ที่สำนักวิชาวิทยาการการศึกษา

(2) เรียนรายวิชาการพัฒนาระบบการสอนและออกแบบการสอน รายวิชาพัฒนาการสอนประจำตัวครู รายวิชาการวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมครูและนักเรียนที่จะนำไปสู่วัฒนธรรมโรงเรียนที่ครูและนักเรียนต้องปฏิบัติ รายวิชาการพัฒนาวิธีการและเทคนิคการสอนประจำตัว รายวิชาการพัฒนาระบบการสื่อสาร รายวิชาการพัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษา การเรียนการสอน จัดการเรียน รายวิชาการจัดองค์ความรู้และการสร้างศูนย์ความรู้ และรายวิชาการเรียนการวัดและการประเมินครบวงจร ที่สำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

(3) เรียนวิชาการวางแผนการสอน วิชาการพัฒนาวิธีการสอน วิชาการฝึกสอนในสถานการณ์จำลอง วิชาการสอนแบบจุลภาค เพื่อให้พร้อมสำหรับการสอนในปีที่ 5-6 โดยเรียนที่สำนักวิชาวิชาชีพการศึกษา

ปีที่ 5-6 ปฏิบัติการสอนจริงในโรงเรียน 2 ปี สาขาประถมศึกษาปฏิบัติการสอน 4 วิชา ปีละ 2 วิชา ส่วนสาขามัธยมศึกษา ปฏิบัติการสอน 2 วิชา ปีละ 1 วิชาเพื่อความรู้ลึกสำหรับสอนนักเรียนมัธยมศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อาจารย์พ่อนหรืออาจารย์แม่ (ครูประจำชั้น ตามความหมายเดิม) 1 ภาคการศึกษา และพัฒนาทักษะเพื่อรับการประเมินออกไปประกอบวิชาชีพการศึกษา

ในปีที่ 6 นิสิตนักศึกษาจะต้องทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน 1 ชิ้นงาน

รูปแบบการผลิตครูปริญญาตามแนว 2 2 2 นี้ จะทำให้บัณฑิตครูมีคุณภาพและสามารถสอนได้อย่างดี อย่างน้อย 4 วิชา ในระดับประถมศึกษา และ 2 วิชาในระดับมัธยมศึกษา และยังสามารถพัฒนาระบบการสอนเป็นของตนเอง เรียกว่า ระบบการสอนแผนลำควน แผนปรีชา หรือแผนเกษม (ตามชื่อครู) เพื่อแสดงศักยภาพเป็นครูมืออาชีพอย่างแท้จริง

4. หลักสูตร 2 ปี

โปรแกรมการศึกษาปีที่ 1 – 2

ปีที่ 1 เรียนวิชาการศึกษา/วิชาครู จากสำนักวิชาวิทยาการการศึกษา และวิชาพื้นฐานเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จากสำนักวิชาเทคโนโลยีการศึกษา (ไม่ต้องเรียนวิชาศึกษาทั่วไป เพราะนิสิตนักศึกษาครู เพราะเรียนมาแล้วในหลักสูตรปริญญาที่ 1) และฝึกสอน

ปีที่ 2 ปฏิบัติการสอนจริงในโรงเรียน 1 ปี โดยเรียนวิชาการวางแผนการสอน รายวิชาการพัฒนาวิธีการสอน รายวิชาการฝึกสอนในสถานการณ์จำลอง รายวิชาการสอนแบบจุลภาคในภาคการศึกษาแรกและปฏิบัติการสอนจริงในภาคการศึกษาที่ ๒ ในการดูแลของสำนักวิชาฯการศึกษา

ภาคผนวก

ให้ธรรมนูญสถานศึกษามีประกอบตามภาคผนวก

บทนำ (อ้างเหตุผลที่ต้องมีธรรมนูญ จากมาตราของ พรบ.หรือกฎกระทรวง หรือกฎหมายอื่น)

หมวดที่ 1 บททั่วไป

หมวดที่ 2 การบริหารและการจัดการ

1) คณะกรรมการอำนวยการ (คณะกรรมการสถานศึกษา) ครอบคลุม (1) องค์ประกอบ (2) หน้าที่ (3) การคัดเลือก (4) วาระการดำรงตำแหน่ง และ (5) การสิ้นสุดภาพ

2) คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ครอบคลุม (1) องค์ประกอบ (2) หน้าที่ (3) การคัดเลือก (4) วาระการดำรงตำแหน่ง และ (5) การสิ้นสุดภาพ

หมวดที่ 3 การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การวางแผน การแบ่งส่วน การกำกับ ดูแล และการควบคุม การสื่อสาร ประสานงาน และความร่วมมือ การแสวงหาและจัดสรรทรัพยากร การรายงาน และการประเมิน

หมวดที่ 4 การบริหารวิชาการ ให้ครอบคลุมการวิเคราะห์บริบท การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาระบบการสอน (สำหรับครูอาจารย์) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ (สำหรับนักเรียนนักศึกษา) การจัดการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนในห้องเรียน ห้องปฏิบัติและสถานฝึก

ประสบการณ์ การวิจัย การแต่งแบบเรียนและตำรา การจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ ระบบการพัฒนาประสบการณ์วิชาชีพ วิชาชีพ และวิชาการ ระบบการพัฒนาสภาพแวดล้อมการศึกษา และระบบการวัดและการประเมินการศึกษา

หมวดที่ 5 การบริหารบุคลากร ให้ครอบคลุมการวิเคราะห์งาน การกำหนดประเภทบุคลากร การกำหนดภาระงาน การประกาศ คัดเลือก บรรจุ แต่งตั้ง พัฒนา การบำเหน็จความดีความชอบ การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง สวัสดิการและการส่งเสริมขวัญและกำลังใจ ประโยชน์ตอบแทนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การพิจารณาโทษทางวินัย และการประเมินการทำงานของบุคลากร โรงเรียน บุคลากร โรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรสนับสนุน

หมวดที่ 6 การบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ครอบคลุมการบริหารทรัพยากรทุกรูปแบบทั้งรูปธรรมและทรัพย์สินทางปัญญา การบริหารสินทรัพย์และดอกผลจากกิจการวิสาหกิจของ และบริหารรายรับ รายจ่าย โดยจัดทำงบประมาณแบบสมดุล

หมวดที่ 7 การบริหารกิจการนักเรียน ครอบคลุมการประกาศรับสมัคร การคัดเลือก การรับเป็นนักเรียน การลงทะเบียน การปกครองนักเรียน การกำกับดูแลวินัยและความประพฤตินักเรียน การให้ทุนการศึกษา การให้รางวัลและเชิดชูเกียรติ การจัดประสบการณ์วิชาชีพ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การมอบหมายงานนักเรียน เพื่อเสริมทักษะและประสบการณ์ชีวิต และอบรมบ่มนิสัยให้นักเรียนมีคุณธรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัย

หมวดที่ 8 ประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ ครอบคลุมกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกชุมชน บิดา มารดา และผู้ปกครองกับสถานศึกษา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการสนับสนุนของชุมชนต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา

หมวดที่ 9 สมาคมครูผู้ปกครอง ครอบคลุมการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู ดำเนินการโดยชมรมหรือสมาคมครูผู้ปกครอง และสมาคมศิษย์เก่าหรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่น

หมวดที่ 10 วัฒนธรรมองค์กร เป็นผลจากการผสมผสานค่านิยม ความเชื่อ ข้อห้าม สัญลักษณ์ พิธีกรรม พิธีการ และความเป็นมาขององค์กรที่พัฒนาสั่งสมอย่างต่อเนื่องยาวนาน เพื่อบ่งบอกและกำกับวิถีความคิด ความรู้สึก ทศนคติ และความประพฤติของผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร โดยให้สถานศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อสะท้อนอุดมการณ์ (ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์) สัญลักษณ์ และแนวปฏิบัติ ที่จะน้อมนำไปสู่บุคลากรรวมพลกายใจพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมาย

หมวดที่ 11 การประเมินและการประกันคุณภาพ ครอบคลุมการกำหนดองค์ประกอบ มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ ประเมินการเรียนการสอน การประเมินเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก

หมวดที่ 12 การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน เอเชีย และสังคมโลก ครอบคลุมการศึกษาศิลปะ วิทยาการ ขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้รู้เท่าทันการอยู่ร่วมกันในฐานประชาคมอาเซียน และการเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคและของโลก

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของชาวไทย

ให้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของประชาชนชาวไทยตามแนว EMASIS Model และพัฒนากระบวนการจัดการศึกษา ตาม HEARTIBE Model ดังนี้

- ๑) **แบบจำลอง PEMASIS Model** (ศาสตราจารย์ ดร.ชัยงค์ พรหมวงศ์) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตใหญ่เป็นประชาชนไทยที่มีคุณสมบัติ 7 ประการ คือ (1) Physical Wellbeing-มีร่างกายและสุขภาพสมบูรณ์
- ๒) Emotional Quality-มีความเอื้อกเย็น
- ๓) Moral Quality-มีเป็นคนดี
- ๔) Adversity Quality –มีอดทนอดกลั้นฟันฝ่าอุปสรรคเร็ว
- ๕) Social Quality –เข้ากับคนอื่นได้คืออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
- ๖) Intelligence Quality -มีและมีสติปัญญา
- ๗) Spiritual Quality-มีวิญญาณวิญญาณ ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ 10

แบบจำลอง HEARTIBE Model (ศาสตราจารย์ ดร.ชัยงค์ พรหมวงศ์) มีแนวทางจัดการศึกษา 8 ประการ คือ

- (๑) H-Humanistic ปรับบริบทสังคมเพื่อพัฒนา “คน” ให้เป็น “มนุษย์” คือ ผู้มีจิตใจสูง และมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยยึดฐานชุมชน ฐานวัฒนธรรม ฐานวิถีชีวิต และฐานประสบการณ์
- (๒) E-Epistemology รับแนวคิดประสบการณ์ฐานทัศนนิยม และอภิธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นพื้นฐานความคิดระดับสูง ไม่ผูกกับสัมผัสทางกาย และการเชื่อมต่อกับสภาวะธรรมที่เหนือความ เข้าใจของมนุษย์
- (๓) A-Architectural Design ปรับสถาปัตยกรรมสถานศึกษา ที่เน้น 5 องค์ประกอบ (1) สถานที่เรียน—บ้านในสถานศึกษา (Home-in-School) (2) หอความรู้ (Knowledge Center) (3) หอประสบการณ์ (Experience Center) (4) หอบริการ (Service Center) และ (5) ส่วนสนับสนุน (Supporting Facilities)

(๔) R-Realistic Assessment มีการประเมินที่อิงประสบการณ์มากกว่าอิงเนื้อหาสาระและมีการเทียบโอนประสบการณ์จากชีวิตจริง

(๕) T-Thai Ways พัฒนาหลักสูตรการศึกษา/การฝึกอบรมที่อิง “วิถีไทย” บนพื้นฐานของศาสตร์และวิทยาการ ที่เป็นภูมิปัญญาไทย หลักสูตรต้องปรับเปลี่ยนจากหลักสูตรแบบอิงเนื้อหาสาระเป็นหลักสูตรแบบอิงประสบการณ์ ที่มุ่งให้ทำเป็นทำได้มากกว่า การ “เรียนรู้”

(๖) I-Integrated Whole ปรับระบบการศึกษาแบบบูรณาการองค์รวม ผสมผสานการศึกษา 3 รูปแบบ ไม่แยกส่วนว่าเป็นการศึกษาในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา หรือตามอัธยาศัย ด้วยการศึกษเพื่อชีวิต จากชีวิต ในสถานศึกษาชีวิตโดยให้ผู้หรือสิ่งที่อยู่รอบตัวเป็นครู (ครู=โคครู เคาครู เคารว เคารพ คือ ผู้ควรเคารพ หรือที่ตั้งแห่งความเคารพ หรือ ครู=ครู คารุ คารวะ คือ ผู้ควรคารวะ ไม่ควรแปล ครูว่า นัก เพราะเป็นคนละรากศัพท์ กับ ครู-ลหุ)

(๗) B-Borderless ขยายพรมแดนการเรียนการสอนจากบริเวณจากสถานศึกษาไปสู่ชุมชน และโลกกว้าง อาทิ โรงงาน สถานประกอบการ ไร่ นา ฯลฯ ในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งความรู้ แหล่งเผชิญประสบการณ์และแหล่งพัฒนาทักษะชีวิต

(๘) E-Experience-Based ปรับเปลี่ยนปรับระบบการสอนที่เน้นการเรียนการสอนจากอิงเนื้อหาเป็นระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์ ที่ผสมผสานการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์

- (๑) ความหมายของการสอนแบบอิงประสบการณ์ วิธีการสอนแบบอิงประสบการณ์ (Experience – Base Approach – EBA) เป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ โดยใช้ความรู้และทักษะ ความชำนาญตามที่จำเป็น เพื่อเผชิญผลและเผชิญประสบการณ์ที่กำหนด วิธีการสอนแบบอิง ประสบการณ์จึงสอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษา 2542 ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหา เป็น
- (๒) ระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์ ระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์มีองค์ประกอบ และ ขั้นตอนดังนี้
- ก) องค์ประกอบระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์ ระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์มี 8 องค์ประกอบ คือ
- ก) การวางแผน เป็นการวิเคราะห์ประสบการณ์ กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดแนวทางการเผชิญ ประสบการณ์ กำหนดสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก กำหนดขั้นตอนการเผชิญประสบการณ์ และ กำหนดแนวทางการประเมิน โดยเขียนในรูปแผนการสอนแบบต่างๆ
- ข) ประสบการณ์ หมายถึงสิ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนเผชิญด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยกำหนดเป็น ประสบการณ์หลัก ประสบการณ์รอง ภารกิจ และงาน เป็นการกำหนดประสบการณ์ที่คาดหวังว่า ผู้เรียนจะต้องทำได้ โดยกำหนดเป็นหน่วยประสบการณ์ จำแนกเป็นประสบการณ์หลักและ ประสบการณ์รอง แต่ละประสบการณ์รองจำแนกเป็นกิจกรรมย่อยเรียกว่า ภารกิจและงาน
- นอกจากนี้ ยังจำแนกประสบการณ์ออกเป็นประสบการณ์ตามสมรรถนะ (Competency-Based Experiences) ประสบการณ์ตามสถานการณ์ (Situation-Based Experiences) และประสบการณ์ตาม กิจกรรมวิชาการ (Academic Activity-Based Experiences)
- ค) รูปแบบการเผชิญประสบการณ์ หมายถึงวิธีการเผชิญประสบการณ์ที่ครอบคลุมการเผชิญด้วย ตนเอง (Self-Directed Learning-SDL) เผชิญ ประสบการณ์ แบบร่วมมือเป็น กลุ่ม (Group Collaboration) กับเพื่อน (Peer-Directed Learning-PDL) และเผชิญประสบการณ์กับครู (Teacher-Directed Learning-TDL)

(ง) เนื้อหาสาระ หมายถึงองค์ความรู้ที่จัดเตรียมไว้หรือชี้แนะแหล่งให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติม โดยจัดในรูปแบบเนื้อหาสาระเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับภารกิจและงาน ในกรณีการเรียนแบบอิงประสบการณ์ผ่านสื่อสังคมจะเสนอในรูปแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (eLearning Lessons) เนื้อหาสาระจะจัดไว้ในรูป Learning Object Module (LOM) เรียกว่า “ฟอง” เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดูหรือดึง (โหลด) มาใช้ศึกษาหาความรู้ได้อย่างสะดวก ส่วนประสบการณ์จะจัดไว้ในรูป Job Object Module (JOM) ที่มีการจำแนกสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเผชิญและปฏิบัติให้ได้เป็นชุดๆ ไป เรียกว่า “

(จ) สื่อการเผชิญประสบการณ์ หมายถึงวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่เสนอความรู้และแนวทางการเผชิญประสบการณ์

ในกรณีอิงประสบการณ์ผ่านสื่อสังคม สื่อการเผชิญประสบการณ์ หมายถึงวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่เสนอความรู้และแนวทางการเผชิญประสบการณ์โดยกำหนดพาหนะและช่องทางการนำประสบการณ์และความรู้ไปยังผู้เรียน ได้แก่การพัฒนา ระบบการจัดการเรียนผ่านสื่อสังคม (Social Media Learning Management System-SMLS) โดยอาจพัฒนาขึ้นใหม่หรืออาจปรับขยายจากระบบการจัดการเรียนที่มีอยู่แล้ว เช่น MOODLE แล้วบูรณาการสื่อสังคมเข้าไปเป็นหน่วยเดียวกัน

(ด) แหล่งความรู้ หมายถึงเครื่องมือที่ช่วยให้การเผชิญประสบการณ์และการใช้สื่อดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ โดยจัดไว้ในรูปประมวลสาระ แบบเรียน ตำรา หรือเอกสารเพิ่มเติม หรือภาพทัศน์ (Video clips) และภาพชุดต่างๆ ในกรณีการเรียนแบบอิงประสบการณ์ผ่านสื่อสังคม จะเน้นศูนย์ความรู้ออนไลน์ เช่น Google ศูนย์ภาพทัศน์ เช่น Youtube และศูนย์ความรู้ภควัณภาพ (U-Learning Servers) เป็นต้น

(ข) บริบทและสถานการณ์ หมายถึง วัน เวลา สถานที่ และเรื่องราวที่กำหนดให้ผู้เรียนเผชิญประสบการณ์ เป็นองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม ช่องทาง สถานที่ เวลา และสถานการณ์หรือเรื่องราวที่กำหนดให้ผู้เรียนเข้าไปเผชิญประสบการณ์เสมือนจริงออนไลน์โดยใช้ระบบการจัดการเรียนผ่านสื่อสังคมที่พัฒนาขึ้น

(ช) การประเมิน การประเมินเป็นองค์ประกอบด้านการวัดและประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยการทดสอบเผชิญประสบการณ์ การประเมินภารกิจและงานจากการรายงานความก้าวหน้า และการรายงานผลสุดท้ายผ่านสื่อสังคมด้วยการเสนอรายงานในสองรูปแบบคือ (1) รายงานเดี่ยวเป็นการเสนอรายงานส่วนเอกตบุคคลมายังอาจารย์ในรูปแบบ Web Log หรือ Blog ที่ไม่เปิดโอกาสให้คนอื่นเข้ามาแก้ไข และ (2) รายงานกลุ่ม ที่สมาชิกจะต้องช่วยกันปรับแก้ โดยจัดทำเป็นเอกสารในรูปแบบ Wiki ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มความร่วมมือสามารถปรับเปลี่ยนหรือตัดต่อข้อความได้ก่อนส่งอาจารย์

ข) ขั้นตอนระบบการสอนแบบอิงประสบการณ์

ขั้นตอนของระบบการเรียนรู้แบบอิงประสบการณ์ผ่านแหล่งความรู้ในรูปช่องทางหรือสื่อการเรียนสอนต่างๆ 10 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 วางแผนการเผชิญประสบการณ์ เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ กำหนดและหน่วยประสบการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนเผชิญโดยผ่านแหล่งความรู้ในรูปช่องทางหรือสื่อการเรียนสอนต่างๆ

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ประสบการณ์ เป็นขั้นนำหน่วยประสบการณ์มาวิเคราะห์เป็นประสบการณ์หลัก ประสบการณ์รอง ภารกิจและงานและสิ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนเผชิญด้วยการลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 กำหนดรูปแบบการเผชิญประสบการณ์ เป็นขั้นวิธีการเผชิญประสบการณ์ที่ครอบคลุมการเรียนรู้จากผู้สอน จากกลุ่ม และด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 พัฒนาเนื้อหาสาระสำหรับการเผชิญประสบการณ์ เป็นวิเคราะห์เนื้อหาที่จำเป็นสำหรับแต่ละภารกิจและงานแล้วทำการเขียนองค์ความรู้ที่ในรูปประมวลสาระ ตำรา แบบเรียนหรือบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (eLearning Lessons)

ขั้นที่ 5 จัดหาและผลิตสื่อเผชิญประสบการณ์ เป็นการจัดหาและผลิตสื่อสำหรับการเผชิญประสบการณ์ ทั้งที่เป็นการจัดนำสื่อที่มีอยู่แล้วหรือผลิตขึ้นมาใหม่ ตามแผนผลิตสื่อ โดยเน้นการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพและเสียงในรูปดิจิทัลได้แก่ ภาพทัศน์ (Video) และสื่อโสตทัศน์

ขั้นที่ 6 จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการเผชิญประสบการณ์ เป็นการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้เรียนประสบการณ์ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนทั้งในรูปสื่อแบบเผชิญหน้า สื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์

ขั้นที่ 7 จัดหาแหล่งความรู้การเผชิญประสบการณ์ เป็นการกำหนดแหล่งความรู้ออนไลน์ โดยจัดไว้ในรูปห้องสมุดและศูนย์ความรู้ออนไลน์ เช่น Google ศูนย์ภาพทัศน์ เช่น Youtube และศูนย์ความรู้กวีภาพ (U-Learning Servers) เป็นต้น

ขั้นที่ 8 จัดเตรียมบริบทและสถานการณ์ เป็นการกำหนดรายละเอียดของสภาพแวดล้อมเสมือนจริงด้วยการสร้างสถานการณ์เป็นเรื่องราวต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าไปเผชิญประสบการณ์ทั้งในสถานการณ์จริงและเสมือนจริงในแหล่งความรู้ในรูปช่องทางหรือสื่อการเรียนสอนต่างๆ

ขั้นที่ 9 ทำการเผชิญประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องเผชิญประสบการณ์ด้วยการประกอบภารกิจและงานที่ได้รับมอบหมายตามลำดับขั้น

ขั้นที่ 10 ทำการติดตามและประเมินบริบทและสถานการณ์ เป็นการกำหนดให้ผู้เรียนรายงานความก้าวหน้าและรายงานขั้นสุดท้ายของการเผชิญประสบการณ์ โดยจัดทำรายงานในรูปเอกสารนิทรรศการ หากเป็นการสอนแบบอิงประสบการณ์ผ่านสื่อสังคมอาจจัดในรูป Blog หรือ Wiki เพื่อส่งอาจารย์

การศึกษาภควันตภาพ

การศึกษาภควันตภาพ หมายถึงการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ตรงกับคำว่า Ubiquitous = Existing everywhere at any time

คำว่า ภควันต์ แปลว่า มีภาคหรือมีส่วนย่อย มากกว่าคำว่า ภค แปลว่า ภาค ส่วน วนต แปลว่า มี รวมกัน แปลว่า มีภาค

สถานะที่มีการแบ่งภาคส่วน การกระจายส่วน หมายถึง การแผ่กระจายจากจุดกำเนิดไปโดยรอบ ไกล หรือไกลแล้วแต่แรงส่ง

ส่วนที่จะส่งไปเป็นสัญญาณหรือพลังงานที่ส่งไปตามสายหรือไร้สาย เช่น สัญญาณวิทยุกระจายเสียง สัญญาณวิทยุโทรทัศน์ และสัญญาณพลังจิตที่เรียกว่า โทรจิต

คำว่า ภควันตะ ในสมัยก่อน จะใช้เรียก เทพผู้มีอำนาจในการแผ่สัญญาณไปได้ไกล อาทิ พระพุทธเจ้า พระผู้เป็นเจ้า พระวิษณุ พระอิศวร เป็นต้นแต่ในทางโลกคำว่า ภควันตะ ตรงกับคำว่า Broadcast หรือ Ubiquitous (=Existing everywhere) หมายถึงคำว่า การแพร่กระจายและการทำให้ปรากฏอยู่ทุกแห่งหน สามารถ รับฟัง รับชม และรับรู้ได้ทุกเวลา เรียกรวมว่าภควันตภาพ

เมื่อนำคำว่าภควันตภาพ ไปใช้จะอยู่ในรูปคำขยาย เช่น ห้องเรียน (แบบ) ภควันตภาพ (U-Classroom) สถานศึกษาภควันตภาพ (U-School) องค์กรภควันตภาพ (U-Organization) หรือชุมชนภควันตภาพ (U-Community)

ศาสตร์ที่ว่า ด้วยการแพร่กระจายความรู้ ข้อมูลข่าวสารหรือสถานะต่างๆ เรียกว่า ภควันตวิทยา ตรงกับ ภาษาอังกฤษว่า Ubiquitology หรือ Pakawantology (อ่านว่า พะคะวัน โต โลยี) การดำเนินการให้เกิดผลทางภควันตภาพจำเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วย เรียกว่า เทคโนโลยีภควันตภาพ

เทคโนโลยีภควันตภาพเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการวางแผน เตรียมการ ดำเนินการถ่ายทอด การจัดสภาพแวดล้อม และการประเมินความรู้ ประสบการณ์ และทักษะความชำนาญไปปรากฏอยู่ทุกแห่งหน

(2) บทบาทภควันตภาพต่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีภควันตภาพมีบทบาทในการพัฒนาศูนย์ความรู้ จัดการศูนย์ความรู้และประสบการณ์ และพัฒนาความรู้และประสบการณ์เพื่อให้มนุษย์สามารถพัฒนาทรัพยากรตนเองได้ทุกที่ทุกเวลา

(3) บทบาทคอมพิวเตอร์พกพาต่อการสร้างภวันตภาพ ภวันตภาพจะเกิดไม่ได้หากขาดคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการขับเคลื่อนคอมพิวเตอร์พกพา มีบทบาทในการสร้างภวันตภาพทางการศึกษา 6 ประการ คือ

- ก) เป็นศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) สำหรับนักเรียนนักศึกษา โดยบรรจุบทเรียนในรูปแบบตำรา อิเล็กทรอนิกส์ วิดิทัศน์ (Video) เอกสารในรูปแบบ PDF และภาพชุดในรูปแบบต่างๆ
- ข) เป็นแหล่งเชื่อมต่อกับศูนย์ความรู้ออนไลน์ (Online Knowledge Center) ต่างๆ อาทิ Google, Youtube
- ค) เป็นเวทีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายสื่อสังคม เช่น Facebook, Skype, Line, Whatsapp เป็นต้น
- ง) เป็นห้องปฏิบัติการเสมือนจริง (Virtual Laboratory) สำหรับการทดลองทางวิทยาศาสตร์ และ วิทยาการต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในบทเรียน
- จ) เป็นแหล่งทำโครงการนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับวิชาศิลปะต่างๆ
- ฉ) เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลการวิจัยสำหรับการศึกษาหาความรู้ประกอบการค้นคว้าวิจัย

(๓) ขอบข่ายการใช้คอมพิวเตอร์พกพาเพื่อการศึกษา การใช้คอมพิวเตอร์พกพาเพื่อการศึกษา มี 3 ขอบข่าย คือ การใช้คอมพิวเตอร์พกพาสำหรับงานบริหาร (Administration) งานวิชาการ (Academic) และงานบริการ (Services)

(4) การใช้คอมพิวเตอร์พกพาสำหรับงานบริหาร (Administration) เป็นการใช้คอมพิวเตอร์พกพาเพื่อช่วยผู้บริหารให้มีข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ กำกับดูแล และประเมินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ด้วยการบันทึกข้อมูลและเชื่อมต่อข้อมูลกับฐานข้อมูลออนไลน์

(5) การใช้คอมพิวเตอร์พกพาสำหรับงานวิชาการ (Academic) เป็นการใช้คอมพิวเตอร์พกพาเพื่อการเรียนการสอน โดยใช้คอมพิวเตอร์พกพาเป็นสื่อหลัก การใช้คอมพิวเตอร์พกพาเป็นสื่อเสริม และ การใช้คอมพิวเตอร์พกพาแบบผสมผสาน

- ก) **การใช้คอมพิวเตอร์พกพาเป็นสื่อหลัก (Tablets as core media)** เป็นการใช้คอมพิวเตอร์พกพาในระบบการเรียนการสอนที่ออกแบบการสอนบนคอมพิวเตอร์พกพา เช่น ระบบการสอนแบบอิงการใช้คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet Experience Based Learning Approach-TEBLA)
- ข) **การใช้คอมพิวเตอร์พกพาเป็นสื่อเสริม (Tablets as Supplementary)** เป็นการใช้คอมพิวเตอร์พกพาในระบบการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง โดยใช้คอมพิวเตอร์พกพาเป็นสื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

สอน เช่น ระบบการสอนแบบบูรณาการคอมพิวเตอร์พกพา (Tablet-Integrated Instructional System-TIIS) หรือ ระบบการเรียนรู้จาก คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet Integrated Learning-TIL)

- ค) **การใช้คอมพิวเตอร์พกพาแบบผสมผสาน (Tablet –Blended Learning-TBLA)** เป็นการใช้คอมพิวเตอร์พกพาผสมกับการสอนแบบอื่น โดยใช้เป็นแหล่งความรู้ แหล่งปฏิบัติการ และแหล่งทำงานส่งครูอาจารย์ หรือ วิธีการสอนแบบอิงประสบการณ์ผ่าน คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet Experience-Based Approach-TEBA)
- ง) **การใช้คอมพิวเตอร์พกพาสำหรั้งานบริการ (Services)** เป็นการใช้คอมพิวเตอร์พกพาสำหรั้งานบริการความรู้ เช่น ห้องสมุด ศูนย์ความรู้ และบริการถามตอบข้อสงสัย

ระบบการจัดการศึกษา ตามแนว CASPERLA Model

CASPERLA Model มี 8 องค์ประกอบ คือ

- ๑) **การบริหารการศึกษาอิงบริบท (C-Context Administration)** เป็นการบริหารการศึกษาที่ยึดบริบทเป็นตัวตั้งหรือเป็นฐาน บริบทต้องกว้างขวางพอ มีใช้แคบๆ เพียงแค่ยึดสถานศึกษาเป็นฐาน (School-based) ตามแนวคิดฝรั่ง แต่ต้องอิงบริบทที่ครอบคลุมภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาหลักสูตรภูมิภาคให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในภูมิภาคตนเอง เช่น ภูมิใจที่ได้เกิดเป็นคนอีสาน เท่านั้นไม่พอสอด ต้องภูมิใจที่ได้เกิดในจังหวัด หรือ ภูมิใจที่ได้เกิดที่ตำบลนั้น ตำบลนี้ เพราะมีของดีอะไรเป็นจุดเด่นสถานศึกษาต้องหาเวลาสอนให้นักเรียนวิเคราะห์บ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง การจัดการแบบอิงบริบทนี้ เรียกว่า Context-Based Management
- ๒) **การบริหารวิชาการอิงบริบท (A-Academic Administration by Context)** เป็นการบริหารวิชาการตามบริบท เป็นการจัดหลักสูตรเพื่อเสนอประมวลสาระ เนื้อหา และประสบการณ์ของ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน โดยพัฒนาหลักสูตร 4 ระดับ คือ (1) **หลักสูตรแกนกลาง** เพื่อสร้างความเป็นคนไทยที่รักศาสตร์ วิทยาการ วิถีวิทยา (เทคโนโลยี) วัฒนธรรม และวิถีไทย ภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย (2) **หลักสูตรระดับภูมิภาค** เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของภูมิภาคต่างๆ เช่น เป็นชาวเหนือ ชาวอีสาน ชาวมอญ ชาวใต้ และชาวภาคกลาง ให้สามารถรักษา อนุรักษ์สิ่งที่บรรพบุรุษของตนสั่งสมและถ่ายทอด มิให้สูญหายไป เพื่อมิให้น่ากรวด หินดิน ทراثจากกรุงเทพฯ ไปถมทำให้ลึ่มของดีในภูมิภาคตัวเอง นานวันเข้าก็ลึ่มเลือน เห็นศาสตร์ วิทยาการ วิถีวิทยา (เทคโนโลยี) วัฒนธรรม และวิถีชีวิตกรุงเทพฯ หรือต่างประเทศดีกว่าของเผ่าพันธุ์ตนเอง (3) **หลักสูตรระดับจังหวัด** คือ หลักสูตรที่เปิดสอนวิชาความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ วิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรมในจังหวัด เพื่อสร้างความเป็นชาวจังหวัด บ้านเกิดของตนเอง และ (4) **หลักสูตรท้องถิ่น** คือ หลักสูตรที่เปิดสอนวิชาความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ วิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรมใน ระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นทรัพยากรที่อยู่รอบตัว ว่าเป็นแหล่งทำรายได้เพื่อพัฒนาตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องพัฒนาขึ้นภายใต้การกำกับและสนับสนุนของอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

การพัฒนาหลักสูตรอิงบริบทหรือหลักสูตรเพื่อชีวิต ควรเป็นหลักสูตรแบบอิงประสบการณ์ (Experienced -Based Curriculum) หรือหลักสูตรแบบอิงสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ที่เน้น "การเรียนรู้คิด เรียนรู้ทำ" (Learning by Doing) คือยึดสิ่งที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ได้ เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว สถานศึกษาไม่ควรพัฒนาหลักสูตรแบบอิงเนื้อหาที่เน้น "การเรียนรู้" (Learning by Knowing) เพราะนักเรียนเมื่อเรียนเนื้อหาจบไปแล้ว ก็นำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ จึงกลายเป็น "หลักสูตรขยะ" เพราะเรียนเพื่อให้สอบได้ เรียนไม่ลึก หรือเรียนไปทิ้งเสียโดยมาก เมื่อได้พัฒนาหลักสูตรแล้ว ก็พัฒนาวิชาต่างๆ ที่เพิ่มความรู้ ประสบการณ์ตามสาระท้องถิ่น และสาระแกนกลางอย่างมีสมดุล

๓) การบริหารกิจการนักเรียนอิงบริบท (S-Student Affairs Administration) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเยาวชนหรือสมาชิกในบริบทเพื่อมารับความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในชุมชน โดยมุ่งให้นักเรียนนักเรียนถิ่นฐานบ้านเกิด อยากรู้ อยู่อาศัย และพัฒนาบ้านเมืองของตน ไม่ใช่คอยจะทอดทิ้งไปอยู่บ้านเมืองอื่น มีความรู้ในอาชีพ ทรัพยากรรอบตัวดี จึงมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้สังคม ครอบครัว และตนเอง มีความรู้เรื่องท้องถิ่น ตำบล อำเภอ จังหวัด และภาคของตนเองอย่างดี สถานศึกษาจึงควรวิเคราะห์ให้นักเรียน ค้นหาศักยภาพ และผดุงส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้มแข็งเป็น "คนดีมีความเก่ง" ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของประชาชนที่มีคุณภาพ

๔) การบริหารบุคลากร (P-Personnel Administration) การบริหารนักเรียนอิงบริบท จำเป็นต้องมีครูที่มีจิตวิญญาณครู และมีบุคลากรทั้งสายสอน สายบริหาร และสายสนับสนุน โดยเน้นการใช้บุคลากรในท้องถิ่น มาเป็นผู้บริหาร ครู และบุคลากรสนับสนุนทุกประเภท ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 เพื่อให้ได้บุคลากรที่ทำงานทุ่มเทเพื่อสถานศึกษาและท้องถิ่นอย่างแท้จริง

๕) การบริหารวิสาหกิจสถานศึกษา (E-Enterprising Administration) เป็นการบริหารรายได้สถานศึกษาเพื่อให้เป็นไปจตนารมณ์ มาตรา 59 แห่ง พรบ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 ที่ให้สถานศึกษาเป็นนิติเอกตบุคคล จำเป็นจะต้องมีการหารายได้และบริหารรายได้ของสถานศึกษา ให้มีความยั่งยืน เพื่อให้สามารถดำเนินการได้โดยไม่มุ่งรอนงบประมาณแผ่นดินอย่างเดียว

๖) บริหารทรัพยากรและงบประมาณ (R-Resources and Budget Administration) เป็นการบริหารทรัพยากรและงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากงบประมาณแผ่นดินและรายได้จากวิสาหกิจสถานศึกษา

๗) **บริหารกายหรือลอจิสติกส์ (L-Logistics Administration)** เป็นการบริหารและจัดการอาคารสถานที่ ถนนหนทาง ยานพาหนะ อาหารและเสบียง และปัจจัยเกี่ยวพันอื่นๆ

๘) **บริหารทั่วไป (A-General Administration)** เป็นการประสานการบริหารทุกขอบข่ายในรูปธุรการและสารบัญ เพื่อการสื่อสาร สั่งการระหว่างฝ่ายบริหาร (คณะกรรมการสถานศึกษา) กับฝ่ายจัดการ ได้แก่ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หัวหน้าหมวด วิชา/สาระ ครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ เพื่อให้ดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมาย นโยบาย และมาตรการที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยเหนือขึ้นไป

การพัฒนาไตรยางค์วิชาชีพ

การพัฒนาไตรยางค์วิชาชีพให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เป็นการให้ความสำคัญกับการเตรียมบุคลากรสถานวิชาชีพด้วยการจัดให้มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการเรียกว่า ไตรยางค์วิชาชีพ (Professional Triads) นั่นคือจะต้องมีคณะวิชาที่สอนภาคปฏิบัติ (Practice) คณะวิชาที่สอนวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์วิชาชีพ (Professional Sciences) และคณะวิชาที่สอนเทคนิคและวิธีการ หรือเทคโนโลยีวิชาชีพ (Professional Technology)

เทคโนโลยีการศึกษาในฐานะมิติที่ 3 ทางการศึกษาสนับสนุนงานบริหารและวิชาการ และมีขอบข่ายครอบคลุมขอบข่ายตามสาระ ขอบข่ายตามภารกิจ และขอบข่ายตามบริบท (ดังภาพที่ 5) จึงควรเป็นเสาหลักที่ 3 ในไตรยางค์วิชาชีพการศึกษา เช่นเดียวกับการแพทย์ การเกษตรและวิชาชีพอื่น (ดังภาพที่ 6)

ในวิชาชีพการแพทย์ คณะแพทย์ (Faculty of Medicine) คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ (Faculty of Medial Science) และคณะเทคโนโลยีการแพทย์ (Faculty of Medical Technology)

นักเรียนแพทย์เข้าศึกษาในคณะแพทย์ (Faculty of Medicine) นักศึกษาเรียนวิทยาการแพทย์จาก คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ (Faculty of Medial Science) และมีนักเทคโนโลยีการแพทย์หรือเทคนิคการแพทย์ที่เข้าเรียนในคณะเทคโนโลยีการแพทย์ (Faculty of Medical Technology) หรือ คณะเทคนิคการแพทย์

ในแนวคิดเดียวกับ ด้านการเกษตร ก็มีคณะเกษตร (Faculty of Agriculture) คณะวิทยาศาสตร์การเกษตร (Faculty of Agricultural Science) และคณะเทคโนโลยีการเกษตร (Faculty of Agricultural Technology) สภาพปัจจุบัน คณะเกษตร และคณะวิทยาศาสตร์การเกษตร ผสมอยู่ในคณะเดียวกัน เรียกว่า คณะเกษตรศาสตร์ แต่ยังมีคณะเทคโนโลยีการเกษตร ที่ทำหน้าที่อย่างแข็งขันในการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรทั้ง 7 ขอบข่ายคือ (1) ระบบการเกษตร (2) การศึกษาและกำหนดพฤติกรรมผู้เกี่ยวข้องกับการเกษตร (3) การพัฒนาเทคนิควิธีการเกษตร (4) การพัฒนาการสื่อสารการเกษตร (5) การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเกษตร (6) การจัดการการเกษตร และ (7) การประเมินการเกษตร

วิชาชีพการเกษตรจึงพัฒนาก้าวหน้า จนทำให้ประเทศไทยเป็นอยู่ข้างอู่น้ำของโลก เช่นเดียวกับการแพทย์ ไทยที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของชาวต่างชาติ พระบรมวงศานุวงศ์ของประเทศต่างๆ ล้วนเดินทางมารับการรักษาในประเทศไทย

ในด้านการศึกษตามแนว Thailand4.0 ก็ต้องมีคณะการศึกษา (Faculty of Education) (Faculty of Educational Sciences) และคณะเทคโนโลยีการศึกษา (Faculty of Educational Technology) ขึ้นในมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เพื่อเตรียมบุคลากรไปช่วยพัฒนางานการศึกษาในด้านต่างๆ ในทุกระดับการศึกษา

คณะเทคโนโลยีการศึกษา อาจประกอบด้วย9 ภาควิชาหรือสาขาวิชาคือ ภาควิชาการจัดระบบการศึกษา (Systems Approach in Education) ภาควิชาสื่อสารมวลชนการศึกษา (Educational Mass Communication) ภาควิชาโสตทัศนศึกษา (Audio-visual Education) ภาควิชาอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคมเพื่อการศึกษา (Electronic and Telecommunication in Education) ภาควิชาเทคโนโลยีการสอน (Instructional Technology) ภาควิชาเทคโนโลยีการฝึกอบรม (Training Technology) ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา (Computer Study) ภาควิชาการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา (Educational Environment) และ ภาควิชานวัตกรรมการศึกษา (Educational Innovations)